Dr. P. Malakauskis.

BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS.

Kaunas ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ 1928 m.

Nr. 1925 { Imprimatur.
Kaunae, die 23 iunii 1927,
C. Šaulys,
(L. S.) Vicar. Generalis.

TURINYS

		Turinys	III—V
		Cituotų autorių sąrašas	VI—VII
		Atitaisymai	VIII
Nr.			Psl.
1—5	—	Bendrosios pastabos. . . .	1—7
2—		Baudžiamųjų teisių apibrėžimas, padala ir t. t.	3—
3—		Baudžiamųjų teisių šaltiniai	3—6
4—		Baudžiamųjų teisių literatūra	6—7
		PIRMOJI DALIS.	
		Nusikaltimai.	
		I skyrius.	
6—9	—	Nusikaltimo prigimtis ir padala	9—18
		II skyrius.	
10—33	—	Nusikaltimo atsakingumas, jį padidinančiosios ir sumažinančiosios priežastys ir juridiniai nusikaltimo padariniai	19—49
11—		Nusikaltimo subjektas	19—21
12—14	—	1. Atsakingumas	21—22
15—31	—	2. Atsakingumą padidinančiosios ir sumažinančiosios priežastys	23—48
32—33	—	3. Juridiniai nusikaltimo padariniai . .	48—49
		III skyrius.	
34—37	—	Kėsinimasis nusikalsti . .	50—53

ANTROJI DALIS.

Bausmės.

Nr.		I. Bausmės in genere.	Psl.
38—42	—	Bažnyčios galia bausti . . .	55—60
		IV skyrius.	
43—48	—	Bausmių apibrėžimas, rūšys, aiškinimas ir pritaikinimas	61—74
		V skyrius.	
49—54	—	Vyresnysis, kurs gali bausti	75—81
		VI skyrius.	
55—62	—	Pasyvus bausmių subjektas	82—95
		VII skyrius.	
63—68	—	Bausmių atleidimas	96—101
		II. Bausmės in specie.	
		VIII skyrius.	
69—124	—	Medicinalinės bausmės arba cenzūros	102—164
69—80	—	I. Cenzūros in genere	102—125
81—124	—	II. Cenzūros in specie	126—164
85—98	—	1. Ekskomunika	127—145
99—113	—	2. Interdiktas	145—157
114—124	—	3. Suspensa	158—164
		IX skyrius.	
125—145	—	Baudžiamosios bausmės . .	165—180
132—137	—	I. Bendrosios baudžiamosios bausmės	168—172
138—145	—	II. Tam tikros baudžiamosios bausmės dvasiškių	173—180
		X skyrius.	
146—158	—	Baudžiamosios priemonės ir apgailos	181—187
146—152	—	I. Baudžiamosios priemonės	181—184
153—158	—	II. Apgailos	185—187

TREČIOJI DALIS.

Bausmės už atskirus nusikaltimus.

		XI skyrius.	
159—165	—	Nusikaltimai tikėjimui ir Bažnyčios vienybei	189—214

Nr.		Psl.
	XII skyrius.	
166—176	— Nusikaltimai tikybai . . .	215—238
	XIII skyrius.	
177—200	— Nusikaltimai bažnytinei valdžiai, asmenims ir daiktams	239—295
	XIV skyrius.	
201—212	— Nusikaltimai gyvybei, laisvei, nuosavybei, šlovei ir dorovei	296—319
	XV skyrius.	
213—218	— Neteisybės nusikaltimai . .	320—327
	XVI skyrius.	
219—231	— Nusikaltimai, administruojant ar einant šventimų ir kitų sakramentų	328—342
	. XVII skyrius.	
232—245	— Nusikaltimai dvašiškių ar vienuolių luomo priedermėms	343—359
	XVIII skyrius	
246—260	— Nusikaltimai, suteikiant, gaunant ar nustojant bažnytinių dignitačių, oficijų ir beneficijų	360—367
	XIX skyrius.	
261—271	— Bažnytinės valdžios savivaliavimas	368—374
	XX skyrius.	
272—274	— Dar kai kurie nusikaltimai	375—377
	KETVIRTOJI DALIS.	
	Priedai.	
275—281	— I. Prašymų ir liudijimų pavyzdžiai .	379—383
—	II. Pius, const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869	384—393
—	III. Generalinė kanonų rodyklė . . .	394—395
—	VI. Alfabetinė rodyklė	396—404

Cituotų autorių sąrašas.

1. Antonelli I., Medicina pastoralis[4], Romae 1920, I-III.

2. Battandier A., Guide canonique, Paris 1923.

3. Blat A., Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, V: De delictis et poenis, Romae 1924.

„ „ Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, III: De rebus, Romae 1923.

4. Cappello F. M, Tractatus canonico-moralis de censuris iuxta Codicem Iuris Canonici[2], Taurinorum Augustae 1925.

5. Cathrein V., Die Grundbegriffe des Strafrechts, Freiburg im Br. 1905.

„ „ Der Socialismus, Freiburg 1923.

6. Cerato Pr., Censurae vigentes ipso facto a Codice Iuris Canonici excerptae[2], Patavii 1921.

7. Cipollini A. D., De censuris latae sententiae iuxta Codicem Iuris Canonici, Taurini 1925.

8. Chelodi I., Ius poenale, Tridenti 1920.

„ „ Ius de personis, Tridenti 1922.

9. Claeys Bouuaert F. et Simenon G., Manuale iuris canonici[2], Gandae et Leodii 1926.

10. Cocchi G., Commentarium in Codicem Iuris Canonici, Taurinorum Augustae 1920—1925, I-V.

11. D'Annibale I., Summula theologiae moralis, Reate 1874, I.

12. Devoti I., Institutiones canonicae, Romae 1829, IV.

13. Eichmann E., Das Strafrecht des Codex Iuris Canonici, Paderborn 1920.

„ „ Das Prozessrecht des Codex Iuris Canonici, Paderborn 1921.

„ „ Lehrbuch des Kirchenrechts auf Grund des Codex Iuris Canonici, Paderborn 1923.

14. Gasparri P. (cura), Codicis Iuris Canonici fontes, Romae 1923—1927, I-IV.

15. Lega M., Praelectiones in textum iuris canonici: De delictis et poenis[2], Romae 1910.

16. Malakauskis P., Moterystės teisės, Kaunas 1923, I 1.
„ „ Moterystės teisės, Kaunas 1926, II.
„ „ Diecezinis sinodas, Kaunas 1926.

17. Maroto Ph., Institutiones iuris canonici, Matriti 1919, I.

18. Meyer Th., Institutiones iuris naturalis, Friburgi im Br. 1900, II.

19. Noldin H., De poenis ecclesiasticis[7], Oeniponte 1908.
„ „ De principiis theologiae moralis[12], Oeniponte 1920.
„ De praeceptis Dei et Ecclesiae[15], Oeniponte 1922.

20. Noldin H. et Schönegger A., De censuris[15], Oeniponte 1923.

21. Noval I., Commentarium Codicis Iuris Canonici, IV: De processibus, Romae 1920.

22. Ojetti B., Synopsis rerum moralium et iuris pontificii[3], Romae 1912.

23. Prümmer, Manuale theologiae moralis, Friburgi im Br. 1923, III.

24. Reiffenstuell, Ius canonicum universum, Romae 1833, V.

25. Roberti P., De processibus, Romae 1926, I.

26. Salucci G., Il diritto penale, Subiaco 1926.

27. Schmalzgrueber Fr., Ius ecclesiasticum universum, V.

28. Sole I., De delictis et poenis, Romae 1920.

29. Taparrelli L., Saggio teoretico del diritto naturale, Roma 1855, I.

30. Vermeersch A., De castitate et vitiis contrariis[2], Romae 1921.
„ „ Theologiae moralis principia-responsa-consilia, Romae 1921, II-III.

31. Vermeersch A. et Creusen I., Epitome iuris canonici, Mechliniae-Romae 1921, I.
„ „ Epitome iuris canonici, Mechliniae-Romae 1925, II-III[3].

32. Wernz Fr., Ius decretalium, Prati 1913, VI.

Atitaisymai.

Psl.	Strof.	Eil.	Išspausdinta:	Turi būti:
20	1	11	balsu	balsų
29	4	4—5	impliciter	implicite
35	7	2	kartu	drauge
38	7	3	gynasi	ginasi
43	1	4	atkrytęs	atkritęs
53	1	1	Jie negali	Jie gali
„	5	11	Teisinis	d) Teisinis
57	4	11	[1])	[2])
„	„	14	[2])	[3])
68	5	3	pačių	pačiu
85	1	2	paskirėjo	paskyrėjo
101	1	4	uždrausta	uždrausta,
103	5	1—2	iš lauko	iš lauko artimesnis
107	5	8	Vaidnasi	Vadinasi
121	4	6	Jeigu labai ir	Jeigu labai ar
132	2	7	išpažintis	išpažinties
„	4	4		Į šį psl atkeltina iš 133 psl. pirmoji išnaša
133	2	10	pats ar	pats ir
134	3	3	kan. 1240, § 2	kan. 1240, § 1, n. 2
153	9	4		Į šį psl atkeltina iš 154 psl. išnaša
166	6	3	kontingento	kontinento
180	1	4	degradaciją	degradacija
182	6	5—6	deliquedum	delinquendum
202	1 išn.	1	Ius canonicum	Ius ecclesiasticum
216	2	8	ostijas	ostijos
224	8	2	pačiu teisių	pačių teisių
273	3	2	po	praleisti
279	2 išn.	2	piktosiso	piktosios
293	3	6	neįeina	neįeiną
„	2 išn	1	com	com.
298	6	5	procuratio abortas	procuratio abortus
301	4	1	metus.	metus".
313	2	2	ta „detractio"	tai „detractio"
317	5	6	įspėjamasis	spėjamasis
320	2 išn.	1	L'Annibale	D'Annibale

Bendrosios pastabos.

1. Medžiaga. — 1. Baudžiamųjų teisių apibrėžimas, padala ir t. t., 2. Baudžiamųjų teisių šaltiniai, 3. Baudžiamųjų teisių literatūra ir 4. Klausimo pastata.

2. Baudžiamųjų teisių apibrėžimas, padala ir t. t. — 1. Baudžiamosiomis teisėmis vadinamos tos teisės, kuriomis baudžiama už nusikaltimus.

2. Baudžiamosios teisės skiriamos procesualinės (ius processus poenalis seu criminalis) ir šiaipjau baudžiamosios teisės (ius poenale criminale).

3. Dekretalių teisėse bet kurios baudžiamosios bažnytinės teisės buvo dedamos i vieną knygą, būtent, V Korpuso I. C. 1—2 jos titulas kalbėdavo apie baudžiamąsias procesualines teises, gi 3—39 tit. — apie šiaipjau baudžiamąsias teises. Kodeksas I. C. baudžiamąsias procesualines teises įdėjo į IV knygą, kuri kalba apie bažnytinį procesą, gi šiaipjau baudžiamosioms teisėms paskyrė V knygą. Taip padaryta del to, kad ir procesualinėse baudžiamosiose teisėse laikytinasi yra bendrojo proceso ir tik vienas kitas dalykas tėra specialinis, apie ką kalba kan. 1933—1959.

3. Baudžiamųjų teisių šaltiniai. — 1. Baudžiamųjų bažnytinių teisių šaltiniai yra šie:

1) Prigimties įstatymas; nes taip baudžiamųjų procesualinių, taip šiaipjau baudžiamųjų teisių daug kas paimta iš pri-

gimties įstatymo, pav., kaltinamajam reikia leisti gintis, nepašalinamas ir nekaltas įstatymo nežinojimas pateisina nuo nusikaltimo ir bausmės ir t. t.

2) Pozityvios Dievo teisės, labiausiai N. Įstatymas, ir padavimas. Nes pats Dievas yra išleidęs ne vieną baudžiamąjį dalyką. Pav., J. Kristus sako: „Jeigu tavo brolis tau nusidėjo, eik ir bark jį tarp savęs ir tarp jo vieno. Jei jis tavęs paklausys, tu laimėjai savo brolį. Jeigu jis tavęs nepaklausytų, imk su savim dar vieną ar du, kad kiekvienas dalykas būtų nutartas dviejų ar trijų liudytojų pasakymu. Jei jis ir jų nepaklausytų, pasakyk Bažnyčiai; jei jis nepaklausytų Bažnyčios, tebūna jis tau kaip pagonis ir muitininkas"[1]).

3) Bažnytiniai įstatymai.

Jau apaštalų teisėse randame baudžiamųjų įstatymų. Pav., šv. Povilas sako: „Skundo prieš kunigą nepriimk, jei jis nepatvirtintas dviejų ar trijų liudytojų. Nusidedančius sudrausk visų akyvaizdoje, kad ir kiti turėtų baimės."[2]) Arba vėl: „Visur tenka girdėti apie paleistuvystę jūsų tarpe ir tai tokią paleistuvystę, kokios nėra ir tarp pagonių, taip jog vienas gyvena su savo tėvo pačia. Ir jūs esate pasipūtę ir nėmaž nenuliūdote, kad tas, kurs tą dalyką padarė, būtų pašalintas iš jūsų tarpo. Aš, tiesa, nebūdamas pas jus kūnu, bet būdamas dvasia, jau nuteisiau taip padariusį, lyg kad būčiau čia pat: Mūsų Viešpaties Jezaus galia, paduoti tokį šetonui, kad kūnas žūtų, kad dvasia būtų išgelbėta mūsų Viešpaties Jezaus Kristaus dienoje."[3])

Juo vėliau, juo daugiau išleista baudžiamųjų bažnytinių įstatymų. Tik pirmaisiais amžiais nėra specialinių jų rinkinių. Pirmuosius kalbamųjų teisių pėdsakus terandame šv. Grigaliaus Neocesariensis (258 m.) laiške ir trijuose kanoniškuose šv. Baziliaus laiškuose. Ten kalbama apie bažnytinius nusi-

[1]) Mat. 18, 15–17.
[2]) 1 Tim. 5, 19—20.
[3]) 1 Kor. 5, 1—5. Vz. dar Tit. 3, 10—11 ir k.

kaltimus ir viešąją apgailą. Iš čia pamažu atsirado vadinamosios „libri poenitentiales".

Baudžiamosios bažnytinės teisės labai šūkterėjo naujųjų teisių eroj (nuo Tridento susirinkimo iki Kodekso I. C.). Čia pirmojoj vietoj stovi Tridento susirinkimas[1]). Toliau, daug baudžiamųjų įstatymų randame Benedikto XIV bulare. Galop, 12 spal. 1869 m. išleista garsi Pijaus IX konstitucija „Apostolicae Sedis"[2]). Joj įdėtos visos anuo metu tebegyvenusios įvykio cenzūros. Kitos bažnytinės bausmės pasiliko po senovei pakraikomis.

Šiandien mažne visos bažnytinės bausmės arba baudžiamosios teisės sudėtos Kodekse I. C. Tai pirma tokia kolekcija.

4) Romėnų ir germanų teisės, nes iš jų paimta daug baudžiamųjų bažnytinių teisių.

5) Įpročio teisės — įprotis irgi šį tą yra davęs kalbamosioms teisėms, pav., „processum summarium", ir net panaikinęs, pav., tortūras.

6) Dorovės filosofija ir moralinė teologija, nes jiedvi padeda sudaryti tikrą baudžiamųjų teisių santvarką (sistėmą) ir t. t.

7) Atskirų tautų baudžiamųjų teisių istorija.

8) Kriminalinė statistika, kuri rodo, kas yra atšauktina ar paaštrintina.

2. Depozityvinis tikrųjų baudžiamųjų bažnytinių teisių šaltinis yra Kodeksas I. C. Jis yra legaline prasme autentiškas ir vienintelis (unicus) visuotiniųjų baudžiamųjų teisių šaltinis ir išskiria bet kuriuos kitus šaltinius (exclusivus). Nes kan. 6, n. 5 sako: „Jeigu kalbėsim apie bausmes, tai tos, kurios jokiu būdu nėra paminėtos, ar jos būtų dvasinės ar pasaulinės, medicinalinės ar vadinamosios baudžiamosios, įvykio ar išsprendžiamosios, tebūna atšauktos."

---

[1]) Plg. sess. XIII, *de ref.*, c. 1—8; sess. XIV, *de ref.*, c. 1, 4, 5 ir t. t.

[2]) Vz. P. Gasparri (cura), Codicis Iuris Canonici fontes, Romae 1923—1927, I—V n. 552.

P a s t a b a. — Aiškinant bažnytines bausmes, reikia laikytis raidės arba literalinės prasmės. Be to, baudžiamosios senovės teisės nėra tikras šiandienykščių baudžiamųjų bažnytinių teisių aiškinimo šaltinis. Jomis tegalima naudotis terminams suprasti ar išaiškinti. Bet ir tada griežtai laikytinasi Kodekso I. C. prasmės. Tai rodo kan. 6, nn. 2—5.

4. Baudžiamųjų teisių literatūra. — 1. Pirmaisiais amžiais baudžiamųjų bažnytinių teisių, kaip ir kitų bažnytinių teisių, literatūros visai nebuvo. To dalyko prereformacija prasideda nuo bažnytinių teisių kolekcijų gimimo dienos ir labiausiai nuo vadinamųjų „libri poenitentiales".

2. Baudžiamųjų bažnytinių teisių literatūra labiausiai paplito senųjų ir naujųjų bažnytinių teisių eroj. Bet kadangi baudžiamosios teisės yra aiškintinos, laikantis įstatymo raidės, ir bažnytinės senovės teisės begalimos vartoti terminams aiškinti ar suprasti (n. 3 past.), tai, mano išmanymu, užteks paminėti tik svarbiausieji ir vien naujųjų teisių eros autoriai. Štai jie:

1) M. D e - L u c a, Praelectiones iuris canonici: De delictis et poenis ecclesiasticis, Romae 1898;

2) I. B u c c e r o n i, Commentarii, Romae 1899;

3) M. L e g a, Praelectiones in textum iuris canonici: De delictis et poenis[2], Romae 1910;

4) F r. W e r n z, Ius decretalium, Prati 1913, VI.

3. Pokodeksinių baudžiamųjų bažnytinių teisių autorių irgi turime ne vieną. Tik klasikų dar nėra. Svarbesnieji jų yra šie:

1) I. S o l e, De delictis et poenis, Romae 1920;

2) I. C h e l o d i, Ius poenale, Tridenti 1920;

3) E. E i c h m a n n, Das Strafrecht des Codex Iuris Canonici, Paderborn 1920;

„ „ , Lehrbuch des Kirchenrechts auf Grund des Codex Iuris Canonici, Paderborn 1923;

4) P r. C e r a t o, Censurae vigentes[2], Patavii 1921;

5) A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome Iuris Canonici, Mechliniae-Romae 1925, III²;

6) H. Noldin-A. Schönegger, De censuris[15], Oeniponte 1923;

7) A. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici: De delictis et poenis, Romae 1924;

8) F. M. Cappello, Tractatus canonico-moralis de censuris iuxta Codicem Iuris Canonici², Taurinorum Augustae 1925;

9) A. D. Cipollini, De censuris latae sententiae iuxta Codicem Iuris Canonici, Taurini 1925;

10) G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, V: De delictis et poenis, Taurinorum Augustae 1925;

11) R. Salucci, Il diritto penale secondo il Codice di Diritto Canonico, Subiaco 1926, I.

5. Klausimo pastata. — Šiose knygose tenagrinėsime šiaipjau baudžiamąsias bažnytines teises. Tai darome, sekdami Kodeksu I. C.

Pirmoji dalis.

NUSIKALTIMAI (DE DELICTIS).

I SKYRIUS.

Nusikaltimo prigimtis ir padala (de natura delicti eiusque divisione)

(kan. 2195—2198).

6. Medžiaga. — 1. Nusikaltimo apibrėžimas, 2. Nusikaltimo kokybė ir didumas ir 3. Nusikaltimo padala.

7. Nusikaltimo apibrėžimas. — 1. Kodeksas I. C. nusikaltimą apibrėžia štai kaip: „Nusikaltimas bažnytinėse teisėse vadinasi išorinis ir morališkai kaltas nesilaikymas įstatymo, prie kurio yra pridėta bent neįvardyta arba nedeterminuota kanoniška sankcija" — kan. 2 195, § 1.

Pasakyta:

a) N u s i k a l t i m a s. Seniau bažnytinių teisių šaltiniuose nusikaltimas, bendrai, be skirtumo lotyniškai vadindavosi „delictum, crimen, excessus, scelus" ir t. t. Net romėnų teisėse, be kitų terminų, „crimen" ir „delictum" dažnai buvo vartojamu be skirtumo. Kodeksas I. C. nusikaltimą vadina „delictum", o „crimen" pavartota tik V kn. XV titulo įvardijime, būtent, „De crimine falsi", ir jo kanonuose. Bet tam tikro skirtumo nėra. Be to, „crimen" dar vadinama nusikaltimo kliūtis (kan. 1 075, 1 042, § 2, n. 5).

b) B a ž n y t i n ė s e t e i s ė s e. Vadinas, apibrėžiamas tik bažnytinių teisių nusikaltimas. Tai Kodeksui I. C. ir terūpi.

c) Išorinis (externa violatio legis). Kitais žodžiais kalbant, nusikaltimui reikia išorinio veiksmo. Tai bus tada, kai nusikalstama tokiu būdu, kad jeigu kas toj vietoj būtų buvęs, tai būtų galėjęs matyti, girdėti, pajausti. Jeigu to niekas nematė, negirdėjo, nepajautė, tai įvyko atsitiktinai. Todel nusikaltimui užtenka net slapto veiksmo, by tik jis yra išorinis. Del to paties dalyko baudžiama net už slaptą nusikaltimą, pav., slaptą ereziją ir t. t. Atbulai, ne nusikaltimas, kai baudžiamasis įstatymas sulaužomas vidujiniu būdu, savy, mintimi. Tai tik nuodėmė.

d) Morališkai kaltas, t. y. baudžiamojo įstatymo nesilaikymas ar sulaužymas tada tėra nusikaltimas, kai išorinis veiksmas pridera ne nuo žmogaus, nelyginant, gyvulio, tik nuo paties žmogaus — turi būti „actus humanus", o ne „hominis", moralistų terminologija kalbant. Tai bus tada, kai daroma žinomas ir norimas dalykas, kas sudaro „dolum et culpam"; nes žmogaus atsakingumo pamatas yra jo protas ir laisva valia. Todel nebus nusikaltimo, pav., kai baudžiamąjį įstatymą sulaužo beprotis.

e) Nesilaikymas įstatymo. Kalbamasis įstatymas gali būti visuotinis ar dalinis, bendras ar specialinis ir t. t.

f) Prie kurio yra pridėta bent neįvardyta arba nedeterminuota kanoniška sankcija. Vadinasi, nusikalstama tik tada, kai nesilaikoma baudžiamojo įstatymo, būtent, tokio, prie kurio yra pridėta kanoniška bausmė. Paskutinioji gali būti pridėta įvardytai arba determinuotai ir neįvardytai arba nedeterminuotai, kas determinuoti palikta teismui. Įvardyta bausmė, pav., kan. 2391, § 1, kur pasakyta: „Kolegija, kuri žinodama išrinktų nevertą (indignum — į bažnytinę oficiją ar beneficiją), pačiu įvykiu nustoja tą kartą teisės iš naujo rinkti." Atbulai, to paties kanono § 2 bausmė yra neįvardyta; nes ten pasakyta: „Gi atskiri rinkėjai, kurie žinodami nesilaikytų substancialinės rinkimų formos, gali būti ordinaro nubausti pagal kaltės didumą".

Jeigu nesilaikoma šiaipjau arba nebaudžiamojo įstatymo, tai bus vien „legis transgressio", tik ne „delictum" — įsta-

tymo sulaužymas, nesilaikymas ar neįvykdymas, tik ne nusikaltimas. Pav., paprastai draudžiamųjų knygų skaitymas tėra įstatymo sulaužymas (transgressio legis). Tai kan. 1 398. Atbulai, nusikalsi, jeigu, žinodamas ir neturėdamas tam tikro leidimo, skaitysi tas apostatų, eretikų ar atskalūnų knygas, kuriose įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala. Tai kan. 2 318, § 1.

Be to, pažymėtina, kad baudžiamieji įstatymai čia suprantami tik bažnytiniai. Atbulai, išskiriami prigimties įstatymas ir pozityvios Dievo teisės. Jų nesilaikymas tėra nuodėmė. Tik jeigu Bažnyčia prie prigimties įstatymo ar pozityvių Dievo teisių prišlėtų savo bausmę, tada padaromas naujas, būtent, baudžiamasis bažnytinis įstatymas. Tada, žinoma, jų nesilaikymas yra tikras nusikaltimas. Todėl neteisingai kalba kai kurie kanonistai, kurie be restrikcijos sako, jog nusikaltimas esąs taipogi nesilaikymas Dievo įstatymų[1]).

Pagaliau, įstatymų nesilaikymas gali būti pozityvus — veiksmas, pav., erezija, šventvagystė ir t. t., ir negatyvus — apleidimas, pav., klebono apsileidimas savo pareigose.

2. Konstitutyviniai nusikaltimo elementai yra trys, būtent: a) juridinis arba legalinis — baudžiamasis įstatymas; b) objektyvusis arba materialinis — išorinis veiksmas, ir c) subjektyvusis arba moralinis — atsakingumas (imputabilitas), arba tyčiapadarymas (dolus) ar kaltė (culpa).

Iš konstitutyvinių nusikaltimo elementų visai reikalingas tėra objektyvusis ir subjektyvusis, nes be jųdviejų visai negali būti nusikaltimo. Tretysis nusikaltimo elementas, būtent, juridinis, irgi yra reikalingas, bet ne taip absoliutine prasme, jog be jo niekada nebūtų galima nusikalsti. Nes kai kuriais atvejais, būtent, papiktinus kitus ar šiaip jau sulaužius tam tikrai dideli įstatymą, vis delto galima bausti, nors už tuos

[1]) Pav., E. Eichmann, Das Strafrecht des Codex Iuris Canonici, Paderborn 1920, 27; Lehrbuch des Kirchenrechts auf Grund des Codex Iuris Canonici. Paderborn 1923, § 288.

veiksmus jokie baudžiamieji įstatymai nebūtų paskyrę determinuotos ar nedeterminuotos bausmės. Tai rodo kan. *2 222*, § 1, kuris sako: „Nors įstatyme nebūtų pridėtos jokios sankcijos, tačiau teisinis vyresnysis, net pirma nepagrasęs bausme, gali bausti teisinga kokia bausme, jeigu būtų papiktinimas ar to reikalautų tam tikras didelio įstatymo sulaužymas."

Ką tik kalbėtasis dalykas visai tetinka baudžiamosioms bažnytinėms, tik ne valstybių teisėms. Nes paskutiniosioms yra taisyklė, kad nėra nusikaltimo ir bausmės be įstatymo (nullum crimen, nulla poena sine lege). Valstybių įstatymuose kitaip ir negali būti, nes ten įstatymų leidimas, teismas ir administratyvinė valdžia nepridera kita kitos. Kitaip yra bažnytinėj valdžioj, kur tie dalykai, galima sakyti, eina išvien.

Kai kurie kanonistai sako, jog ir bažnytinėse teisėse gyvenanti taisyklė, kad nesą nusikaltimo ir bausmės be įstatymo, ir kan. *2 222*, § 1 esąs išimtis.[1]) Tiesa, kan *2 222*, § 1 — išimtis. Bet išimtis negali sugriauti taisyklės. Be to, dėl tos išimties mes augščiau ir pasakėm, jog juridinis nusikaltimo elementas absoliutine prasme nėra reikalingas — kartais atkrinta. Tai ir rodo, kad mūsų tiesa. Pagaliau, praktikoj taip mūsų išdėstytasis mokslas, taip ką tik kalbėtoji nuomonė vargu kuo skiriasi.

3. Jeigu nusikaltimą palyginsime su nuodėme, tai jųdviejų tarpe rasime šį tą bendra ir daug skirtumo. Bendra yra tai, kad taip nusikaltimas, taip nuodėmė yra morališkai blogas veiksmas (actio moraliter mala); nes eina prieš bažnytinius įstatymus ir t. t. Gi skirtumas yra šis: a) nuodėmė yra Dievo ar Bažnyčios įsakymo, gi nusikaltimas — baudžiamojo bažnytinio įstatymo sulaužymas; b) nusidėti galima net vidujiniu būdu, savy, mintimi, gi nusikaltimui reikia išorinio veiksmo, ir c) nuodėmes Bažnyčia atleidžia sąžinės srity, gi nusikaltimai pridera prie išorinės srities.

I p a s t a b a. — Bažnyčia nusikaltimais padarė nesilaikymą tik tų įstatymų, kurie ardo bažnytinės visuomenės

[1]) Pav. I. C h e l o d i, Ius poenale, Tridenti 1920, n. 2.

tvarką. Paskutinioji yra ne kas kita, kaip teisinis ir išorinis katalikų tikybos išreiškimas arba profesija ir bažnytinių įstatymų laikymasis. Visi bažnytiniai įstatymai padaryti baudžiamaisiais būtų neprotinga ir per sunku pakelti ar net nepakeliama.

II pastaba. — „Jeigu iš aplinkybių ko kitą nesimatyti, tai kas kalbama apie nusikaltimus, taikintina yra taipogi sulaužymams tų įsakymų, prie kurių pridėta baudžiamoji sankcija" — kan. 2 195, § 2. Čia baudžiamieji įsakymai suprantami tik tie, kuriuos yra davę ar išleidę Bažnyčios vyresnieji, turį jurisdikciją. Nes jie tegali išleisti bažnytines bausmes ir konsekvenčiai baudžiamuosius įsakymus. Atbulai, išskiriami yra tie įsakymai, kurie yra duodami viešpaties valdžia (potestate dominativa). — Baudžiamojo įsakymo nesilaikymas irgi yra nusikaltimas.

8. Nusikaltimo kokybė ir didumas. — 1. „Nusikaltimo kokybė pridera nuo paties įstatymo objekto . . ." — kan. 2 196. Todel kurios rūšies yra įstatymo objektas, tos rūšies bus ir nusikaltimas, pav., nusikaltimas tikybai, nuosavybei ir t. t.

2. Nusikaltimo didumas subjektyviai pridera nuo nusikaltėlio atsakingumo didumo. Pav., labiau nusikalsta tas, kieno yra didesnė kaltė arba kas yra augštesnės būklės ir t. t.

Nusikaltimo didumas objektyviai pridera nuo sulaužomojo įstatymo didumo ir padarytos skriaudos. Pav., nesilaikymas tų Dievo įstatymų (prigimties įstatymo ar pozityvių Dievo teisių), prie kurių Bažnyčia yra pridėjusi bausmes, nusikaltimas yra didesnis, nekaip sulaužymas šiaipjau baudžiamųjų bažnytinių įstatymų. Be to, kalbamoji skriauda gali būti materialinė ar moralinė, pav., papiktinimas, nešlovė ir t. t., visuomeninė ar privatinė; nes paskutinioji yra visuomenės skriaudos dalelė. Tik visuomeninė skriauda, žinoma, yra svarbesnė už privatinę.

Patį objektyvųjį nusikaltimo didumą rodo bausmės didumas. Jis vėl kaitaliojasi, atsižiūrint į laiko, krašto, žmonių dorovingumo ir kitas aplinkybes.

Ką kalbėjom apie nusikaltimo didumą, Kodeksas I. C. išreiškia štai kaip: „... Gi didumas (nusikaltimo) nustatytinas yra ne vien iš įvairaus sulaužomojo įstatymo didumo, bet taipogi iš didesnio ar mažesnio atsakingumo arba padarytos skriaudos" — kan. 2 196.

9. Padala. — Nusikaltimai skirstomi šiaip:

a) „Nusikaltimas yra:

... Viešas, jeigu jau yra paplitęs ar atsitiko ar yra tokiose aplinkybėse, jog protingai galima ir reikia manyti jį paplisiant" — kan. 2 197, n. 1. Taigi nusikaltimas bus viešas, jeigu jį kiti tikrumoj jau žino ar, apytikrai, sužinos. Žinoti reikia daugeliui. Jeigu nusikaltimą težino vienas kitas, tai jis tada tebus viešas, kai tie asmens yra tokie, kurie, apytikrai, paskleis žinią. Čia užtenka net vieno plepio. Pav., konkubinatas bus viešas, jeigu jis žinomas daugeliui ar žinoma, kad tuodu asmeniu gyvena lyg susituokę ar turi neteisinių vaikų.

b) Žinomas (delictum notorium). Tai būna tada, kai yra viešai žinomas nusikaltimo įvykis ir pats nusikaltimas, arba viešai yra žinomas objektyvusis ir subjektyvusis nusikaltimo elementas. Atbulai, nusikaltimas nebus žinomas, jeigu težinomas objektyvusis arba nežinomas subjektyvusis jo elementas ar žinoma, kad nėsama atsakingumo ar kaltės. Tas pat pasakytina, kai abejojama atsakingumu ar kalte. Pav., nužudytas žmogus, daugeliui matant. Tai, kaip žinom, objektyvusis nusikaltimo elementas. Tas nusikaltimas tebus žinomas tada, kai žinoma, kad tai atsakingai ar tyčia nužudyta ir t. t. Atbulai, jis tebūtų viešas, tik nežinomas, jeigu būtų žinoma, kad tai įvyko netyčia ar teisingai ir teisiniu būdu ginantis nuo užpuoliko, ar bent abejojama nužudytojo kalte.

Žinomas nusikaltimas vadinasi „Žinomas teisių žinojimu, kai kompetentingas teisėjas išsprendžia ir jo išsprendimas įsiteisėja ar kai nusikaltėlis prisipažino teisme kan. 1 750 norma" — kan. 2 197, n. 2. Teisėjas ar teismas čia suprantamas taip bažnytinis, taip valstybės, by tik paskutinysis yra kompetentingas objekto ir asmens atžvilgiu. Nes mūsų kanonas neskiria

dalyko — nė mums nėra ko skirti. „Išsprendimas įsiteisėja: 1°. Nutarus du tokiu pat išsprendimu; — 2°. Išsprendus ir laisvu metu neapelavus ar, nors ir apelavus del teismo a quo, bet atsisakius nuo teismo ad quem; — 3°. Galutinai išsprendus, kur nėra apelacijos kan. 1 880 norma" — kan. 1 902. Gi kan. 1 750 sako: „Raštu ar žodžiu vienos šalies pasakymas kurio įvykio teisme prieš save ir priešo naudai, taip paties, taip klausiant teisėjui, vadinasi teismo prisipažinimas". — Bet ne teisių žinojimu žinoma, kai prisipažįstama ar faktas įvyko vyresniojo ar teisėjo akyse ne teisme.

Be to dar, nusikaltimas vadinasi „Žinomas įvykio žinojimu, jeigu jis būtų žinomas viešai ir įvykęs tokiose aplinkybėse, jog dalykas niekaip negalimas paslėpti ir niekaip negalima juridiškai išsiteisinti" — kan. 2 197, n. 3. Tai daiktų evidencija.

c) „Slaptas (delictum occultum), kur nėra viešas; materialine prasme slaptas, jeigu nežinoma paties nusikaltimo, ir formaline prasme slaptas, jeigu nežinoma jo atsakingumo" — kan. 2 197, n. 4. Jeigu nusikaltimo negalima įrodyti išorinėj srity, tai kai kurių kanonistų vadinamas visai slaptu.[1])

Gali atsitikti ir taip, kad viešas nusikaltimas ilgainiui pasidaro slaptas. Tai bus, pav., jeigu jis užmirštamas. Be to, tas pat nusikaltimas vienur gali būti viešas, gi kitur slaptas, by tik ir čia lengvai negali paplisti.

Jeigu apskųstasis teismo išteisinamas ar atleidžiamas ab instantia, tai formaliniu atžvilgiu jo nusikaltimas bus lyg slaptas, nors tai būtų padaryta, remiantis netikrais ar neteisingais dokumentais.

d) Bendras (d. commune), kurį padaryti gali bet kas — šiaipjau katalikas, kunigas, vienuolis, ir tam tikras (d. proprium), kur padaromas atskiro luomo ar atskiros būklės asmenų, pav., kunigų, vienuolių, klebonų nusikaltimai ir t. t.

---

[1]) Pav.: Fr. Wernz, Ius decretalium, Prati 1913, VI n. 17; I. Solle, De delictis et poenis, Romae 1920, n. 10; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, Taurinorum Augustae 1925, V n. 2.

e) Pabaigtas (d. consummatum) ir kėsintasis (d. attentatum), veizint į tai, ar nusikaltimas padarytas visai ar tik buvo pradėtas daryti, norint padaryti.

f) Paprastas (d. ordinarium) ir nepaprastas (d. extraordinarium). Pirmasis būna tada, kai už jį skiriamos paprastos bausmės. Antrasis — kur bausmės taikomos nepaprastos.

g) Mažas (d. leve), didelis (d. atrox) ir didėliausias (d. atrocissimum), veizint į nusikaltimo didumą.

h) Nusikaltimas, kurs kyla iš pastovaus įvykio (delictum facti permanentis), ir nusikaltimas, kurs kyla iš išnykstančio įvykio (delictum facti transeuntis).

i) Bažnytinis, pasaulinis ir mišrus (d. ecclesiasticum, civile et mixtum), veizint į tai, kieno dalykas yra bausti už nusikaltimą — Bažnyčios, valstybės ar abiejų. Apie tai kalba kan. 2198. „Už nusikaltimą", sako jis: „kurs įžeidžia vien Bažnyčios įstatymą, savo prigimtimi baudžiama vien Bažnyčios vyresniojo, pareikalavus kartais, jeigu tai jis laikytų reikalinga ar atatinkama, valstybės pagalbos (auxilium brachii saecularis); už nusikaltimą, kurs įžeidžia vien valstybės įstatymą, savo teisėmis, neliečiant kan. 120 įsakymo, baudžia valstybė, nors ir Bažnyčia čia yra kompetentinga nuodėmės atžvilgiu; už nusikaltimą, kurs įžeidžia abiejų valdžių įstatymą, abiejų gali būti baudžiama". Pav.: visai bažnytiniai nusikaltimai — nusikaltimai tikybai; visai pasauliniai nusikaltimai — pinigų padirbimas, tėvynės išdavimas ir t. t.; mišrūs nusikaltimai — neteisinga priesaika, nusikaltimai nuosavybei, moterystės ištikimybei, dorovei ir t. t.

Kalbamosios Bažnyčios ir valstybės kompetencijos pagrindas yra tai, kad vieni dalykai betarpiškai kenkia Bažnyčios tikslui, kiti — valstybės, dar kiti — abiejų. Nuo tų savo užpuolikų apsisaugoti katra jųdviejų leidžia savo įstatymus. Gi kas gali leisti įstatymus, tas taipogi gali bausti už įstatymų nesilaikymą.

Ką tik minėtas kan. 120 kalba apie dvasiškių teismo privilegiją.

Už pasaulinius nusikaltimus Bažnyčia tegali bausti nuodėmės atžvilgiu. Apie tą pat kalba kan. 1 553, § 1, n. 2, kuris sako: „Ecclesia iure proprio et exclusivo cognoscit: ... De violatione legum ecclesiasticarum deque omnibus in quibus inest ratio peccati, quod attinet ad culpae definitionem et poenarum ecclesiasticarum irrogationem".[1]) Tikrumoj tai tedaroma sąžinės srity.

Del mišriųjų nusikaltimų galima skųsti valstybei ar Bažnyčiai. Čia įvedieju galia eina „iure praeventionis". Vadinasi, galima skųsti valstybei ar Bažnyčiai ir šiedvi abi yra kompetentingi, iki viena įvedieju teisiniu būdu pakviečia apskųstąjį į teismą ar apskųstasis pats stoja į teismą. Tada paskutiniosios vienos bėra dalykas nagrinėt ir išspręsti byla (plg. kan. 1 725, n. 2). Jeigu kas taip iškeltą kriminalinę bylą bažnytiniame tribunole iškeltų dar valstybės teisme, tai nusikalstų ir galimas bausti kan. 2 222 norma. Be to, jis pačiu įvykiu nustoja teisės varyti bylą prieš tą pat asmenį del to paties dalyko ar su juo susijusių dalykų bažnytinėj srity (kan. 1 554). Pagaliau, „Ordinarai, bendrai, tegul neteisia mišrių nusikaltimų tada, kai kaltininkas yra pasaulininkas ir valstybė, nubausdama nusikaltėlį, yra patenkinusi visuomenės gerovę" — kan. 1 933, § 3.

Pastaba. — Bažnyčia net visai bažnytiniuose nusikaltimuose turi teisę reikalauti pagalbos iš valstybės, pav., išmesti iš beneficijos teisiniu būdu pašalintą kleboną, priversti kunigą atlikti paskirtą bausmę baudos namuose ir t. t. To reikalauja pati visuomenės gerovė. — Jau senų senovėj Bažnyčiai padėdavo valstybė. Pav., deponuotam vyskupui Samosatenus griežtai atsisakius išsikelti iš vyskupo namų, imp. Aurelianus buvo paprašytas jį mestinai išmesti. Valstybės pagalba labiausiai naudotasi viduriniais amžiais. Kodeksas I. C. ir dabar pripažįsta Baž-

[1]) To kanono aiškinimą vz.: I. Noval, Commentarium Codicis Iuris Canonici, Lib. IV: De processibus, Romae 1920, n. 44; E. Eichmann, Das Prozessrecht des Codex Iuris Canonici, Paderborn 1921, § 6; Fr. Roberti, De processibus, Romae 1926, I n. 43.

nyčiai teisę reikalauti sau pagalbos iš valstybės (kan. 2 198). Bet šiandien daugelis valstybių yra užmiršusių kalbamąją savo priedermę. Pagaliau, kur ir galima gauti valstybės pagalba, Bažnyčia tikrumoj mieliau tenkinasi savo priemonėmis, nekaip eina belstis į svetimas duris.

II SKYRIUS.

Nusikaltimo atsakingumas, jį padidinančiosios ir sumažinančiosios priežastys ir juridiniai nusikaltimo padariniai (de imputabilitate delicti, de causis illis aggravantibus vel minuentibus et de iuridicis delicti effectibus)

(kan. 2199—2211).

10. Medžiaga. — 1. Nusikaltimo subjektas, 2. Atsakingumas: a) atsakingumo sąvoka, b) tyčiapadarymas ir c) kaltė; 3. Atsakingumą padidinančiosios ir sumažinančiosios priežastys: a) proto trūkumas, b) beprotystė, c) pasigėrimas, d) silpnaprotystė, e) nežinojimas, f) dėmesio neatkreipimas ir klaida, g) neatsargumas, h) atsitiktinumas, i) amžius, k) prievarta, l) baimė, reikalas ir didelė skriauda, m) teisinis gynimasis ir provokacija, n) aistra, o) dar kai kurios atsakingumą padidinančios aplinkybės, p) atkrytis ir q) bendrininkavimas, ir 4. Juridiniai nusikaltimo padariniai.

11. Nusikaltimo subjektas. — 1. Nusikalsti tegali žmogus; nes jis vienas šiame pasauly teturi protą ir laisvą valią, be ko negali būti atsakingumo.

2. Seniau ginčytasi, ar moralinis arba juridinis kolegialinis asmuo galįs nusikalsti ar ne. Prieš pat Kodeksą I. C. mažne visi kanonistai kalbėjo teigiamai.[1]) Po Kodekso I. C. jau visi sako, jog ir moralinis kolegialinis asmuo galįs nusikalsti, arba esąs nusikaltimo subjektas.

Tą dalyką, kad moraliniai kolegialiniai asmens yra nusikaltimo subjektai, įrodo štai kas: a) Moraliniai kolegialiniai

[1]) Pav: M. Lega, Praelectiones in textum iuris canonici: De delictis et poenis², Romae 1910, n. 50; Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 18 ir k.

asmens tikrai ir realine prasme (vere et realiter) yra teisių ir priedermių subjektai. Tai ir sudaro jų juridinę asmenybę. Bet jeigu moraliniai kolegialiniai asmens gali turėti teisių ir priedermių, tai kodel jie negalėtų nusikalsti?! Juk jie, naudodamiesi savo teisėmis, gali padaryti savivalę ar įžeisti kitų fizinių ir moralinių asmenų teises. Gali taipogi neatlikti savo priedermių. Tai jau bloga, padaryta išoriniu būdu (externe). Taigi turim objektyvųjį nusikaltimo elementą, būtent, išorinį veiksmą. b) Kolegialiniai asmens turi savo valią, atskirą nuo sudėtinių fizinių asmenų valios. Ji pareiškiama tada, kai kas nubalsuojama teisiniu balsu skaitliumi ar teisiniu būdu darant ką teisiniams to asmens atstovams. Kalbamosios valios užtenka padaryti tam tikriems veiksmams, kuriems padaryti juridiškai neužtenka sudėtinių to moralinio asmens individų. Užtenka įgyti teisėms ir užsitraukti priedermėms, kurios visai nėra anų individų teisės ir priedermės. Taigi, tie moralinių kolegialinių asmenų veiksmai yra „actus deliberati" ir todel jų užtenka nusikalsti. Tai subjektyvusis nusikaltimo elementas. c) Bažnytinės teisės baudžia ir moralinius kolegialinius asmenis. Taip buvo jau prieš Kodeksą I. C., pav., Tridento susirinkimas, sess. XXIII, c. 10; c. 23, X, *de electionibus*, I, 6; P i j u s IX, konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m. ir t. t. Taip yra dabar, Kodekso I. C. eroj. Pav., kan. 2 255, § 2 sako, jog interdiktu galima esą bausti taipogi moraliniai asmens. Gi kan. 2 274, § 1 sako, jog „jeigu nusikalstų bendruomenė ar kolegija, tai galima bausti interdiktu ar atskiri asmens, ar pati bendruomenė, ar nusikaltusieji asmens ir bendruomenė (vz. dar kan. 2 285, § 1, 2 291, n. 1, 2 391, § 1 ir k.). Tai juridinis nusikaltimo elementas. — Taigi.

3. Atbulai, negali nusikalsti: a) Moraliniai nekolegialiniai asmens (parapijos beneficija, seminarija ir t. t.), nes jie neturi savos valios ir veiksmų. Taigi trūksta subjektyviojo ir objektyviojo nusikaltimo elemento. Tiesa, kartais ir tie asmens liečiami kai kurių bausmių, pav., vietos interdikto. Bet čia ne tam tikrai arba betarpiškai baudžiami. Ne; tik, paskiriant bausmės vietą ar teritoriją, bausmė tarpiškai paliečia taipogi tuos

daiktus, kurie yra toj teritorijoj. Be to, tikrumoj teliečiami tik fiziniai asmens ir tai formaline prasme tik tie, kurie yra nusikaltę patys ar neatlyginę skriaudų ar nesukliudė kitų nusikalsti. b) Gyvuliai ir kiti neprotingieji daiktai, nes čia trūksta mažne visų konstitutyvinių nusikaltimo elementų. Tiesa, viduriniais amžiais ir tai net iki pat XVII amžiaus gyvuliai buvo baudžiami Bažnyčios ir valstybės. Bet tai nebuvo bausmės tikra prasme; nes buvo baudžiama ne už nusikaltimus, tik visai tam tikriems ar savotiškiems galams pasiekti, pav., blogam atsiminimui pašalinti, pabauginti ir t. t. Taip, c. 4, C. XV, qu. 1, moteriškei nusidėjus su gyvuliu, abu baudžiamu mirti. G r a t i a n u s aiškiai sako, jog tai daroma „non propter conscientiam peccati, sed quia refricat memoriam facti".

P a s t a b a. — Apie kitus, pav., angelus, nekalbėsime, nes tai ne mūsų sritis.

1. Atsakingumas
(kan. 2199—2200).

12. Atsakingumo sąvoka. — Atsakingumas baudžiamosiose teisėse yra vienas konstitutyvinių nusikaltimo elementų — subjektyvusis arba moralinis elementas (n. 7). Atsakingumą padaryti gali vienas trijų dalykų, būtent: tyčiapadarymas (dolus), įstatymo nežinojimo kaltė (culpa in ignorantia legis violatae) ir neatsargumo kaltė (culpa in ommissione debitae diligentiae). Paskutiniuoju du dalyku imamu drauge ir vadinamu vienu terminu „kaltė" (culpa). Todel kan. 2199 sako: „Nusikaltimo atsakingumas pridera nuo nusikaltėlio tyčiapadarymo ar jo kaltės, kad nežino sulaužomojo įstatymo ar nėra, kaip reikiant, atsargus"...

13. Tyčiapadarymas. — 1. Šiaipjau tyčiapadarymas būna tada, kai kas ką daro žinodamas ir norėdamas (sciens et volens). Kas yra tyčiapadarymas baudžiamosiose teisėse, kalba kan. 2200, § 1. Jis sako: „Tyčiapadarymu čia vadinamas laisvas ir apgalvotas norėjimas sulaužyt įstatymas..." Taigi konstitutyviniai tyčiapadarymo veiksniai yra protas, kurs pažįsta dalyką, ir laisva valia, kuri palenkia žmogų sulaužyti baudžiamąjį įstatymą. Jeigu trūksta proto supratimo ar valios lais-

vumo, tai nebėra tyčiapadarymo ir konsekvenčiai tuo atžvilgiu nebenusikalstama. Todel ką tik cituotas kan. 2200, § 1 toliau sako: „... Jam (tyčiapadarymui) priešinasi iš proto pusės pažinimo trūkumas ir iš valios pusės laisvės trūkumas".

2. „Išoriniu būdu sulaužius įstatymą, išorinėj srity spėjama, kad tai tyčia padaryta, iki priešinga neįrodyta" — kan. 2200, § 2. Tas spėjimas yra teisių (praesumptio iuris), tik ne teisių ir teisėmis (non praesumptio iuris et de iure). Nes čia leidžiama stačiai įrodinėti, kad dalykas esąs padarytas netyčia.

14. Kaltė. — 1. Kaltė būna tada, kai kas nusikalsta, nežinodamas įstatymo, kurį turėjo ir galėjo žinoti, ar nebūdamas, kaip reikiant, atsargus.

2. Kaltė skirstoma štai kaip:

a) D i d e l ė (culpa lata), m a ž a (c. levis) ir m a ž i a u s i a (c. levissima). Pirmoji būna tada, kai kas nesistengė taip pažinti sulaužomojo įstatymo ar nebuvo tiek atsargus, kaip ar kiek, bendrai, tai daro visi kiti tokios pat būklės žmonės. Antroji būna, kai to nedaryta tiek, kiek uolūs žmonės daro. Trečioji būna tada, kai kas nepasistengė taip pažinti sulaužomojo įstatymo ar nebuvo tiek atsargus, kaip ar kiek tai daro uoliausi žmonės.

b) C i v i l i n ė ir k r i m i n a l i n ė, veizint į tai, ar kas šiaip jau padaroma ar nusikalstama. Jiedvi skiriasi tik padariniais (effectibus): civilinė kaltė liepia atlyginti skriaudą, gi kriminalinė liepia atlyginti skriaudą ir užsitraukiama bausmė.

c) T e o l o g i n ė (culpa theologica). Tai teologų terminas. Ji būna tada, kai yra nuodėmė.

3. Atsakingumo tėra ten, kur esama didelės ar bent mažos kaltės. Tik paskutiniuoju atveju nusikaltimas vadinamas lyg nusikaltimu (quasi delictum), kaip matysime žemiau (n. 22). Atbulai, į mažiausią kaltę nekreipiama akies nei skriaudų nei bausmių klausime; nes „de minimis non curat praetor". Tik civiliniuose dalykuose gali būt įdėta į sutartį, kad ir už mažiausią kaltę esą atsakytina, ir kartais to reikalauja pats dalyko ar veiksmo objektas.

2. Atsakingumą padidinančiosios ir sumažinančiosios priežastys

(kan. 2201 — 2209).

15. Bendrai. — 1. Kadangi, kaip jau matėme, nusikaltimo atsakingumas pridera nuo tyčiapadarymo ar kaltės, gi tyčiapadarymas — nuo proto ir valios, tai konsekvenčiai kas didina, mažina ar visai panaikina supratimą (cognitionem intellectus) ar laisvą valią, tuo patim didina, mažina ar visai panaikina tyčiapadarymą ar kaltę. Todel ir kan. 2 199 sako: „Todel bet kurios priežastys, kurios didina, mažina ar visai panaikina tyčiapadarymą ar kaltę, tuo patim didina, mažina ar visai panaikina nusikaltimo atsakingumą."

2. Priežastys, kurios didina atsakingumą, vadinasi padidinančiosios (c. aggravantes), pav., tyčia kurstoma aistra (kan. 2 206), augšta dignitatė (kan. 2 207, n. 1) ir t. t. Priežastys, kurios mažina atsakingumą, vadinasi sumažinančiosios (c. excusantes), pav., proto silpnumas (kan. 2 201, § 4), nepribrendęs amžius ir t. t. Galop, priežastys, kurios visai panaikina atsakingumą, vadinasi išteisinančiosios (c. iustificantes), pav., beprotystė (kan. 2 201, § 1), fiziška prievarta (kan. 2 205, § 1) ir t. t.

3. Vienos padidinančiųjų, sumažinančiųjų ir išteisinančiųjų priežastų liečia protą, pav., nežinojimas ar klaida; kitos — valią, pav., prievarta ir baimė; dar kitos — protą ir valią, pav., beprotystė.

16. Proto trūkumas (carentia usus rationis). — „Negali nusikalsti tie, kurie tikrumoj (actu) nevaldo protu" — kan. 2 201, § 1. Nesvarbu, ar taip yra nuolat (habitualiter), pav., vaikai ir bepročiai, ar tik laikinai, pav., užėjus pašėlimui (in furiam versi). Tik reikia, kad protu nebūtų valdoma nusikalstant.

Kalbamieji asmens nenusikalsta del to, kad jie tikrumoj neturi proto. Be to, jie neturi nė valios; nes „nihil volitum, nisi praecognitum" (pirma sužinoma, paskum tik norima). Kaip čia žinosi — nėsama proto. Gi kur nėsama proto ir dar labiau

valios, negali būti atsakingumo — trūksta subjektyviojo nusikaltimo elemento.

Pastaba. — Pažymėtina, kad kan. 2201, § 1 apie proto trūkumą kalba bendrai, gi §§ 2-4 — in specie.

17. Beprotystė. — 1. Beprotystė yra proto trūkumas (amentia est carentia mentis).

Beprotystė yra proto liga — liga to įrankio, kuriuo protas, dvasinė galia, naudojasi ar vartoja savo veiksmams. Proto liga liečia ir valią: kur nėra proto, ten nėra nė valios. Pamatas — „nihil volitum, nisi praecognitum", kaip augščiau (n. 16). Atbulai, kur esama proto, ten esama ir valios. Nes valia, kuri yra visai dvasinė galia ir savo prigimtimi seka protu, negali sirgti, t. y. del fizinės kurios ligos, tik skyrium nuo proto ligos, negali taip susilpnėti, jog prieš savo prigimtį nebegalėtų pasirinkti to, ką protas jai normaliniu pristato. Tiesa, įgimtas ar paskum įgytas blogas palinkimas ar įprotis gali padaryti žaizdų valiai ar kliudyti tiesiai keliauti. Bet tai jos nepanaikina visai arba taip, jog veiksmas nebebūtų blogas ir visai nebeatsakingas. Todel neteisingai kalba kai kurie psichiatrai ir kriminalistai, kurie sako: a) jog vien valia, protui tebesant sveikam, galinti sirgti abulija arba anenergija ar lipemanija, kur taip nustojama valios, jog ji nebegalinti nenorėti to, ko norinti, ir norėti to, ko nenorinti, nors gerai suprantanti, kad tai esą negera ar neleistina, ir b) jog esą tokių žmonių, kurie, tebeturėdami sveiką protą, turį nenugalimų inpulsų į tam tikrus nusikaltimus, pav., pyromaniją, kleptomaniją ir t. t. Tai materializmo ir laisvos valios neigimo išvados.

2. Beprotystė skirstoma šiaip:

a) Visuotinė arba generalinė (totalis seu generalis) ir dalinė (partialis seu dementia), veizint į tai, ar visuose ar tik kai kuriuose arba atskiruose dalykuose beprotčiaujama. Dalinė beprotystė, bendrai ją imant, įprasta vadinti monomanija.

b) Visiška (perfecta) ir nevisiška (imperfecta). Pirmoji būna tada, kai visuose ar tam tikruose dalykuose ne-

turima nė trupučiuko proto. Antroji būna, kai beprotystės dalykuose šiek tiek proto dar turima.

3. Visuotinė visiška beprotystė visai pateisina nuo atsakingumo ir konsekvenčiai nuo bet kurio nusikaltimo. Tas pat pasakytina apie dalinę visišką beprotystę jos dalykuose. Nevisiška visuotinė ir dalinė beprotystė visai nepanaikina atsakingumo, tik mažina respective visuose ar tik tuose dalykuose, kuriuose bepročiaujama.

Visi tie dalykai glūdi augščiau kalbėtame kan. 2 201, § 1 (n. 16). Pamatas savaime aiškus.

Be to, „Nuolatiniai bepročiai, nors kartais turėtų lucida intervalla, arba kai kuriuose tam tikruose protavimuose ar veiksmuose atrodytų sveiki, vis delto, kaip spėjama, negali nusikalsti" — kan. 2 201, § 2. Vieni sako, jog kalbamasis spėjimas esąs teisių ir teisėmis (praesumptio iuris et de iure)[1]; kiti — vien teisių (pr. iuris tantum)[2]. Todel, pirmąja nuomone, tas spėjimas tegalimas griauti nestačiai, būtent, įrodant, kad nusikaltėlio visai nebūta bepročio ar jis sulaužęs baudžiamąjį įstatymą, būdamas visai pagijęs. Gi, antrąja nuomone, kalbamasis spėjimas galimas griauti net stačiai, būtent, įrodant, kad nuolatinis beprotis sui compos (sąmoningai) sulaužęs baudžiamąjį įstatymą. Pirmoji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa. Nes: a) Kodeksas I. C. nesako, jog ant ano spėjimo užsipulti ar jis griauti esą galima stačiai. Kas kita, jeigu būtų pasakyta, pav., iki priešinga bus įrodyta ir t. t. b) Jeigu ir antroji nuomonė, pirmosios nuomonės visai nenugalėjusi, pretenduotų prie teisybės, tai vis delto baudžiamosios teisės galimos ir reikia aiškinti prielankiau nusikaltėliui.

Kalbamojo spėjimo pamatas yra tai, kad lucida intervalla yra ne kas kita, kaip laikinis atrodymas, kad beprotis nebesąs bepročiu. Tai yra beprotystės sumažėjimas, tik ne visiškas išgijimas. Taip sako mažne visi psichiatrai.

[1]) Pav.: A. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, V: De delictis et poenis, Romae 1924, n. 14; „Ius Pontificium", (1924) 83: I. Noval, De semi-amentibus.

[2]) Pav.: E. Eichmann, Das Strafrecht, 38; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome Iuris Canonici, Mechliniae-Romae 1925, III² n. 389.

Šiandienykščiai valstybių kodeksai lucida intervalla irgi laiko neužtektina sveiko proto rodykle ir konsekvenčiai pateisina nuo atsakingumo daugely ar bent kai kuriuose dalykuose arba veiksmuose.

4. Tam dalykui, kad beprotystė turėtų įtaką atsakingumui ir nusikaltimui, turi būti tikrai žinoma ar įrodyta. Nes nespėjama, kad kas esąs beprotis, iki priešinga neįrodyta. Jeigu beprotyste abejojama, tai reikia ištirti, kur dažnai praveru kreiptis į specialistą gydytoją. Atbulai, beprotis laikomas bepročiu, iki tikrai bus įrodyta, kad jis yra visai pagijęs. Čia irgi dažnai praveru kreiptis į specialistą gydytoją.

18. Pasigėrimas. — 1. Kas yra pasigėrimas (ebrietas), visiems gerai žinoma. Tik pažymėsime, kad nesvarbu, nuo ko pasigerta, pav., vyno, alaus, koniako, degtinės, kokaino, opiumo, morfijo ir t. t.

2. Pasigėrimas skirstomas šiaip:

a) V i s i š k a s (ebrietas perfecta), kai prageriamas visas protas, ir n e v i s i š k a s (e. imperfecta), kur iki tiek nedaeinama.

b) N o r ė t a s (e. voluntaria) ir n e n o r ė t a s arba a t s i t i k t i n i s (e. involuntaria seu accidentalis), veizint į tai, ar pasigerta tyčia ar ne.

c) P a p r a s t a s (e. simplex), į p r a s t a s (e. habitualis) ir t y č i a n o r ė t a s (e. affectata). Paskutinysis būna tada, kai geriama nusikalsti ar pasiteisinti.

3. „Nusikaltimas, padarytas noromis pasigėrus, nėra visai neatsakingas, tik atsakingumas yra mažesnis, nekaip padaryti tas pats nusikaltimas, turint visą nuovoką, nebent jeigu tyčia būtų gerta nusikalsti ar pasiteisinti; gi sulaužius įstatymą, nenoromis pasigėrus, visai išnyksta atsakingumas, jeigu pasigėrimas visai atimtų protą; sumažėja, jeigu jis tik iš dalies tebūtų atimtas..." — kan. 2 201, § 3. Kitais žodžiais kalbant, visiškas atsitiktinis pasigėrimas visai panaikina atsakingumą, nes čia visai neturima proto ir jo nustota netyčia. Norėtas visiškas pasigėrimas visai nepanaikina atsakingumo, tik sumažina ir tai daugiau, jeigu pasigėrimas yra paprastas; ma-

žiau, jeigu jis yra įprastas. Nevisiškas pasigėrimas atsakingumą tik mažina; nes čia proto esama, tik ne viso. Pats atsakingumas yra didesnis, jeigu pasigėrimas yra įprastas; mažesnis, jeigu pasigėrimas tėra paprastas ar atsitiktinis. „Ebrietas affectata" ne tik nepanaikina ar sumažina, bet dar padidina atsakingumą — padidinančioji priežastis; nes čia bloga valia pasiekia augščiausį laipsnį.

4. „... Tas pat pasakytina apie kitas proto perturbacijas, panašias į ji (pasigėrimą)" — kan. *2* 201, § 3.

Kodeksas I. C. kalbamųjų perturbacijų neįvardija. Tai suieškoti palikta mums patiems. Tokiomis proto perturbacijomis laikoma, pav., miegas, liunatizmas, hipnotizmas ir t. t.

Taip, miegant esama atsakinga už tuos veiksmus, kuriuos numatoma tada padarysiant, pav., palikai bedeganti žiburį ir sudegė namai, ir už numatytą priedermės apleidimą, pav., brevioriaus neatkalbėjimą.

Iš liunatizmo veiksmų atsakingi tėra tie, kurie padaryta pirma įgytu ir nesirūpintu pamesti įpratimu (habitu) ar del to, kad buvo manyta atsibudus padaryti, pav., ką užmušti.

Per hipnotizmą padarytieji nusikaltimai irgi yr atsakingi, jeigu tai numatyta — numatyta iš to, kad žinojo mediumo planus ar pats turėjo blogą įpratimą, kaip augščiau, kur kalbėjom apie miego atsakingumą.

19. Silpnaprotystė (debilitas mentis). — „Proto silpnumas mažina nusikaltimo atsakingumą, tik visai nepanaikina" — kan. *2* 201, § 4.

Prie šios kategorijos pridera kai kurie psichastenikai, isterikai, kvailiuoti (fatui), kurčiai-nebyliai ir t. t. Jų atsakingumo didumas nustatytinas atskirais atvejais.

20. Nežinojimas. — 1. Nežinojimas (ignorantia) yra „carentia cognitionis de aliqua re". Jo objektas yra idejos. Nežinojimas, bendrai, reiškia nuolatinę supratimo nebuvimo būklę.

2. Nežinojimas skirstomas šiaip:

a) T e i s i ų (iuris) ir į v y k i o (facti). Pirmasis būna tada, kai nežinoma įstatymo ar jo prigimties ar tysos, pav., jeigu

kas nežinotų ar manytų, kad penktadieniais esą leidžiama valgyti mėsiška. Antrasis būna, kai nežinoma įvykio ar dalyko ar jų aplinkybių, pav., jeigu kas sumaišytų dienas ir penktadienį palaikytų šeštadieniu.

Bausmės nežinojimą vieni priskiria prie teisių nežinojimo[1]); kiti — prie įvykio nežinojimo, nes bausmė esanti susijusi su nusikaltimu[2]); treti jį laiko trečiąja nežinojimo rūšimi[3]); ketvirti sako, jog dalykas esąs skirtinas, būtent, baudžiamojo įstatymo nežinojimas esąs teisių nežinojimas, gi pačios bausmės nežinojimas esąs įvykio nežinojimas[4]). Paskutinioji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa. Nes iš tiesų gali kas nežinoti paties baudžiamojo įstatymo; bet gali kas žinoti tą įstatymą, tik arčiau nepažinti paskirtos bausmės — nežinoti, kurios esama bausmės in concreto.

b) Nepašalinamas (invincibilis) ir pašalinamas (vincibilis). Pirmasis būna tada, kai negalima pašalinti, ir vadinasi fiziškai nepašalinamas, jeigu pašalinti jokiu būdu negalimas, ir morališkai nepašalinamas, kur, morališkai stengiantis, negalima pašalinti. Antrasis būna, kai morališkai galima pašalinti, bet nepašalinama. Be to, nepašalinamas nežinojimas visada būna nenorėtas (ign. involuntaria). Gi pašalinamas nežinojimas būna norėtas (ign. voluntaria), jeigu jo objektas yra toks, kurs turima žinoti, ir nenorėtas (ign. involuntaria), jeigu jo objekto leistinai galima nežinoti.

c) Mažai kaltas (ignorantia levis), kur mažos kaltės tėsama; labai kaltas (ignorantia non crassa aut supina), kur kaltės esama didelės; kalčiausias (i. crassa vel supina), kur kyla iš dideliausios kaltės, ir tyčia norėtas (ignorantia affectata), kur tyčia nesistengta pašalinti nežinojimo tam, kad lengviau būtų nusikalsti ar pasiteisinti.

---

[1]) Pav., A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome iuris canonici, Mechliniae-Romae 1921, I n. 63.

[2]) Pav., H. Noldin, De principiis theologiae moralis[12], Oeniponte 1920, n. 49.

[3]) Pav., M. Lega, De delictis et poenis[2], n. 42; I. Sole, De delictis et poenis, n. 28.

[4]) Pav., Ph. Maroto, Institutiones iuris canonici, Matritii 1919, I n. 402.

Prieš Kodeksą I. C. buvo ginčijamasi, ar esama tokio nežinojimo, kurs būtų labai kaltas ir vis delto nebūtų „ignorantia crassa vel supina". Tai nūnai išrišta teigiamai, nes, kaip ką tik matėme, nežinojimas gali būti labai kaltas ir kalčiausias.

3. Tyčia norėtas įstatymo nežinojimas ne tik nesumažina atsakingumo, bet jį dar padidina; nes čia esama blogiausios valios.

Toliau, „Visai neatsakoma už nežinomo įstatymo sulaužymą, jeigu nežinojimas yra nekaltas; kitaip atsakingumas mažėja proporcingai paties nežinojimo kaltei" — kan. 2 202, § 1. Kitais žodžiais kalbant, nepašalinamas įstatymo nežinojimas visai panaikina atsakingumą ir konsekvenčiai nusikaltimą, nes čia nėra nei tyčiapadarymo nei kaltės. Tas pat pasakytina apie nenorėtą pašalinamą įstatymo nežinojimą. Gi norėtas pašalinamas įstatymo nežinojimas viso atsakingumo nepanaikina, tik sumažina proporcingai paties nežinojimo kaltei. Nes čia, tiesa, nėsama tyčiapadarymo, bet vis delto esama kaltės tuo atžvilgiu, kad nežinojimas nepašalintas, ir konsekvenčiai esama atsakingumo.

Galop, „Vien bausmės nežinojimas nepanaikina nusikaltimo atsakingumo, tik šiek tiek sumažina" — kan. 2 202, § 2. Nes čia, nors nežinoma specifikinės bausmės, kuri gražoja už tam tikro įstatymo sulaužymą, bet vis delto įsaistytai (impliciter) žinoma, kad esama bet kurios bausmės — įstatymai be bausmių retai teleidžiami. Taigi čia esama tyčiapadarymo ir atsakingumo. Tai pamatas, kodel vien bausmės nežinojimas visai nepanaikina nusikaltimo atsakingumo. Bet jeigu kas nusikalsta, nežinodamas vien bausmės, tai suponuojama, kad jis nusikaltęs ne tiek tyčia, kiek tas, kurs tai padaro, žinodamas įstatymą ir bausmę. Paskutiniajam ir blogos valios daugiau, nes jam ne baisios nė bausmės. Tai pamatas, kodel vien bausmės nežinojimas sumažina nusikaltimo atsakingumą.

Kalbamosios taisyklės lengvai pritaikomos sąžinės srity, kur tikima nusikaltėliu. Atbulai, išorinėj srity nežinojimas turi būti pakankamai įrodytas. Nes kan. 16, § 2 sako: „Nespė-

jama, kad nežinoma įstatymo, bausmės..." Kitaip toj srity kiekvienas nusikaltėlis išsiraitytų arba išsiteisintų.

21. Dėmesio neatkreipimas ir klaida. — 1. Dėmesio atkreipimas (advertentia) yra proto veiksmas, kur kuomi nors domimasi (actus, quo mens ad aliquid attendit) To dėmesio nebuvimas yra dėmesio neatkreipimas (inadvertentia).

Dėmesio neatkreipimas skiriasi nuo nežinojimo tuo, kad čia aktualine prasme trūksta žinojimo, gi nežinojimas, kaip kalbėjome n. 20, bendrai, yra nuolatinio žinojimo trūkumas. Todel kas ko nežino, į tai nė dėmesio nekreipia. Atbulai, kas neatkreipia dėmesio, tai dar nereiškia, kad to dalyko nežinotų.

2. Klaida (error) yra neteisingas manymas apie kurį dalyką (iudicium falsum de aliqua re). Nuo nežinojimo ji skiriasi tuo, kad pirmojo objektas yra idejos, gi klaidos — manymai.

3. Dėmesio neatkreipimo ir klaidos padala yra maždaug tokia pat, kaip ir nežinojimo (n. 20).

4. „Kas pasakyta apie nežinojimą, tas pats taikintina taipogi dėmesio neatkreipimui ir klaidai" — kan. 2 202, § 3. Nes to pat esama pamato.

22. Neatsargumas. — 1. Kriminalinė kaltė, kaip matėm augščiau (nn. 12 ir 14), būna dvejopa, būtent, sulaužomojo įstatymo nežinojimo ir neatsargumo. Apie pirmąjį kalbėjome n. 20. Belieka pakalbėti apie antrąjį.

2. Neatsargumas yra dvejopas, būtent:

1) Kas nusikalsta, galėdamas ir turėdamas numatyti, gi nenumatė. Pav., beneficijos administratorius, nieko bloga nemanydamas, neatsargiai saugojo beneficijos turtų dokumentus ir todel jie pavogta.

Kalbamasis neatsargumas kanonistų vadinamas lyg nusikaltimu (quasi delictum)[1]). Jo pažymiai yra du, būtent: a) Galėjimas numatyti. Bet vis delto nenumatyta. Tai kilo iš mažos kaltės. Tuo lyg nusikaltimas skiriasi nuo tyčiapadarymo ar bent neatsargumo, kuris stovi arčiau tyčiapadarymo, ne-

[1]) Pav.: M. Lega, De delictis et poenis², n. 44; Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 23; I. Sole, De delictis et poenis, n. 19; I. Chelodi, Ius poenale, n. 8.

kaip yra lyg nusikaltimas, kaip tuoj pamatysime. b) Turėjimas numatyti. Tuo lyg nusikaltimas skiriasi nuo atsitiktinumo (casus fortuitus).

Lyg nusikaltimas yra atsakingas; nes esama kaltės: nusikaltėlis galėjo ir turėjo numatyti nusikalsiąs, o nenumatė. Nenumatė del to, kad nebuvo, kaip reikiant, atsargus, arba buvo apsileidęs. Bet lyg nusikaltime blogos nusikaltėlio valios tėra mažiau, nekaip nusikalstant tyčia. Todel lyg nusikaltimas sumažina atsakingumą.

Pagaliau, pats atsakingumas čia dar matuojamas kaltės didumu — juo mažiau esama kaltės, juo mažėja atsakingumas. Tai nustatyti yra teisėjo dalykas, atsižiūrint į aplinkybes.

Kalbamuosius dalykus rodo kan. 2 203, § 1, kur pasakyta: „Jeigu kas sulaužytų įstatymą, nebūdamas, kaip reikiant, atsargus, tai atsakingumas sumažėja ir jo laipsnį nustato teisėjas, protingai atsižiūrėdamas į aplinkybes..." Sulaužomasis istatymas čia suprantamas baudžiamasis. Tai rodo kontekstas.

2) Jeigu kas nusikalsta, turėdamas numatyt ir numatydamas.

Ta kaltė yra „proxima dolo" (artima tyčiapadarymui). Jos pažymiai: a) Turėjimas numatyti. Tuo skiriasi nuo atsitiktinumo. b) Numatymas. Vadinasi, nusikaltėlio numatyta, kad jis sulaužys baudžiamąji įstatymą, ir vis delto tam dalykui išvengti nesigrėbė tų priemonių, kurių šiuo atveju būtų grėbęsis šiaipjau atsargus arba uolus žmogus. Tai jis padarė iš didelės kaltės.

Kalbamasis neatsargumas yra visai atsakingas, nes kan. 2 203, § 1 sako: „...jeigu kas numatytų dalyką ir vis delto jam išvengti nepavartotų tų priemonių, kurių būtų grėbęsis šiaipjau uolus žmogus, tai kaltė yra artima tyčiapadarymui".

23. Atsitiktinumas. — „Atsitiktinumas (casus fortuitus), kurio negalima numatyti ar jam numatytam negalima užbėgti už akių, pateisina nuo viso atsakingumo" — kan. 2 203, § 2. Nes čia nėra nei tyčiapadarymo nei jokios kaltės.

24. Amžius. — 1. Žmogaus amžius skirstomas štai kaip:

a) M a ž a m e t i s (minor) ir p i l n a m e t i s (maior). Pirmasis būna iki 21 metų sukakimo. Antrasis eina, sukakus 21 metus amžiaus (kan. 88, § 1).

b) Mažamečiai dar skirstomi p r i b r e n d ę ir n e p r i b r e n d ę. Pribrendęs (pubes) vadinasi vaikinas, sukakęs 14 metų, ir mergaitė, sukakusi 12 metų amžiaus (kan. 88, § 2). Iki to meto žmogus vadinasi nepribrendęs (impubes). Be to, iki 7 metų amžiaus taip vaikinas, taip mergaitė vadinasi vaikas (infans seu puer — kan. 88, § 3).

Prieš Kodeksą I. C. pilnamečiams reikėdavo 25 metų amžiaus, gi pribrendusiu baudžiamosiose teisėse taip vaikinas, taip mergaitė tebūdavo vadinama, sukakus 14 metų amžiaus. Paskutinįjį dalyką ir dabar tebetvirtina vienas kitas[1]). Bet tai yra netiesa; nes Kodeksas I. C. aiškiai sako, jog vaikinas laikomas pribrendusiu tada, kai sukanka 14 metų, gi mergaitė — kai sukanka 12 metų amžiaus (kan. 88, § 2), ir niekur nedaro jokios restrikcijos.

c) S e n a t v ė. Ji (taip vyriškio, taip moteriškės) prasideda, pradėjus šešiasdešimtuosius metus amžiaus (plg. kan. 1 254, § 2).

2. Įvairus amžius įvairiai yra atsakingas. Ir tai:

1) Pilnamečiai yra visai atsakingi, nes jie turi visą protą ir valią.

2) Mažamečiai, kurie yra išbėgę iš vaiko, irgi yra atsakingi, tik ne visai; nes kan. 2 204 sako: „Mažametystė, nebent jeigu kas kita būtų žinoma, sumažina nusikaltimo atsakingumą ir tai juo daugiau, juo arčiau stovima vaikystės". Nes jie turi proto ir valios, tik jųdviejų laipsnis pridera nuo pačių metų.

Tas dalykas, kad mažamečiui šiek tiek trūksta subjektyviojo nusikaltimo elemento, yra teisių spėjimas (praesumptio iuris). Jis tveria, iki neįrodyta priešinga. Vadinasi, spėjimas užleidžia vietą realybei, jeigu įrodoma, kad mažametis turėjęs

[1]) Pav., I. S o l e, De delictis et poenis, n. 31 išn. 1.

visai pribrendusį protą ir valią, kaip ir pilnametis, ir tyčia nusikaltęs.

Žemiau dar matysime, kad kai kurie mažamečiai vis delto visai paleidžiami nuo kai kurių bausmių (kan. 2 230).

3. Vaikai yra visai neatsakingi, nes jie yra laikomi „sui non compotes" — kan. 88, § 3.

Vieni sako, jog ką tik paminėtasis spėjimas esąs teisių ir teisėmis (praesumptio iuris et de iure)[1]; kiti — tik teisių (praesumptio iuris tantum)[2]. Pirmoji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa; nes Kodeksas I. C. nieko nesako, jog ant jo galima esą tiesiog užsipulti ar griauti, ir abejojant baudžiamosios teisės aiškintinos prielankiau nusikaltėliui.

Vienų valstybių įstatymai vaikus baudžia taip pat, kaip ir kitus nusikaltėlius; kitų — tam tikru būdu, ir jau kelinti metai labai pradeda imti viršų įprotis steigti tam tikri teismai nepilnamečiams ar bent vaikams.

Lietuvos įstatymai visai neatsakingais laiko asmens iki 10 metų amžiaus[3].

4. Senatvė savaime yra atsakinga — nei panaikina nei sumažina atsakingumo. Nes seniai savaime turi protą ir valią. Be to, jie turi dar gyvenimo prityrimo ir turi būti paveikslas jauniesiems. Seniai vien tik gali būti paleisti nuo tų bausmių, kurios nesutinka su jų amžių ir jėgomis. Taigi senatvė daugiausia galima priskirti prie tų priežastų, kurios mitiguoja ar moderuoja bausmes, tik ne atsakingumą.

25. Prievarta. — 1. Prievarta (vis) įprastai apibrėžiama šiaip: „maioris rei impetus, qui repelli non potest" (stipresnio užpuolimas, prieš kurį negalima atsispirti)[4].

Prievarta, žinoma, teliečia išorinę laisvę, nes vidujinės laisvės niekas negali paliesti.

2. Prievarta skirstoma štai kaip:

[1]) Pav., G. Cocchi, Commentarium, V n. 5.
[2]) Pav., A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 389.
[3]) Baudžiamasis Statutas, str. 40.
[4]) L. 1, 2, D., *quod metus causa*, IV, 2.

a) Fiziška ir morališka, veizint į tai, ar fiziškai ar morališkai verčiama. Paskutinysis dalykas yra ne kas kita, kaip grasinimas, baidymas ir t. t.

b) Absoliutinė ir relatyvinė arba secundum quid. Pirmoji būna tada, kai verčiamasis asmuo kiek galėdamas spiriasi prieš prievartą ir todel visai nenoromis daro. Jis tada yra vien jėgos įrankis. Antroji būna, vienų nuomone, tada, kai kas prievartą gali pašalinti ar bent sumažinti, tik to nedaro; kitų nuomone, kai verčiamasis asmuo negali pašalinti prievartos, bet ir ne visai nenoromis daro[1]).

3. „Fiziška prievarta, kuri atima visą galią veikti, visai pašalina atsakingumą" — kan. 2205, § 1. Čia yra fiziška absoliutinė prievarta. Pamatas yra tai, kad čia nėsama tyčiapadarymo. Tas pat pasakytina apie absoliutinę morališką prievartą. Tik absoliutinė fiziška ir morališka prievarta nepanaikina viso atsakingumo tada, kai kas patenka į jos rankas del savo neatsargumo arba apsileidimo. Tada taikintinos neatsargumo taisyklės, apie kurias kalbėjome n. 22.

A sensu contrario, relatyvinė fiziška ar morališka prievarta nepanaikina viso atsakingumo. Jis pasilieka didesnis ar mažesnis, veizint į pačios prievartos didumą ir įtaką[2]).

26. Baimė, reikalas ir didelė skriauda. — 1. Baimė (metus) įprastai apibrėžiama šiaip: „instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio" (žmogaus dvasios drebėjimas, kurs kyla iš esamo ar būsimo pavojaus)[3]).

2. Baimė skirstoma šiaip:

a) Didelė (gravis) ir maža (levis), veizint į tai, ar bijomasis bloga yra didelis ar mažas. Be to, didelei baimei reikia, kad pasyvus jos subjektas būtų įsitikinęs, jog bloga jam gresia. Todel nors bijomasis bloga būtų didelis, baimė vis delto bus maža šiais atvejais: jeigu pasyvus baimės subjektas žino, kad gražotojas negali įvykdyti ar įprastai nevykdo to, kuo gražoja; jeigu tai negerovei jis ne labai sunkiai gali užbėgti už

[1]) Vz. Ph. Maroto, Institutiones iuris canonici, I n. 395.
[2]) A. Blat, De delictis et poenis, n. 18.
[3]) Plg. L. 1, D., *quod metus causa*, IV, 2.

akių, pav., šaukdamasis vyresniųjų ar draugų, pasišalindamas iš tų asmenų valdžios ir t. t. Pagaliau, jeigu bijomasis bloga yra toli, tai dažniausiai baimė taipogi nėra didelė; nes tam dalykui išvengti dažnai galimas rasti būdas.

Didelė baimė dar vadinasi absoliutine ir relatyvine prasme didelė. Pirmoji būna tada, kai sujudina kiekvieną, apskritai, žmogų, kas lotyniškai vadinasi „metus cadens in virum constantem"[1]). Tai bus, pav., mirtis, kankinimas, sužeidimas, kalėjimas, nelaisvė, visų ar didelės dalies turtų nustojimas, dokumentų nustojimas tokiems pat turtams apginti, didelės naudos nustojimas, turint į tai teisės, k. a. vaikų įpėdinystės; teisių ar įvykio nešlovės užsitraukimas (infamia iuris seu facti), jeigu tam dalykui negalima lengvai užbėgti už akių; neteisinga ekskomunika, jeigu lengvai negalima jos pašalinti ir t. t.

Ką tik pasakėm „apskritai". Nes esama ir tokių asmenų, kurių ne visi dideli dalykai tesujudina. Pav., kelių dienų ar mėnesių kalėjimas gal ne daug tereikš ištvirkusiam žmogui, kurs ten jau daug kartų yra sėdėjęs. Tokiais atvejais baimė absoliutine prasme yra didelė in genere, bet maža relatyvine prasme. Todėl šiam asmeniui ji bus maža.

Pagaliau didelė baimė gali liesti asmenį betarpiškai ir tarpiškai. Paskutinysis dalykas būna tada, kai liečiami to asmens tėvai, vaikai, pati, vyras, broliai, sesers, net kiti gentys, artume esą ar namiškiai.

Antroji būna, kai savaime maža negerovė pasidaro didelė atžvilgiu to asmens, kurs bijosi. Čia svarbu amžius, lytis, bukštumas, silpnumas ir t. t.

Dar reikia atsiminti ir tai, kad savaime maži dalykai, susidėję su kitais, kartais gali padaryt ir padaro didelę baimę.

b) Pagarbos (metus reverentialis) — kai bijomasi įžeisti ar užrūstinti tie asmens, kurių valdžioj esama ir kurie kartu gerbiami, pav., tėvas, motyna, vyras, viešpats ir t. t. Kalbamoji baimė savaime tėra maža; nes ta negerovė, kuri čia reikia iškęsti žemesniam asmeniui vien del vyresniojo įsižeidimo ar

[1]) C. 15, 28, X, *de sponsalibus et matrimoniis*, IV, 1; c. 6, X, *de iis, quae vi metus-que causa fiunt*, I, 40.

užsirūstinimo, savaime tėra maža. Ji vis delto pasidaro didelė tada, kai dar prisideda pavojus patekti į didelę kitą negerovę, nors ir trupučiukas mažesnę už tą, kuri savaime sukelia didelę baimę, pav., nuolatinis barimas, bijojimas amžinai užsitraukti „indignationem", gražojimas padaryti didelė negerovė, nors ir mažas mušimas, primigtiniai ir nepakeliami prašymai (preces importunae et instantissimae), dideli skundai ir t. t.

Didelė pagarbos baimė atsitikti gali dažniau mergaitėms, nekaip vyriškiams, ir išorinėj srity turi būt įrodyta.

c) I š l a u k o (ab extrinseco) ir i š v i d a u s (ab intrinseco). Pirmoji būna tada, kai padaroma kitų žmonių (a causa libera), pav., vagių užpuolimas. Antroji būna, kai kyla iš paties pasyvaus baimės subjekto, pav., iš ligos, ar padaryta natūralinės priežasties (a causa necessaria), pav., žemės drebėjimo, karo ir t. t.

d) T e i s i n g a (iusta) ir n e t e i s i n g a (iniusta), veizint į tai, ar turima teisinga priežastis ir laikomasi teisinio būdo baimei padaryti ar ne. Jeigu prievartai ar baimei padaryti neturima teisingos priežasties, tai baimė vadinasi neteisinga substancijos atžvilgiu (metus iniustus quoad substantiam). Jeigu daroma neteisiniu būdu, tai ji bus neteisinga būdo atžvilgiu (metus iniustus quoad modum). Pav., senolis grasina sūnaus sūnui neduosiąs dalies, jeigu jis nevesiąs X. Ta baimė yra teisinga, nes senolis neturi priedermės duoti vaikučiams dalies. Arba, nuskriaustos mergaitės tėvai ar broliai grasina užmušią skriaudiką, jeigu jis nevesiąs anos nelaimingosios. Baimė neteisinga būdo atžvilgiu. Atbulai, ji būtų teisinga, jeigu būtų gražojama teismu už nevedimą ar bent nedavimą dalies nuskriaustajai.

3. Baimė visai panaikina atsakingumą tik tada, kai atima visą protą.

Kitais atvejais baimė savaime visai nepanaikina atsakingumo; nes čia, nors ir priversta, vis delto dar esama valios ir veiksmas, nors yra involuntarius secundum quid, bet vis delto yra dar simpliciter voluntarius ir laisvas.

Baimė savaime sumažina atsakingumą. Nes čia esama daugiau gynimosi nuo užpuoliko, nekaip tyčiapadarymo. Gi

kur mažiau tėsama tyčiapadarymo, ten mažiau tėsama ir atsakingumo. Be to, čia nėsama nė kaltės.

Tai savaime.

Jeigu paimsime Kodeksą I. C., tai jis, visų pirmiausia, sako: „Taipogi didelė baimė, nors tik relatyvinė, reikalas ir net didelė skriauda dažniausiai visai panaikina nusikaltimą ten, kur tėsama vien bažnytinių įstatymų" — kan. 2205, § 2. Čia reikalas suprastinas ne bet koks ar bendras, tik didelis; nes kitaip visa būtų leistina daryti. Tik jis gali būti fiziškas ar morališkas.

Ką tik cituotas kan. 2205, § 2 yra bažnytinių įstatymų išimtis — Bažnyčia šiuo atveju atšaukia baudžiamuosius savo įstatymus. Kitais žodžiais kalbant, čia ne pati baimė, reikalas ir skriauda panaikina nusikaltimo atsakingumą, tik del jų Bažnyčia nebaudžia už įstatymų sulaužymą — nėra juridinio nusikaltimo elemento. Tai padaryta štai del ko: Bažnyčia, kaip ir valstybė, turi leisti tokius įstatymus, kurie sutinka su žmogaus prigimtimi. Kas nepanešama ar sunkiai pakeliama, tai kaip tik nesutinka su ana prigimtimi. Todel pasidaro neprotinga. Ar ne tokio atvejo ir esama tada, kai baimė, skriauda ar reikalas yra didelis? Taigi. Tai apskritai kalbant. Nes vis delto kartais galimi leisti ir tokie įstatymai, kurie labai sunku įvykdyti. Tai būna tada, kai kitaip pasidarytų kitiems didelė skriauda. Pav., Bažnyčia gali įsakyt ir įsako klebonams administruoti paskutiniuosius sakramentus, nors tai būtų susiję su dideliu pavoju sveikatai ar net gyvybei. Tada neišskiriama didelė baimė, reikalas ir skriauda iš atsakingumo ir einama bendrosiomis jo taisyklėmis, apie kurias kalbėjom augščiau. Todel ir kan. 2205, § 2 pasakyta „dažniausiai".

Be to, kan. 2205, § 3 sako: „Jeigu veiksmas būtų iš vidaus blogas ar niekais verstų tikėjimą ar bažnytinį autoritetą (vergat in contemptum fidei vel ecclesiasticae auctoritatis), ar būtų sielų skriauda, tai § 2 kalbėtosios priežastys nors atsakingumą mažina, bet visai nepanaikina". Iš vidaus bloga yra, pav., neteisinga priesaika, paleistuvavimas, piktžodžiavimas (blasphemia) ir t. t. Niekais verčia tikėjimą, pav., aposta-

zija, erezija, susituokimas prie nekatalikų dvasiškio ir t. t. Niekais vertimas bažnytinio autoriteto turi būti didelis, pav., kriminalinis skundimas vyskupo valstybės teismui. Sielos nukentėti gali, neinant dvasiškiams savo pareigų, pav., klebonui nereziduojant savo parapijoj. Tas pat bus, pav., nepranešant išpažinties solicitacijos ir t. t.

Kan. 2205, § 3 yra to paties kanono § 2 išimtis. Ji daroma del to, kad čia esama ne bažnytinių, tik Dievo įstatymų. Todel čia atsakingumas matuojamas ne bažnytinių įstatymų dėsniais, tik veizima, kokią įtaką jam savaime daro atskiros priežastys, būtent, didelė baimė, reikalas ir skriauda. Tie dalykai kan. 2205, § 3 atvejais visai nepanaikina atsakingumo del to, kad savaime nepanaikinama valios. Bet vis delto sumažina atsakingumą, nes čia nėsama visos laisvės.

27. Teisinis gynimasis ir provokacija. — 1. Visada galima gintis nuo neteisingo užpuoliko. Tai leidžia pats prigimties įstatymas.

2. Teisiniu būdu gintis patiems leisdavo romėnų ir germanų teisės. Paskutiniosios į teisinį gynimąsį senovėj buvo įterpusios net kerštą. Ir šiandienykščios visų valstybių teisės pripažįsta kalbamąjį teisinį gynimąsi. Baudžiamasis Statutas apie tą dalyką kalba str. 45—46.

3. Apie teisinį gynimąsi kan. 2205, § 4 sako štai ką: „Teisinis gynimasis nuo neteisingo užpuoliko, laikantis tam tikros tvarkos, visai panaikina nusikaltimą; kitaip atsakingumą tik sumažina, kaip ir provokacija". Paskutinieji to kanono žodžiai „kitaip atsakingumą tik sumažina" reiškia: jeigu, ginantis nuo neteisingo užpuoliko, nesilaikoma tam tikros tvarkos, tai atsakingumas visai neišnyksta, tik sumažėja. Be to, prie kalbamojo kanono prikergta provokacija — ji irgi sumažina atsakingumą.

Ką tik minėtoji tvarka lotyniškai vadinasi „moderamen inculpatae tutelae". Į ją įeina štai kas:

a) Užpuolimas ant gyvybės, laisvės, dorovės, teisių ir brangių turtų. Tie daiktai ar dalykai gali priderėti pačiam, kurs gynasi, ar kitiems. Be to, užpuolimas turi būti ne-

teisingas bent materialine prasme. Todel nesvarbu, ar užpuolama tyčia ar ne visai tyčia, sąmoningai ar visai nesąmoningai ir t. t. Del tos pat priežasties neteisingais užpuolikais gali būti net vaikai, bepročiai ir pasigėrę. Atbulai, negalima pačiam gintis nuo teisingo užpuolimo. Jis būna tada, kai daromas teisiniais įstatymais. Pavyzdys — teisinis areštavimas nusikaltėlio.

b) Gynimosi būdas turi būti proporcingas užpuolimui arba reikalui apsiginti. Vadinasi, tiek ir taip tegalima gintis, kiek ir kaip užtenka apsiginti nuo užpuoliko. Taigi, jeigu užtenka vien sužeisti, tai negalima užmušti; negalima nė sužeisti, kai užtenka užprotestuoti ar šaukti; jeigu užpuolikas jau bėga, metęs užpuolęs, tai nebegalima nieko daryti; jeigu kaip kitaip galimi atvaduoti ar išgelbėti užpuolamieji daiktai ar dalykai, tai irgi negalima gintis pačiam. Paskutiniojo dalyko pavyzdys — jeigu turtai galimi atgauti teismo keliu, tai užpuoliko negalima sužeisti ar užmušti.

c) Teisės gintis pačiam prasideda nuo užpuoliko kėsinimosi pulti ir baigiasi kartu su metimu pulti. Tik į kėsinimąsi įdėtina taipogi ruošimasis pulti. Kitaip gali būti per vėlai. Be to, leistina yra grėbtis atsargos priemonių prieš būsimąjį užpuolimą. Todel leistinos yra automatiškosios gynimosi priemonės, sląstai, automatiškieji šautuvai ir t. t. Atbulai, žmogaus negalima mušti, taip sakant, avansui, nors jis būtų manęs pulti, tik dar nieko nedarė, arba nesirengė. Taipogi išskiriamas yra savarankiškas kerštas ar baudimas.

28. Aistra. — 1. Aistros (passiones), pav., pyktis, neapykanta, meilė, kūno geiduliai ir t. t., daug įtakos daro žmogui. Moralistai jas vadina nuodėmių versmėmis. Penalogai irgi sako, jog iš aistrų kyla daug nusikaltimų.

2. Žinome, kad bet kokia prievarta, taigi ir morališka, sumažina ar kartais visai panaikina atsakingumą. Aistros irgi yra prievarta tam tikra prasme. Vienos jų visai perbloškia žmogų ir todel panaikina visą atsakingumą. Tai tos, kurios nejuščiomis iškyla — iškyla be jokio dėmesio atkreipimo ir valios veiksmo, pav., actus primo primi. Be to, tokios yra tos

aistros, kurios visai aptemdo protą ir pažaboja valią. Kitos aistros tik sumažina žmogaus protą ar valią skyrium ar drauge. Todel jos savaime sumažina ir atsakingumą. Tik tai išorinėj srity reikia pakankamai įrodyti. Kurios aistros visai panaikina, kurios tik sumažina atsakingumą in specie, dažniausiai reikia veizėt į atskirus atvejus. Galop, tos aistros, kurios tyčia sukeliamos ar kurstomos, padidina atsakingumą; nes čia esama blogos valios. Todel ir kan. 2 206 sako: „Aistros, jeigu laisvai ir tyčia būtų sukeltos ar kurstomos, sakykime (potius), padidina atsakingumą; kitaip jį sumažina, atatinkamai aistros laipsnį, ir visai panaikina, jeigu iškyla prieš bet kokį proto svarstymą ir valios sutikimą ir tai sukliudo".

29. Dar kai kurios atsakingumą padidinančios aplinkybės. — „Be kitų padidinančiųjų aplinkybių, nusikaltimą padidina štai kas:

1°. Juo augštesnės būklės yra tas, kurs nusikalsta ar kuriam nusikalstama;

2°. Jeigu kas savivaliauja autoritetu ar pareigomis nusikalsti" — kan. 2 207.

Iš pirmosios ką tik cituotojo kanono strofos numanu, kad esama ir tokių nusikaltimą padidinančių aplinkybių ar priežastų, kurios Kodekso I. C. visai neminimos. Jos reikale suieškoti paliktos mums patiems. Čia tik pažymėsime, kad vienos jų guli pačiame nusikaltėly, kitos nusikaltimo paliečiamuosiuose asmenyse, trečios pridera nuo papiktinimo, ketvirtos pridera nuo nusikaltėlio ryšio su nusikaltimo paliestaisiais asmenimis, pav., gentystės, geradarystės ir t. t.

Be to, kan. 2 207, nn. 1—2 neva pavyzdžiui įvardija keletą aplinkybių, kurios padidina nusikaltimą, būtent: a) Augštesnė būklė, kurs nusikalsta ar kuriam nusikalstama. Ji suprantama mokslo, pareigų, dignitatės, dorovės, šventimų atžvilgiu ir t. t. Pav., kunigo žmogžudystė yra didesnis nusikaltimas, nekaip šiaipjau žmogaus, ir taipogi didesnis bus nusikaltimas, jeigu nužudomas dvasiškis, nekaip šiaipjau žmogus. Kalbamojo dalyko pamatas yra tai, kad čia esama daugiau blogos valios ir papiktinimo. b) Savivaliavimas autoritetu ar pareigomis nu-

sikalsti. Autoritetas čia suprantamas labiausiai bažnytinis. Bet taipogi įeina ir pasaulinės valdžios autoritetas, nes kalbama bendrai. Be to, pareigos suprantamos plačiąja prasme — bet kokios pareigos. Taip kalbėti mums liepia kontekstas (plg. kan. 145). Autoritetu ar pareigomis savivaliaujama tada, kai, prisidengus bent viena katra įjudviejų, laužomi įstatymai ar daromas neteisingumas. Kalbamieji dalykai atsakingumą padidina štai del ko: a) Žemina patį autoritetą ar pareigas, kurios turi tarnauti visuomenės naudai. b) Žmonės užuot klausę ir gerbę autoritetą ar pareigas ima jų neapkęsti. c) Esama didesnio papiktinimo.

30. Atkrytis (recidivus). — 1. „Atkrinta atgal juridine prasme tas, kurs kartą pasmerktas vėl padaro tos pačios rūšies nusikaltimą ir tai tokiose daiktų ir labiausiai laiko aplinkybėse, jog protingai galima matyti blogos jo valios užsispyrimas" — kan. *2* 208, § 1.

„Kas daug kartų nusikalstų, nors tie nusikaltimai būtų kitos rūšies, tas padidina savo kaltumą" — kan. *2* 208, § *2*.

2. Atkrytis skirstomas specifikinis ir generikinis. Pirmasis būna tada, kai pasmerkus atkrintama į tos pačios rūšies nusikaltimą, pav., dvi žmogžudysti. Jis apibrėžtas kan. *2* 208, § 1. Antrasis būna, kai kas daug kartų nusikalsta ir tie nusikaltimai yra skirtingos rūšies, pav., žmogžudystė, paleistuvystė, vagystė ir t. t. Jis minimas kan. *2* 208, § *2*.

3. Atkrytis jau žinomas romėnų teisėms, kur už jį buvo skaudžiau baudžiama[1]). Germanų teisėse buvo specifikinis atkrytis. Už jį buvo skiriamos didesnės bausmės.

Šiandienykščiai valstybių kodeksai irgi yra linkę bausti net už generikinį atkrytį. Taip yra, pav., Anglijoj, Italijoj, Prancūzijoj ir t. t. Kitaip yr Austrijoj ir Vokietijoj.

Baudžiamasis Statutas apie atkrytį kalba str. 67 ir už jį baudžia.

4. Bažnytinėmis teisėmis taip specifikinis, taip generikinis atkrytis padidina kaltumą.

[1]) L. 28, D. 48, 19; L. 3, § 9, D. 49, 16.

Specifikiniam atkryčiui reikia, kad nusikaltėlis padarytų tos pat rūšies nusikaltimą ir būtų matyt, jog tai padaryta ta pačia bloga valia. Paskutinysis dalykas turi būti matomas iš daiktų ir labiausiai laiko aplinkybių. Į daiktų aplinkybę čia įeina vieta, priemonės, subjektyvusis nusikaltimo elementas ir t. t. Pav., jeigu antroji žmogžudystė būtų padaryta, ne labai teisiniu būdu ginantis nuo neteisingo užpuoliko, tai atkrytis ne specifikinis. Kalbamosios laiko aplinkybės čia reiškia tai, kad atkrytis tebus specifikinis tada, kai įvyksta ne po ilgo, padarius pirmesnį nusikaltimą ir už jį pasmerkus nusikaltėlį. Atbulai, ilgam laikotarpiui praslinkus, išnyksta ryšys tarp nusikaltimų ir nebegali būti juridinio atkryčio. Kiek tam dalykui reikia laiko, Kodeksas I. C. nesako. Tai bene bus po 2—3 metų.

Be to, specifikiniam atkryčiui reikia, kad blogos nusikaltėlio valios užsispyrimas būtų matyti „protingai" (kan. 2 208, § 1). Vadinas, jis turi būti žinomas apytikrai (probabiliter).

Kas pasakyta apie specifikinį atkrytį, tas pat pasakytina ir apie generikinį, t. y. turi būti apytikrai matyti blogos nusikaltėlio valios užsispyrimas, kas semtina iš daiktų ir labiausiai laiko aplinkybių; nes tuodu atkryčiu yra panašiu į vienas antrą.

Galop, specifikinis ir generikinis atkrytis tepadidina kaltumą tada, kai „daug kartų" atkrintama (kan. 2 208, § 2). Tas „daug kartų" prasideda nuo dviejų, nes 40 teisių taisyklė in VI° sako: „Pluralis locutio duorum numero est contenta".

Dar atkreiptina akis į tai, kad atkrytis padidina „kaltumą", ne atsakingumą; nes paskutinysis nuo ko kita pridera.

5. Klausimas, iš kur kyla atkryčio kaltumo padidėjimas. Čia įvairiai manoma. Vieni sako, jog atkryčio kaltumo padidėjimas kyląs iš paties atkryčio. Bet tai yra netiesa, nes del paties atkryčio nepadidėja nusikaltimas. Pav., X šįmet užmušo vieną žmogų, kitais metais užmuš kitą. Ar tas antrasis nusikaltimas savaime yra didesnis už pirmąjį? Kiti sako, jog atkryčio kaltumo padidėjimas prideraąs nuo visuomenės skriaudos — visuomenės ramybė esanti pastatoma pavojun. Tiesa, bet ne visai. Taip būna, jeigu atkryčio nusikaltimai yra vieši.

Kas kita, jeigu vienas jų yra viešas, kitas slaptas; nes čia tik teisėjai tegali bijotis atkryčio — visuomenė nežino. Treti atkryčio kaltumo padidėjimą mato paprastos bausmės neužtektinume, būtent: atkrytęs parodąs, jog pirmesnės paprastos bausmės neužtenką ir todel reikią padidinti bausmė. Bet jeigu tai visa būtų tiesa, tai nepaprastosiomis bausmėmis niekada nebūtų galima bausti prieš paprastąsias. Ketvirti juridiniu atkryčio kaltumo pamatu laiko štai ką: a) pirmesnės blogos valios užsispyrimą, kas didinąs subjektyvųjį nusikaltimo elementą; b) visuomenės pavojaus padidėjimą, ir c) blogą pavyzdį, kur matoma, kad baudžiamieji įstatymai ne visada pasiekią visą savo tikslą. Paskutinieji, mano išmanymu, kalba tiesą, nes jiems nieko negalima prikišti.

31. Bendrininkavimas (concursus in delictum arba cooperatio). — 1. Bendrininkavimas būna tada, kai daugelis susitarę padaro nusikaltimą, kuris savaime būtinai nereikalauja daug aktyvių subjektų, pav., ką pavogė, užmušo ir t. t.

Bendrininkavimas objektyviai yra vienas nusikaltimas, bet subjektyviai — dauglypis, būtent, tiek nusikaltimų, kiek asmenų bendrininkavo.

2. Nuo bendrininkavimo reikia skirti tie nusikaltimai, kurių vienas savaime negali padaryti, bet reikia dviejų ar keleto. Vienų kalbamųjų kitų asmenų dalyvavimas eina natūraliniu nusikalstamojo veiksmo elementu, arba pareina nuo pačios daiktų prigimties; kitų — esminiu elementu. Pirmasis atvejis būna tada, kai antrasis asmuo reikalingas dalyvauti pasyviai, pav., pagrobiamoji mergaitė. Antrasis atvejis bus, kai abu ar visi asmens aktyviai dalyvauja nusikaltime, pav., dvikova (duelius) ir paleistuvystė. Pirmuoju atveju tėra vieno asmens nusikaltimas. Antruoju atveju, nors nusikaltimas yra bendras arba abiejų ar visų aktyvių subjektų, bet jų dalyviai žymimi žodžiu „complex" (dalyvis).

3. Bendrininkavimui reikia dviejų dalykų, būtent: a) Nusikaltimas turi būti bendrai norėtas bendrininkų, arba jiems susitarus. Kitaip nėra atskirų bendrininkų atsakingumo ir kon-

sekvenčiai jie negali nė nusikalsti. Atbulai, ne bendrininkavimas, jeigu kas padaroma atsitiktinai ar visai nesusitarus, pav., daug pagautų pykčio puola ir sužeidžia vieną asmenį. b) Kiekvienas bendrininkų bet kaip turi prisidėti prie nusikaltimo. Vien noras ne nusikaltimas — reikia norėt ir daryti. Jeigu nieko nedarei, tai ir nenusikaltai.

Ką tik kalbėtasis bendras noras ir bet koks prisidėjimas prie nusikaltimo yra esminis bendrininkavimo elementas. Jeigu jųdviejų vieno trūksta, nėra nė bendrininkavimo.

Prisidėti prie nusikaltimo arba bendrininkauti galima fiziškai ar morališkai. Fiziškai — ką darant ar padedant fiziškai. Morališkai: a) Įsakant. Įsakyti gali tik vyresnysis, kuris turi valdžią ant įsakomojo asmens įsakomojo objekto atžvilgiu. Kitaip tegali būti prašymas, prievarta ar grasinimas ir t. t. b) Paperkant, susitariant ar prašant padaryti papirkėjo ar prašytojo naudai ir sutinkant tai padaryti įvykdytojui. c) Patariant padaryti ne patarėjo, tik paties nusikaltėlio ar kitų naudai. Tik tas patarimas turi būti ne kas kita, kaip įtikrinimas ir nurodymas, kokiu būdu nusikalsti. Atbulai, jeigu vien tik pakurstoma, tai bendrininkavimas tebus tada, kai vien del to nusikalstama. d) Pagiriant, pažadant padėt ir t. t., kai vien del to nusikalstama. e) Verčiant, grasinant ir t. t.

Bendrininkavimo nebus šiais atvejais: a) Jeigu kieno veiksmas tėra visai materiališkas (mere materialis). Tai bus tada, kai kas, nenorėdamas nusikalsti, ką daro, tik tą jo veiksmą, jam nežinant ir nesutinkant, kas kitas pavartoja nusikalsti, pav., ginklų ar nuodų pardavėjas. b) Jeigu kas tik nori prisidėti prie nusikaltimo, bet nei fiziškai nei morališkai neprisideda. c) Jeigu bendrininkaujama visai neigiamai arba nesukliudoma. Išimtis — jeigu kam būtų juridinė priedermė sukliudyti. d) Jeigu tarp veiksmo ir nusikaltimo nėsama nė moralinio ryšio, nes tada negali būt jokios įtakos nusikaltimui. Todel nebendrininkavimas — po nusikaltimo pagyrimas, paslėpimas ar gynimas nusikaltėlio, vaisių pasidalinimas ir t. t. Tik tie dalykai gali sudaryti naują ar atskirą nusikaltimą, būtent, jeigu už juos baudžiama įstatymų. Kas kita bus, jeigu apie tai kalbėta ar

susitarta prieš nusikaltimą — bendrininkavimas; nes tada padaroma įtaka nusikaltimui.

4. Bendrininkai skirstomi šiaip: a) Principaliniai arba didieji (principales) ir padėjėjai arba antraeiliai (accessorii). Pirmieji yra tie, kurie iš tikrųjų dalyvavo nusikaltime. Antraisiais vadinami tie, kurie savo bendrininkavimu tik padėjo lengviau nusikalsti, kur ir be jų būtų buvę nusikalsta, pav., parodė geresnį kelią ar įėjimą. b) Fiziški ir morališki, veizint į tai, kokiu būdu bendrininkauta. c) Kai kurių dar skirstomi: įvykdytojai (executores), kurie laisvai padaro nusikalstamąjį veiksmą; bendrininkai (cooperatores), kurie morališkai padeda ar kaltai nesukliudo, ir užjaučiantieji (fautores), kurie nusikaltus morališkai ar materiališkai padeda nusikaltėliui[1]).

5. Romėnų teisėse nebuvo bendros tam tikros ir atskiros bendrininkavimo taisyklės, tik buvo kalbama apie atskirų nusikaltimų bendrininkavimą. Bet tie įstatymai priderėjo įvairiems laikams. Todel jie nesudarė tikros bendrininkavimo atsakingumo ir baudimo sistėmos. Tik žinoma, kad romėnų teisėmis tam tikrų nusikaltimų bendrininkai buvo tokio pat atsakingumo ir taip pat buvo baudžiami, kaip ir tikrieji nusikaltėliai.

Germanų teisėse irgi buvo bendrininkavimas, tik — taipogi nebuvo tikros jo atsakingumo ir baudimo sistėmos.

Bažnytinės teisės iš pradžių į bendrininkavimą veizėjo romėnų ir germanų teisių akimis ir todel taipogi neturėjo jokios aiškios ir pastovios jo sistėmos.

Bendrininkavimą pastūmėjo pirmyn Italijos juristai pasaulininkai viduriniais amžiais. Bet vis delto nepasiekta bendros bendrininkavimo santvarkos ir dar pasiliko nematyti galo.

Prieš Kodeksą I. C. bažnytinėse teisėse buvo dar neaišku, ar antraeiliai bendrininkai užsitraukią principalinių bendrininkų įvykio bausmes ar ne. Iš baudžiamųjų teisių dėsnių, kad bausmės aiškintinos suglaustai ir prielankiai nusikaltėliui, atrodė, kad kalbamosios bausmės negalinčios jų liesti, nes jie visgi

[1]) Pav., A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 392.

lyg mažiau tenusikalsta. Tik Kodeksas I. C. galutinai išvaikė visus rūkus bažnytinėse teisėse.

6. Jeigu kalbėsim apie bendrininkavimo atsakingumą, tai pasakytina štai kas:

a) Principaliniai fiziški bendrininkai visi lygiu būdu yr atsakingi, arba lygūs kaltininkai. Nes kan. 2 209, § 1 sako: „Kas bendrai susitarę fiziškai nusikalsta, visi lygiu būdu yra kalti . . ." Išimtis — „Nebent jeigu aplinkybės padidintų ar sumažintų kieno kaltumą" — kan. 2 209, § 1. Pav., jeigu vienas bendrininkų labiausiai įkalbinėtų kitus nusikalsti, tai, žinoma, jo kaltumas būtų didesnis už kitų. Atbulai, jeigu bendrininkas būtų mažametis ar paimtas didelės baimės dalyvautų nusikaltime, tai jo kaltumas tebūtų mažesnis už kitų.

b) Principaliniai morališki bendrininkai irgi lygiu būdu yra atsakingi — lygiu būdu savo tarpe ir taip pat, kaip ir principaliniai fiziški bendrininkai; nes ir jie yra tikri nusikaltimo autoriai — nusikaltėliai ir kan. 2 209, § 3 sako: „Ne tik įsakytojas (mandans), kurs yra principalinis nusikaltimo autorius, bet taipogi ir tie, kurie įveda nusikalsti ar tai padaryti kaip kitaip padeda, užsitraukia, kitkuo esant lygiems, nemažesnį atsakingumą už patį nusikaltimo įvykdytoją, jeigu be jų nebūtų nusikalsta". Išimtis — „. . . Nebent jeigu aplinkybės padidintų ar sumažintų kieno kaltumą" — kan. 2 209, § 1. Tai rodo ir kan. 2 209, § 3 žodžiai „kitkuo esant lygiems", t. y. tyčiapadarymo ar kaltės atžvilgiu.

c) Bendrininkai padėjėjai arbą „Jeigu jų bendrininkavimas tik palengvino nusikalsti, kas ir be jų bendrininkavimo būtų padaryta, tai mažesnio tėsama atsakingumo" — kan. 2 209, § 4. Tas atsakingumas yra mažesnis už principalinių bendrininkų, nes jie trupučiuką tepadėjo nusikalsti ir be jų vis delto būtų nusikalsta.

d) Kan. 2 209, § 5 sako: „Kas savo įtaką nusikaltimui būtų visai sėkmingai atšaukęs, tas paleidžiamas nuo viso atsakingumo, nors įvykdytojas vis delto būtų padaręs nusikaltimą del kitų savų priežastų; jeigu ne visai būtų atšaukęs, tai kaltumą sumažina, tik nepanaikina". Visai sėkmingai atšaukti

(opportuna retractione abduxerit plene) reiškia įsakymas, patarimas, grasinimas ir t. t. atšaukti reikia taip, jog nebebūtų jokios įtakos nusikaltimui. Vadinasi, tai reikia pareikšti tiems bendrininkams, kuriems padaryta įtaka. Tai viena. Antra, pareikšti reikia prieš nusikaltimą.

Atsakingumas, visai sėkmingai atšaukiant įtaką, išnyksta del to, kad panaikinamas moralinis ryšys tarp ano veiksmo ir nusikaltimo. Jeigu įvykdytojas vis delto nusikalto, tai manoma, kad jis tai esąs padaręs daugiau pats, būdamas „perversus homo", ar del kurių kitų savo priežastų, nekaip del anos morališkos įtakos. Tas dalykas, kad nevisiškas įtakos atšaukimas sumažina, bet visai nepanaikina atsakingumo, savaime aiškus — mažiau beprisidedama prie nusikaltimo.

e) Šiaipjau neigiamas bendrininkavimas juridiškai savaime yra neatsakingas. Todel visai nenusikalsta tas, kas meilės priedermės liepiamas nesukliudo nusikaltimo.

Už neigiamą bendrininkavimą vis delto atsakingi yra tie, kurie nesukliudo nusikaltimo, turėdami tai padaryti ex officio arba teisingumo priederme, pav., sargas ir t. t. Tas atsakingumas yra proporcingas priedermei sukliudyti nusikaltimą; nes kan. 2 209, § 6 sako: „Kas nusikaltime bendrininkautų, vien apsileisdamas savo pareigose, tas yr atsakingas proporcingai priedermei, kuria turėjo sukliudyti ex officio".

f) „Padaryto nusikaltimo pagyrimas, vaisių pasidalinimas, nusikaltėlio paslėpimas ir priėmimas ir kiti veiksmai, kurie eina po jau visai padaryto nusikaltimo, gali sudaryti naujus nusikaltimus, būtent, jeigu už juos yra baudžiama įstatymo; bet nėra atsakingi už įvykusį nusikaltimą, nebent jeigu del jų būtų buvę susitarta su nusikaltėliu prieš nusikaltimą" — kan. 2 209, § 7. Nes pirmuoju atveju jie neturi jokios įtakos nusikaltimui, gi antruoju — turi.

g) Nusikaltimo dalyviai (complices) arba „Tuo nusikaltimu, kurs savo prigimtimi reikalauja dalyvio, abi šali yra tokiu pat būdu kalti" — kan. 2 209, § 2. Nes abi jiedvi principaliniu būdu nusikalto. Išimtis — „... Nebent jeigu iš aplinkybių kas kita būtų matyti" — kan. 2 209, § 2. Pav., jeigu

nusikalstama VI Dievo įsakymui ir vienas dalyvių būtų padaręs skaistybės apžadus, gi antrasis to nežinotų, tai pirmojo kaltumas yra didesnis už antrojo.

h) Pasyvūs nusikaltimo dalyviai visai yra neatsakingi, nes jie tikrumoj nepadeda nusikalsti.

3. Juridiniai nusikaltimo padariniai *(kan. 2210—2211).*

32. Ieškiniai. — Nusikalstama. Valdžia tuoj įgyja teisę teisti ir bausti nusikaltėlį.

Kai nusikalstama, tai įžeidžiama visuomenės tvarka ir dažnai net privatinė gerovė. Pirmasis dalykas šaukia bausmės, antrasis reikalauja atlyginti skriaudas. Pirmojo dalyko ieškinys vadinasi kriminalinis, gi antrojo — civilinis.

Kriminalinis ieškinys yra dvejopas, būtent, jeigu bausmė yra įvykio, tai prašoma ji paskelbti, ir jeigu bausmė yra išsprendžiamoji, tai — visai nubausti. Todel kan. 2 210, § 1 sako: „Iš nusikaltimo kyla:

1°. Kriminalinis ieškinys, kuriuo prašoma paskelbti bausmė ar nubausti ir atsiteisti;

2°. Civilinis ieškinys atlyginti skriaudos, jeigu nusikaltimas kam būtų padaręs skriaudą".

„Abu ieškiniu eina kan. 1 552—1 959 norma" — kan. 2 210, § 2.

Be kitko, kriminalinis ieškinys iškelti yra teisingumo gynėjo dalykas. Išimtis tėra viena, būtent, kai kas įžeidžiamas ar jam nuplėšiama šlovė, tai kalbamasis ieškinys iškelti yra įžeidžiamojo asmens dalykas, kur ar stačiai iškeliamas ieškinys ar bent pranešama (denuntiatio). Tik jeigu įžeidžiamasis asmuo ar įžeidėjas yra dvasiškis ar vienuolis, labiausiai turįs dignitatę, tai kalbamąjį ieškinį iškelti gali taip pats įžeidžiamasis asmuo, taip teisingumo gynėjas (kan. 1 934 ir 1 938). Kitais atvejais privatiniai asmens tegali ir kartais net turi pranešti apie nusikaltimą vietos ordinarui ar teisingumo gynėjui (kan. 1 935—1 937).

Nuo iškelto kriminalinio ieškinio atsisakyti negalima.

Civilinis ieškinys iškelti yra nuskriaustojo asmens dalykas. Nuo jo atsisakyti galima.

Civilinis ir kriminalinis ieškinys nagrinėjamas skyrium. Tik „... ir tas pat kriminalinis teisėjas, prašomas nuskriaustosios šalies, gali nagrinėt ir išspręsti taipogi civilinį ieškinį" — kan. *2* 210, § *2*. Nes jam jau žinomas visas dalykas ir todel lengviau galimas išspręsti. Reikalaujama čia nuskriaustosios šalies prašymo del to, kad civiliniai ieškiniai iškelti yra vien privatinių asmenų dalykas, gi be ieškinio nėra nė teisimo.

33. Bendrininkų priedermė atlyginti skriaudos ir išlaidos. — Visos skriaudos ir išlaidos, kurios kyla iš nusikaltimo, turi būti atlygintos. Nes nuskriaustasis asmuo, taip fizinis, taip moralinis, niekuo nėra kaltas.

Jeigu vienas nusikalto, tai jis vienas ir atlygina skriaudas ir išlaidas. Jeigu nusikalto daug asmenų drauge, arba būtų bendrininkavimas ar dalyvavimas (complicitas), tai skriaudas ir išlaidas atlyginti turi tikrieji to nusikaltimo autoriai — principaliniai fiziški ir morališki bendrininkai ir dalyviai (complices).

Kalbamosios išlaidos ir skriaudos turi būti išdalintos kiekvienam jų proporcingai kaltumui.

Kiekvienas principalinių bendrininkų ir dalyvių turi dvejopą priedermę atlyginti skriaudas ir išlaidas, būtent, savo dalį ir visas skriaudas arba išlaidas in solidum. Paskutinysis dalykas reiškia tai, kad kiekvienas jų turi atlyginti visas skriaudas ir išlaidas, iki kiti atlygins savo dalį. Nes bendrininkavimas ar dalyvavimas subjektyviai yra ne vienas nusikaltimas, bet tiek, kiek buvo bendrininkų ar dalyvių. Todel ir kan. *2* 211 sako: „Visi, kurie prisideda nusikalsti kan. *2* 209, §§ 1—3 norma, turi atskirai (in solidum) atlyginti išlaidas ir skriaudas, kilusias iš nusikaltimo bet kuriems asmenims, nors teisėjo tebūtų priteista po atatinkamą dalį (pro rata)".

III SKYRIUS.

Kėsinimasis nusikalsti (de conatu delicti)

(kan. 2212—2213).

34. Medžiaga. — Tretysis skyrius turi du kanonu, būtent, 2 212 ir 2 213. Pirmasis juodviejų apibrėžia kėsinimąsi nusikalsti ir nepasisekusį nusikaltimą, gi antrasis kalba apie kėsinimosi nusikalsti ir nepasisekusio nusikaltimo atsakingumą.

35. Kėsinimosi nusikalsti ir nepasisekusio nusikaltimo sąvoka. — 1. Išorinis veiksmas — objektyvusis nusikaltimo elementas. Be jo, kaip žinome, negali būti nusikaltimo.

Pačiame išoriniame tame veiksme galimi skirti trys periodai, būtent: rengimasis (actus praeparatorii), vykdymas (actus executorii) ir įvykdymas (finis seu consummatio delicti). Be to, vykdymo arba įvykdymo veiksmai skirstomi artimesni ir tolimesni, veizint į tai, kiek toli stovi nuo nusikaltimo galo.

Jeigu nusikalstamieji veiksmai davaromi iki galo, tai bus nusikaltimas. Jeigu jie nedavaromi iki galo, tai bus kėsinimasis nusikalsti (conatus delicti).

2. Kėsinimasis nusikalsti skirstomas šiaip:

a) K ė s i n i m a s i s n u s i k a l s t i g e n e r i k i n e p r a s m e. Tai veiksmas, kuriuo pradedamas nusikaltimas. Čia veiksnys nori nusikalsti, tik vis delto nenusikalsta dėl kokių nors priežastų.

b) Kėsinimasis nusikalsti tikrąja prasme arba stačiai k ė s i n i m a s i s n u s i k a l s t i (conatus delicti). Jis būna tada, „Jeigu kas padarytų ar praleistų tai, kas savo prigimtimi veda

nusikalsti, tik nusikaltimo nepabaigtų, atsimesdamas nuo savo sumanymo ar del priemonių neužtektinumo arba netinkamumo ..." — kan. 2 212, § 1. Tik kai kurie kanonistai pažymi, jog kalbamosios priemonės ne visai turinčios būti netinkamos nusikaltimui įvykdyti, arba šiek tiek tam dalykui turinčios tikti. Kitaip nėsą bloga išorinėj srity. Pavyzdys — jeigu vietoj nuodų padedami šiaipjau milteliai[1]).

c) Nepasisekęs nusikaltimas (delictum frustratum). Apie jį kan. 2 212, § 2 kalba šiaip: „Jeigu padaryta ar praleista visa tai, kas savo prigimtimi veda ir ko užtenka nusikalsti, tik del ko kita veiksmas vis delto pasiliko be savo padarinio, tai kėsinimasis nusikalsti vadinasi tam tikru vardu, būtent, *nepasisekęs nusikaltimas*".

d) „Kėsinimąsi nusikalsti prilygsta nesėkmingas stengimasis įvesti kitą nusikalsti" — kan. 2 212, § 3. Nesvarbu, kaip stengtasi, pav., liepiant, įsakant, patariant ir t. t.

Kalbamųjų dalykų pavyzdys galimas duoti štai koks: X nori užmušti Y. Tam galui jis perka šautuvą. Tai paruošiamieji veiksmai. Toliau, X ieško Y ir, jį suradęs, jau kelia šautuvą šauti. Bet susilaiko. Tai vykdomasis tolimesnis ir artimesnis veiksmas ir net pats kėsinimasis. Jeigu X jau buvo bešaunąs ar jau šovė, tik nepataikė ar Y suskubo pašokti į šalį, tai bus nepasisekęs nusikaltimas. Jeigu, galop, X šoktų ir iš naujo šautų ir pataikintų, tai nusikaltimas.

3. „Jeigu už kėsinimąsi nusikalsti būtų įstatymų baudžiama tam tikra bausme, tai jis yra tikras nusikaltimas" — kan. 2 212, § 4. Nes tie veiksmai yra ne tiek kėsinimasis, kiek savaime kriminaliniai dalykai. Pavyzdžiai — dvikovos provokavimas ar priėmimas (kan. 2 351, § 1).

36. Istorija. — Senovės romėnų teisės tebausdavo tik už kėsinimąsi nužudyti žmogų ir savivaliauti valdžios autoritetu. Paskiau imta bausti taipogi už daug kitų nusikaltimų kėsini-

[1]) Pav.: A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 396; G. Cocchi, Commentarium, V n. 13; F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Manuale Iuris Canonici², Gandae et Leodii 1926, n. 1249.

mąsi. Germanų teisės irgi tebausdavo už tam tikrų nusikaltimų kėsinimąsi.

Prieš Kodeksą I. C. bažnytinės teisės neturėjo tam tikros formalinės kėsinimosi nusikalsti teorijos. Tik kanonistai jau senai ėmė skirti nusikaltimą ir kėsinimąsi nusikalsti. Tai jie darė, eidami bendru teisių pradu, kad bausmės plačiai aiškintinos, ir būdami romėnų teisių ir jų aiškintojų įtakoj. Be to, už kėsinimasi nusikalsti kanonistų, bendrai, buvo palikta bausti teisėjo nuožiūrai. Bet buvo ir tokių, kurie kėsinimąsi laikė lygiu su nusikaltimu ir todel už jį taip pat baustina[1]).

37. Kėsinimosi nusikalsti ir t. t. atsakingumas. — 1. „Kėsinimasis nusikalsti yra atsakingas ir tai juo labiau, juo arčiau stovi nuo nusikaltimo galo, nors vis delto mažiau, nekaip pabaigtas nusikaltimas, neliečiant § 3 įsakymo" — kan. 2213, § 1. Nes kėsinimasis nusikalsti savaime siekia nusikalsti. Todel jis drumsčia visuomenės tvarką ir tai juo daugiau, juo arčiau stovi nuo paties nusikaltimo galo. Bet kadangi vis delto nenusikalstama, tai visuomenės tvarka suardoma ne visai, kaip tai padaro pabaigtas nusikaltimas.

2. „Nepasisekęs nusikaltimas yra daugiau kaltas, nekaip paprastas kėsinimasis" — kan. 2213, § 2. Bet vis delto jis tėra mažiau atsakingas už patį nusikaltimą. To dalyko pamatas yra tai, kad čia esama tyčiapadarymo ir tai nemažiau, kaip visai nusikalstant. Tik visuomenei skriaudos tikrumoj tepadaroma mažiau, nekaip visai nusikalstant.

3. „Visai paleidžiamas nuo atsakingumo tas, kas pats metė pradėjęs nusikalsti, jeigu iš kėsinimosi nėra skriaudos ar papiktinimo" — kan. 2213, § 3. Atbulai, visai nepaleidžiamas nuo atsakingumo tas, kas nenusikalsta vien del to, kad nepavartojo užtektinų ar tinkamų priemonių. Nes tik ką cituotasis kanonas visai tepaleidžia nuo atsakingumo tik tuos, kurie patys metė nusikaltę, ir esama blogos valios.

Taipogi neatsakingas yra rengimasis nusikalsti, nes tie veiksmai labai toli stovi nuo paties nusikaltimo ir todel yra

[1]) Vz.: M. Lega, De delictis et poenis², nn. 23—27; Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 31.

„actus indifferentes". Jie negali būti pavartoti taip blogam, taip geram dalykui pasiekti — neišduoda veikiančiojo asmens blogos valios ir todel nedrumsčia visuomenės tvarkos.

4. Kalbamasis kėsinimosi ir nepasisekusio nusikaltimo atsakingumas yra juridinis. Atbulai, moralinis įudviejų atsakingumas yra toks pat, kaip ir nusikaltimo. Bet apie tai tekalbam „incidenter", nes ne mūsų sritis.

Pastaba. — Nors išoriniai veiksmai yra objektyvusis nusikaltimo elementas, bet ne už visus bloguosius veiksmus tebaudžiama.

Veiksmai, už kuriuos baudžiama, yra šie: a) Labai pavojingi visuomenei. b) Pats veiksmo objektas turi būti toks, kur galima nusikalsti arba „crimini aptus". Todel ne žmogžudystė, pav., šovimas į lavoną ar jo mušimas. Arba vėl, nebus nusikaltimo, jeigu kas daroma manant, kad tai esąs nusikaltimas, gi tikrumoj nebūtų prieš baudžiamuosius įstatymus. Tai manomas nusikaltimas (delictum putativum). c) Turi būti priežastinis ryšys tarp veiksmo ir nusikaltimo. Pav., jeigu, nusidėjus VI Dievo įsakymui, viena mergaitė padarytų abortą, tai šiuo nusikaltimu vyriškis, anos nuodėmės dalyvis, visai nėra kaltas.

Be to, visai nenusikalstama šiais atvejais: a) Jeigu kas naudojasi savo teisėmis, nes „iuris executio non habet iniuriam"[1]). Pav., sargas pavartojo ginklą plėšikui pašalinti; nėjau teisman del to, kad mane šaukė nekompetentingas teisėjas ir t. t. b) Jeigu įstatymai nebesaugoja teisės. Todel degraduotas dvasiškis mušti nėra šventvagystės nusikaltimo (kan. 2 343, § 4, plg. kan. 213 ir 2 305). c) Jeigu kas, galėdamas ir neprieštaraujant visuomenės gerovei, atsisako nuo teisės. Todel visada nusikaltimas skųsti dvasiškis valstybės teisman, nužudymas jo ir t. t. Teisinis gynimasis, kaip matėm augščiau (n. 27).

[1]) L. 1, § 5, D. 47, 10.

Antroji dalis.

BAUSMĖS (DE POENIS).

I SEKCIJA.

Bausmės in genere (de poenis in genere)

(kan. 2214—2240).

38. Medžiaga. — 1. Bažnyčios galia bausti, 2. Ar Bažnyčia gali bausti mirti, 3. Istorija ir 4. Bažnyčios baudimo taktika.

39. Bažnyčios galia bausti. — „Bažnyčiai yra įgimta ir sava teisė, nepriklausoma jokios žmonių valdžios, bausti nusikaltėliai valdiniai dvasinėmis ir pasaulinėmis bausmėmis" — kan. 2214, § 1.

Tas dalykas, kad Bažnyčia gali bausti savo valdinius dvasinėmis bausmėmis, yra dogma; gi kad gali bausti pasaulinėmis bausmėmis — teologijos tiesa (theologice certum).

Bažnyčios galią bausti dvasinėmis ir pasaulinėmis bausmėmis savo valdinius įrodo štai kas:

a) Bažnyčios prigimtis. Nes Bažnyčia yra tobula draugija (societas perfecta), t. y. turi augščiausią savą tikslą ir savas priemones jam pasiekti. Todel Ji gali leisti įstatymus ir teisti. Pripažįstame tiedvi gali Bažnyčiai — turim Jai pripažinti taipogi galią bausti; nes paskutinysis dalykas yra natūralinis anų dviejų galių papildinys arba vainikas, kurs verčia laikytis įstatymų ir teismo išsprendimų. Kitaip Bažnyčia nebūtų „efficax", arba negalėtų savaime pasiekti savo tikslo ir konsekvenčiai nebūtų galima vadinti tobula draugija.

Į Bažnyčios galią bausti įeina dvasinės ir pasaulinės bausmės, nes abiejų tų bausmių Bažnyčiai reikia savo tikslui pasiekti. Pav., ar labai pabaidysi ekskomunika ir t. t. atvėsusį kataliką ar eretiką? Pagaliau, kur nusikalstant įžeidžiama „bonum sensibile", ten pritinka taipogi bausti „privatione boni sensibilis", arba „poena sensibili".

b) Šventasis Raštas. Iš Jo sužinome, kad pats Kristus yra davęs Bažnyčiai galią bausti. Pav., Jis sako: „Jeigu jis (nusikaltėlis) ir jų nepaklausytų (įspėtas prie liudytojų), pasakyk Bažnyčiai; jei jis nepaklausytų Bažnyčios, tebūna jis tau, kaip pagonis ir muitininkas"[1]). Tai ekskomunikos bausmė. Todel ir šv. Povilas sakosi gavęs galią bausti ne iš žmonių, tik iš paties Kristaus. Štai jo žodžiai: „Todel aš tau rašau toli būdamas, kad atėjęs neturėčiau elgtis kiečiau ta valdžia, kurią Viešpats yra man davęs statymui, ne griovimui"[2]). Kitoj vietoj tas pat apaštalas sako: „Ko jūs norite? kad aš ateičiau pas jus su rykšte ar su meile ir romumo dvasia;"[3]). Galop, apaštalai tikrumoj bausdavo taip dvasinėmis, taip pasaulinėmis bausmėmis nepriklausomai jokios pasaulinės valdžios. Pav., šv. Povilas ekskomunikavo viešą paleistuvį, piktžodžiautoją Iminiejų ir Aleksandrą ir t. t.[4]) Gi šv. Petras nubaudė Ananiją ir jo žmoną Safirą už melavimą.

c) Bažnyčios pareiškimai. Taip, Jonas XXII, konst. „Licet", 23 spal. 1327 m., pasmerkė Marsilijaus Patavinus propoziciją, kuri skamba šiaip: „Tota Ecclesia simul iuncta nullum hominem punire potest punitione coactiva nisi concedat hoc imperator"[5]). Benediktas XIV brevėj „Ad assidua", 4 kovo 1755 m., pasmerkė P. La Borde knygas, kur neigiama Bažnyčios galia bausti pasaulinėmis bausmėmis. Pijus VI, konst. „Auctorem fidei", 28 rugp. 1794 m., tokią pat sinodo Pistoriensis klaidą paskelbė eretiška[6]). Pijus IX pasmerkė 24 propoziciją,

[1]) Mat. 18, 17.
[2]) 2 Kor. 13, 10.
[3]) 1 Kor. 4, 4.
[4]) 1 Kor. 5, 1—5; 2 Tes. 3, 14; 1 Tim. 1, 20.
[5]) Vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 38.
[6]) Vz. P. Gasparri, t. p., II n. 475.

kur pasakyta: „Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam". Galop, Tridento susirinkimas pasmerkė tuos, kurie sako, jog Bažnyčia tegalinti pašalinti nuo sakramentų, kur bausmė yra labiausiai dvasinė[1]). Vadinasi, Bažnyčia gali bausti ne vien dvasinėmis, bet taipogi pasaulinėmis bausmėmis.

d) Bažnyčios praktika. Bažnyčia visada vartojo dvasines ir pasaulines bausmes. Pirmųjų pavyzdys — ekskomunika, depozicija ir t. t.; antrųjų — ištrėmimas, kalėjimas, rykštės, pinigų baudos ir t. t. Jeigu Bažnyčia taip būtų dariusi, neturėdama teisės, tai būtų klydusi. Bet Ji negali klysti nuolatinėj tokioj pat praktikoj. Taigi.

e) Dvasinėse kai kuriose bausmėse glūdi taipogi pasaulinės bausmės, pav., ekskomunikoj, kaip matysime žemiau.

40. Ar Bažnyčia gali bausti mirti? — Ar Bažnyčia galinti bausti mirti, ginčijamasi. Absoliutinė dauguma mokslininkų neigia. Tai, mano išmanymu, yra tiesa. Nes: a) Šv. Raštas niekur stačiai ir pažymėtai nekalba už tokią teisę. b) Bažnyčia niekada nėra buvusi ir nėra išleidusi tokio įstatymo, kuriuo bažnytiniai nusikaltėliai būtų baudžiami mirti. Tik Ji tam tikrus savo nusikaltėlius atiduodavo valstybei, kuri savo įstatymais bausdavo mirti. Bet tai ir rodo, kad Bažnyčia pati negalėjo ir negali bausti mirti. c) Bažnyčia net kartkartėmis yra pareiškusi priešinga. Pav., Leonas Did. sako, jog Bažnyčia vengianti kraujo bausmių (cruentas refugit ultiones)[1]). Mikalojus I irgi sako: „Bažnyčia teturi dvasinį kardą, neužmuša, tik gaivina" (Ecclesia gladium non habet nisi spiritualem, non occidit, sed vivificat)[2]). d) Tokia galia turėti Bažnyčiai būtų nenaudinga ir negalima įvykdyti. Nes jeigu Bažnyčia geruoju gyvens su valstybe, tai ši pati baus už didesniuosius bažnytinius nusikaltimus, kurie ardo taipogi jos tvarką, ar bent pasirūpins, kad ir šiaipjau bažnytinės bausmės būtų įvykdytos. Jeigu tuodu suverenitetu gyvens nesantaikoj, tai

[1]) Sess. VII, *de baptismo*, can. 14.
[2]) Epistola XV, ad Turribium, vz. Migne, Patrologia Latina, L. IV 680.
[3]) C 6, C. 33, qu. 2.

vis delto Bažnyčia fiziškai ar morališkai negalės vartoti anos galios. Taigi.

41. Istorija. — Jau apaštalai bausdavo. Įprasta jų bausmė — ekskomunika. Ji buvo svarbiausia ir dažniausia visų kitų bažnytinių bausmių per tris amžius. Greta ekskomunikos eina viešoji apgaila. Be to, jau pirmaisiais amžiais dvasiškiai buvo baudžiami tam tikra bausme, būtent, iš jų buvo atimamos įplaukos ir deponuojami (įplaukų atėmimas ir depozicija).

Pirmaisiais amžiais labiausiai buvo baudžiama už idololatriją (stabų garbinimą), paleistuvystę ir žmogžudystę.

Patekėjus laisvės saulelei, Bažnyčia dar labiau galėjo naudotis ir vartoti baudžiamąsias savo teises. Prie ekskomunikos pridėtos mažesnės bausmės, būtent, draudimas eiti komunijos, dvasinių teisių sustabdymas, draudimas eiti į bažnyčią ir t. t. Dvasiškiams imtos vartoti naujos bausmės: sugrąžinimas į pasaulinį luomą (reductio ad statum laicalem), depozicija į žemesnį laipsnį, negalėjimas eiti augštesnio laipsnio, perkėlimas. Oficijos suspensa ir t. t. Be to, Romos imperatoriai Bažnyčiai ištiesė „brachium saeculare", kai kuriuos dvasinius nusikaltimus stačiai perkėlė į savo sritį ir išleido savo bausmes už dvasiškių nusikaltimus. Tai buvo IV—VII amžiuj.

Paskiau, viduriniais amžiais, darant germanų teisėms įtaką, atsiranda rykštės, kalėjimas, ištrėmimas, turtų konfiskavimas, pinigų baudos ir „reductio ad servitutem". Iš dvasinių bausmių pažymėtina, kad tada atsiranda interdiktas, gi ekskomunika įgyja civilinius padarinius.

Per visus vidurinius amžius Bažnyčios galia bausti praktikoj iš esmės nepakitėjo, tik tobulėjo jos metodas.

Galop, religinis gyvenimas susimaišo su civiliniu — Bažnyčia paplečia savo jurisdikciją ant visai pasaulinių nusikaltimų (causae synodales) ir mišrių klausimų. Net patys karaliai ir kiti valstybių valdovai deponuojami — pašalinami nuo sostų. Tai pirmasis padarė Grigalius VII 1076 m.

Iki VIII amžiaus mažne visos bažnytinės bausmės buvo išsprendžiamosios (ferendae sententiae). Nuo to amžiaus prasideda taipogi įvykio (latae sententiae) bausmės.

Bausmių klausime Bažnyčios turėta ir priešų. Jau V amžiuj donatistai tvirtino, jog Bažnyčia negalinti bausti pasaulinėmis bausmėmis. Marsilius Patavinus sakė, jog Bažnyčia tegalinti bausti „punitione coactiva", gavusi tokią galią iš imperatoriaus. Viduriniais amžiais Bažnyčios galią bausti neigė albigensai ir valdensai, gi paskiau legalistai, jansenistai ir febrionys. Pasak jų, tam dalykui reikėjo valstybės leidimo. Galop, Bažnyčios galią bausti puolė pozitivistai ir pseudoistorininkai, kurie sakė, jog visos teisės kylančios iš valstybės; nes ji teturinti fizišką jėgą.

Net katalikų yra buvę tokių, kurie tvirtino, jog Bažnyčia tegalinti bausti vien dvasinėmis bausmėmis, pav., Balgeni, Vacandard, Turnel, Laberthonnière ir t. t.

Tai teoretiški priešai.

Baigiantis viduriniams amžiams, prasideda reakcija prieš bažnytinę jurisdikciją net praktikoj. Valstybės atšaukė iš Bažnyčios visai pasaulinius nusikaltimus ir pasisavino mišriuosius klausimus. To negana, valstybės ima spausti ir siaurinti likusiąją Bažnyčios galią — Bažnyčia mažne visur ar bent daugely vietų nustoja civilinių ir kriminalinių bylų „privilegium fori" (teismo privilegijos); daugelis valstybių atsisakė duoti „brachium saeculare", ir šiandien Bažnyčia praktikoj begali bausti dvasinėmis bausmėmis už visai bažnytinius nusikaltimus.

42. Bažnyčios baudimo taktika. — Bažnyčia, bausdama nusikaltėlius, labai taikinasi prie laiko aplinkybių. Todel senovėj, barbarų laikais, labai smarkiai bausdavo už nusikaltimus; nes kitaip visai nebūtų buvę galima sulaikyti ekscesų. Tiesa, anais laikais būta ir savivalių. Bet tai atskirų Bažnyčios reprezentantų, tik ne pačios ar visos Bažnyčios darbai. Šiandien, pakultūrėjus pasauliui, Bažnyčia, kiek galėdama, tenkinasi vien dvasinėmis bausmėmis, kurios, palyginant, yra labai švelnutės.

Be to, kan. 2 214, § 2 sako: „Tebūna atsiminama Tridento susirinkimas, *XIII sesija, de ref., cap. 1:* Teatsimina vyskupai ir kiti ordinarai, kad jie yra ganytojai, tik ne mušeikos, ir kad taip turi vadovauti savo valdiniams, jog jiems neviešpatautų, tik juos mylėtų lyg vaikus ir brolius ir stengtųsi atitraukti nuo

neleistinų dalykų, ragindami ir įspėdami, kad už jų nusikaltimus nebūtų priversti bausti tam tikromis bausmėmis; jeigu kam iš žmogaus silpnumo atsitiktų nusidėti, tai laikytinasi apaštalo įsakymo, būtent, jie reikia papeikti, maldauti, pabarti su visu gerumu ir kantrumu, nes pataisytiniems dažnai daugiau daro įtakos gerumas, nekaip smarkumas, daugiau paraginimas, nekaip grasinimas, daugiau meilė, nekaip valdžia; jeigu del nusikaltimo didumo reikėtų rykštės, tai aštrumas vartotinas su meile, teisimas su gailestingumu, kad be žiaurumo būtų laikomasi drausmės, kuri žmonėms yra reikalinga ir naudinga, ir kad nubaustasis pasitaisytų arba, jeigu nenorėtų pasitaisyti, kad kiti, matydami gelbstamą bausmių pavyzdį, būtų nubaidyti nuo blogų įpratimų".

IV SKYRIUS.

Bausmių apibrėžimas, rūšys, aiškinimas ir pritaikinimas (de poenarum notione, speciebus, interpretatione atque applicatione)

(kan. 2215—2219).

43. Medžiaga. — 1. Bausmės apibrėžimas, 2. Bausmių sistema, 3. Padala, 4. Pritaikinimas ir 5. Aiškinimas.

44. Bausmės apibrėžimas. — 1. Visai apskritai kalbant, bausmė galima apibrėžti V. Cathrein'o žodžiais: „Bloga, kurs padaromas už nusikaltimą"[1]). Čia įeina taip valstybės ir Bažnyčios, taip privatinės bausmės (tėvų, globėjų ir t. t.). Bausmę bendrai, kur įeina Bažnyčios ir valstybės bausmės, M. Lega apibrėžia šiaip: „Malum passionis propter malum actionis seu propter perturbationem ordinis publici socialis a competente potestate publica sancitum"[2]).

2. Prieš Kodeksą I. C. bažnytinę bausmę Fr. Wernz apibrėžia štai kaip: „Malum quoddam passionis aut privationis, delicto ab Ecclesia notato, per auctoritatem ecclesiasticam etiam ignotis fidelibus ad conservandum socialem Ecclesiae ordinem, iuste inflictum"[3]). Dabar Kodeksas I. C. bažnytinę bausmę trupučiuką kitaip apibrėžia, būtent: „Bažnytinė bausmė yra kokio nors gera atėmimas, padarytas teisinio vyresniojo nusikaltėliui pataisyti ir nubausti už nusikaltimą" — kan. 2215.

---

[1]) Die Grundbegriffe des Strafrechts, Freiburg im Br. 1905, 124.
[2]) De delictis et poenis², n. 66.
[3]) Ius decretalium, VI n. 71.

Esminis skirtumas tarp prieškodeksinio ir Kodekso I. C. bažnytinės bausmės apibrėžimo yra tai, kad paskutiniojo praleista žodžiai „malum passionis" ir bepalikta „malum privationis". Pirmasis reiškia tas bausmes, kurios bloga padaro pojučiams (sensui), arba kur reikia kentėti, pav., rykštės, kalėjimas ir t. t. Antrasis būna, kai iš žmogaus atimamas koks nors gera ir tuo jam padaroma negerovė, pav., pinigų bauda, šlovės nustojimas, teisės ar dvasinės malonės atėmimas ir t. t. Kodeksas I. C. praleido „malum passionis" del to, kad Bažnyčia nebevartoja tokių bausmių. Bet tai nereiškia, kad Bažnyčia būtų jų visai išsižadėjusi ar sakytųsi nebeturinti. Ne; nes kur kitur, pav., konkordatuose, ji pažymėtai kalba ir apie tas bausmes, kur yra „malum passionis".

Kodekso I. C. apibrėžime pasakyta:

a) Bažnytinė bausmė. Nes čia tik bažnytinės bausmės tenagrinėjamos.

b) Kokio nors gera atėmimas. Tai bus augščiau kalbėtasis „malum privationis". Jis gali būti absoliutinis ar relatyvinis, pasaulinis ar dvasinis, pav., uždraudimas eiti sakramentų, katalikiškai laidoti ir t. t. Tik šiandien Bažnyčia, kiek galėdama, labiausiai bausdama pasaulininkus, tenkinasi vien dvasinėmis bausmėmis.

Kalbamasis atėmimas gali įvykti ir dažniausiai įvyksta, nenorint arba nesutinkant nusikaltėliui.

c) Padarytas teisinio vyresniojo. Tai aktyvus bausmių subjektas arba autorius. Apie jį tam tikrai kalbėsime žemiau (n. 49—53).

d) Nusikaltėliui pataisyt ir nubausti už nusikaltimą. Tai bausmių tikslas. Baudžiant reikia tam tikro tikslo, nes kitam bloga daryti tik del bloga (propter se) negalima. Tas tikslas turi būti toks, kurs atsvertų daromąjį bloga arba galėtų „conhonestare malum", būtent, geras ir svarbus. Čia tokio tikslo ir esama.

3. Atbulai, bausmė nėra šie dalykai: administratyvinis pašalinimas nuo vietos, skriaudos atlyginimas, teisimo išlaidų su-

grąžinimas, iregularitatė, kaucijos įnešimas, privertimas eiti savo pareigos ir t. t.

4. Bausmė skiriasi nuo apgailos tuo, kad pirmoji yra atsilyginimas Bažnyčiai, gi antroji — Dievui; pirmoji gali būti paskirta ir įvykdyta, nesutinkant nusikaltėliui, gi antrajai reikia, kad penitentas ją priimtų ir pats įvykdytų.

45. Bausmių sistėma. — 1. Į bausmių sistėmą įeina baudimo priežastis ir bausmių tikslas.

Baudimo pagrindas, arba principalinė priežastis, kodel Bažnyčia ar valstybė gali bausti nusikaltėlį, yra nusikaltėlio kaltė. Nes jeigu nenusikalstama, tai niekas negali bausti. Taipogi jeigu nekaltai sulaužomas baudžiamasis įstatymas, irgi negalima bausti. Tik kai nusikalstama tikrai, tada valdžia įgyja visą teisę pavartoti savo galią nusikaltėliui nubausti. Iki tolei valdžia galią bausti teturi in potentia.

Pati kalbamoji galia bausti in potentia yra gauta Bažnyčios iš Kristaus, gi valstybės — iš prigimties įstatymo.

2. Bausmių tikslo klausime yra daug nuomonių. Jos galimos suvesti į tris klases. Tai absoliutinė, relatyvinė ir mišri teorija.

1) Absoliutinė teorija bausmę laiko būtinu nusikaltimo padariniu, kur visai neveizima į visuomenės gerovę ar tikslą. Tai esminė tos teorijos žymė.

Prie absoliutinės teorijos pridera šios nuomonės:

a) K a n t a s sako, jog nusikaltėlis esąs baustinas vien del to, kad nusikaltęs (weil er verbrochen hat). Baudžiamasis įstatymas esąs kategoriškas imperatyvas. Bausmių būdo ir laipsnio pradas esąs toks pat atlyginimas (Wiedervergeltung) ar tolygus dalykas (Gleichheit). Todel žmogaus nužudytojas turįs būti nubaustas mirti; įžeidėjas esąs baustinas ne pinigų bauda, tik turįs išreikšti įžeistajam pagarbą — atsiprašyti ar pabučiuoti į ranką; už vagystę — nelaisvė. Tik už nužudymą neteisinių vaikų nėsą baustina; nes jie esą gimę prieš įstatymus — įstatymų nesaugojami.

b) H e g e l bausmę laiko logiška funkcija, negacijos negacija, teisės atitaisymu (Wiederherstellung des Rechts) ir t. t.

c) Herbart tvirtina, jog baustina esą del to, kad neatlyginti veiksmai nepatinką (Missfallen am Streit).

Absoliutinė teorija yra netiesa. Nes bausti yra bloga. Gi bloga daryti vien del bloga negalima. Pats Dievas, kurs yra absoliutinis žmogaus viešpats, negali bausti vien del pačios bausmės arba tam, kad būtų nubausta, bet visada turi turėti tam tikrą tikslą. Juo labiau to daryti negali šiaipjau žmogus ar net valdžia — Bažnyčia ar valstybė.

2) Relatyvinė teorija bausmių pagrindu ir tikslu laiko reikalą pasiekti visuomenės ar paties nusikaltėlio gerovę.

Šioj teorijoj reikia skirti dvi nuomoni, būtent, vieni neigia tikrą nusikaltimą ir sako, jog nusikaltėlis esąs baustinas ne už nusikaltimą, tik tam, kad kitą kartą nebelaužytų įstatymų; kiti pripažįsta nusikaltimą.

Prie pirmosios kategorijos pridera kriminalinė antropologiškoji ir kriminalinė sociologiškoji mokykla. Jiedvi galimi pavadinti vienu vardu, būtent, užbėgimo už akių kitiems nusikaltimams arba apsaugos teorija (Vorbeugungstheorie).

a) Kriminalinė antropologiškoji mokykla pastatyta ant materialistiškojo išsivystymo mokslo. Žmogus esąs tobuliausias gyvulys, gi nusikaltimas — lyg ligos rūšis ar būtinas fizinės sudėties trūkumo padarinys. Nusikaltėlis esąs fiziologinio ar biologinio vystymosi atsilikėlis ar atkritėlis į pirmuosius vystymosi laipsnius. Tokie žmonės savo kūno ir dvasios ypatumais esą gimę nusikaltėliai (geborene Verbrecher).

b) Kriminalinė sociologiškoji mokykla nusikaltimą išveda iš psichologiškojo žmogaus ypatumo ir labiausiai iš socialinių veikiančiojo asmens sąlygų, pav., auklėjimo ir t. t.

Abiemdviem kalbamojom mokyklom žmogus yra neatsakingas už savo nusikaltimus. Todel jis ir esąs baudžiamas ne už nusikaltimus, tik tam, kad kitą kartą to nebedarytų ar juo nesektų kiti.

Tas dalykas, kad relatyvinės teorijos pirmoji kategorija yra netiesa, savaime aišku; nes pagrindas netikras — ir konsekvencijos neteisingos.

Prie antrosios relatyvinės teorijos kategorijos pridera:

a) Pataisymo teorija. Ji sako, jog bausmių tikslas esąs pataisyti nusikaltėlis.

Pataisymo teorija yra neteisinga. Tai rodo štai kas: Viena, kartais bausmės visai nepataiso nusikaltėlio. Antra, baudžiama net tada, kai nusikaltėlio negalima pataisyti. Trečia, valdžios dalykas labiausiai yra rūpintis visuomenės, o ne privatiniais reikalais. Ketvirta, veda prie nesąmonės, būtent, prie to, kad nepataisomųjų nusikaltėlių nebereikia nė bausti — bausmė pasilieka be tikslo.

b) Pabaidymo teorija. Ji sako, jog baudžiama tam, kad būtų nubaidyta nuo nusikaltimų.

Bet tai tik iš dalies tėra tiesa, nes bausmės turi dar kitų ir net svarbesnių tikslų.

c) Apgailos teorija. Ta teorija bausmių tikslu laiko apgailą. Nusikaltimas suardąs teisių tvarką. Todėl reikią reakcijos teisių žaizdoms užgydyti ar teisių tvarkai atitaisyti.

Čia užteks vienos pastabos, būtent, kad nežinoma, ką kalbamoji apgaila reiškia. Juk apgaila dažniausiai daroma už nuodėmes. Tai sąžinės sritis. Gi mes esam išorinėj srity. Taigi.

d) Reikalo teorija (Notwendigkeitstheorie), kuri tvirtina, jog bausmių tikslas esąs atitaisyti visuomenės ramybė ir tvarka.

Ši teorija yra vienšališka, kaip ir pataisymo teorija.

3) Mišri teorija, kuri visai yra teisinga, sako, jog bausmių tikslas esąs pataisyti nusikaltėlis ir nubausti už nusikaltimą. Tai bendrai.

Jeigu plačiau kalbėsim apie bausmių tikslą, tai pasakytina dar štai kas: a) Pirmaeilis iš vidaus, taigi ir esminis bet kurių bausmių tikslas yra nubausti už nusikaltimą, kas atitaiso ir apsaugoja visuomenės tvarką. b) Pirmaeilis iš lauko bausmių tikslas yra pataisyti nusikaltėlis. c) Dar esama antraeilių bausmių tikslų, taip visuomeninių, taip privatinių, pav., nubaidyti kiti nuo nusikaltimų ir t. t. d) Tiek pirmaeilis iš lauko, tiek antraeiliai bausmių tikslai gali būti artimesni (proximi) ir tolimesni (remoti), veizint į tai, ko pirmiausia ir stačiai norima arba siekiama. Pav., medicinalinėse bausmėse artimesnis tikslas yra pataisyti nusikaltėlis.

Tas dalykas, kad pirmaeilis iš vidaus bet kurių bausmių tikslas yra nubausti už nusikaltimą, arba atitaisyt ir apsaugoti visuomenės tvarka, matyt iš pačios valdžios galios bausti. Iš tikrųjų, visų valdžios galių pamatas yra visuomenės gerovė. Tai gerovei apsaugoti leidžiami įstatymai. Gi šių vainikas yra bausmės. Įstatymus leidžiant, akys visada turi būti įsmeigtos į visuomenės gerovę. To paties turi veizėt ir baudžiamoji galia. Kitaip kalbant, jeigu pačią baudžiamąją galią valdžia turi visuomenės naudai, tai bausdama niekada negali užmiršti visuomenės gerovės. Bet visuomenės gerovė labiausiai pridera nuo jos tvarkos. Todel ir baudžiamoji galia turi veizėt į visuomenės tvarką. Toliau, jau gamtos įstatymu kiekvienas gyvulys nesąmoningai ginasi nuo savo užpuolikų. Nuo to neatsilieka nė žmogus ir jau primo primi puola ant savo gyvybės užpuoliko. Teisių tvarka yra visuomenės gyvenimo pradas ir pagrindas. Kas ant jos užpuola, paliečia pačią visuomenės ekzistenciją. Visuomenė nenoromis turi kelti kardą prieš savo užpuoliką. Bet visuomenė yra lyg mažametė, kur pati negali veikti ar ką daryti. Jai atstovauja valdžia. Taigi valdžia ir turi ginti visuomenę nuo užpuolikų — bausti. Dar toliau, nusikaltimas sudrumstė visuomenės ramybę, kur bijomasi, kad šiandienykštis nusikaltimas gali atsikartoti rytoj ir tam pačiam asmeniui ar kitiems padaryti bloga. Todel visuomenei nuraminti reikia bausti jos užpuolikai.

Valdžia bausdama gali ir turi turėti dar ir kitų tikslų, atsieit, pirmaeilį iš lauko, arba pataisyti nusikaltėlį, ir antraeilių. Nes jai turi rūpėti tai, kad visuomenė ne tik ekzistuotų, bet dar tobulėtų.

3. Jeigu nūnai grįšime prie bažnytinių bausmių, tai pasakytina štai kas:

a) Pirmaeilis iš vidaus, taigi ir esminis, bažnytinių bausmių tikslas yra nubausti nusikaltėlis už nusikaltimą, arba atitaisyt ir apsaugoti bažnytinės visuomenės tvarka. Tai rodo kan. 2215 žodžiai: „... ir būtų nubaustas už nusikaltimą". Tą pat rodo bendri ir ką tik kalbėtieji bausmių tikslo įrodymai (sub 2). Net medicinalinėse bausmėse, kur pirmiausia ir stačiai norima

pataisyti nusikaltėlis, vis delto kyšote kyšo tikslas nubausti nusikaltėlis už nusikaltimą.

b) Pirmaeilis iš lauko bažnytinių bausmių tikslas yra pataisyti nusikaltėlis. Medicinalinėse bausmėse jis eina net artimesniu tikslu. Tuo dalyku Bažnyčia rūpinasi daugiau, nekaip valstybė. Taip ir turi būti, nes Bažnyčios tikslas yra ne tik bažnytinės visuomenės gerovė, bet taipogi kiekvienas žmogus padaryti tobulas ir išganyti.

Kai kurie kanonistai be restrikcijos sako, jog pataisyti nusikaltėlis esąs pirmaeilis bausmių tikslas ir tik paskum einanti bažnytinės visuomenės tvarka[1]). Bet tai tvirtina be įrodymų ir augščiau mūsų kalbėtieji dalykai griauna tokias kalbas.

c) Antraeilis bažnytinių bausmių tikslas yra žmonės nubaidyti nuo nusikaltimų — prieš nusikaltimą, grasinant nubausti, gi nusikaltus, tikrumoj baudžiant.

46. Padala. — Bažnytinės bausmės skirstomos šiaip:

a) Tikslo atžvilgiu — medicinalinės arba cenzūros (p. medicinales seu censurae), kur pirmaeilis iš lauko bausmių tikslas, t. y. pataisyti nusikaltėlis, eina artimesniu tikslu; baudžiamosios (poenae vindicativae), kur labiausiai veizima į pirmaeilį iš vidaus bausmių tikslą — nubausti nusikaltėlis, ir baudžiamosios priemonės ir apgailos (remedia poenalia et poenitentiae), kur norima užbėgti nusikaltimui už akių. Be to, apgaila kartais gali atstoti bausmes. Tada ji yra artima baudžiamosioms bausmėms. — Todel kan. 2216 sako: „Bažnyčia baudžia nusikaltėlius:

1°. Medicinalinėmis bausmėmis arba cenzūromis;

2°. Baudžiamosiomis bausmėmis;

3°. Baudžiamosiomis priemonėmis ir apgailomis."

b) Prigimties atžvilgiu — dvasinės (spirituales), kur atimamas dvasinis labas, ir pasaulinės (temporales), kur atimamas pasaulinis labas.

c) Pažymėjimo atžvilgiu — pažymėtos (determinatae) ir nepažymėtos (indeterminatae). „Bausmė vadinasi:

[1]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis, n. 66; R. Salucci, Il diritto penale, Subiaco 1926, 67.

... Pažymėta, jeigu pačiame įstatyme ar įsakyme ji yra taksatyviai paskirta; nepažymėta, jeigu ji paskirti būtų įsakomai ar neįsakomai (sive praeceptivis sive facultativis verbis) palikta protingai teisėjo ar vyresniojo nuožiūrai" — kan. 2 217, § 1, n. 1.

Valstybės įstatymuose įprastai nėra nepažymėtų bausmių. Kitaip vargu ir gali būti, nes ten teismas griežtai išskirtas nuo įstatymų leidybos.

d) Baudimo būdo atžvilgiu — „*Įvykio* (latae sententiae), jeigu pažymėta bausmė taip būtų pridėta prie įstatymo ar įsakymo, jog į ją būtų įkrintama pačiu padaromojo nusikaltimo įvykiu ..." — kan. 2 217, § 1, n. 2, ir „... *Išsprendžiamoji* (ferendae sententiae), jeigu ji turi būti paskirta teisėjo ar vyresniojo" — kan 2 217, § 1, n. 2.

Kalbamajam dalykui suprasti reikia prisiminti tai, kad bausmėse esama trijų veiksnių, būtent: įstatymo leidėjo, teisėjo ir kaltininko. Pirmasis išleidžia bausmes, antrasis jas išsprendžia, tretysis yra pasyvus bausmės subjektas. Bet kartais pats įstatymas eina teisėjo pareigas ir bausmė paskiriama nusikaltėliui tuo pačiu momentu, kai nusikalstama. Tai daroma tam, kad sėkmingiau būtų užbėgta nusikaltimui už akių ar išrautos arba išnaikintos visuomenės piktažolės.

„Bausmė visada suprantama esanti išsprendžiamoji, nebent jeigu pažymėtai būtų pasakyta, jog ji esanti *įvykio* ar užsitraukiama *pačių įvykiu* ar *pačiomis teisėmis*, ar būtų vartojami kiti į tai panašūs žodžiai" — kan. 2 217, § 2. Nes įvykio bausmės yra išimtis, gi išimtys turi būti žinomos.

Ką tik cituotas kan. 2 217, § 2 kalba ne taksatyviai, tik pavyzdžiui. Tai rodo jo žodžiai „ar būtų vartojami kiti į tai panašūs žodžiai". Todel bausmė laikoma esanti įvykio štai kada: jeigu pasakyta, jog ji užsitraukiama *tuoj* ar *nuo to meto* užgulusi laikanti nusikaltėlį; jeigu pasakytas pats baudimas, pav., „ekskomunikuojame", „suspenduojame" ir t. t., ir jeigu kalbama į nusikaltėlį, lyg jis būtų jau pasmerktas, pav., „težino, kad yra ekskomunikuotas", „habeatur tamquam excommunicatus", „excommunicatio tenet", „maneat excommu-

nicatus", „subiaceat excommunicationi". Paskutinįjį dalyką rodo pasyvi žodžio „subiacere" reikšmė ir tai, kad jo bausmės kartais rezervuojamos kitam asmeniui. Gi išsprendžiamosios bausmės taip rezervuoti negali teisėjas ar vyresnysis. Bent taip buvo iki šiolei ir neturime pamato manyti, kad tas dėsnys šiandien jau esąs pakeistas. Atbulai, bausmė bus išsprendžiamoji: jeigu ji liepiama paskirti, pav., „excommunicetur", „suspendatur" ir t. t.; jeigu grasinama nubausti, pav., draudžiama kas nors daryt ir kitaip žadama nubausti nepažymėta ar net pažymėta bausme; jeigu pasakyta „manet excommunicatus". Paskutiniojo dalyko pamatas yra tai, kad žodis „manet" gali reikšti taip esamąjį, taip būsimąjį laiką ir aiškiai neišskiriamas teisėjas. Bet jeigu pasakyta, jog „reum manere excommunicationis" ir t. t., ir drauge pažymėta, kad ta bausmė esanti rezervuota, tai bausmė laikytina įvykio. Nes teisėjas, savo nuožiūra paskirdamas bausmę, niekada jos nerezervuoja vyresniajam.

Jeigu abejojama, ar bausmė esanti įvykio ar išsprendžiamoji, tai laikytina išsprendžiamąja. Nes paskutinioji yra lengvesnė, gi bausmės yra aiškintinos prielankiai nusikaltėliui.

Padarinio atžvilgiu įvykio ir išsprendžiamosios bausmės skiriasi nuo viena antros tuo, kad pirmosios saisto nuo pat nusikaltimo įvykio, gi antrosios — nuo pasmerkimo dienos. Tik visai, taip sakant, įvykio bausmės pilnačiai kartais reikia teisiniu būdu paskelbti pati bausmė, kaip matysime žemiau.

e) Autoriaus atžvilgiu — „*Teisių* (a iure), jeigu pažymėta bausmė paskiriama paties įstatymo, neveizint į tai, ar ji yra įvykio ar išsprendžiamoji; *ab homine*, jeigu paskiriama specialinio įsakymo būdu ar pasmerkiamuoju teismo išsprendimu, nors ji būtų determinuota teisių; todel ta išsprendžiamoji (ferendae sententiae) bausmė, kuri yra pridėta prie įstatymo, prieš pasmerkiamąjį išsprendimą yra *vien teisių* (a iure tantum), paskum *teisių* ir kartu *ab homine*, tik laikoma lyg *ab homine*" — kan. 2217, § 1, n. 3.

Čia paaiškintini yra kai kurie žodžiai, būtent, pasakyta:

Viena, jeigu pažymėta bausmė paskiriama pačio įstatymo. Čia įstatymas suprantamas taip visuotinis, taip dalinis, pav., vyskupijos ir t. t.

Antra, ab homine, jeigu paskiriama specialinio įsakymo būdu. Tas įsakymas suprantamas asmeninis (praeceptum personale). Nieko nekalbama apie generalinį įsakymą, kuris duodamas bendruomenei ar kuopai arba visuomenės daliai (communitati). Bet jeigu palyginsime mūsų kan. 2217, § 1, n. 3 su kan. 2245, §§ 2 ir 4, tai pamatysime, kad Kodeksas I. C. generalinio įsakymo įvykio cenzūras laiko teisių (a iure). Nes kan. 2245, § 4 sako, jog įvykio cenzūra tėsanti rezervuota tada, kai tai įsakymo pažymėtai pasakyta, gi cenzūra ab homine visada esanti rezervuota.

Trečia, tik laikoma lyg ab homine, t. y. juridinių padarinių atžvilgiu.

f) Atleidimo atžvilgiu — rezervuotos ir nerezervuotos.

47. Pritaikinimas. — 1. „Baudžiant tebūna laikomasi teisingos proporcijos nusikaltimo atžvilgiu, atsižvelgiant į atsakingumą, papiktinimą ir skriaudą; todel turi būti kreipiamas dėmesys ne tik į įstatymo objektą ir svarbumą, bet taipogi į nusikaltėlio amžių, mokslą, išlavinimą, lytį, šiaipjau būklę, dvasios būklę (status mentis), įžeidžiamojo asmens ar nusikaltėlio dignitatę, siektąjį tikslą, nusikaltimo vietą ir metą, ar nusikaltėlis tai padarė paimtas aistros ar didelės baimės, ar jis gailėjosi nusikaltęs ir stengėsi išvengti blogų nusikaltimo padarinių ir į tai panašu" — kan. 2218, § 1. Tie dalykai įvardyti ne taksatyviai, tik pavyzdžiui; nes pasakyta: „ir į tai panašu". Tai mažne visa yra nagrinėta augščiau, įvairiuose nn. Tik kai kas bepasakytina.

Šiaip jau „poena decernere" pridera įstatymų leidėjui; nes teisėjas ne „decernit", tik „infligit" bausmes. Bet nagrinėjamame kan. 2218, § 1 „poena decernere" pridera teisėjui, o ne įstatymų leidėjui. Tai rodo mūsų skyriaus rubrika.

Šiaipjau būklė suprantama taip socialinė, taip ekonominė. Pav., suponuojama, jog kaimietis mažiau težinąs įstatymų ir mažiau tėsąs blogos valios, nekaip miestelėnas.

Dar pastebėtina, jog paskiriant bausmes, reikia kreipti dėmesys į lytį. Tiesa, šiaipjau blogos valios, užsispyrimo ir priemonių atžvilgiu moteriškės nusikalsdamos kartais toli pralenkia vyriškius. Todėl jų atsakingumas negali būti mažesnis už vyriškių. Tik moteriškės gali mažiau žinot įstatymų ar mažiau būt išlavintos, nekaip vyriškiai, ir tik tuo titulu būti mažiau atsakingos. Bet vis delto ne visa, ką gali pakelti ar pridera vyriškiui, tai gali pakelti ar pridera moteriškei. Tai ir atsimintina.

2. „Ne tik tai, kas pateisina nuo viso atsakingumo, bet taipogi ir tai, kas pateisina nuo didelės nuodėmės, pateisina taipogi nuo bet kurios įvykio ar išsprendžiamosios bausmės net išorinėj srity, jeigu tai būtų įrodyta toj srity" — kan. 2 218, § 2. Tai sąžinės srity visada pateisina. Išorinėj srity visada reikia įrodyti, jog nebūta didelės nuodėmės — iki tolei įstatymo sulaužytojas laikomas nusikaltėliu. Kalbamasis dalykas visai pateisina nuo atsakingumo dėl to, kad visų mažmožių išvengti yra morališkai negalima ir už juos atsakyti būtų perdaug skaudu ir sunku.

3. „Įžeidimas kits kito atsilygina, nebent jeigu viena šalis turėtų būti nubausta už didesnį įžeidimą, sumažinus reikale bausmę" — kan. 2 218, § 3. Taip ir žmonių manoma ir daroma. Bausmė gali būti sumažinta, tik ne visada tai darytina. Sumažinti galima tada, kai ji yra pažymėta.

48. Aiškinimas. — 1. Baudžiamosios teisės aiškintinos suglaustai. Apie tą dalyką 49 taisyklė, R. I., in VI° kalba šiaip: „In poenis benignior est interpretatio facienda". Tą pat sako kan. 19 ir 2 219, § 1. Paskutinysis skamba taip pat, kaip ką tik cituota 49 teisių taisyklė, būtent: „Bausmės aiškintinos prielankiau", vadinasi, nusikaltėliui. Todėl jeigu visą dalyką gerai ištyrus, tebebūtų abejojama baudžiamojo įstatymo buvimu ar tysa (teisių abejonė) ar nusikaltimu (ar nusikaltimas esąs tikras ir visai padarytas ir t. t. — įvykio abejonė), tai negalima bausti.

2. „Bet jeigu abejojama, ar bausmė, paskirta kompetentingo vyresniojo, esanti teisinga ar ne, tai laikytinasi bausmės abiejose srityse, išskyrus apelacijos atvejį in suspensivo" — kan. 2219, § 2. Nes spėjama, kad vyresnysis teisingai einąs savo pareigas.

3. Kas pasakytina apie tikrai neteisingas bausmes?

Neteisinga bausmė būna tada, kai baudžia nekompetentingas vyresnysis ar be teisingos priežasties, ar nesilaikoma tam tikros procedūros. Jeigu trūksta teisingos priežasties ar teismo kompetencijos ar substancialinės jo procedūros, tai bausmė yra neteisinga ir netikra (iniusta et invalida). Jeigu tetrūksta atsitiktinio proceso dalyko, tai bausmė yra neteisinga, bet tikra. Jeigu nubausta dėl savaime netikros priežasties, tik ji yra teisiniu būdu įrodyta išorinėj srity, tai bausmė vadinasi neteisinga materialine prasme, bet tikra formaline prasme.

Senai kalbama apie neteisingą bausmę. Jau prieš Gratianą, matyti, buvo laikytinasi neteisingos bausmės. Ją tik galėjo atšaukti teisinis vyresnysis. Gratianus neteisingą ekskomuniką pradėjo skirti „ex animo, ex ordine, ex causa" ir pirmasis moksliškai nagrinėjo šį klausimą. Jis ir dekretistai tvirtino, jog čia esą laikytinasi cenzūros daugiau iš pagarbos valdžios, nekaip „ob intrinsecam vim". Tik Hugucciо jau atvirai sako, jog net tikriausiai neteisinga ekskomunika saistanti. Tą mokslą toliau vystė dekretalistai (labiausiai nuo Inocento III), gi glosatoriai parėmė įrodymais. Todėl anuo metu kanonistai neberanda jokio juridinio skirtumo tarp teisingos ir neteisingos bausmės. Išimtis buvo tik viena, būtent, „error intollerabilis patenter expressus"[1]). Tik paskiau daugelis dekretalistų ima sakyti, jog jokios verčios esanti bausmė, paskirta dėl aiškiai (manifeste) neteisingos priežasties. Čia prišoksta valstybė. Ji pasisavina teisę nuspręsti, ar bažnytinės bausmės esančios teisingos ar ne, ir neteisingus Bažnyčios išsprendimus nepripažinti ar nevykdyti. Tas dalykas,

[1]) C. 40, X, *de sententia excommunicationis*, V, 39; c. 36, X, *de officio et potestate iudicis delegati*, I, 29; c. 2, *de sententia excommunicationis, suspensionis et interdicti*, V, 11, in VI°.

žinoma, sukėlė daug ginčų tarp Bažnyčios ir valstybės. Pagaliau, XIV—XV amžiaus ekskomunikų savivalės padarė nebepakenčiamą senovės atmosferą ir greit paėmė viršų ta nuomonė, kuri neigė teisingos bausmės galią. Čia pasidarbavo Gerson, Hieronimus Savonarola, Caietanus, Hadrianus VI, Soto ir galop Suarez.

Kodeksas I. C. kan. 2 219, § 2 pažymėtai tekalba apie vieną neteisingos bausmės atveji — kai abejojama, ar bausmė, paskirta kompetentingo vyresniojo, esanti teisinga ar ne. Bet tuo kaip tik įsaistytai pripažįsta, kad kitais atvejais neteisingos bausmės nebūtinai tėra laikytinasi. Tai bendrai.

In specie pasakytina štai kas : a) Žinomai (notorie) neteisinga ir netikra bausmė yra jokia taip sąžinės, taip išorinėj srity. Todel galima jos nesilaikyt ir neužsitraukiama jokių kitų bausmių ar iregularitatės, užsitraukiamų už nesilaikymą teisingų ir tikrų tokių bausmių. b) Jeigu bausmė yra paskirta del teisingos priežasties, tik ta priežastis yra slapta ir teisiniu būdu neįrodyta išorinėj srity, tai skirtina: jeigu ji yra įvykio, tai saisto sąžinės srity; jeigu ab homine, yra jokia ir nesaisto niekatroj srity. c) Bausmė, neteisinga materialine prasme, tik tikra formaline prasme visai nesaisto sąžinės srity. Išorinėj srity viešai reikia jos laikytis. Bet tai ne išsprendimu, tik prigimties įstatymu, kurs liepia vengti papiktinimo ir savaime viešai nieku nelaikyti vyriausybės. Atbulai, tokia bausmė nesaisto nė išorinėj srity slapta. Nesaisto ji taipogi viešai prie tų asmenų, kurie žino bausmės neteisingumą, ar toj vietoj, kur bausmė nežinoma ar viešai ir bendrai žinoma jos neteisingumas ir asmens nekaltumas. Bet ir reikiant laikytis kalbamosios bausmės, neužsitraukiama jokių bausmių, iregularitatės ir kitų juridinių padarinių, kurie yra susiję su nesilaikymu tokios bausmės. Taip būna net tada, kai išorinėj srity priešinga išsprendžiama[1]).

[1]) Fr. Wernz, Ius decretalium, VI nn. 162 ir 171; I. Chelodi, Ius poenale, n. 23; G. Cocchi, Commentarium, V n. 27; R. Salucci, Il diritto penale, 87—88.

4. „Negalima vieno asmens bausmės taikinti kitam asmeniui ar vieno atvejo — kitam atvejui, nors būtų esama tokio pat ar net svarbesnio pamato, neliečiant kan. 2 231 įsakymo" — kan. 2 219, § 3. Čia draudžiami paplečiamai aiškinti įstatymai. Išimtis — bendrininkai, kur, nors įstatymas teįvardija vieną asmenį, vis delto bausmė saisto visus principalinius bendrininkus ir dalyvius, nebent jeigu kas kita būtų pažymėtai pasakyta įstatymo (kan. 2 231). Be to, kan. 20 baudžiamosiose teisėse neleidžia naudotis jokiomis papildomomis teisėmis, pav., generaliniais teisių pradais, Kūrijos stilium ir t. t. Todel jeigu nėsama baudžiamojo įstatymo, tai nieku būdu negalima nė bausti.

V SKYRIUS.

Vyresnysis, kurs gali bausti (de Superiore potestatem coactivam habente)

(kan. 2220–2225).

49. Medžiaga. — 1. Aktyvus bausmių subjektas, 2. Tam tikri atvejai, 3. Teisėjo galia, 4. Bausmių kiekybė ir 5. Būdas bausmėms paskelbti ir paskirti.

50. Aktyvus bausmių subjektas. — 1. Kan. 2220, § 1 sako: „Kas gali išleisti įstatymus ar duot įsakymus, tas taipogi gali prijungti bausmes prie įstatymo ar įsakymo..." Vadinasi, baudžiamuosius įstatymus ir įsakymus gali leisti tie, kurie turi jurisdikciją išorinėj srity. Todel tai gali štai kas: papa, visuotinis susirinkimas, plenarinis ar provincialinis susirinkimas ir, bendrai, ordinarai. Jiems duota ta galia del to, kad be bausmių daug įstatymų ar įsakymų nueitų vėjais.

Atbulai, negali leisti baudžiamųjų įstatymų ir įsakymų ir, bendrai, net šiaip jau bausti arba paskirti bausmės šie asmens: a) Teisėjas; nes „kas tegali vien teisti, tas tegali teisių dėsniais pritaikinti bausmes, teisiniu būdu išleistas" — kan. 2220, § 1. Tai išplaukia jau iš pačios teisėjo prigimties. Tik tam tikrais atvejais teisės leidžia teisėjui išleisti baudžiamuosius dekretus ar įsakymus. Tai kan. 1640, § 2, 1665, § 2, 1845, 1986. b) „Generalinis vikaras be specialinio mandato negali bausti (non habet potestatem infligendi poenas)" — kan. 2220, § 2. Čia žodis „infligere" reiškia tą pat, ką „decernere", t. y. išleisti baudžiamasis įstatymas ar įsakymas. Tai rodo nagrinėjamojo skyriaus rubrika. Be to, generalinis vikaras negali

nė tikrąja prasme „infligere" bausmių arba bausti, nes jis negali teisti (plg. kan. 1 573, § 1). c) Kardinolai, nes neturi jurisdikcijos. To jie negali net savo tituluose. d) Arkivyskupai savo provincijos sufraganijose. Išimtis — kanoniškai vizituodami anas sufraganijas, gali bausti už žinomus nusikaltimus (crimina notoria) ir viešus ir žinomus įžeidimus (manifestas et notorias offensas) jo paties ar saviškių (kan. 274, n. 5). e) Vyskupai negali bausti išimtųjų vienuolių, išskyrus tam tikrus atvejus (kan. 616, § 2, 619, 631, 1 425, § 2). f) Klebonai ir kiti dvasiškiai. g) Vienuolių vyriausybė, išskyrus tuos, kuriems leidžia teisinės jų konstitucijos, ir augštuosius išimtųjų kunigų vienuolių vyresniuosius.

2. „Kas gali leisti įstatymus, tas savo jurisdikcijos ribose ne tik prie savo ar pirmatako, bet taipogi del tam tikrų aplinkybių prie Dievo ir Bažnyčios įstatymo, išleisto augštesnės valdžios ir turinčio galią teritorijoj, gali pridėti tam tikrą ar padidinti paskirtą bausmę" — kan. 2 221. Savaime aišku, kad tai daryti galima su savais ir savo pirmatakų įstatymais. Bet tą pat galima padaryti kartais ir su augštesniais įstatymais. Tik čia reikia tam tikrų aplinkybių — aplinkybių, kurios reikalautų padidinti jau esamą bausmę ar net naujai išleisti bausmę. Tokios aplinkybės bus, jeigu anų įstatymų visai ar labai retai tebūtų laikomasi arba būtų papiktinimas. Tokiais atvejais, be abejojimo, anų įstatymų leidėjas ar augštesnė valdžia pati turėtų išleisti ar padidinti bausmes. Bet jiems sunku sužinoti visos vietos ir laiko aplinkybės. Todel tam reikalui atlikti pačios teisės duoda galią žemesniems įstatymų leidėjams, kurie stovi arčiau kalbamųjų aplinkybių. Tik, žinoma, vartojant ką tik cituotąji kanoną, reikia laikytis proporcijos tarp nusikaltimo ir bausmės. Pagaliau, patartina tokie manevrai tedaryti tikrame reikale, būtent, tada, kai būtų tikrai naudinga ar reikalinga didelei negerovei ar didelėms dalykams pašalinti (plg. kan. 2 214, § 2 ir 2 247). Gi jeigu Apaštališkasis Sostas jau būtų išleidęs sau rezervuotą cenzūrą, tai ordinarams visai draudžiama paskirti sau rezervuotą kitą cenzūrą už tą pat nusikaltimą (plg. kan. 2 247, § 1).

51. Tam tikri atvejai. — 1. Negalima bausti be baudžiamojo įstatymo. Tai juridinis nusikaltimo elementas. Jį atstoja ar prilygsta baudžiamasis įsakymas. Taigi nėsant baudžiamojo įstatymo ar įsakymo, reikale nubausti pirma reikia įspėti, kad tai nebebūtų daroma ir neigiamu atveju neklausa būsiąs nubaustas. Ir tada tik nepaklausius tegalima bausti. Nes kan. *2 222*, § 1 sako: „... Kaltininkas tegalimas bausti tada, kai jis pirma įspėtas, jog, sulaužęs įstatymą, būsiąs nubaustas įvykio ar išsprendžiamąja bausme, vis delto sulaužytų įstatymą".

Tik dviejų tėsama atveju, kai be baudžiamojo įstatymo ar įsakymo ir, net pažymėtai neįspėjus, galima nubausti, būtent, papiktinus kitus ar šiaip jau sulaužius tam tikrai didelį kurį įstatymą; nes tas pat kan. *2 222*, § 1 sako: „Nors įstatyme nebūtų pridėtos jokios sankcijos, vis delto teisinis vyresnysis, net pirma nepagrasinęs bausme, gali bausti teisinga kokia bausme, jeigu būtų papiktinimas ar to reikalautų tam tikras didelio įstatymo sulaužymas..." Nes čia pats papiktinimas ir įstatymo įžeidimo didumas šaukte šaukia nubausti negerai pasielgusį asmenį, arba atitaisyti sugriautą visuomenės tvarką, kad kiti taip nebedarytų. Pagaliau, čia pats įstatymas bendrai įspėja, jog tais atvejais bus baudžiama tam tikromis bausmėmis. Taigi jeigu nori, esama ir įspėjimo.

2. „Taipogi toks pat teisinis vyresnysis, nors tik apytikrai tebūtų nusikalsta ar kriminalinis tikrai padaryto nusikaltimo ieškinys būtų įsisenėjęs, ne vien gali, bet net turi nešvęsti dvasiškio, kurio nežinoma tinkamumo, ir išvengti papiktinimui uždrausti dvasiškiui eiti šventas pareigas (exercitium sacri ministerii) ar net pašalinti nuo pareigų teisių taisyklėmis; visa tai šiuo atveju nėra bausmė" — kan. *2 222*, § *2*. Kas pasakyta apie nešventimą dvasiškio, tas pat a fortiori taikintina pasauliniukui, einant tonsūros ar žemųjų šventimų; nes tai yra laipsniai į kunigystę (plg. kan. 973, § 1).

Ką tik cituotas kan. *2 222*, § *2* išleidžia administratyvines taisykles, kas daryti tam tikrais atvejais.

Pirmojo dalyko, būtent, kad tam tikrais atvejais negalima švęsti dvasiškio, pamatas yra štai kas: Vyskupas tegali švęsti

tik tą, apie kurį yra morališkai įsitikrinęs iš pozityvių įrodymų, kad jis kanoniškai tinka (canonice idoneus est). Kitaip nusidėtų ir galimas laikyti įšvęstojo nuodėmių bendrininku (plg. kan. 973, § 3). Bet jeigu kalbamasis kandidatas apytikrai ar tikrai būtų nusikaltęs, tik jam nubausti už tą nusikaltimą nebūtų galima iškelti kriminalinio ieškinio del nusikaltimo įsisenėjimo, tai niekų būdu vyskupas negali morališkai įsitikrinti, kad anas asmuo kanoniškai tinkąs būti įšvęstas, ir todel negali jo tikrumoj švęsti. Antrojo dalyko pamatas yra pagarba šventų pareigų ir tai, kad sėkmingai joms eiti reikia būti be dorovės dėmių ar net šventas, kaip yra šventos pačios pareigos. Kitaip dvasiškio darbas teduos minusus — papiktinimas. Tokie šašai reikia gydyti, uždraudžiant eiti šventas pareigas, ar tokios piktažolės reikia visai išrauti, pašalinant nuo pareigų.

Kalbamosioms pareigoms uždrausti nereikia jokios procedūros. Tas pat pasakytina apie kalbamąjį visišką pašalinimą nuo pareigų. Išimtis — jeigu pašalinamosios pareigos būtų tokios, nuo kurių pašalinant teisių šiaip jau reikalaujama laikytis tam tikros procedūros, pav., pašalinant kleboną.

Visi tie dalykai nėra bausmės tikrąja prasme — nei šventimų suspensa nei visiškas pašalinimas nuo pareigų; nes čia nebaudžiama už nusikaltimą, tik taip daroma bažnytinės visuomenės gerovei.

52. Teisėjo galia, paskiriant bausmes. — 1. Ką teisėjas gali, paskirdamas bausmes, kalba kan. *2 223*.

2. Bendra taisyklė: „Teisėjas, paskirdamas bausmes, negali padidinti pažymėtos bausmės, nebent jeigu to reikalautų nepaprastos padidinančios aplinkybės" — kan. *2 223*, § 1. Nes bausmė padidinti yra ne kas kita, kaip išleisti tam tikras įstatymas; gi teisėjo tėra dalykas pritaikinti bausmės. Išimties pamatas yra tai, kad baudžiant reikia laikytis proporcijos tarp nusikaltimo ir bausmės (plg. kan. *2 218*). Juk čia nesikreipsi į įstatymo leidėją spragai užkišti — pačios teisės turėjo duoti galią teisėjui padidinti pažymėtą bausmę.

3. In specie:

1) „Jeigu įstatymas, išleisdamas išsprendžiamąją bausmę, kalba leidžiamai (verbis facultativis), tai teisėjo išminčiai ir sąžinei paliekama ji paskirti ar, bausmei esant pažymėtai, sumažinti" — kan. *2 223*, § 2.

2) „Jeigu įstatymas kalbėtų įsakomai (verbis praeceptivis), tai bausmė įprastai yra paskirtina; bet paliekama teisėjo ar vyresniojo sąžinei ir išminčiai štai kas:

1°. Bausmės paskyrimas atidėti labiau tinkamam laikui, jeigu, per greit nubaudus nusikaltėlį, būtų numatoma kilsiant daugiau bloga" — kan. *2 223*, § 3. Nes kitaip baudimas nepasiektų bausmių tikslo, būtent, užuot pataisius visuomenės tvarką dar labiau ji būtų sugadinta. Kalbamasis bloga suprantamas visuomeninis ar privatinis.

„2°. Nebausti, jeigu nusikaltėlis visai būtų pasitaisęs ir atitaisęs papiktinimą arba valstybės pakankamai nubaustas ar numatoma ji nubausiant" — kan. *2 223*, § 3. Nes čia bausmių tikslas jau pasiektas. Tik jeigu nusikaltėlis yra dvasiškis ir numatoma ji būsiant nubaustą valstybės, tai dažniausiai dar reikia paskirti baudžiamoji kokia bausmė ar uždrausti eiti augštieji šventimai. Kitaip dažnai sunku atitaisyti papiktinimas.

„3°. Sumažinti pažymėta bausmė ar vietoj jos pavartoti baudžiamoji kuri priemonė ar paskirti kuri apgaila, jeigu būtų tokia aplinkybė, kuri žymiai sumažintų atsakingumą, ar jeigu nusikaltėlis būtų pasitaisęs ar nubaustas valstybės, tik tada teisėjas ar vyresnysis tepaskiria mažesnę kokią tinkamą bausmę" — kan. *2 223*, § 3.

3) „Paskelbti įvykio bausmė, bendrai, paliekama vyresniojo išminčiai; bet, prašant suinteresuotai šaliai ar reikalaujant visuomenės gerovei, turi būti nuspręstas paskelbiamasis išsprendimas" — kan. *2 223*, § 4. Pav., visuomenės labas reikalauja paskelbti įvykio bausmę, esant papiktinimui.

53. Bausmių kiekybė. — 1. „Įprastai būna tiek bausmių, kiek yra nusikaltimų" — kan. *2 224*, § 1. Taigi jeigu tepadaromas vienas nusikaltimas, tai tėsama ir vienos bausmės; jeigu padaroma daug nusikaltimų, tai ir bausmių esama daug ir tai

tiek, kiek yra nusikaltimų. Gi nusikaltimų bus tiek, kiek sulaužoma atskirų baudžiamųjų įstatymų. Pav., vagystė, žmogžudystė ir šventvagystė yra trys atskiri nusikaltimai ir jeigu jų du ar visi trys būtų padaryti, tai ir užsitraukiama ar baustina dviejų ar visų jų bausmėmis. Taipogi daug nusikaltimų būtų, jeigu kas tą pat nusikaltimą atkartotų „non incontinenti, sed ex intervallo".

2. Atbulai, vienas nusikaltimas tebus šiais atvejais:

a) Jeigu tas pat nusikaltimas atkartojamas „incontinenti". Tai būna tada, kai jis atkartojamas tuo pačiu impetu ir sumanymu (propositu), pav., jeigu kas tuo pat atveju daug kartų reališkai įžeistų dvasiškį ar tame pat pykty ištartų daug įžeidžiančių žodžių ir t. t. Nes kalbamasis atkartojimas laiko ir intencijos atžvilgiu materialine prasme susilieja į vieną nusikaltimą. Bet tai visai pasakytina tik išorinėj srity. Sąžinės srity gali būti kas kita.

b) Tęsiantysis nusikaltimas (delictum continuum seu permanens), kur, nors iš karto įvyksta visas dalykas, bet vis delto sudaroma nuolatinė tam tikra būklė, priešinga įstatymams, pav., konkubinatas ir bigamija.

c) Įprastas arba kolektyvus nusikaltimas (delictum habituale seu collectivum), kur, atkartotinai sulaužant tam tikrą įstatymą, pasidaro įpratimas (habitus) nesilaikyti to įstatymo, pav., smuklės lankymas.

d) Kai vienu veiksmu paliečiama daug asmenų ar daiktų, kuriuos saugoja vienas įstatymas, pav., įžeidimas dviejų dvasiškių kartu. Tai apytikresnia.

e) Jeigu daug atskirų veiksmų, kurie savaime yra nusikaltimai, eina priemonėmis vienam nusikaltimui padaryt ir tai įvyksta „incontinenti", tai susilieja su galutiniu nusikaltimu, kuriam tarnauja. Pav., draudžiamų ginklų laikymas, barniai ir mušimas sueina į žmogžudystės nusikaltimą.

3. Kalbamasis įstatymas, kur tiek esama bausmių, kiek yra nusikaltimų, visai tetaikintinas įvykio bausmėse. Išsprendžiamosiose, labiausiai baudžiamosiose bausmėse jo laikytis kartais būtų per žiauru ar nusikaltėliui nepakeliama. Todel

kan. *2 224*, § *2* sako: „Bet jeigu iš nusikaltimų daugybės susidėtų perdaug didelė krūva paskirtinų bausmių, tai protingai teisėjo nuožiūrai paliekama ar paskirti visų didžiausia bausmių, pridėjus reikale kurią apgailą ar baudžiamąją priemonę, ar sumažinti bausmės teisingose ribose, atsižiūrint į nusikaltimų skaitlių ir didumą". Sumažinti bausmės reiškia tos, kurios yra skiriamos už atskirus nusikaltimus. Taip pat kalba daugelis šiandienykščių valstybių kodeksų.

4. Galop, „Jeigu bausmė būtų išleista taip už kėsinimąsi nusikalsti, taip už pabaigtą nusikaltimą, tai, šį padarius, nubaustina yra ta bausme, kuri yra išleista už pabaigtą nusikaltimą" — kan. *2 224*, § *3*. To dalyko pamatas yra tai, kad kėsinimasis nusikalsti yra ne kas kita, kaip priemonė galutinai nusikalsti; gi priemonė susilieja su tuo dalyku, kurs norimas įvykdyti arba padaryti, už ką ir teatsakoma.

54. Būdas bausmėms paskelbti ir paskirti. — Paskelbti įvykio ar paskirti išsprendžiamoji bausmė tegalima proceso keliu ir tai, laikantis visos kriminalinės proceso tvarkos. Nes tas dalykas yra labai svarbus. Todėl reikia didelio atsargumo, kad ko nepaliestų neteisingumo nuodai ir būtų užbėgta už akių bet kokioms vyresniųjų ir teisėjų savivalėms.

Kalbamoji taisyklė taikintina taip visuotinių, taip dalinių teisių, taip generalinio įsakymo bausmėms.

Jeigu bausmė nėra teisių, tik ab homine, t. y. kai paskiriama dalinio įsakymo būdu, tai įvykio bausmei paskelbti ar išsprendžiamajai bausmei paskirti užtenka rašto ar prie dviejų liudytojų. Išimtis — bausmės ex informata conscientia, kur einama tam tikromis taisyklėmis, būtent, kan. *2* 193.

Kalbamasis dalykas Kodekso I. C. išreikštas šiaip: „Jeigu bausmė būtų paskelbiama ar paskiriama proceso keliu, tai tebūna laikomasi kanonų, kurie kalba apie teismo išsprendimus; jeigu įvykio ar išsprendžiamoji bausmė būtų paskiriama dalinio įsakymo būdu, tai įprastai tebūna paskelbiama ar paskiriama raštu ar prie dviejų liudytojų, įvardijant bausmės priežastis, neliečiant kan. *2* 193 įsakymo" — kan. *2 225*.

VI SKYRIUS.

Pasyvus bausmių subjektas (de subiecto coactivae potestati obnoxio)

(kan. 2226—2235).

55. Medžiaga. — 1. Bendrai, 2. Išimtys, 3. Kuomet užsitraukiama bausmė, 4. Priežastys, pateisinančios nuo bausmių, 5. Bendrininkų bausmės, 6. Bausmės paskelbimo padariniai ir 7. Kuomet galima bausti ir t. t.

56. Bendrai. — 1. Kan. *2226*, § 1 sako: „Bausmės, pridėtos prie įstatymo ar įsakymo, saisto tą, ką saisto įstatymas ar įsakymas, nebent jeigu jis pažymėtai būtų išskiriamas".

Ką saisto šiaipjau bažnytiniai įstatymai, kalba kan. 12—14. Jie skamba šiaip:

Kan. *12*: „Visai bažnytiniai įstatymai nesaisto tų, kurie nėra pakrikštyti, ir tų pakrikštytųjų, kurie pakankamai neturi proto ar, nors ir turėtų proto, nėra sukakę septynerių metų amžiaus, nebent jeigu kas kita pažymėtai būtų pasakyta teisių".

Kan. 13: „§ 1. Generaliniai įstatymai saisto visur visus tuos, kuriems jie yra išleisti.

§ *2*. Tam tikros teritorijos įstatymai tesaisto tuos, kuriems jie yra išleisti ir kurie ten turi buveinę ar lyg buveinę ir dar tikrumoj (actu) ten yra, neliečiant kan. 14 įsakymo".

Kan. 14: „§ 1. Keleivių:

1°. Nesaisto daliniai jų teritorijos įstatymai, kitur išvykus, nebent jeigu jų nesilaikymas kenktų savoj teritorijoj ar įstatymai būtų asmeniniai.

2°. Nesaisto nė tos teritorijos įstatymai, kur jie yra, išskyrus tuos, kurie nustato visuomenės tvarką ar determinuoja sutarčių (actuum) formą.

3°. Bet saisto generaliniai įstatymai, nors jie neturėtų galios jų teritorijoj; atbulai, nesaisto, jeigu būnamojoj vietoj jie neturi galios.

§ 2. Perėjūnus saisto tie generaliniai ir daliniai įstatymai, kurie turi galią būnamojoj vietoj".

Kan. 14, § 1, n. 1 žodžiai „nebent jeigu jų nesilaikymas kenktų savoj teritorijoj" reiškia štai ką: nors kas fiziškai nebūtų savo teritorijoj, tik teisių fikcija būtų moraline prasme laikomas ten esančiu, tai vis delto saisto dalinės jo teritorijos teisės ir konsekvenčiai daliniai baudžiamieji įstatymai, pav., vyskupo bausmės už nedalivavimą dieceziniame sinode ar klebonų nerezidavimą savo parapijoj.

Dar reikia atsiminti kan. 1566, § 2, kuris sako: „Nors kaltininkas nusikaltęs iš tos vietos pasišalintų, vis delto vietos teisėjas turi teisę šaukti jį teisman ir nutarti jam išsprendimą". Vadinasi, nors nusikaltėlis išvyktų į svetimą teritoriją, vis delto galimas nubausti.

Ką saisto įsakymai, kalba kan. 24. Jis skamba šiaip: „Įsakymai, duotieji atskiriems asmenims, saisto visur tuos, kuriems yra duoti, tik teismo keliu negalima reikalaut jų laikytis ir baigiasi, pasibaigus įsakytojo teisei, nebent jeigu jie būtų duoti teisiniu raštu ar prie dviejų liudytojų".

Pastaba. — Negalima bausti mirusieji, nes jie nebėra Bažnyčios valdiniai. Tiesa, pirmaisiais amžiais ir mirusieji būdavo ekskomunikuojami ir t. t., jeigu mirdavo neatsiteisę už nusikalstuosius veiksmus ar tik tada atidengus jų nusikaltimą. Be to, nuo XII amžiaus viduriniais amžiais, net mirusiam eretikui būdavo daromas procesas ir, jį pasmerkus, būdavo atkasami kaulai ir sudeginami. Bet tai ne bausmės. Tai daryta ne nusikaltėliui nubausti, tik kitiems nubaidyti nuo tokių nusikaltimų[1]). Dar toliau, mi-

[1]) Taip pat galimas išaiškinti senovės baudimas kai kurių nekaltųjų asmenų, pav., eretikų vaikų, kur, tiesą pasakius, dažnai tebūdavo atimama tai, į ką nebūdavo turima tikros teisės. Šiandien bebaudžiama tik už pačių nusikaltimus.

rusieji būdavo paleidžiami nuo cenzūrų, kurias buvo užsitraukę tebegyvendami. Tai būdavo daroma tam, kad nusikaltėlis būtų galimas krikščioniškai palaidot ir viešai už jį melstis.

2. „Nors paskesnysis įstatymas atšaukia pirmesnįjį ir būtų nusikalsta prie pirmesniojo įstatymo, vis delto taikintinas tas įstatymas, katras yra prielankesnis nusikaltėliui" — kan. *2 226*, § *2*. Nes jeigu pirmesnysis baudžiamasis įstatymas buvo sunkesnis, tai tą sunkumą ar pliusą, kas sudaro sunkesnįjį bausmės svorį, nuima paskesnysis įstatymas — bebaudžiama už likučius. Pav., prieš Kodeksą I. C. už susituokimą prie pastoriaus buvo ekskomunika, rezervuota Apaštališkajam Sostui. Šiandien už tai irgi yra ekskomunika, tik rezervuota ordinarui. Taigi, nūnai ordinaras gali atleisti net aną ekskomuniką, užsitrauktą prieš Kodeksą I. C. Toliau, jeigu paskesnysis baudžiamasis įstatymas būtų sunkesnis, tai jis su visa savo našta negali gulti ant to nusikaltėlio, kurs ne prie jo nusikalto: „Leges respiciunt futura, non praeterita..." — kan. 10. Pagaliau, nusikaltėlis negalėjo numatyti paskesniojo įstatymo, kurs yra sunkesnis. Todel jam mažiau tebūta blogos valios.

Be to, „Jeigu paskesnysis įstatymas atšauktų įstatymą ar vien bausmę, tai paskutinieji (įstatymas ar bausmė) tuoj išnyksta, nebent jeigu būtų jau užsitraukta cenzūra" — kan. *2 226*, § *3*. Nes kuriam galui ir bebausti, jeigu baudžiamosios teisės jau atšauktos. Tik jau užsitrauktosios cenzūros paliktos bendrosioms taisyklėms, nes jos pašalinamos tik absoliucija (plg. kan. *2 248*, § 1).

3. Užsitraukta ar paskirta bausmė laiko nusikaltėlį visur. Tai pasakytina, neveizint į tai, ar ji yra visuotinių ar dalinių teisių, generalinio ar dalinio įsakymo ir t. t. Pav., jeigu vietos ordinaras suspenduoja dvasiškį, tai šis nebegali laikyti šv. mišių ne tik toj vyskupijoj, bet ir kitur arba svetimose vyskupijose. Nes kan. *2 226*, § 4 sako: „Bausmė saisto visur..." Išimtis — „...nebent jeigu kas kita būtų pažymėtai pasakyta" — kan. *2 226*, § 4. Pav., jeigu būtų pasakyta, jog bausmė tesaistanti N. teritorijoj.

Be to, užsitraukta ar paskirta bausmė nesibaigia, pasibaigus bausmės išleidėjo ar paskirėjo teisei. Išimtis — jeigu kas kita būtų pažymėtai pasakyta. Nes ištisas kan. *2 226*, § 4 sako: „Bausmė saisto nusikaltėlį visur, net pasibaigus vyresniojo teisei, nebent jeigu kas kita būtų pažymėtai pasakyta". Taip, bausmė baigiasi, pasibaigus kalbamojo vyresniojo teisei, k. a. jam mirus, atsisakius nuo vietos, jį perkėlus ar pašalinus nuo pareigų ir t. t., šiais atvejais: a) jeigu bausmė paskirta su pažymėjimu „ad beneplacitum nostrum" arba „donec voluero"; b) jeigu bausmė buvo paskirta dalinio įsakymo būdu, tik ne raštu ar prie dviejų liudytojų, ir c) generalinis baudžiamasis įsakymas tam tikram atvejui, nes šie įsakymai tėra laikiniai[1]).

57. Išimtys. — Kan. *2 227*, § 1 sako: „Bausmės paskirti ar paskelbti tiems, apie kuriuos kalba kan. 1 557, § 1, vien papos tėra dalykas". Gi kan. 1 557, § 1 skamba štai kaip: „Vien papos dalykas tėra teisti šie asmens:

1°. Augščiausi tautų valdovai, jų vaikai ir dukters ir artimiausi tų valdovų įpėdiniai", pav., karaliai, prezidentai ir t. t. Kanonistai čion įima taipogi augščiausių tautų valdovų pačias[2]). Pamatas — jeigu vaikai privilegijuojami, tai juo labiau čia įimtinos yra jų motynos.

„2°. Kardinolai;

3°. Apaštališkojo Sosto legatai ir... vyskupai, net tituliariniai".

Kalbant konkrečiau, visi kalbamieji asmens, išskyrus kardinolus ir vyskupus, vis delto užsitraukia visas visuotinių teisių bausmes. Tik joms paskelbti ar paskirti reikia papos, kurs tai padaro pats ar per kitą. Atbulai, jie visi su kardinolais ir vyskupais įimtinai yra laisvi nuo dalinių baudžiamųjų teisių, išleistų ne papos, ir baudžiamųjų įsakymų, irgi duotų ne papos.

[1]) Plg. G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, Taurinorum Augustae 1920, I n. 83.

[2]) Pav., I. Noval, De processibus, n. 64.

Visuotiniai baudžiamieji įstatymai ir bausmės kardinolus teliečia tada, kai tai pažymėtai pasakyta įstatymo. Nes kan. 2 227, § 2 sako: „Jeigu nėra pažymėtai įvardyta, tai kardinolai neįeina į baudžiamuosius įstatymus..." Pavyzdys — kan. 2 332. Be to, nėsant pažymėtai įvardyta, „... vyskupai irgi neįeina į įvykio suspensos ir interdikto bausmes" — kan. 2 227, § 2. „Quia periculosum est episcopis et eorum superioribus, propter executionem pontificalis officii quod frequenter incumbit, ut in aliquo casu interdicti vel suspensionis incurrat sententiam ipso facto"[1]). Įvardytos tokios bausmės pavyzdys — kan. 2 370. Atbulai, vyskupus saisto ekskomunika ir kitos įvykio ir išsprendžiamosios bausmės.

I pastaba. — Nors augščiausi tautų valdovai, vyskupai ir k. čia paleidžiami nuo kai kurių bausmių, bet vis delto turi laikytis to, kas baudžiamojo įstatymo ar įsakymo įsakoma — išskiriama tik pati bausmė.

II pastaba. — Rytų Bažnyčios nariai turi savo baudžiamuosius įstatymus. Jie nėra pasyvūs baudžiamųjų Vakarų Bažnyčios įstatymų subjektai. Išskiriami tik S. C. S. Officii kompetencijos sritis (plg. kan. 1 247 ir 255, § 2).

58. Kuomet užsitraukiama bausmė. — „Į bausmę, paskirtą įstatymo, teįkrintama tada, kai visai pabaigtai nusikalstama sulig pačiu įstatymu" — kan. 2 228.

Taigi:

a) Už neigiamą veiksmą baudžiama tik tada, kai visai yra praėjęs metas padaryti ar įvykdyt įsakytas dalykas. Pav., jeigu būtų baudžiama už brevioriaus neatkalbėjimą, tai bausmė tebūtų užsitraukiama, pasibaigus dvyliktai valandai nakties; nes tik tada pabaigtai nusikalstama.

b) Jeigu nusikaltimas būtų toks, kurs padaromas žodžiais, pav., piktžodžiavimas, erezija ir t. t., tai įprastai tada laikoma nusikaltus, kai patys žodžiai ištariami lūpomis ir tai taip, jog jeigu kas ten būtų buvęs, būtų galėjęs girdėti ar pajausti.

[1]) C. 4, *de sententia excommunicationis*, V, 2, in VI°.

c) Jeigu nusikaltimas yra toks, kurs padaromas kokiu kitu veiksmu (aliquo opere), tai skirtina, ar tai yra vien įvykis, pav., žmogžudystė, ar veiksmas, pav., jungtuvės, krikštas ir t. t.

Jeigu nusikaltimas yra vien įvykis, tai už jį bausmės užsitraukiamos ne tada, kai sumanoma, rengiamasi ar jau daroma, tik tada, kai visai nusikalstama. Tiesa, jeigu baudžiama už patį kėsinimąsi, tai, žinoma, jau vien už jį užsitraukiama bausmė. Bet tai yra tam tikras atskiras nusikaltimas. Pagaliau, ir čia rengimasis kėsintis dar nebus pats kėsinimasis ir todėl vien už tai neįkrintama į bausmes už kėsinimąsi.

Jeigu nusikaltimas yra vien veiksmas, tai tam veiksmui turi iš esmės nieko netrūkti nei jo prigimties nei teisių atžvilgiu. Taigi kalbamasis veiksmas turi būti tikras, o ne joks; nes, pav., pats netikras pardavimas ar krikštas yra niekis. Išimtis — jeigu įstatymas draustų ir naikintų patį veiksmą. Bet čia, tiesą pasakius, baudžiama ne tiek už veiksmą, kiek už įvykį arba tam tikrą kėsinimąsi padaryti tai, kas yra draudžiama. Tik to įvykio ar neva kėsinimosi prigimčiai turi nieko iš esmės netrūkti, t. y. bent prigimties įstatymu turi būti tikras.

59. Priežastys, pateisinančios nuo bausmių. — 1. „Tyčia norėtas įstatymo ar vien bausmės nežinojimas nepateisina nuo jokios įvykio bausmės, nors įstatyme būtų žodžiai, apie kuriuos kalba § 2" — kan. 2229, § 1. Nes tas nežinojimas nė trupučiuko nesumažina atsakingumo. Jis net laikytinas padidinančia aplinkybe. Juo labiau kalbamasis nežinojimas nepateisina nuo išsprendžiamųjų bausmių, nes įvykio bausmės yra žiauresnės už išsprendžiamąsias.

Seniau manyta, kad tyčia norėtas nežinojimas pateisinąs nuo cenzūrų. Ta nuomonė kai kuriems atrodė apytikresnė[1]). Nūnai dalykas nuspręstas jų nenaudai.

Atbulai, paleidžia nuo bet kurių įvykio bausmių tos priežastys, kurios visai pateisina nuo atsakingumo, pav., bepro-

[1]) Pav.: I. D'Annibale, Summula theologiae moralis, Reate 1874, I. I. n. 282; H. Noldin, De poenis ecclesiasticis[7], Oeniponte 1908, n. 24; M. Lega, De delictis et poenis[2], n. 42 ir k.

tystė (kan. 2 201), nepašalinamas įstatymo nežinojimas (kan. 2 202), atsitiktinumas (kan. 2 203, § 2), vaikystė, absoliutinė prievarta (kan. 2 205, § 1), kai kurios aistros (kan. 2 206), teisinis gynimasis ir t. t.

2. „Jeigu įstatyme būtų žodžiai: *praesumpserit, ausus fuerit, scienter, studiose, temerarie, consulto egerit* ir į juos panašūs, kurie reikalauja visiško žinojimo ir laisvės, tai bet koks atsakingumo sumažėjimas iš proto ar valios pusės paleidžia nuo įvykio bausmių" — kan. 2 229, § 2. Panašūs pateisinamieji žodžiai bus, pav., *pertinaciter* (kan. 2 317, 2 331), *fraude et dolo* (kan. 2 361), *malitiose* (kan. 2 374), *de industria* (kan. 2 351).

Labai daug baudžiamųjų Kodekso I. C. įstatymų turi pateisinamuosius žodelius. Dažniausiai vartojama „scienter", dažnai „praesumpserit", rečiau „ausus fuerit", gi „studiose", „temerarie" ir „consulto" tevartojama prieškodeksinių bažnytinių teisių šaltiniuose.

Pateisinamieji žodeliai reiškia tai, kad tam nusikaltimui reikalaujama visiško žinojimo ir visai laisvos valios. Todel ir „... bet koks atsakingumo sumažėjimas iš proto ar valios pusės paleidžia nuo įvykio bausmių" — kan. 2 229, § 2. Bet nereikalaujama, kad atsakingumas taip sumažėtų, jog pateisintų nuo didelės nuodėmės. Ne; užtenka net bet kiek sumažėti.

Kas sumažina žmogaus atsakingumą iš proto ar valios pusės, kalba bendrieji Kodekso I. C. kanonai (kan. 2 199—2 209). Tai mes jau nagrinėjome (nn. 13—29). Pavyzdžiai — kalčiausias nežinojimas (ignorantia crassa vel supina — plg. kan. 2 229, § 3, n. 1), labai kaltas nežinojimas (ignorantia non crassa aut supina), mažai kaltas nežinojimas (ignorantia levis), dėmesio neatkreipimas ir klaida (tokiais pat atvejais, kaip ir nežinojimas — plg. kan. 2 202), neleistinas neatsargumas (kan. 2 203, § 1), mažametystė (nebent jeigu kas kita būtų žinoma — kan. 2 204), perdėtas gynimasis ir provokacija (kan. 2 205, § 4), laisvai ar tyčia nesukeltos arba nekurstomos aistros (kan. 2 206), tyčia nenorėtas ir nevisiškas pasigėrimas ir į jį panašios kitos proto perturbacijos (kan. 2 201, § 3), silpnaprotystė (kan. 2 201,

§ 4), ne visai sėkmingas atšaukimas įtakos nusikaltimui (kan. 2 209, § 5), bendrininkai padėjėjai (kan. 2 209, § 4); didelė baimė, reikalas ir didelė skriauda ir net tada, kai veiksmas yra iš vidaus blogas ar niekais verčiamas tikėjimas ar bažnytinis autoritetas, ar yra sielų skriauda (kan. 2 205, §§ 2—3) ir t. t.

Jeigu baudžiamasis įstatymas turi pateisinamuosius žodelius, tai atsakingumo sumažėjimas pateisina nuo įvykio bausmių. Nesvarbu, ar jos yra medicinalinės ar baudžiamosios. Atbulai, vis delto nepateisina nuo išsprendžiamųjų bausmių.

Kai kurie kanonistai sako, jog kalbamuoju atveju didelė baimė nepateisinanti nuo įvykio bausmių tada, kai veiksmas esąs iš vidaus blogas ar niekais verčiamas tikėjimas ar bažnytinis autoritetas, ar esanti sielų skriauda[1]). Bet tai yra netiesa, ką rodo kan. 2 205, § 3, ir 2 229, § 2, plg. kan. 2 229, § 3, n. 3.

Dar kai kurie sako, jog kalbamuoju atveju net maža baimė ir maža skriauda ar reikalas paleidžiąs nuo įvykio cenzūrų, jeigu veiksmas nėsąs iš vidaus blogas, niekais neverčiamas tikėjimas ir bažnytinis autoritetas ar nėsą sielų skriaudos[2]). Tai irgi ne tiesa. Nes: a) Kan. 2 205, §§ 1—3, kurs kalba apie baimės įtaką atsakingumui, visai nemini mažos baimės. b) Į mažą baimę išorinėj srity visai nekreipiama akies. c) Kitaip gautumi pasakyti, jog kiekvienas lapo drebėjimas pateisinąs nuo kalbamųjų mūsų bausmių — bausmės nueitų niekais. d) Priešingos nuomonės silpnumas — kalbama be teisingų įrodymų. Tiesa, rodoma senovė. Bet baudžiamosiose teisėse ji mums ne užtarėja (n. 2).

3. „Jeigu įstatyme anų žodelių (pateisinamųjų) nebūtų" — kan. 2 229, § 3, tai:

1) „Įstatymo ar vien bausmės nežinojimas, jeigu būtų kalčiausias (ignorantia crassa vel supina), nepateisina nuo jokios

[1]) Pav.: „Ius Pontificium", V (1925) 119—132: F. M. Cappello, Tres questiones circa censuras; E. Eichmann, Das Strafrecht, 70.

[2]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes ipso facto a Codice Iuris Canonici excerptae², Patavii 1921, 31; F. M. Cappello, Tractatus canonico-moralis de censuris iuxta Codicem Iuris Canonici², Taurinorum Augustae 1925, n. 62.

įvykio bausmės; jeigu nebūtų kalčiausias (si non fuerit crassa vel supina), tai pateisina nuo medicinalinių, tik ne nuo baudžiamųjų įvykio bausmių" — kan. 2 229, § 3, n. 1. Atbulai, nepateisinama nuo išsprendžiamųjų medicinalinių bausmių. Juo labiau nepateisinama nuo išsprendžiamųjų baudžiamųjų bausmių. Be to, čia kalbama apie pašalinamą norėtą nežinojimą. Atbulai, nepašalinamas ir pašalinamas nenorėtas įstatymo nežinojimas paleidžia taip nuo įvykio, taip nuo išsprendžiamųjų bausmių (plg. kan. 2 202, § 1). Galop, jeigu įstatymo nežinojimas būtų mažai kaltas (ignorantia levis), tai pateisina nuo bet kurios įvykio ir išsprendžiamosios bausmės; nes kan. 2 218, § 2 sako: „Ne tik tai, kas pateisina nuo viso atsakingumo, bet taipogi kas pateisina nuo didelės nuodėmės, pateisina taipogi nuo bet kurios įvykio ar išsprendžiamosios bausmės net išorinėj srity, jeigu tai būtų įrodyta toj srity". Gi mažai kaltas nežinojimas kaip tik yra be didelės nuodėmės.

Kas pasakyta apie nežinojimą, tas pat pasakytina ir apie klaidą ir dėmesio neatkreipimą (plg. kan. 2 202, § 3).

Kodel tas įstatymo ar vien bausmės nežinojimas, kurs nėra kalčiausias, pateisina nuo medicinalinių, tik ne nuo baudžiamųjų įvykio bausmių, tai išteka iš pačių bausmių prigimties. Nes medicinalinėmis bausmėmis tebaudžiami tik tie, kurie yra užsispyrę (contumaces), t. y. kurie niekina cenzūras, kaip pamatysime žemiau. Kas cenzūros nežino, tas negali jos nė niekinti — nėra užsispyrėlis ir konsekvenčiai, už ką bebausti. Atbulai, baudžiamosiose bausmėse nereikalaujama užsispyrimo. Todel nėra pamato nusikaltėliui paleisti nuo bausmės.

2) „Pasigėrimas, neleistinas neatsargumas, silpnaprotystė, aistros užpuolimas, jeigu, neveizint į atsakingumo sumažėjimą, veiksmas vis delto būtų labai kaltas, tai nepateisina nuo įvykio bausmių" — kan. 2 229, § 3, n. 2. Tie dalykai taksatyviai įvardyti. Juo labiau jie nepateisina nuo išsprendžiamųjų bausmių. Pagaliau, kalbamieji dalykai tepateisina nuo bausmių tik tada, kai nėsama didelės nuodėmės (plg. kan. 2 218, § 2).

3) „Didelė baimė, jeigu nusikaltimas niekais verstų tikėjimą ar bažnytinį autoritetą, ar būtų sielų skriauda, visai ne-

paleidžia nuo įvykio bausmių" — kan. *2 229*, § 3, n. 3. Juo labiau tai pasakytina apie išsprendžiamąsias bausmes, nes jos yra lengvesnės už įvykio bausmes.

P a s t a b a. — „Nors kaltininko nesaistytų įvykio cenzūros § 3, n. 1 (kan. *2 229*), bet tai reikale nekliudo paskirti tam tikra kita bausmė ar apgailą" — kan. *2 229*, § 4.

4. „Nepribrendę asmens pateisinami nuo įvykio bausmių ir tebūna labiau taisomi auklėjamomis bausmėmis, nekaip cenzūromis, ir kitomis didesnėmis baudžiamosiomis bausmėmis; gi tie pribrendusieji, kurie juos įvedė sulaužyt įstatymą ar su jais bendrininkavo nusikaltime kan. *2 209*, §§ 1—3 norma, patys užsitraukia įstatymo išleistą bausmę" — kan. *2 230*.

Nepribrendę asmens neužsitraukia įvykio bausmių del to, kad jie mažiau tėra atsakingi už pribrendusius (kan. *2 204*). Atbulai, jie nepaleidžiami nuo išsprendžiamųjų bausmių — vis delto šiek tiek yra atsakingi[1]). Galop, nepribrendę patariami baustі ne cenzūromis, tik auklėjamomis ir baudžiamosiomis bausmėmis del to, kad tuo labiau galimi pataisyti jauni žmonės.

60. Bendrininku bausmės. — 1. „Jeigu daug asmenų bendrininkavo nusikaltime, tai, nors vienas tebūtų minimas įstatymo, ta pati bausmė liečia taipogi tuos, apie kuriuos kalba kan. *2 209*, §§ 1—3, nebent jeigu įstatymas ką kita pažymėtai pažymėtų . . ." — kan. *2 231*. Taigi principaliniai fiziški ir morališki bendrininkai baustini ta pačia bausme. Tai pasakytina net tada, kai vienas nusikaltėlis teminimas įstatymo. Nes jie visi, kaip žinome, vienodai yr atsakingi ir kalti.

2. Bendrininkai padėjėjai negalimi baustі ta pačia bausme, kur ir principaliniai bendrininkai. Nes jų atsakingumas tėra mažesnis už principalinių bendrininkų atsakingumą ir baudžiant reikia laikytis teisingumo proporcijos tarp nusikaltimo ir bausmės. Bet bendrininkai padėjėjai vis delto šiek tiek nusikalsta. Todel baustini tam tikra bausme. Tik jeigu įstatymas tokios

[1]) **Tik nepribrendę vis delto baustini mažesnėmis ir jų amžiui proporcingomis bausmėmis, kur juo arčiau stovima vaikystės, juo mažiau tėsama atsakinga.**

bausmės nepažymi, tai jie šiaip jau teisingai nubaustini teisėjo nuožiūra. Nes kan. 2 231 tęsia toliau: „Gi kiti (ne principaliniai bendrininkai) baustini ne ta pačia bausme (kur principaliniai bendrininkai), tik teisinga kokia kita bausme protinga vyresniojo nuožiūra, nebent jeigu jiems įstatymas būtų išleidęs tam tikrą bausmę".

61. Bausmės paskelbimo padariniai. — 1. Įvykio bausmė įgyja savo galią tuoj, kai užsitraukiama. Tai išplaukia iš pačios jos prigimties — pačiu įvykiu užsitraukiama. Tik prieš paskelbimą įvykio bausmė neturi visų juridinių padarinių. Apie tą dalyką kan. 2 232, § 1 kalba šiaip: „Medicinalinė ar baudžiamoji įvykio bausmė pačiu įvykiu laiko nusikaltėlį abiejose srityse jau nuo tada, kai jis pasijunta nusikaltęs; tik prieš paskelbiamąjį išsprendimą nusikaltėlis pateisinamas nuo bausmės laikymosi tada, kai jos laikytis negali be nešlovės, ir išorinėj srity niekas negali iš jo reikalauti, kad laikytųsi bausmės, nebent jeigu nusikaltimas būtų žinomas (notorium), neliečiant kan. 2 223, § 4 įsakymo".

Taigi įvykio bausmės prieš paskelbimą nesaisto nusikaltėlio šiais atvejais:

1) Nusikaltėlis gali nesilaikyti bausmės tada, kai jos laikytis negali be nešlovės; nes jau prigimties įstatymu niekas negali būti priverstas išduoti pats savęs.

Tam dalykui, kad būtų sužinota, ar kurios bausmės laikytis galima ar ne be nešlovės, įvykio bausmes galime skirstyt į pozityvias ir negatyvias. Pirmosios bus tada, kai be nusikaltėlio paties ar kito asmens negalimos įvykdyti, pav., kalėjimas, pinigų bauda ir t. t. Antroji bus tada, kai atimama turima teisė, pav., oficija, beneficija, jurisdikcija, teisė balsuoti, arba kai asmuo padaromas negalingu ką daryti ar pasiekti, pav., būti beneficiatu, teisėju ir t. t. Įprastai be nusikaltėlio nešlovės negalima nelaikytis pozityvių ir tų negatyvių bausmių, kurios atima jau turimą teisę. Kitų negatyvių įvykio bausmių laikytis ne tiek tėra pavojinga nusikaltėlio šlovei.

Išimtis — nusikaltėlis visada turi laikytis įvykio bausmės tada, kai nusikaltimas yra žinomas įvykio ar teisių žinojimu.

Nes pirmuoju ir kartais antruoju atveju pats nusikaltėlis nuplėšia savo šlovės šildą ir abiejais atvejais, nesilaikydamas bausmės, dar daugiau įžeistų jos likučius.

Pav.: vyskupas pačiu įvykiu įkrito į ekskomuniką. Tada jis šiaip jau nebegali nieko švęsti, administruoti sutvirtinimo sakramento, skirti kunigų, teisti ir t. t. Bausmė dar nepaskelbta ir jis neišduodamas pats savęs ar be nešlovės nieku būdu negali laikytis bausmės. Pasakiau „nieku būdu negali laikytis bausmės". Vadinasi, niekaip negali eiti savo pareigų — negali pasiteisinti ligos priedanga ar teisiniu būdu kur nors išvykdamas ir t. t. Tada vyskupas, iki bausmė bus teisiniu būdu paskelbta, gali nesilaikyti ekskomunikos. Jeigu ekskomunika būtų žinoma, tai negalima naudotis ana spraga — vyskupas būtinai turi laikytis ekskomunikos. Arba, klebonas pačiu įvykiu nustojo beneficijos. Nusikaltimas nėra žinomas ir nėra teisiniu būdu paskelbtas, gi neišduodant pačiam savęs ar be nešlovės negalima laikytis bausmės. Tada klebonas gali pasilikti savo vietoj, imti įplaukas ir t. t.

2) Nei vyresnysis nei kas kitas negali reikalaut išorinėj srity, kad nusikaltėlis laikytųsi bausmės. Nes užsitrauktoji bausmė nėra dar juridiškai žinoma ir nusikaltėlis išorinėj srity tebėra in possessione laisvos būklės. Išimtis — kai nusikaltimas yra žinomas; nes kas žinoma, nebereikia jokių įrodymų. Atbulai, sąžinės srity vis delto galima reikalauti laikytis įvykio bausmės, kai tai galima be nešlovės.

2. Kuomet paskelbtinos yra įvykio bausmės, kalba kan. *2 223*, § 4 (n. 52).

„Paskelbiamasis išsprendimas atitraukia bausmę iki nusikaltimo įvykio" — kan. *2 232*, § *2*. Tai svarbu kai kurių bausmių padarinių atžvilgiu, pav., beneficiatas turi sugrąžinti neteisingai paimtąsias beneficijos įplaukas. To dalyko pamatas yra tai, kad bausmė jau senai užsitraukta, tik dabar juridiškai paskelbiama.

3. Jeigu paskelbiamasis išsprendimas būtų netikras, tai vis delto užsitrauktoji bausmė nepasibaigtų arba neišnyktų, tik

nepasiekiama juridinių bausmės paskelbimo padarinių. Tas pat pasakytina tada, kai teismas visai nepaskelbia įvykio bausmės del kokios priežasties, pav., teisiniu būdu neįrodžius ir t. t.

62. Kuomet galima bausti ir t. t. — 1. „Negalima paskirti jokios bausmės, iki bus tikrai sužinota, kad yra nusikalsta ir nusikaltimas nėra teisiniu būdu įsisenėjęs" — kan. *2 233*, § 1. Todel negalima paskirti išsprendžiamosios bausmės net tada, kai nusikaltimas tėra abejojamas teisių ar įvykio atžvilgiu, spėjamas, apytikris ar net apytikriausias. Kuomet nusikaltimai įsisenėja, kalba kan. 1 703. Tada daugiausia begalimas taikinti kan. *2 222*, § *2*.

2. „Nors tai (nusikaltimas) būtų teisiniu būdu žinomas, vis delto prieš paskiriant cenzūrą kaltininkas tebūna papeikiamas ir įspėjamas mesti užsispyręs kan. *2 242*, § 3 norma, davus tam tikrą metą pasitaisyti, jeigu to reikėtų protinga to paties teisėjo ar vyresniojo nuožiūra; to nepaklausius, galima paskirti cenzūra" — kan. *2 233*, § *2*. Taigi paskirti cenzūrai reikia: a) tikrai žinoti, kad yra nusikalsta, ir b) papeikti ir įspėti, kad nusikaltėlis mestų užsispyręs. Čia laikytinasi kan. *2 242*, § 3.

Įspėjimas (monitio) čia yra ne kas kita, kaip vyresniojo pareiškimas kaltininkui, jog jis būsiąs nubaustas cenzūra, jeigu nesilaikysiąs tam tikro įstatymo ar įsakymo. Jo reikalaujama cenzūroms del to, kad jos kaip tik ir skiriamos nusikaltėlio užsispyrimui sulaužyti tada, kai niekais laikoma pati cenzūra. Bet juk nežinoma cenzūra nė galėte negali būti niekais laikoma. Be to, jeigu kaltininkas metė blogai daręs, tai nebereikia nė bausti cenzūra.

Prieš Kodeksą I. C., bendrai, reikėdavo trijų įspėjimų su tam tikrais laikotarpiais (2—3 dienų). Šiandien užtenka vieno įspėjimo. Tik galima įspėt ir keli kartai. Tada tarpai tarp atskirų įspėjimų paskirti yra vyresniojo dalykas. Taip pat jo yra dalykas paskirti metas, kada, nepaklausius įspėjimo, užsitraukiama cenzūra.

Įspėtina yra tam tikra forma, būtent raštu ar žodžiu. Paskutiniuoju atveju dalykas turi būti atliktas prie notaro ar dvie-

jų liudytojų (plg. kan. 2 309, § 2). Pačiame įspėjime reikia paminėti cenzūra. Įspėjimas įteiktinas pačiam kaltininkui (kan. 1 717, § 1). Jo nėsant, įteiktinas jo šeimos nariui ar tarnui, kuris prižada perduoti raštą (kan. 1 717, § 3). Nėsant niekam įteikti ar negalint surasti kaltininko, įspėtina yra ediktu (kan. 1 720).

Jeigu įstatymas ar įsakymas būtų pažymėjęs išsprendžiamąją cenzūrą, tai nebereikia naujo įspėjimo ir, teisiniu būdu įrodžius nusikaltimą, tuoj galima ana bausme bausti[1]). Čia įspėja pats įstatymas ar įsakymas.

3. „Kas yra padaręs daug nusikaltimų, tas ne tik turi būti skaudžiau nubaustas, bet, jeigu protinga teisėjo nuožiūra reikėtų, dar reikia atiduoti priežiūrai ar paskirti baudžiamoji kita priemonė" — kan. 2 234. Jis nubaustinas skaudžiau dėl to, kad didesnis yra jo kaltumas (plg. kan. 2 208, § 2). Kartais reikia atiduoti priežiūrai ar paskirti baudžiamoji kita priemonė, nes jis parodo esąs blogos valios ir gana pavojingas visuomenei. Pati priežiūra gali būt įvairi, kaip rodo kan. 1 957.

4. „Už nepasisekusį nusikaltimą ar kėsinimąsi nusikalsti, nebent jeigu už tai būtų baudžiama skyrium, galima nubausti tam tikra bausme pagal dalyko didumą, neliečiant kan. 2 213, § 3 įsakymo" — kan. 2 235.

---

[1]) Plg. Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 14 iul. 1922, ad XV (Acta A. S., XIV [1922] 530).

VII SKYRIUS.

Bausmių atleidimas (de poenarum remissione)

(kan. 2336—2240).

63. Medžiaga. — 1. Bausmių baigimasis, 2. Bausmių atleidėjas, 3. Ordinaro galia, 4. Būdas bausmėms atleisti ir 5. Kriminalinio ieškinio įsisenėjimas.

64. Bausmių baigimasis. — 1. Bausmės baigiasi šiaip: a) Mirus nusikaltėliui. Tai visai pasakytina tada, kai bausmė yra baudžiamoji ir asmeninė. Atbulai, realinės bausmės ne visada ir cenzūros ne visais atžvilgiais tesibaigia. Pav., ekskomunikuoto negalima katalikiškai laidot ir negalima už jo vėlę viešai melstis. b) Atlikus bausmę. c) Praslinkus pažymėtam metui. Tik taip tėra baudžiamosiose bausmėse. d) Įvykdžius ar įvykus sąlygai, jeigu nubausta su sąlyga. e) Atšaukus baudžiamąjį įstatymą. Išimtis — jau užsitrauktos cenzūros (plg. kan. 2 226, § 3). f) Įsisenėjus nusikaltimui, tarpiškai įsisenėja ir bausmė. Betarpiškai bažnytinės bausmės neįsisenėja. Kuomet įsisenėja nusikaltimai, kalba kan. 1 703. g) Atleidžiant bausmę vyresniajam.

2. Į bausmių atleidimą įeina amnestija, absoliucija ir dispensa. Paskutiniuoju du būdu yra paprasčiausiu bausmėms atleisti.

Galia atleisti bažnytinės bausmės pareina nuo augščiausios Bažnyčios galios bausti. Gi tikrumoj bausmės atleidžiamos del to, kad kartais ir be bausmės įvykdymo pasiekiamas bausmės tikslas. Taip, cenzūra baudžiama nusikaltėliui pataisyti ir t. t. Jis pasitaisė. Tai kuriam galui bereikia sveikam vaistų? Baudžiama nusikaltėliui nubausti už nusikaltimą, arba visuomenės

tvarkai atitaisyti. Ji atitaisyta. Taigi nusikaltėlis irgi galimas paleisti nuo bausmės bent del teisingos priežasties.

3. Nuo cenzūrų paleidžiama absoliucija, gi nuo baudžiamųjų bausmių — dispensa.

Kalbamoji absoliucija ir dispensa skiriasi nuo viena antros štai kuo: a) Absoliucijai prielankios yra teisės. Jos nori, kad nusikaltėlis, kai tik mes užsispyręs, tuoj būtų paleistas nuo cenzūros. Todel būtinai reikia paleisti nuo cenzūros tada, kai nusikaltėlis tinkamai atsiteisia už skriaudas ir atlygina papiktinimą, apgailauja nusikaltęs ir prašo absoliucijos. Atbulai, dispensai teisės nėra prielankios — bausmės turi būti atliktos. b) Absoliucija yra teisingumo postulatas, kur vyresnysis negali daryti taip, kaip jam patinka. Dispensa yra malonės sesuo. Todel ji pridera nuo vyresniojo valios. c) Neteisingai nedavus absoliucijos, galima apeliuot į augštesnį vyresnįjį. Gi atsisakius dispensuoti, visai negalima apeliuoti. Tada tik galima kreiptis į vyresnįjį (recursum facere ad superiorem) del tokios visuomeninės ar privatinės priežasties, kuri reikalauja paleisti nusikaltėlį nuo bausmės.

65. Bausmių atleidėjas. — 1. „Atleisti bausmė, taip absoliucija, jeigu būtų cenzūra, taip dispensa, jeigu būtų baudžiamoji bausmė, tegali tas, kas ją yra paskyręs, kompetentingas jo vyresnysis ar įpėdinis ir kas turi tokią galią" — kan. 2 236, § 1.

Taigi atleisti bažnytines bausmes gali štai kas:

a) Bausmės paskyrėjas. Todel visuotinių teisių bausmes atleisti tegali papa. Tai jis gali pats. Bet kalbamuosius reikalus atlieka respektyvios kongregacijos savo kompetencijos srity ir Šv. Penitenciarija sąžinės srity. Tas pat pasakytina apie tas dalinių teisių ar įsakymų bausmes, kurios yra išleistos ar paskirtos Apaštališkojo Sosto. Kitas dalinių teisių ar įsakymų bausmes gali atleisti tas, kas jas yra išleidęs ar paskyręs. Pav., nusikalstama svetur. Tos vietos ordinaras nubaudė nusikaltėlį „ratione fori delicti commissi". Jis ir nuimti tegali tą bausmę. To padaryti negali toks pat kitas vyresnysis. Negalės net savas ordinaras.

b) Kompetentingas bausmės paskyrėjo vyresnysis. Tik jis turi būti vyresnysis ne dignitatės, bet jurisdikcijos ir bausmės objekto atžvilgiu. Taigi papa gali atleisti visas bažnytines bausmes, bet kieno paskirtas, pav., vietos ordinarų ir t. t.; nes jis turi augščiausią Bažnyčios jurisdikciją ir galią visame katalikų pasauly ir visuose bažnytiniuose dalykuose. Be to, arkivyskupas arba metropolitas gali atleisti savo sufraganų bausmes kan. 274, nn. 5 ir 7 atvejais, būtent, kanoniškai vizituodamas savo sufraganijas, gali atleisti sakramentalinėj sąžinės srity vyskupui rezervuotus atvejus (casus), ir šiaip jau gali nagrinėti kriminalines apelacijas dėl jų tribunolų išsprendimų. Kitais atvejais jis visai negali atleisti savo sufraganų bausmių. Arkivyskupas net negali nagrinėti to atvejo, kur jo sufraganas yr atsisakęs atleisti ar dispensuoti nuo bausmės.

c) Bausmės paskyrėjo įpėdinis — įpėdinis įstatymo leidimo ar galios bausti. Tik jis, žinoma, turi būti teisinis.

d) Kas turi paprastą ar įgaliotą tokią galią. Pav., nuodėmklausis pačiomis teisėmis gali atleisti nerezervuotąsias cenzūras.

e) „Kas gali paleisti nuo įstatymo, tas taipogi gali atleisti bausmę, pridėtą prie įstatymo" — kan. *2 236*, § *2*. Nes 35 taisyklė, R. I., in VI° sako: „Plus semper in se continet, quod est minus": jeigu kalbamasis asmuo gali paleisti nuo įstatymo, kurs yra principalinis dalykas, juo labiau tai gali padaryti su jo priedu, t. y. bausme. Paleisti nuo įstatymo čia suprastina bet kokiu būdu — dispensa, indultu, privilegija ir t. t. Nes Kodeksas I. C. neskiria dalyko; todel ir mums nėra ko skirti. Be to, kalbamuoju atveju prieš nusikaltimą galima paleisti nuo baudžiamosios įstatymo dalies, gi po nusikaltimo galima atleisti jau užsitraukta bausmė; nes Kodeksas I. C. irgi kalba be restrikcijos ir bausmės aiškintinos prielankiai nusikaltėliui. Todel vietos ordinaras, kurs gali dispensuoti nuo rezidencijos įstatymo, taipogi gali atleisti kan. *2* 381 bausmes už jo nesilaikymą.

f) Kas turi galią dispensuoti nuo įstatymo, tas taipogi gali atleisti tą bausmę, kuri yra pridėta prie kito įstatymo ir kliudo dispensuoti. Bet tai tedera tik šiai dispensai, t. y. tam, kad būtų galima dispensuoti (plg. kan. 66, § 3).

2. Atbulai, bausmių negali atleisti šie asmens: a) „Teisėjas, kurs ex officio paskiria vyresniojo išleistą bausmę, kartą paskyrė, tai jau nebegali jos atleisti" — kan. 2 236, § 3. Nes jis šiuo atveju yra jau atlikęs savo darbą. b) Generalinis vikaras negali atleisti vietos ordinaro paskirtų bausmių. Tam dalykui reikia specialinio mandato.

66. Ordinaro galia. — 1. Ordinarai daug visuotinių teisių bausmių gali atleisti.

Ir tai:

1) Kan. 2 237, § 1 sako: „Viešais atvejais ordinaras gali atleisti bendrųjų teisių įvykio bausmes, išskyrus:

1°. Atvejus, kurie yra patekę į teismą;

2°. Cenzūras, rezervuotas Apaštališkajam Sostui;

3°. Bausmes, kurios padaro negalingu gauti ar atima bažnytines beneficijas, oficijas, dignitates, pareigas ir teisę balsuoti ar būt išrinktas, ir amžiną suspensą, teisių nešlovę ar kur atimama patronato teisė ir Apaštališkojo Sosto duota privilegija ar malonė".

Ginčijamasi, ar viešais atvejais ordinarai gali įgalioti kitą bendrųjų teisių įvykių bausmėms atleisti. Vieni teigia[1]); kiti neigia[2]). Pirmosios nuomonės įrodymas yra tai, kad čia esama paprastos galios, kuria kaip tik galima įgalioti. Antrieji savo kalbą remia tuo, jog kan. 2 237, § 2 esą pažymėtai pasakyta: „gali atleisti pats ar per kitą", gi čia, t. y. kan. 2 237, § 1 to pažymėta nėsą. Pirmoji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa; nes įrodymas yra tikras ir mūsų kanonas pažymėtai nedraudžia įgalioti, gi to paties kanono § 2 pastaba „ar per kitą" įdėta tik aiškumui.

2) „Gi slaptais atvejais, neliečiant kan. 2 254 ir 2 290 įsakymo, ordinaras pats ar per kitą gali atleisti bendrųjų teisių įvykio bausmes, išskyrus cenzūras, specialiausiu ar specialiniu būdu rezervuotas Apaštališkajam Sostui" — kan. 2 237, § 2.

[1]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis, n. 147; I. Chelodi, Ius poenale, n. 30.

[2]) Pav.: E. Eichmann, Das Strafrecht, 73; A. Blat, De delictis et poenis, n. 59.

2. Atbulai, ordinarai nei viešais nei slaptais atvejais negali atleisti tų išsprendžiamųjų visuotinių teisių, išsprendžiamųjų ir įvykio dalinių teisių ir juo labiau ab homine bausmių, kurios yra kitų išleistos ar paskirtos. Nes kan. 2 237, §§ 1—2 tekalba apie visuotinių teisių įvykio bausmes.

67. Būdas bausmėms atleisti. — Kaip atleisti bausmės, kalba kan. 2 238—2 239.

1) Kan. 2 238 sako: „Jeigu bausmės atleidimas išgaunamas prievarta ar padarant didelę baimę, tai pačių teisių yra panaikinamas". Nes bausmių atleidimas yra jurisdikcijos veiksmas, gi jurisdikcija turi būti laisva.

Nesvarbu, ar minėtoji baimė yra teisinga ar ne; nes kalbamasis kanonas neskiria dalyko, kaip tai daroma, pav., kan. 1 087, § 1, 1 307, § 3 ir t. t. Todel, mano išmanymu, neteisingai kalba tie kanonistai, kurie sako, jog neteisinga baimė nenaikinanti bausmės atleidimo, pav., grasinant apskųsti vyresniajam[1]).

2) Kan. 2 239, § 1 sako: „Bausmė galima tikrai atleisti ten pat ar kur kitur esančiam, visai ar su sąlyga, išorinėj ar vien sąžinės srity".

Plačiau kalbant, bausmės atleisti galimos štai kaip:

a) Išorinėj ir nesakramentalinėj sąžinės srity, nusikaltėliui esant ten pat ar kur kitur. Nes jeigu tokiu būdu galima nubausti, tai juo labiau taip galima atleisti bausmė. Atbulai, sakramentalinėj sąžinės srity bausmės atleisti tegalimos, ten pat esant nusikaltėliui. To reikalauja pati išpažintis.

b) Visai ar su sąlyga — sąlyga būtojo, esamojo ar būsimojo laiko.

Bausmės atleisti su būsimojo laiko sąlyga galima dvejopai, būtent, pridedant sustabdančiąją (conditio suspensiva) ar panaikinančiąją sąlygą (c. resolutiva seu ad reicidentiam). Pirmuoju atveju bausmė atleidžiama, tik pats atleidimo veikimas sustabdomas, iki nusikaltėlis ką padarys ar įvykdys, pav., su-

[1]) Pav.: A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III², n. 432; F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Manuale Iuris Canonici², n. 1269.

grąžins pavogtą daiktą. Antruoju atveju bausmė atleidžiama ir atleidimas tuoj pradeda veikti. Tik paskiau iš naujo atkrintama į tą pačią bausmę, jeigu padaroma tai, kas tam tikrai uždrausta ar neįvykdoma to, kas tam tikrai įsakyta. Ad reicidentiam bausmės kartais atleidžiamos pačių teisių. Tokius atvejus Kodeksas I. C. taksatyviai įvardija. Tai kan. *2 252* ir *2 254*. Šiaipjau bausmių atleidėjas taip atleisti bausmes tegali tada, kai gali paskirti naujas bausmes. Taigi reikia naujo nusikaltimo ir t. t.

c) Tam kartui, kur kliudoma dispensuoti, kaip matėme augščiau (n. 65, 1 f).

d) Jeigu abejojama nusikaltimu teisių ar įvykio atžvilgiu, tai galima atleisti net atsargai (ad cautelam).

e) Išorinėj ir vien sąžinės srity, veizint į tai, kaip kas gali atleisti ar kokio esama reikalo. Tik bausmės, atleistos išorinėj srity, turi galią taipogi sąžinės srity.

f) Bet kokiu būdu — nėra įsakytos jokios formulos. „Nors bausmė atleisti galima taipogi žodžiu, bet jeigu ji būtų paskirta raštu, tai ir atleisti pritinka raštu" — kan. *2 239*, § *2*. Nes tada reikale bus galima įrodyti pati absoliucija.

68. Kriminalinio ieškinio įsisenėjimas. — „Kriminalinio ieškinio įsisenėjimo klausime tebūna laikomasi kan. 1 703 dispozicijos" — kan. *2 240*. Gi kan. 1 703 sako: „Neliečiant kan. 1 555, § 1 įsakymo apie S. C. S. Officii rezervuotus nusikaltimus, laisvas metas kriminaliniam ieškiniui iškelti yra treji metai, nebent jeigu būtų:

1°. Neteisingumo ieškinys, kurs išnyksta po metų;

2°. Kvalifikuotieji nusikaltimai VI ir VII Dievo įsakymui, kurie išnyksta po penkerių metų;

3°. Simonijos ir žmogžudystės ieškiniai, kur kriminalinis ieškinys galimas iškelti per dešimts metu".

Įsisenėjus kriminaliniam ieškiniui, vis delto galimas kelti civilinis ieškinys, kur prašoma atlyginti skriauda, kilusi iš nusikaltimo (kan. 1 704, n. 1). Be to, kalbamaisiais atvejais ordinaras gali taikinti kan. *2 222*, § *2* (kan. 1 704, n. 2).

II SEKCIJA.

Bausmės in specie (de poenis in specie).

VIII SKYRIUS.

Medicinalinės bausmės arba cenzūros (de poenis medicinalibus seu de censuris)

(kan. 2241—2285).

I skirsnys.

Cenzūros in genere (de censuris in genere)

(kan. 2241—2254).

69. Medžiaga. — 1. Cenzūros apibrėžimas, 2. Istorija, 3. Cenzūrų objektas, 4. Užsispyrimas, 5. Apelacija, 6. Cenzūrų dauginimasis, 7. Cenzūrų rezervatai, 8. Cenzūros absoliucija bendrai, 9. Cenzūrų absoliucija mirties pavojuj, 10. Cenzūrų absoliucija paprastais atvejais ir 11. Cenzūrų absoliucija greitame reikale ir nepaprastu atveju.

70. Cenzūros apibrėžimas[1]). — Kan. 2241, n. 1 cenzūrą apibrėžia štai kaip: „Cenzūra yra tokia bausmė, kuri iš pa-

[1]) Romėnai cenzūra vadindavo tam tikras pareigas, kur būdavo sustatomas senatorių cenzas ar aprašoma piliečių ricierių ir plebejų asmens ir jų turtai cenzūrinėse lentelėse ir papeikiama už nusikaltimus viešam padorumui cenzūrine nota (nota censuria perstringere). Paskiau romėnų teisėse cenzūra reikšdavo bet kokią bausmę. Generalinė ta cenzūros sąvoka palengva prigijo taipogi bažnytinėj srity. Todel pirmaisiais Bažnyčios amžiais cenzūra reikšdavo bet kokias bažnytines bausmes, t. y. viešąją apgailą, ekskomuniką, suspensą, depoziciją ir t. t. Bet jau prieš Grigaliaus IX kolekciją iš cenzūros išmestos baudžiamosios bausmės ir cenzūra suglaustąja ir specifikine prasme reikšdavo tam tikrą ir pažymėtą bažnytinių bausmių „genus", paskirstytą į daug rūšių. Todel ir Inocentas III (1196—1216) paklaustas, kas esanti bažnytinė cenzūra, atsakė, jog į cenzūrą įeinąs ne tik interdiktas, bet taipogi suspensa ir ekskomunika. Plg. c. 20, X, *de verborum significatione*, V, 40.

krikštyto asmens, nusikaltusio ir užsispyrusio, atima dvasinį ar su dvasiniu susijusį tam tikrą gera, iki kalbamasis nusikaltėlis, metęs užsispyręs, gaus absoliuciją".

Pasakyta:

a) B a u s m ė. Nes atimamas tam tikras labas — labas dvasinis ar su dvasiniu susijęs.

Kalbamoji bausmė yra dvasinė; nes paskiriama dvasinės valdžios, turi dvasinį tikslą ir (kas svarbiausia) betarpiškai ir savaime atima dvasinę tam tikrą gerovę. Tik tarpiškai kartais paliečia taipogi pasaulinius dalykus, pav., draudžiama santykiauti su ekskomunikuotu tam tikruose dalykuose, atimamos beneficijos įplaukos ir t. t.

Be to, mūsų bausmė yra medicinalinė, nes pirmaeilis iš lauko jos tikslas yra pataisyti nusikaltėlis. Todel jos negalima paskirti tam tikram laikui ar amžinai — ji paskirtina nepažymėtam laikui, t. y. iki nusikaltėlis pasitaisys, ir tada būtinai turi būti atleista. Jeigu suspensai ar interdiktui būtų paskirtas metas, tai tuo patim tiedvi bausmi liaujasi buvusi cenzūra — būtų baudžiamoji bausmė. Ekskomunikos taip paskirti net visai negalima.

Pagaliau, cenzūros negalima paskirti už jau įvykusius nusikaltimus. Bet galima paskirti net tada, kai nenumatoma nusikaltėlį pasitaisysiant. Nes įstatymas teveizi į tai, kas įprastai atsitinka (ex ordinarie contingentibus), ir šiuo atveju vis delto pasilieka dar kiti bausmių tikslai, kuriuos matėm augščiau.

b) K u r i i š p a k r i k š t y t o a s m e n s, n u s i k a l t u s i o i r u ž s i s p y r u s i o. Tai pasyvus medicinalinės bausmės subjektas ir jos sąlygos. Subjektas — bet koks žmogus, kurs yra pakrikštytas. Ir kan. 12 tik pakrikštytieji asmens tėra pasyvūs bažnytinių įstatymų subjektai. Tik čia reikia keleto sąlygų. Pirmoji sąlyga — baudžiamasis asmuo turi būti nusikaltęs; nes cenzūra yra bausmė ir todel suponuoja nusikaltimą, už ką ir tebaudžiama. Antroji sąlyga — nusikaltėlis turi būti užsispyręs; nes medicinalinės bausmės teskiriamos pašalinti užsispyrimui arba blogai valiai to, kurs, žinodamas įstatymo ar įsakymo draudimą su cenzūra, vis delto sulaužė įstatymą ar įsakymą.

c) Atima dvasinį ar su dvasiniu susijusį tam tikrą gera. Čia bendrai pasakomi cenzūros padariniai. Jų esama dviejų rūšių, būtent, dvasiniai, pav., atlaidai, viešos maldos, sakramentai, ir su dvasiniais susiję, pav., beneficijos įplaukos, pati beneficija, dignitatė ir t. t. Tik taip tie, taip anie dalykai turi būti išoriniai ar bent mišrūs; nes čia Bažnyčia veikia išorinėj srity. Atbulai, neatimama ir visai negalima atimti visai vidujinių dalykų, pav., sakramentų charakteriaus, šventimų, tikėjimo, malonės ir t. t.

d) Iki kalbamasis nusikaltėlis, metęs užsispyręs. Čia pasakoma priežastis ir pamatas, kur paskiriama ir atleidžiama cenzūra.

e) Gaus absoliuciją. Tai būdas cenzūrai pašalinti.

Pastaba. — „Cenzūros, labiausiai įvykio ir dar labiau ekskomunika, tebūna paskiriamos atsargiai ir labai retai" — kan. *2* 241, § *2*. Kitaip vietoj naudos bus skriauda.

71. Istorija. — Pirma būdavo baudžiama mažne vien baudžiamosiomis bausmėmis. IV amžiuj imta plačiau ar dažniau bausti taipogi medicinalinėmis bausmėmis ir tai pirmiau dvasiškiai, gi paskiau taipogi pasaulininkai. Tik baudžiamųjų ir medicinalinių bausmių sąvoka ir ribos galutinai tenusistoja XV amžiuj.

Pirmiau cenzūrų vartota ekskomunika ir interdiktas.

Viduriniais amžiais imta savivaliauti cenzūromis — imtos jos mečioti be saiko ir mato. Todel Tridento susirinkimas turėjo įspėti dvasinę vyriausybę štai kokiais žodžiais: „Nors ekskomunika yra bažnytinės drausmės nervo kardas ir labai gelbsti tam, kad žmonės laikytųsi savo pareigų įsakymų, vis delto retai tevartotina; nes praktika rodo, kad ji del menkniekių vartojama daugiau nieku laikoma, nekaip jos bijomasi, ir padaroma daugiau skriaudos, nekaip naudos".[1])

Pirmąsias generalines cenzūras visai Bažnyčiai išleido Laterano III susirinkimas (1179)[2]). Paskiau jų daugiau išleista. XIV amžiaus pradžioj generalinių cenzūrų susirinko apie 20.

[1]) Sess. XXIV, *de ref.*, c. 3.

[2]) C. 5—6, X, *de iudaeis, sarracenis et eorum servis*, V, 6.

Jos buvo rezervuotos papai ir kasmet Didįjį Ketvirtadienį būdavo viešai paskelbiamos bula „In coena Domini" Romoj. Taip pat turėjo būti daroma viso pasaulio katedrose. Tik daugely vietų dėl tam tikrų politikinių priežastų nebūdavo skelbiama. Net pačioj Romoj nebeskelbta nuo 1770 m.

Ilgainiui daug generalinių cenzūrų paseno. Be to, jose buvo daug kas neaišku. Tą dalyką pataisė P i j u s IX, išleisdamas konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m. Tai naujas cenzūrų rinkinys. Jis gyveno iki pat Kodekso I. C.

72. Cenzūrų objektas. — 1. „Cenzūra baudžiama tik už išorinį, didelį, pabaigtą ir su užsispyrimu susijusį nusikaltimą..." — kan. 2 242, § 1.

Pasakyta:

a) U ž i š o r i n į. Nes tai yra objektyvusis nusikaltimo elementas. Atbulai, cenzūra bausti negalima už visai vidujinius veiksmus ir vien mintimi padarytas nuodėmes.

b) D i d e l į. Nes turi būti proporcija tarp bausmės ir nusikaltimo. Gi cenzūra yra dideliausia bausmė.

c) P a b a i g t ą. Vadinasi, kalbamąja bausme tegalima bausti už nusikaltimus, padarytus kan. 2 228 (n. 58).

d) S u u ž s i s p y r i m u s u s i j u s į. Nes cenzūromis ir tebaudžiama, kur esama užsispyrimo.

2. Kan. 2 242, § 1 sako toliau: „...Bet cenzūra galima paskirti net nežinomam asmeniui". Tai būna tada, kai nusikaltėlis yra „certus", tik „ignotus". Pav., cenzūra galima paskirti abiemdviem nusikaltimo dalyviam (complices), kurių vienas yra žinomas, gi antrasis ne. Čia reikale įspėti galima ediktu. Atbulai, negalima bausti, pav., šiaip: „Ekskomunikuoju vieną tų, kurie vogė" ir t. t.

73. Užsispyrimas. — 1. Užsispyrimas (contumacia) vadinasi nieku laikymas vyresniojo įstatymo ar įsakymo.

Užsispyrimas skirstomas formalinis ir virtualinis arba „contumacia interpretativa". Pirmasis būna tada, kai įstatymas ar įsakymas sulaužomas įstatymo leidėjui ar įsakytojui paniekinti. Antrasis būna, kai sulaužomas draudimas su cen-

zūra, žinant patį draudimą, tik nemanant stačiai paniekinti įstatymo leidėjo ar įsakytojo.

2. Taip išsprendžiamajai, taip įvykio cenzūrai reikia užsispyrimo — kitaip cenzūra bausti negalima. Tik išsprendžiamosioms cenzūroms reikia vienokio, gi įvykio cenzūrai kitokio užsispyrimo. „Jeigu cenzūra yra išsprendžiamoji, tai užsispyręs yra tas, kurs, nepaisydamas įspėjimų, apie kuriuos kalba kan. 2 233, § 2, nemeta nusikaltęs ar atsisako daryti apgailą už padarytą nusikaltimą ir atlyginti reikiamą skriaudą ar atitaisyti papiktinimą; gi įkristi į įvykio cenzūrą užtenka sulaužyt įstatymas ar įsakymas, prie kurio yra pridėta įvykio bausmė, nebent jeigu kaltininką nuo jos pateisintų teisinė priežastis" — kan. 2 242, § 2. Tik čia reikia įspėti, kad kaltininkas, nesilaikęs įstatymo ar įsakymo, būsiąs nubaustas cenzūra. Pats įspėjimas gali būti teisių ir įvykio. Pirmasis būna tada, kai pačios teisės įspėja; gi antrasis būna, kai įspėja baudėjas. Pačių teisių įspėta laikoma, kai išsleistas įstatymas ar įsakymas sako, jog nusikaltėlis šiam įstatymui ar įsakymui būsiąs nubaustas įvykio ar bent išsprendžiamąja cenzūra. Kitaip reikia atskirais atvejais įspėti — įvykio įspėjimas. Be to, pateisinančiosios priežastys, apie kurias kalba kan. 2 242, § 2 gale, turi būti teisiniu būdu įrodytos išorinėj srity (plg. kan. 2 218, § 2).

3. „Kaltininkas laikytinas metęs užsispyręs tada, kai tikrai gailisi nusikaltęs ir drauge tinkamai atlygino skriaudas ir papiktinimą ar bent tikrai (serio) prižadėjo tai padaryti; gi spręsti, ar apgaila yra tikra, atlyginimas tinkamas arba prižadėjimas tikras (promissio seria) ar ne, yra dalykas to, kas prašomas atleisti cenzūrą" — kan. 2 242, § 3.

Prieš Kodeksą I. C. išorinėj srity cenzūrai atleisti neužtekdavo vien pažadėti atlyginti skriaudos ir papiktinimas, bet reikėdavo kaucijų „pignoraticia vel saltem fideiussoria, vel ad minus iuratoria", kad nusikaltėlis klausysiąs bausmės atleidėjo mandato.

74. Apelacija. — 1. Apelacijos tikslas yra atitaisyti teismo neteisybė ar klaida.

Apelacijos būna in suspensivo ir in devolutivo. Pirmojoj visa byla eina į augštesnę instanciją ir pirmesnio teismo išsprendimas sustabdomas — negali būt įvykdytas. Antrojoj taipogi visa byla eina į augštesnę instanciją, tik pirmesnio teismo išsprendimas nesustabdomas — tuoj galimas įvykdyti. Bendra taisyklė — kiekviena apelacija suprantama in suspensivo. Išimtis — jeigu pažymėtai pasakyta in devolutivo.

2. Apeliuojama del teismo išsprendimų.

Del nusprendimų, padarytų neteismo, ne apeliuojama, tik kreipiamasi į augštesnį vyresnįjį (recursus ad superiorem). Kreipimasis irgi būna in suspensivo, nebent jeigu kas kita pažymėtai pasakyta.

3. „Cenzūros, paskirtos teismo išsprendimo, kai tik paskiriamos, tuoj savaime įvykdomos ir apeliuoti tegalima tik in devolutivo; taipogi del cenzūros, paskirtos įsakymo būdu, tegalima kreiptis į augštesnį vyresnįjį vien in devolutivo" — kan. 2 243, § 1. Taip yra del to, kad čia pačiame cenzūros paskyrime glūdi įvykdymas.

4. „Apelacija ar kreipimasis del teismo išsprendimo ar įsakymo, gražojančio net įvykio cenzūra, kur dar neužsitraukta, nesustabdo nei išsprendimo ar įsakymo nei cenzūrų, jeigu dalykas yra toks, kur teisės neleidžia apeliuoti ar kreiptis nė in suspensivo; kitaip sustabdo cenzūras, bet neliečiama priedermės laikytis to, ką išsprendimas ar įsakymas įsako, nebent jeigu apeliuota ar kreiptasi ne vien del bausmės, bet taipogi del paties išsprendimo ar įsakymo" — kan. 2 243, § 2. Vaidnasi, galima apeliuoti net del teismo išsprendimo ar kreiptis į augštesnį vyresnįjį del įsakymo, kuriuo gražojama nubausti įvykio ar išsprendžiamąja cenzūra. Tik čia esama įvairių apelacijos ar kreipimosi padarinių, būtent: a) Jeigu dalykai būtų tokie, kur teleidžiama apeliuoti ar kreiptis in devolutivo, tai apelacija ar kreipimasis nesustabdo gražojimo. Kalbamųjų dalykų pavyzdžiai: vyskupijos ar vienuolių namo vizitatoriaus įsakymai ar dekretai (kan. 347 ir 512), atšaukimas galios ar leidimo sakyti pamokslai (kan. 1 340, § 3), uždraudimas knygų (kan. 1 395, § 2), vietos ordinaro pakeitimai beneficijų (kan. 1 428, § 3),

galutinis ordinaro pašalinimas ar perkėlimas klebono (kan. 2 146) ir t. t. Paskutiniuoju atveju negalima paskirti kito klebono amžinai. b) Jeigu dalykai būtų tokie, kur leidžiama apeliuoti ar kreiptis in suspensivo, ir apeliuojama ar kreipiamasi vien del gražojimo paskirti cenzūrą, tai sustabdomi gražojimo padariniai, tik vis delto reikia laikytis to, ką įsako išsprendimas ar įsakymas. Sustabdoma del to, kad čia sustabdoma pati teisėjo ar įsakytojo jurisdikcija. c) Jeigu būtų leidžiama apeliuoti ar kreiptis in suspensivo ir tai būtų daroma taip del gražojimo paskirti cenzūrą, taip del tų dalykų, kurie įsakomi teismo išsprendimo ar įsakymo, tai sustabdomas gražojimas ir įsakytieji anie dalykai. d) Visai išskirtini yra tie atvejai, kur teisės neleidžia apeliuoti. Tai kan. 1 880.

5. Jeigu teismo išsprendimas yra paskelbiamasis, tai, mano išmanymu, taikintina yra bendroji apelacijų taisyklė, t. y. galima apeliuot ir apelacija yra in suspensivo — sustabdomi paskelbiamojo išsprendimo padariniai. Nes niekur nepasakyta, jog ši apelacija esanti in devolutivo[1]).

75. Cenzūrų dauginimasis. — Kan. 2 244 sako: „§ 1. Ne tik skirtingos, bet taipogi tos pat rūšies cenzūros gali daugintis to pat subjekto atžvilgiu.

§ 2. Įvykio cenzūros dauginasi:

1°. Jeigu tuo pat ar atskiru veiksmu padaromi skirtingi nusikaltimai, už kurių kiekvieną esama sava cenzūra;

2°. Jeigu tas pats nusikaltimas, už kurį baudžiama cenzūra, daug kartų būtų atkartotas ir tai taip, jog būtų daug atskirų nusikaltimų;

3°. Jeigu vieną ar daug kartų padaromas nusikaltimas, už kurį baudžia atskiri vyresnieji skirtingomis cenzūromis", pav., papa — ekskomunika ir vietos ordinaras — interdiktu. Atbulai, baudžiant atskiriems vyresniesiems tokia pat bausmė,

[1]) A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 437 ir G. Cocchi, Commentarium, V n. 66 sako, jog šiuo atveju išorinėj srity esą laikytinasi išsprendimo, gi sąžinės srity veizėtina į jo teisingumą. Tik pirmojo įrodymai yra non ad rem, gi antrasis kalba visai be įrodymų.

pav., ekskomunika, teužsitraukiama viena bausmė ir tai augštesnio vyresniojo.

Galop, tas pat kan. *2 244*, § 3 toliau sako: „Cenzūra ab homine dauginasi, jeigu daug įsakymų ar daug išsprendimų, ar daug skirtingų to pat įsakymo ar išsprendimo dalių turėtų savo cenzūrą".

Kalbamasis kan. *2 244* yra bendrojo kan. *2 224*, § 1 pritaikinimas in specie, arba cenzūrose. Ir tas pats asmuo gali užsitraukti daug cenzūrų. Nes cenzūros nėra vien negatyvios bausmės, kur kas gera atimama. Ne; jos dar yra juridinis tam tikras ryšys, kur neleidžia ko nors daryti. Gi ryšių būti gali daug. Juk ir labai nusidedant nustojama malonės. Labai nusidedi antrąji kartą — ir vėl nustoji malonės. Taigi.

Dauginantis nusikaltimams, dauginasi ir cenzūros. Nesvarbu, ar jos yra įvykio ar išsprendžiamosios. Tik jeigu paskutiniųjų sueitų perdaug didelė krūva, tai galima taikinti kan. *2 224*, § *2*; nes šis kanonas yra bendras ir to nedraudžia mūsų kan. *2 244*.

76. Cenzūrų rezervatai. — 1. Rezervatas ar rezervacija yra Bažnyčios vyresniojo kurio atvejo atšaukimas ar palikimas sau (superioris ecclesiastici revocatio seu avocatio alicuius casus ad suum iudicium).

Rezervatai skirstomi nuodėmių ir cenzūrų. Apie pirmuosius kalba kan. 893—900. Apie antruosius kalbama mūsų skyriuj. Nuodėmių rezervatai yra ne kas kita, kaip atšaukimas galios atleisti kai kurios nuodėmės, gi cenzūrų — nesuteikimas galios atleisti kai kurios cenzūros.

Nuodėmių ir cenzūrų rezervatų tikslas yra dvejopas, būtent, medicinalinis ir disciplinarinis. Medicinalinis — žmonės žinodami ar matydami, kaip sunkiai atleidžiami rezervatai, bijosis nusidėti ar nusikalsti. Disciplinarinis — pati Bažnyčios drausmė reikalauja, kad didesnieji ir pavojingesnieji nusikaltimai ar nuodėmės būtų pavesta vyresniųjų asmenų išmintiai ir praktikai. Seniau kai kurių manyta, kad cenzūrų ir nuodėmių rezervatų tikslas esąs dar baudžiamasis. Bet to nematyti Kodekse I. C.

2. Kan. 2245 sako: „§ 1. Vienos cenzūrų yra rezervuotos, kitos nerezervuotos.

§ 2. Cenzūra ab homine yra rezervuota tam, kas cenzūrą yra paskyręs ar išsprendęs, ir kompetentingam jo vyresniajam ar įpėdiniui ar įgaliotiniui; gi teisių rezervuotųjų cenzūrų vienos yra rezervuotos ordinarui, kitos Apaštališkajam Sostui.

§ 3. Apaštališkajam Sostui rezervuotųjų cenzūrų vienos yra rezervuotos paprastai (simpliciter), kitos specialiniu būdu (speciali modo), dar kitos specialiausiu būdu (specialissimo modo).

§ 4. Įvykio cenzūra tėra rezervuota tada, kai tai pažymėtai pasakyta įstatymo ar įsakymo, ir, abejojant teisių ar įvykio abejojimu, rezervatas nesaisto". Čia minimasis įsakymas reiškia generalinį įsakymą. Tai rodo kan. 2217, § 1, n. 3, kur pasakyta, jog dalinio įsakymo bausmė esanti ab homine.

Pirmosios kan. 2245, § 4 dalies pamatas yra tai, kad cenzūros savaime nėra rezervuotos. Todėl, kur rezervuojama, reikia pasakyti. Antrosios jo dalies pamatas yra tai, kad rezervatai vis delto nėra prielankūs nusikaltėliui. Taigi jie aiškintini plačiai.

3. Kas gali išleisti cenzūrą, tas gali ir rezervuoti. Bet vis delto retai terezervuotina, nes kan. 2246, § 1 sako: „Cenzūros tebūna rezervuojamos tik del tam tikro nusikaltimo didumo ir reikale sėkmingiau sutvarkyti bažnytinė drausmė ir išgydyti tikinčiųjų sielos".

4. „Rezervatai aiškintini suglaustai" — kan. 2246, § 2. Nes jie yra „res odiosa", gi pasak 15 taisyklės, R. I., in VI°: „Odia restringi, favores convenit ampliari".

5. Vienos cenzūrų kliudo eiti sakramentų, kitos ne. Pirmosios — ekskomunika ir asmeninis interdiktas (kan. 2260, § 1 ir 2275, n. 2). Antrosios — kitos.

Jeigu ta cenzūra, kuri kliudo eiti sakramentų, būtų rezervuota, tai tuo patim yra rezervuota taipogi nuodėmė, prie kurios pridėta cenzūra. Taigi čia esama dviejų rezervatų, būtent, cenzūros ir nuodėmės. Cenzūros rezervatas yra principalinis, gi nuodėmės antraeilis. Išimtis — melagingas skundas

del išpažinties solicitacijos, kur lygiai principaliniu būdu yra rezervuota nuodėmė ir cenzūra (plg. kan. 2 363 ir 894).

Prieš Kodeksą I. C. visi manė, kad Apaštališkojo Sosto kalbamųjų cenzūrų rezervatuose pačios cenzūros rezervatas esąs principalinis, gi nuodėmės antraeilis. Del ordinarų rezervatų buvo ginčijamasi. Vieni tvirtindavo, jog čia tiek cenzūros, tiek nuodėmės rezervatas esąs lygiai principalinis. Ta nuomonė buvo bendresnė. Kiti kalbėdavo, jog kalbamosios cenzūros rezervatas esąs principalinis, gi nuodėmės antraeilis. Ta nuomonė buvo mažiau bendra. Bet ją kai kurie vis delto vadindavo apytikresne[1]). Kodeksas I. C. ginčą išrišo paskutiniosios nuomonės naudai, nes kan. 2 246, § 3 be jokios restrikcijos sako: „Jeigu rezervuota ta cenzūra, kuri kliudo eiti sakramentų, tai tuo patim rezervuota yra taipogi nuodėmė, prie kurios pridėta cenzūra; bet jeigu kas būtų pateisinamas nuo cenzūros ar nuo jos paleistas, tai nuodėmės rezervatas visai išnyksta".

Kadangi kalbamųjų cenzūrų rezervatai yra principaliniai, gi nuodėmių antraeiliai, tai pirmiau reikia atleisti cenzūra ir tik paskiau nuodėmė. Atbulai, neužsitraukus cenzūros ar atleidus cenzūrą, nuodėmė nebėra rezervuota ir galima paprastai atleisti. Net jeigu penitentas užmirštų išpažinti nuodėmę, prie kurios pridėta rezervuota cenzūra, kliudanti eiti sakramentų, ir gautų kitų nuodėmių absoliuciją, tai tą nuodėmę gali išpažinti bet kokiam nuodėmklausiui. Nes anas nuodėmklausis, duodamas bendrą cenzūrų absoliuciją, yra atleidęs cenzūrą. Išimtis — jeigu cenzūra būtų tokia, kuri bendraja absoliucija neatsileidžia, kaip matysime žemiau.

6. „Jeigu cenzūra būtų rezervuota Apaštališkajam Sostui, tai ordinaras už tą pat nusikaltimą negali paskirti kitos sau rezervuotos cenzūros" — kan. 2 247, § 1. Nes čia nebėra reikalo — Apaštališkasis Sostas pats padarė tai, ko reikėjo, arba neva pridėjo savo ranką.

7. „Cenzūros, rezervuotos kurioj teritorijoj, nesaisto anapus teritorijos, nors cenzūrą užsitraukęs asmuo išvyktų iš ten

[1]) Pav., M. Lega, De delictis et poenis², n. 123.

absoliucijai gauti ...“ — *2* 247, § 2. Atbulai, toj teritorijoj, kur yra rezervatas, saisto net tuos, kurių savoj teritorijoj nėra rezervato. Nes kalbamoji jurisdikcija yra susijusi su vieta — toj teritorijoj visai neturima jurisdikcijos paleisti nuo tos cenzūros.

„... Gi cenzūra ab homine yra rezervuota visur ir todel ją užsitraukęs asmuo niekur negali būti paleistas be reikiamų galių“ — kan. *2* 247, § 2. Tas pat pasakytina apie visuotinių teisių cenzūrų rezervatus. Tai savaime aišku.

8. „Jeigu nuodėmklausis, nežinodamas rezervato, atleistų cenzūrą ir nuodėmę, tai cenzūros absoliucija yra tikra, by tik cenzūra nebūtų ab homine ar specialiausiu būdu rezervuota Apaštališkajam Sostui“ — kan. *2* 247, § 3. Tai pasakytina net tada, kai penitentas tyčia pasirinktų tokį nuodėmklausį, kurs nežino cenzūros rezervato. Tik paskutiniuoju atveju verta panagrinėti, ar penitentui kartais netrūko šiaipjau išpažinties dispozicijos, kas, žinoma, pridera nuo kitų dalykų.

Cenzūros rezervatas absoliucijos klausime teturi verčios tada, kai duodama pati absoliucija. Todel jeigu cenzūra iš pradžių arba užsitraukiant nebuvo rezervuota, bet paskiau išleistas rezervatas ir tada prašoma absoliucijos, tai vis delto yra rezervuota. Atbulai, jeigu cenzūra užsitraukiant buvo rezervuota, bet rezervatas paskiau atšauktas, tai ji visai nebėra rezervuota. Tas pat pasakytina ir apie nuodėmių rezervatus.

77. Cenzūros absoliucija bendrai. — 1. „Bet kokia užsitraukta cenzūra pašalinama tik teisine absoliucija“ — kan. *2* 248, § 1. Atbulai, cenzūrų negali pašalinti nusikaltėlio apgaila, jo ar baudėjo mirtis ir t. t.

Kalbamoji absoliucija tegali būti tiesioginė (directa). Netiesioginės cenzūrų absoliucijos visai nėra. Tai skiriasi nuo nuodėmių absoliucijos.

„Negalima neduoti absoliucijos tada, kai nusikaltėlis yra metęs užsispyręs kan. *2* 242, § 3 norma; tik cenzūros atleidėjas reikale gali paskirti už padarytą nusikaltimą tam tikrą baudžiamąją bausmę ar apgailą“ — kan. *2* 248, § 2.

Pasakyta: r e i k a l e g a l i p a s k i r t i ir t. t. Vadinasi, tai gali padaryti, tik nebūtinai turi. Toks reikalas bus, pav.,

jeigu reikia pašalinti didelis papiktinimas, atitaisyti labai įžeista visuomenės tvarka, nubaidyti kiti nuo tokių pat nusikaltimų ir t. t. Kai kurie sako, jog šiam galui bausmės atleidėjas turįs turėti „potestatem ferendi poenas". Nes tai esą ne kas kita, kaip naujos bausmės paskyrimas[1]). Dar kiti tik baudžiamosioms bausmėms paskirti reikalauja turėt išorinės srities jurisdikciją[2]). Tai, mano išmanymu, ne tiesa — kalbamąsias bausmes ir apgailą paskirti gali bet koks bausmės atleidėjas. Nes: a) Kan. *2 248*, § *2* kalba be restrikcijos. b) Tokią galią duoda mūsų kanonas. c) Teismo srity turime ne vieną panašų atveji, kur teisėjas gali pats nubausti. d) Bausmės aiškintinos prielankiai nusikaltėliui.

2. „Cenzūra, pašalinta absoliucija, nebeatgyja, nebent jeigu būtų toks atvejis, kur neįvykdyta to, kas padaryti paskirta su sąlyga atkristi" — kan. *2 248*, § 3. Tik ad reicidentiam atleisti cenzūrą tegali tas, kas gali ją paskirti (decernere), ar kai teisės leidžia. Paskutiniojo dalyko pavyzdys — kan. *2 252* ir *2 254*, § 3.

Kalbamajam atkryčiui reikia naujos kaltės, morališkai atsakingos. Nes čia esama neva naujos cenzūros, nors tos pat rūšies.

3. „Jeigu kas būtų surištas daug cenzūrų, tai gali būti paleistas nuo vienos cenzūrų, visai neatleidus kitų" — kan. *2 249*, § 1. Nes kaip galima įkristi į daug cenzūrų kartu ar po kita kitos, taip pat galimas vienas ryšys atrišti, kitas palikti. Be to, cenzūrų tarpe nėra tokio ryšio, kokio esama tarp nuodėmių — nuodėmės turi būti atleidžiamos visos ar nė viena. Kitaip su Dievu nesusitaikinama. Kitą vertus, kartais net gali reikėti ar būti naudinga palikti kai kurios cenzūros, pav., už tuos nusikaltimus, kurių skriaudos dar neatlygintos.

4. Cenzūrų absoliucijos reikia prašyti. Tai nusikaltėlis gali padaryti pats ar per kitą. Tik pritinka prašyti pačiam. Net savaime tikrai galima atleisti cenzūros, nežinant ar nenorint nusikaltėliui. Tai del teisingos priežasties net leistina.

[1]) Pav., G. Cocchi, Commentarium, V n. 74.
[2]) Pav., A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 447.

„Absoliucijos prašytojas turi įvardyti visus atvejus; kitaip absoliucija teturi galią pažymėtam atvejui; jeigu teprašyta dalinės absoliucijos, bet vis delto būtų duota generalinė absoliucija, tai turi galią taipogi bona fide nutylėtiems atvejams, išskyrus cenzūrą, specialiausiu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui, tik neturi galios atvejams, nutylėtiems mala fide" — kan. 2 249, § 2. Paskutiniojo dalyko pamatas yra tai, kad prašytojas melagis yra nevertas absoliucijos ir iš apgaulės niekas neturi turėti naudos.

Geriausias generalinės absoliucijos pavyzdys — išpažinties absoliucijos formulos žodžiai, būtent: „Dominus noster Jesus Christus te absolvat: et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, et interdicti, in quantum possum, et tu indiges".

Be to, pastebėtina, jog per išpažintį užtenka pasakyti vien nusikaltimas, už kurį užsitraukta cenzūra. Kitaip sakant, nebūtinai reikia įvardyti cenzūra. Tai turi žinoti pats nuodėmklausis ir penitentui nepridera jos mokyti. Todel tokio cenzūros nutylėjimo negalima priskirti prie nutylėjimo mala fide ir t. t.

Galop, čia vis delto išskiriamas yra net bona fide nutylėjimas cenzūros ab homine, jeigu jos negali atleisti šis atleidėjas — neatsileidžia generaline absoliucija. Nes ji yra taip rezervuota, jog jai atleisti reikia kompetentingo vyresniojo galios ar tam tikro ir pažymėto jo įgaliojimo.

5. Kan. 2 250 sako: „§ 1. Jeigu cenzūra būtų tokia, kuri nekliudo eiti sakramentų, tai pasyviam jos subjektui, kurs yra tikrai pasirengęs (dispositus) ir metęs užsispyręs, galima atleisti nuodėmė, neliečiant cenzūros.

§ 2. Jeigu cenzūra būtų tokia, kuri kliudo eiti sakramentų, tai pasyviam cenzūros subjektui tegalimos atleisti nuodėmės, pirmiau atleidus cenzūras". Bet tai tėra leistinumo dalykas.

„§ 3. Cenzūros absoliucija sakramentalinėj srity įdėta paprastoj nuodėmių absoliucijos formoj, kuri yra įsakyta rituališkų knygų; nesakramentalinėj srity galima suteikti bet kokiu būdu, tik ekskomunikos absoliucijai įprastai pritinka vartoti ta forma, kuri yra įdėta tose pat knygose".

Nesakramentalinė sritis, kuri minima kan. 2250, § 3, vadinasi išorinė ir nesakramentalinė sąžinės sritis. Čia, pasak ką tik cituotojo kanono § 3, cenzūra atleisti galima bet kokiu išoriniu būdu, pav., raštu, žodžiu, gestu ir t. t. Tai padaryti galima net įvykiu, pav., jeigu papa ima santykiauti su vengtinai ekskomunikuotu. Tik nespėjama, kad taip iš tikrųjų atleidžiama.

Ekskomunikos absoliucija turi savo formą. Ji yra įdėta ritualinėse knygose, būtent, Rituale Rom., tit. III, c. 3, *de modo absolvendi ab excommunicatione extra sacramentalem confessionem*, ir Pontificale Rom., tit. *Ordo excommunicandi et absolvendi*. Ekskomunikos absoliucijos formos laikytis pritinka. Tik tai neišpažinty nėra įsakyta nė „sub levi".

Suspensa ir interdiktas taipogi turi savo absoliucijos formą. Ji įdėta in Rituale Rom., tit. III, c. 5. Bet jos laikytis visai nėra įsakyta. Nėra nė patarimo.

6. Jeigu nepasakyta, katrai sričiai gauta galia atleisti cenzūra, tai atleisti galima išorinėj ir sąžinės srity. Išimtis — jeigu ko kita reikalautų pati daiktų prigimtis (plg. kan. 202, § 3).

Jeigu duota galia atleisti cenzūra sąžinės srity, tai atleisti galima sakramentalinėj ir nesakramentalinėj sąžinės srity. Išimtis — jeigu pats dalykas reikalautų išpažinties (plg. kan. 202, § 2).

7. „Jeigu cenzūros absoliucija būtų suteikiama išorinėj srity, tai turi galią abejose srityse; jeigu sąžinės srity, tai paleistasis, pašalinus papiktinimą, galimas laikyti paleistu taipogi išorinės srities veiksmuose; bet jeigu išorinėj srity neįrodoma ar bent teisiniu būdu nespėjama, kad absoliucija esanti gauta sąžinės srity, tai išorinės srities vyresnysis, kurio kaltininkas turi klausyti, gali reikalauti laikytis cenzūros, iki absoliucija bus duota toj pat srity" — kan. 2251.

Pasakyta:

a) Jeigu cenzūros absoliucija būtų suteikiama išorinėj srity... Čia pastebėtina, jog cenzūra, paskirta pasmerkiamuoju išsprendimu ar paskelbta, savaime turi būti atleidžiama išorinėj srity. Be to, atleidus kalbamąją

cenzūrą, reikia tokiu pat būdu paskelbti, kaip buvo paskirta ar paskelbta. Kitaip kiti nežinos absoliucijos. Jeigu vieša ar žinoma cenzūra nebuvo paskirta pasmerkiamuoju išsprendimu ar paskelbta, tai atleidus savaime nereikia paskelbti. Tik kartais vis delto reikia paskleisti žinia tam, kad kiti žinotų.

b) Jeigu sąžinės srity, tai paleistasis... galimas laikyti paleistu taipogi išorinės srities veiksmuose. Sąžinės srity atleidžiamos slaptos cenzūros. Tai įprasta taisyklė. Bet kartais kalbamojoj srity galimos atleisti taipogi viešos cenzūros. Paskutiniuoju atveju ar atleistajai cenzūrai pasidarius viešai, susiduriama su išorine sritimi. Kas tada daryti, ir kalba mūsų kan. 2 251.

c) Pašalinus papiktinimą. Papiktinimo, pav., nebus, jeigu toj vietoj cenzūra nėra vieša ar yra pakankamai žinoma, kad cenzūros absoliucija yra gauta sąžinės srity.

d) Neįrodoma. Įrodyti galima bet kokiu būdu.

e) Ar bent teisiniu būdu nespėjama. Taip spėjama, pav., jeigu viešai žinoma, kad nusikaltėlis ėjo išpažinties pas tokį nuodėmklausį, kurs gali atleisti jo cenzūrą.

f) Kurio kaltininkas turi klausyti. Vadinasi, kalbamasis vyresnysis tik kan. 2 232, § 1 tegali reikalauti, kad sąžinės srity atleistos cenzūros būtų laikomasi išorinėj srity, t y. po paskelbiamojo išsprendimo ar kai nusikaltimas yra žinomas (notorium). Jeigu yra papiktinimas ar nepadaryta morališkai galimos teisinės satisfakcijos, tai jis kalbamuoju atveju net turi reikalauti laikytis cenzūros. Be to, vyresniajam reikalaujant laikytis kalbamosios cenzūros, kaltininkas išorinėj srity turi taip elgtis, lyg visai būtų nepaleistas nuo cenzūros. Todel negali daryti to, ką draudžia ana cenzūra.

78. Cenzūrų absoliucija mirties pavojuj. — 1. Mirties pavojus yra tokia būklė, kur galima numirti, bet taipogi galima išlikti gyvas ar išgyti. Jis gali kilti taip iš vidaus, pav., ligos, žaizdos, senatvės ir t. t., taip iš lauko, pav., operacijos, karo mūšio, pavojingos kelionės, jūros audros, potvinio, „ex partu valde difficili" ir t. t. Be to, mūsų klausime mirties pavoju prilygsta pavojus amžinai nustoti proto. Galop, Šv. Peniten-

ciarija 18 kovo 1912 m. ir 29 geg. 1915 m. yra paaiškinusi, jog mirties pavojuj esą laikytini visi mobilizuotieji kareiviai per karą.

2. Mirties pavojuj kiekvienas kunigas gali atleisti nuodėmes ir cenzūras. Tai gali, nors šiaip jau negalėtų klausyti išpažinties (non approbatus), neturėtų galios atleisti atleistinų cenzūrų, būtų suspenduotas, interdiktuotas ir t. t. Gali net tada, kai ten pat esama kunigo, kurs yr aprobuotas ar turi tam tikrą galią atleisti cenzūrų rezervatus. Išimtis — kan. 884, kur tik reikale teleistina išrišti VI Dievo įsakymui nuodėmės dalyvis (complex).

Kalbamasis kunigas gali atleisti visas nuodėmes ir visas cenzūras, bet kokiu ir net specialiausiu būdu rezervuotas Apaštališkajam Sostui ar ab homine.

Mirties pavojuj išnyksta visi cenzūrų rezervatai amžinai sielų naudai — kitaip galima prapulti.

3. Mirties pavojuj atleistoji cenzūra, bendrai, niekada nebeatgyja. Tai būna net tada, kai ją atleidžia toks kunigas, kurs savaime visai negali atleisti kitais atvejais. Tik „Jeigu kas, būdamas mirties pavojuj, gavo iš specialinės galios neturinčio kunigo absoliuciją kurios cenzūros ab homine ar specialiausiu būdu rezervuotos Apaštališkajam Sostui, tai pagijęs po bausme atkristi turi kreiptis į tą, kurs cenzūrą buvo paskyręs, jeigu cenzūra būtų ab homine; į Šv. Penitenciariją ar ordinarą arba kitą, turinti galią kan. 2 254, § 1 norma, jeigu cenzūra būtų teisių, ir klausyt jų mandatų" — kan. 2 252.

Ką gali kan. 2 252 cenzūros ab homine paskyrėjas, tą pat gali teisinis jo įpėdinis ar vyresnysis ir judviejų įgaliotinis. Be to, kan. 2 252 žodžiai „turinti galią kan. 2 254, § 1" jungtini yra ne tik su žodžiais „arba kitą", bet taipogi su žodžiu „ordinarą". Taip yra paaiškinusi Komisija Kodekso I. C. kanonams autentiškai aiškinti 12 lapkr. 1922 m.[1]) Galop, del cenzūros, specialiausiu būdu rezervuotos Apaštališkajam Sostui, neužtenka kreiptis į nuodėmklausį, nors jis turėtų reikiamą galią. Tai rodo kan. 2 254, § 1, plg. kan. 2 252, žodžiai „ar kitą

[1]) Acta A. S., XIV (1922) 663.

vyresnįjį" ir S. C. S. Officii atsakas, 19 gruod. 1900 m. Taigi reikia kreiptis į kompetentingą vyresnįjį.

4. Jeigu išmintingai manyta mirties pavojų esant ir paskum tik sužinota, kad jo nebūta, tai vis delto cenzūros atleidimas yra tikras; nes pozityvioj ir apytikrėj abejonėj Bažnyčia papildo jurisdikciją.

5. Kan. *2 252* kreipiamasi į tam tikrą vyresnįjį ne naujos atleistosios cenzūros absoliucijos, tik vyresniojo mandatui priimti. Tai paskirta apgaila, atitaisymas papiktinimo, atlyginimas už nusikaltimą ir t. t.

Kreiptis reikia, pagijus ar praslinkus mirties pavojui.

Kreiptis gali penitentas pats ar laišku arba per nuodėmklausį. Šis, prašomas ir galėdamas be didelės negerovės, turi tai atlikti.

Jeigu penitentas pagijęs nesikreiptų į reikiamą vyresnįjį, tai atkristų į cenzūrą.

Labai daugelis kanonistų sako, jog į kalbamąją cenzūrą esą atkrintama po mėnesio nuo pavojaus išnykimo[1]). Tai jie išveda iš kan. *2 254*, § 1 analogijos. Tik, mano išmanymu, čia ne visai tėsama analogijos. Nes kas kita yra kreiptis, mirties pavojuj buvus; kas kita — kan. *2 254* atveju. Tai viena. Antra, baudžiamosios teisės nekenčia analogijų ten, kur neprielanku nusikaltėliui (plg. kan. 6, n. 5 ir *2 219*, §§ 1 ir 3). Taigi mūsų atvejui reikia skirti daugiau laiko. Bet kadangi Kodeksas I. C. čia nieko nesako, gi lengvesniais atvejais kan. *2 254*, § 1 skiria mėnesį, tai tikriausiai neatkrintama, dar nepraslinkus vienam ir, gal, net dviem mėnesiam nuo mirties pavojaus praėjimo, kai kreiptis galima be didelės negerovės.

Jeigu penitentas priedermę kreiptis tesužino, praslinkus pavojui, tai veizėtina, ar greit, t. y. per šešis mėnesius, ar negreit sužinota. Pirmuoju atveju priedermė tikrai eina nuo su-

[1]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes², n. 24; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 452; A. Blat, De delictis et poenis, n. 76; E. Eichmann, Das Strafrecht, 86; F. M. Cappello, De censuris², n. 115; G. Cocchi, Commentarium, V n. 78; R. Salucci, Il diritto penale, I 219.

žinojimo. Antruoju atveju, pasak vienų, stačiai arba tuoj[1]), pasak kitų, po šiek tiek ilgesnio meto[2]) visai išnykstanti pati priedermė kreiptis. Bet, mano išmanymu, antrojo atvejo korifėjų nuomonė yra neteisinga; nes jie tvirtina be įrodymų ir kan. *2 252* kalba be restrikcijos.

6. Penitentas turi priimti vyresniojo mandatą. Tai „sub gravi" (kitaip labai nusidėtų) ir atkristų į cenzūrą — ko ir kreiptis, jeigu nepriimama mandato.

Ginčijamasi, ar neįvykdžius vyresniojo mandato, irgi esama atkrintama į cenzūrą. Tai vieni teigia[3]); kiti neigia[4]). Pirmosios nuomonės įrodymai — S. C. S. Officii atsakas, 30 kovo 1892 m., ir kan. *2 254*, § 3. Tik tam įrodymui galima prikišti, jog baudžiamosiose teisėse senovė ir analogija maža teturi juridinės verčios. Antrosios nuomonės įrodymas yra tai, kad kan. *2 252* atkrytis įdėtas tuoj po žodžio „recurrendi", gi visai jo neminima ten, kur kalbama apie mandato įvykdymą. Paskutinioji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa. Nes: a) jos įrodymui nieko negalima prikišti, b) bausmės aiškintinos prielankiai nusikaltėliui ir c) pirmosios nuomonės įrodymai tėra menki. — Neįvykdžius kalbamojo mandato vis delto labai nusidedama.

7. Apie kalbamąją priedermę kreiptis į tam tikrą vyresnįjį turi pranešti penitentui tas kunigas, kurs atleidžia cenzūrą be reikiamos galios. Tai meilės priedermė. Visai neįspėti tegalima tada, kai matoma, kad penitentas visai jau miršta — nebėra reikalo ir prasmės.

79. Cenzūrų absoliucija paprastais atvejais. — „Nėsant mirties pavojaus, gali atleisti:

1°. Nerezervuotą cenzūrą sakramentalinėj srity kiekvienas nuodėmklausis; nesakramentalinėj srity — tas, kas tik turi jurisdikciją išorinėj srity ant kaltininko" — kan. *2 253*.

---

[1]) Pav., Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 24.

[2]) Pav., F. M. Cappello, De censuris[2], n 116.

[3]) Pav.: A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 452. Jis tą nuomonę vadina apytikresne, gi priešingąją — tik apytikre.

[4]) Pav.: Pr. Cerato, t. p.; I. Chelodi, Ius poenale, n. 35; R. Salucci, Il diritto penale, I 220.

Nuodėmklausiu čia vadinama toks kunigas, kurs gali klausyti kaltininką išpažinties. Sakramentalinėj srity jo reikia del to, kad toj srity cenzūrų atleidimas yra susijęs su nuodėmių atleidimu.

Be to, žodžiai „nesakramentalinėj srity" reiškia išorinę ir nesakramentalinę sąžinės sritį. Kalbamajai cenzūrai atleisti reikia turėti jurisdikciją ant kaltininko išorinėj srity del to, kad cenzūra yra taipogi išorinės srities ryšys. Tokią jurisdikciją turi, pav., vietos ordinaras ant savo valdinių. Atbulai, jos neturi klebonas ant savo parapijonių, dekanas savo dekanate ir t. t. Todel jie savaime negali atleisti išorinėj ir nesakramentalinėj sąžinės srity net nerezervuotų cenzūrų. Priešingai kalba E. Eichmann[1]). Bet jis kalba be įrodymų.

„2°. Cenzūrą *ab homine* — (gali atleisti) tas, kuriam cenzūra yra rezervuota kan. 2245, § 2 norma; gi jis gali suteikti absoliuciją, nors kaltininkas kur kitur būtų perkėlęs savo buveinę ar lyg buveinę;

3°. *Teisių rezervuotą* cenzūrą — tas, kurs išleido cenzūrą ar kam ji yra rezervuota, jų įpėdiniai ar kompetentingi vyresnieji ar įgaliotiniai. Todel gali atleisti cenzūrą, rezervuotą *vyskupui* ar *ordinarui,* kiekvienas ordinaras savo valdiniams, gi vietos ordinaras taipogi keleiviams; rezervuotą *Apaštališkajam Sostui* — Jis pats ir kiti, kurie yra gavę iš Jo tokią galią, būtent, generalinę, jeigu cenzūra būtų *paprastai rezervuota,* ar specialinę, jeigu *rezervuota specialiniu būdu,* ar, galop, specialiausią, jeigu *rezervuota specialiausiu būdu,* neliečiant kan. 2254 įsakymo" — kan. 2253.

Taip, kardinolai paprasta galia gali atleisti sakramentalinėj srity bet kuriems tikintiesiems visame pasauly visas cenzūras, išskyrus specialiausiu būdu rezervuotas Apaštališkajam Sostui, ir tas, kurios yra užsitrauktos už S. C. S. Officii paslapties sulaužymą (kan. 239, § 1, n. 1). Tas pats pasakytina apie tą nuodėmklausį, kurį pasirenka kardinolas (kan. 239, § 1, n. 2) ir rezidencialinis ar titularinis vyskupas sau ar namiš-

[1]) Das Strafrecht, 87.

kiams (familiaribus — kan. 349, § 1, n. 1, kur įeina taipogi tie atvejai, kurie yra rezervuoti vietos ordinarui).

Be to, kan. 2 237, § 2 ordinaras gali atleisti slaptais atvejais cenzūras, paprastu būdu rezervuotas Apaštališkajam Sostui.

Galop, cenzūras, paprastu ir specialiniu būdu rezervuotas Apaštališkajam Sostui, gali atleisti apaštališki legatai (nuncijai, internuncijai ir apaštališkieji delegatai) savo teritorijoj taip sąžinės, taip išorinėj srity[1]).

80. Cenzūrų absoliucija greitame reikale ir nepaprastu atveju. — 1. Greitas reikalas būna dviejais atvejais, būtent: a) Jeigu išorinėj srity negalima laikytis cenzūros be didelio papiktinimo ar nešlovės pavojaus, pav., nelaikant mišių, neinant komunijos, neinant moterystės sakramento, nevartojant jurisdikcijos ir t. t. Užtenka net probabilizmo. b) Jeigu labai ir šiaip jau sunku gulėti didelėj nuodėmėj, iki kompetentingas vyresnysis atleis cenzūrą. Be to, kalbamasis sunkumas imtinas ne objektyviai. Todel jam užtenka, kai penitentui „durum" yra laukti cenzūros absoliucijos, t. y. jis nuliūsta, nerimastauja, griaužiasi ir t. t., kad reikia liktis nuodėmėj, iš kur nori atsikelti. Kiek ilgai laukti absoliucijos esama „durum", Kodekso I. C. taksatyviai nenustatyta. Veizėtina į aplinkybes. Jautrios sąžinės žmogui užtenka, galima sakyti, 3—2 ar net vienos ištisos dienos. Tai nuspręsti yra nuodėmklausio dalykas. Išimtis — jeigu tą pačią dieną būtų galima kreiptis į kompetentingą vyresnįjį.

2. „Greitame reikale, būtent, jeigu įvykio cenzūrų negalima laikytis išorinėj srity be didelio papiktinimo ar nešlovės pavojaus ar penitentui būtų sunku būti didelėj nuodėmėj, iki kompetentingas vyresnysis visa padarytų, tai kiekvienas nuodėmklausis sakramentalinėj srity gali atleisti jas, net bet kokiu būdu rezervuotas, įsakęs kreiptis po bausme atkristi per mėnesį bent laišku ir per nuodėmklausį, jeigu tai galima be didelės negerovės, nutylėjus vardą, į Šv. Penitenciariją ar vyskupą

[1]) Apaštališkų legatų galios ect., cap. I, n. 4, vz. A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, I, n. 715.

ar kitą vyresnįjį, kurs turi galią, ir klausyt jo mandato" — kan. 2 254, § 1.

Taigi greitame reikale pasakytina štai kas:

a) Kiekvienas nuodėmklausis, kurs gali klausyti penitentą išpažinties, gali taipogi atleisti cenzūrą sąžinės srity.

b) Kalbamosios cenzūros turi būti įvykio. Atbulai, negalima atleisti tų cenzūrų, kurios yra išsprendžiamosios ir ab homine. Paskutiniojo dalyko pamatas yra tai, kad mirties pavojuj, kaip žinome, atleidus cenzūrą ab homine, paskum reikia kreiptis į „illum qui censuram tulit". Gi mūsų kan. 2 254, § 1 sako, jog, atleidus įvykio cenzūrą greitame reikale, reikią kreiptis į „S. Poenitenciariam vel ad Episcopum aliumve Superiorem praeditum facultate". Jeigu pirmuoju atveju del cenzūros ab homine liepiama kreiptis į patį paskyrėją, tai antruoju atveju juo labiau to reikia; nes jis yra menkesnis. Todel negalima sutikti su tais kanonistais, kurie priešingai kalba[1]).

c) Atleidžiamosios cenzūros gali būti bet kam ir bet kokiu, net specialiausiu būdu rezervuotos Apaštališkajam Sostui.

d) Jeigu greitame reikale cenzūrą atleistų toks nuodėmklausis, kurs savaime negali, tai turi įsakyti penitentui paskiau kreiptis į tam tikrą vyresnįjį po bausme atkristi. Jeigu jis to neįsakytų, tai labai nusidėtų, tik absoliucija vis delto būtų tikra ir pats nuodėmklausis neužsitrauktų jokios cenzūros.

e) Penitentas kreipiasi į tam tikrą vyresnįjį ne naujos absoliucijos, tik mandato, kur vyresnysis paskiria apgailą, atlyginimą už nusikaltimą ir t. t.; nes pirmesnė absoliucija yra absoliutinė ir tikra. Mandatą jis būtinai turi priimti. Kitaip atkristų į cenzūrą. Atbulai, jeigu penitentas neįvykdytų mandato, tai tik nusidėtų ir neatkristų į cenzūrą, kaip ir mirties pavojuj (n. 78).

f) Kreiptis reikia pačiam ar bent laišku, nutylint tikrąjį vardą ir pavardę ir vartojant fiktyvų vardą, pav., Jonas ir t. t. Jeigu kreipiamasi laišku, tai kreiptinasi per nuodėmklausį, kurs čia turi patarpininkauti. Nuodėmklausis tegali atsisakyti nuo

[1]) Pav.: G. Cocchi, Commentarium, V n. 79; A. D. Cipollini, De censuris latae sententiae iuxta Codicem Iuris Canonici, Taurini 1925, 44.

tarpininkavimo tada, kai iš to būtų numatoma turėti didelė negerovė. Jeigu būtų pavojus sulaužyti išpažinties paslaptis, tai net visai negalima apsiimti.

g) Kreiptis reikia per mėnesį. Metas eina nuo absoliucijos ar sužinojimo priedermės kreiptis. Laikas apskaitliuojamas kan. 34, § 3, nn. 3—4, t. y. pirmoji diena neįskaitliuojama ir baigiasi, pasibaigus kito mėnesio to paties skaitliaus dienai, gi nėsant tokio pat skaitliaus dienos, pasibaigus paskutinei mėnesio dienai. Laikas yra „tempus utile". Todel, nežinant ar morališkai negalint kreiptis, neina arba sustoja ir laukia, kolei praeis kliūtis. Jeigu kas per mėnesį nesikreiptų, tai atkristų į senąją cenzūrą.

h) Kreiptis reikia į Šv. Penitenciariją ar į vyskupą ar kitą vyresnįjį, kurs savaime gali atleisti aną cenzūrą. Paskutinysis šalutinis sakinys, būtent, „kurs savaime gali atleisti aną cenzūrą", taikintinas yra taipogi vyskupui, kaip ir kan. *2 252* (n. 78).

Jeigu vyskupas gali atleisti tokią cenzūrą nuolatinėmis galiomis (kur duodamos amžinai ar tam tikram laikui ar tam tikram atvejų skaitliui), tai galima kreiptis taipogi į jo generalinį vikarą (plg. kan. 66, §§ 1—*2*). Kitaip į generalinį vikarą kreiptis neužtenka.

Kalbamasis kitas vyresnysis, į kurį dar galima kreiptis mūsų atveju, suprantamas toks, kurs turi jurisdikciją atleisti cenzūrą išorinėj ir sąžinės srity[1]).

Atbulai, negalima įsakyti penitentui kreiptis į tokį nuodėmklausį, kurs gali atleisti aną cenzūrą. Tik penitentas pats gali į jį kreiptis, nes kan. *2 254*, § *2* sako: „Penitentas, net gavęs, kaip augščiau, absoliuciją ar kreipęsis į vyresnįjį, gali eiti pas kitą nuodėmklausį, turintį galią, ir, išpažinęs bent tą nusikaltimą, už kurį nubaustas cenzūra, gauti absoliuciją; tai gavęs, tepriima iš jo mandatus ir nebereikia klausyti kitų mandatų, kurie ateis iš vyresniojo".

[1]) A. Blat, De delictis et poenis, n. 78.

i) Į privilegijuotą nuodėmklausį kreiptis tegalima per išpažintį. Gi į tuos, kurie turi jurisdikciją išorinėj srity, kreiptis galima bet katroj srity — išorinėj ar sąžinės.

3. „Jeigu kartais kokių nepaprastų atveju anaip kreiptis būtų morališkai negalima, tai pats nuodėmklausis, išskyrus cenzūrą, apie kurią kalba kan. 2 367, gali suteikti absoliuciją be augščiau kalbėtosios priedermės, tik paskyręs tai, kas teisėmis yra paskirtina, ir tam tikrą apgailą ar atlyginimą už cenzūrą ir tai taip, jog penitentas, tam tikru metu, paskirtu nuodėmklausio, neatlikęs apgailos ir satisfakcijos, atkris į cenzūrą" — kan. 2 254, § 3.

Kalbamasis nepaprastas atvejis bus tada, kai negalima kreiptis nei į Šv. Penitenciariją, nei į vyskupą, nei į kitą vyresnįjį, kurie turi tam tikrą galią ir apie kuriuos kalba kan. 2 254, § 1.

Ginčijamasi, ar čia taipogi įeinąs tas nuodėmklausis, kurs turįs tam tikrą kalbamąją galią. Vieni neigia[1]); kiti teigia[2]); treti po senovei sako, jog kalbamasis nepaprastas atvejis, be kitko, būnąs tada, kai nei penitentas nei nuodėmklausis negali rašyti, gi penitentui būtų „durum" kreiptis į kitą kompetentingą nuodėmklausį[3]). Pirmoji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa, nes į nuodėmklausį kreiptis visai neįsakyta.

Kalbamasis kreipimasis turi būti negalimas bent morališkai. Tai bus, pav., jeigu būtų apytikris pavojus sulaužyt išpažinties paslaptis; jeigu penitentas nemokėtų rašyt ir būtų numatoma, kad nebesusitiks su nuodėmklausiu, kurs, gal, iš toli yra, ir t. t. Be to, negalėjimas turi būti amžinas. Todel neužtenka tik dabar negalėti kreiptis. Tokiu atveju reikia įsakyti kreiptis tada, kai bus galima.

Nepaprastu kalbamuoju atveju kiekvienas nuodėmklausis gali atleisti bet kokią įvykio cenzūrą be priedermės kreiptis į

[1]) Pav.: A. Blat, De delictis et poenis, n. 78; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 454.

[2]) Pav.: E. Eichmann, Das Strafrecht, 88.

[3]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes², n. 25; F. M. Cappello, De censuris², n. 131.

tam tikrą vyresnįjį. Tada jis pats duoda tokį pat mandatą, kaip ir anas vyresnysis, būtent: a) Įsako, kas teisėmis įsakytina, pav., atlyginti skriaudą ar papiktinimą, atsižadėti erezijos ar atskalos ir t. t. b) Paskiria tam tikrą apgailą už cenzūrą. Ji turi eiti skyrium nuo išpažinties apgailos. c) Tiems dalykams įvykdyti paskiria metą, kur neįvykdžius atkrintama į cenzūrą — atleidžiama po bausme atkristi.

Iš nepaprasto atvejo išskiriama kan. *2367* cenzūros absoliucija, būtent, be priedermės kreiptis į tam tikrą vyresnįjį negalima atleisti cenzūros už nuduotą ar tikrą išrišimą dalyvio „in peccato turpi". Nes nėra kunigo, kurs nemokėtų rašyti. Bet jeigu šis nelaimingasis kunigas iš tikrųjų nebegalėtų rašyti tam tikram vyresniajam, pav., del ligos, ir nebūtų galima kreiptis per nuodėmklausį, tai, mano išmanymu, vis delto galima taikinti nepaprasto atvejo kan. *2254*, § 3. To neigti nematau pamato.

4. Skirtumas tarp cenzūrų absoliucijos mirties pavojuj ir greitame reikale yra štai koks: a) Greitame reikale reikia įsakyti kreiptis į tam tikrą vyresnįjį. Gi mirties pavojuj tai padaryti reikia savaime ir tereikia priminti. b) Mirties pavojuj kreiptis tereikia del cenzūos ab homine ir specialiausiu būdu rezervuotos Apaštališkajam Sostui. Gi greitame reikale reikia kreiptis del bet kokių rezervuotų cenzūrų. c) Mirties pavojuj įsakymas kreiptis yr absoliutinis. Gi greitame reikale galima kreiptis į tam tikrą vyresnįjį ar eiti pas kitą kunigą, kurs gali atleisti cenzūrą, ir šis vietoj vyresniojo duos mandatą. d) Neįvykdžius mandato, mirties pavojuj niekada neatkrintama, gi greitame reikale, kur pavartojamas nepaprastas atvejis, atkrintama. e) Mirties pavojuj galima atleisti cenzūros taip įvykio, taip ab homine, gi greitame reikale — tik įvykio.

II skirsnys.

Cenzūros in specie (de censuris in specie)

(kan 2255—2285).

81. Medžiaga. — 1. Cenzūrų įvardijimas, 2. Bendras cenzūrų skirtumas ir 3. Šventos apeigos ir teisiniai bažnytiniai veiksmai.

82. Cenzūrų įvardijimas. — „Cenzūros yra šios:
1°. Ekskomunika;
2°. Interdiktas;
3°. Suspensa" — kan. 2255, § 1.

83. Bendras cenzūrų skirtumas. — „Ekskomunika tegali liesti fizinius asmenis ir todel, jeigu ji kartais būtų metama ant moralinio asmens, tai suprantama, kad liečia atskirus asmenis, kurie bendrininkavo nusikaltime; interdiktas ir suspensa — taipogi moralinį asmenį; ekskomunika ir interdiktas — taipogi pasaulininkus; suspensa — tik dvasiškius; interdiktas — taipogi vietą; ekskomunika visada yra cenzūra; interdiktas ir suspensa gali būti taip cenzūros, taip baudžiamosios bausmės; tik abejojant spėjama, kad esančios cenzūros" — kan. 2255, § 2.

Ekskomunika teliečia fizinius asmenis del to, kad atima individualines teises, gi moraliniai asmens tokių teisių neturi. Be to, ekskomunika tėra cenzūra del to, kad ji yra dideliausia bausmė ir todel nebenorima jos didinti baudžiamųjų bausmių našta. Dar toliau, interdiktas ir suspensa, bendrai, irgi tėra cenzūra. Bet juodu gali eiti taipogi baudžiamosiomis bausmėmis. Tai būna tada, kai paskiriama už įvykusius nusikaltimus ar laikinai (mėnesiui, metams ir t. t.), ar amžinai, ar „ad beneplacitum nostrum", ar be įspėjimo ir t. t. Galop, abejojant, ar interdiktas ir suspensa esanti cenzūra ar baudžiamoji bausmė, laikytina cenzūra del to, kad cenzūros vis delto yra prielankesnės nusikaltėliui; nes į jas ne taip greit teikrintama ir lengviau nuo jų pasiliuosuoti.

84. Šventos apeigos ir teisiniai bažnytiniai veiksmai. — „Kituose kanonuose:

1°. Šventomis apeigomis vadinamos tos šventimų galios apeigos, kurios yra Kristaus ar Bažnyčios išleistos Dievo kultui ir tegalimos eiti vien dvasiškių" — kan. 2 256.

Kiti kanonai čia suprantami tie, kurie eina nuo tos vietos iki Kodekso I. C. galo. Kristaus išleistos yra, pav., mišios, gi Bažnyčios — palaiminimas, procesijos ir t. t. Atbulai, prie šventų apeigų nepridera pamokslas, choro giedojimas giesmių ar psalmių, giedojimas per procesiją ir t. t.

„2°. Gi teisiniais bažnytiniais veiksmais vadinama štai kas: būti bažnytinių turtų administratorium; bažnytinėse bylose būti teisėju, auditorium ir relatorium, ryšio gynėju, teisingumo ir tikėjimo gynėju, notaru ir raštinės vedėju, kursoriu ir aparitoriu, advokatu ir prokuratorium; būti krikšto ir sutvirtinimo tėvu ar motyna (kūma); balsuoti bažnytiniuose rinkimuose; naudotis patronato (globėjo) teise" — kan. 2 256.

I art. – Ekskomunika (de excommunicatione)

(kan 2257—2267).

85. Medžiaga. — 1. Ekskomunikos apibrėžimas, 2. Istorija, 3. Iš kur ekskomunika yra kilimo, 4. Padala ir 5. Ekskomunikos padariniai.

86. Ekskomunikos apibrėžimas. — Ekskomunika yra cenzūra, kuri nusikaltėlį pašalina nuo išorinio tikinčiųjų bendravimo. Kodeksas I. C. ją apibrėžia štai kaip: „Ekskomunika yra cenzūra, kuri pašalina nuo tikinčiųjų bendravimo su padariniais, įvardytais kitų kanonų ir negalimais išskirti nuo kits kito" — kan. 2 257, § 1. Be to, tas pat kanonas, § 2 priduria: „Ji vadinasi taipogi anafema, labiausiai tada, kai paskiriama iškilmingai sulig Pontificale Romanum".

Pasakyta:

a) Cenzūra. Taigi kas pasakyta apie cenzūras in genere, tas pat pasakytina ir apie ekskomuniką.

b) Kuri pašalina nuo tikinčiųjų bendravimo. Vadinasi, visai neišmetama iš Bažnyčios, tik atimamos tam tikros teisės, kurios pridera prie išorinio tikinčiųjų bendravimo.

Tikinčiųjų bendravimas yra trejopas, būtent: a) Visai vidujinis (communio mere interna). Ji sudaro malonė, tikėjimas ir meilė, kur krikščionys yra mistiškai susiję su kits kitu ir Kristaus kūnu, arba Bažnyčia. b) Visai išorinis (c. mere externa). Tai išoriniai pasauliniai veiksmai, kur santykiaujama su kits kitu, pav., kalbėjimasis, draugavimas, gyvenimas drauge, sveikinimasis ir t. t. c) Šiaipjau išorinis (c. externa) arba mišrus (c. mixta). Tai išoriniai tikybos veiksmai, pav., sakramentų teikimas ar ėjimas, Bažnyčios maldos už savo narius, atlaidai ir t. t.

Ekskomunika visai pašalina nuo šiaipjau išorinio arba mišraus bendravimo. Todel čia negalima bendrauti tikrai ir leistinai. Bet vis delto neatimama paties galingumo ir galios (habilitas et potentia) bendrauti su Bažnyčia, ką sudaro „character baptismalis". Be to, ekskomunika iš dalies paliečia taipogi visai išorinį bendravimą. Atbulai, ekskomunika neliečia visai vidujinio bendravimo. Bažnyčia net norėdama negali atimti visai vidujinės žmogaus gerovės. Todel ekskomunikuotas savaime gali turėti Dievo malonę, nueit į dangų ir t. t.

c) Su padariniais, įvardytais kitų kanonų ir negalimais išskirti nuo kits kito. Vadinas, ekskomunikuotas užsitraukia visus ekskomunikos padarinius. Tuomi ekskomunika skiriasi nuo interdikto ir labiausiai suspensos, kur įųdviejų padariniai galimi išskirti ir tikrumoj išskiriami nuo kits kito.

87. Istorija. — Pirmaisiais amžiais ekskomunika buvo visų bažnytinių bausmių „genus". Taigi ji reikšdavo taip bet kurias cenzūras, taip baudžiamąsias bausmes, taip viešąją apgailą. Tik tikrąja savo prasme labiausiai reikšdavo visišką pašalinimą nuo tikinčiųjų bendravimo.

Be to, pirmaisiais amžiais ekskomunika buvo vadinama įvairiais vardais. Be kitko, ji vadindavosi anafema. Pats žodis „anathema" yra graikiškas ir reiškia „sursum positio". Jis yra kilęs iš tam tikro senovės įpročio, kur kariai po mūšio ir apgalės, nenorėdami naudotis paimtaisiais turtais, pakabindavo juos bažnyčioj ar viešoj bet kurioj vietoj. Tai reikšdavo,

kad atskirta nuo bendro žmonių vartojimo. Visa tai graikai vadindavo „anathema". Iš čia įprasta vadinti „anathematisatum" visa tai, kas buvo atskirta nuo bendro vartojimo. Todel ir Jozue anafematizavo Jericho miestą su visa tuo, kas jame buvo[1]). Tai prigijo taipogi Bažnyčioj, būtent, kas buvo pašalinamas nuo tikinčiųjų bendravimo ar sakramentų dalyvavimo, tas vadinosi anafematizuotas.

Žodžiai „ekskomunika" ir „anafema" iki Tridento susirinkimo buvo vartojamu greta vienas antro (promiscue). Jeigu kartais tame periode, labiausiai nuo VI amžiaus, kai kuriuose bažnytiniuose teisių šaltiniuose anafema priešpastatyta ekskomunikai, tai reiškia tam tikrą didesnę bausmę. Grigalius IX, c. 58, X, *de sententia excommunicationis,* V, 39, pareiškė, jog šiaipjau ekskomunika reiškianti didesnę ekskomuniką, gi atsitiktinis ekskomunikos ir anafemos priešpastatymas suprastinas esąs taip, kad anafema reiškianti iškilmingesnę ekskomuniką, kurią vyskupas iškilmingai paskiriąs už didesnius nusikaltimus, gi ekskomunika esanti stačiai suprastina didesnioji ekskomunika, kurią bažnytinis teisėjas paskiriąs raštu be jokių iškilmių.

Seniau prie žodžio „anafema" kartais dar būdavo pridedama žodis „maranatha". Jis yra syriškas žodis ir vartojamas, sekant šv. Povilu, kuris sako: „Jeigu kas nemyli mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus, tas tebūna atskirtas Mara atha"[2]). Tai reiškia: „Mūsų Viešpats atėjo" arba „ateik, mūsų Viešpatie"[3]), gi bažnytiniuose įstatymuose: „Iki Viešpats sugrįš" (donec Dominus redeat seu veniat). Ta ekskomunika iš esmės niekuo nesiskiria nuo šiaipjau ekskomunikos ir daugelis senovės rašytojų yra klaidingai manę, kad čia nusikaltėlis taip esąs pašalinamas nuo tikinčiųjų bendravimo, jog nebegalima esą viltis niekada susitaikinti su Bažnyčia.

Ekskomunika galutinai išskirta nuo baudžiamųjų bausmių drauge su kitomis medicinalinėmis bausmėmis tik XV amžiuj,

[1]) Joz. 6,17.
[2]) 1 Kor. 16,22.
[3]) J. Skvireckas, Naujas Testamentas, 433.

kaip kalbėjom augščiau. Galop, ekskomunika visai išskirta nuo kitų medicinalinių bausmių.

Dekretalių teisėse ekskomunika imta skirstyti „maior" ir „minor". Pirmoji visai pašalindavo nuo tikinčiųjų bendravimo. Antroji tik drausdavo eiti sakramentų ir gauti beneficijas, ir buvo užsitraukiama, santykiaujant su ekskomunikuotu „excommunicatione maiore", kas po Martyno V bebuvo taikoma vien vengtinai ekskomunikuotiems. Didžiosios ir mažosios ekskomunikos padalą įsaistytai (implicite) atšaukė konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m. Jos nebėra nė Kodekse I. C.

Galop, dar pasakytina, jog senovėj visi ekskomunikuoti buvo vengtiniai. Martynas V ekskomunikuotus paskirstė į vengtinius ir toleruojamus. Vengtinę ekskomuniką pačiu įvykiu teužsitraukdavo žinomi mušeikos dvasiškių. Kitais atvejais jai reikėdavo tam tikro ar įvardyto teisėjo išsprendimo.

88. Iš kur ekskomunika yra kilimo. — Fr. Wernz trumpai ir aiškiai kalba, iš kur ekskomunika yra kilimo[1]). Todel čia kalbėsime, sekdami juo. Ir tai, ekskomunikuoti savaime gali kiekviena visuomenės bendruomenė ar kuopa, draugija ir t. t., iš kur už tam tikrą neteisinį pasielgimą pašalinami yra jos nariai. Jau senovės tautų buvo įprasta pašalinti iš savo tarpo tam tikri asmens. Ir „išrinktoji tauta" šalindavo tam tikrus asmenis iš sinagogos. Bažnyčiai ekskomunikuoti yra leidęs Kristus. Tai rodo Mat. 18, 15. Todel Bažnyčia ir išleido ekskomunikos bausmę.

89. Padala. — „Ekskomunikuoti būna vengtiniai ir toleruojami" — kan. 2258, § 1. Pirmaisiais vadinami tie, kurių turi vengti kiti krikščionys tam tikrais atvejais. Antrieji yra tie, kurių krikščionys, toleruojant Bažnyčiai, gali nevengti.

„Vengtinis tėra tas, kurs įvardytai yra ekskomunikuotas Apaštališkojo Sosto, ekskomunika viešai paskelbta ir dekreto ar išsprendimo pažymėtai pasakyta, jog reikią jo vengti, neliečiant kan. 2343, § 1, n. 1 įsakymo" — kan. 2258, § 2.

Taigi vengtinei ekskomunikai reikia keturių sąlygų, būtent:

[1]) Ius decretalium, VI n. 182.

a) Ekskomunikuojamasis asmuo turi būti ekskomunikuotas įvardytai, t. y. pažymėtas vardu ar pavarde, titulu ar pareigomis, pav., N. parapijos klebonas ir t. t.

b) Vengtinai ekskomunikuoti tegali Apaštališkasis Sostas, atsieit, papa ir t. t. Atbulai, taip ekskomunikuoti negali ordinarai.

c) Ekskomunika turi būti viešai paskelbta. Paskelbiama taip pat, kaip kiti Apaštališkojo Sosto dekretai ar išsprendimai, pav., oficialiniame Apaštališkojo Sosto organe „Acta Apostolicae Sedis", bažnyčioj, viešoj vietoj ir t. t.

d) Ekskomunikos dekrete ar išsprendime turi būti pažymėta, jog ekskomunikuojamojo reikią vengti.

Išimtis — kan. 2343, § 1, n. 1, kuris skamba šiaip: „Kas realiniu būdu įžeistų papos asmenį:

... Užsitraukia įvykio ekskomuniką, specialiausiu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui, ir pačiu įvykiu yra vengtinis."

90. Ekskomunikos padariniai. — I. Draudimas dalyvauti šventose apeigose. — 1. Kan. 2259, § 1 sako: „Bet koks ekskomunikuotas neturi teisės dalyvauti šventose apeigose, tik ne pamoksluose".

Pasakyta „bet koks ekskomunikuotas". Todel šventose apeigose negali dalyvauti taip vengtinis, taip toleruojamas ekskomunikuotas. Tik Kodeksas I. C. nieko pažymėtai nesako, ar tai griežtai draudžiama. Čia, mano išmanymu, reikia skirti vengtinis ir toleruojamas ekskomunikuotas. Pirmajam dalyvauti šventose apeigose draudžiama griežtai. Tai rodo ką tik cituotas kan. 2259, § 2, kur labai skaudžiai kalbama prieš vengtinai ekskomunikuotuosius. Nuo didelės nuodėmės tegali pateisinti tam tikros aplinkybės, pav., „parvitas materiae" — jeigu kas trumpai tedalyvautų mišiose ir t. t. Antrajam dalyvauti šventose apeigose tedraudžiama ne tiek griežtai. Todel toleruojamas ekskomunikuotas, dalyvaudamas šventose apeigose, tenusideda mažai (leviter). Nes jau prieš Kodeksą I. C. daugelio taip kalbėta. Juo labiau tai pasakytina šiandien.

Atbulai, bet koks ekskomunikuotas gali eit į bažnyčią tada, kai nelaikomos šventos apeigos, ir privatiniu būdu melstis. Tai

galima atskiroj koplyčioj ir net ten pat, kur kiti žmonės privatiniu būdu meldžiasi; nes privatiniu būdu melstis nėra bendrauti su kitais. Be to, bet koks ekskomunikuotas gali privatiniu būdu garbinti šventus paveikslus, gi ekskomunikuotas kunigas gali ir turi privatiniu būdu kalbėti breviorių. Tik vietoj „Dominus vobiscum" reikia sakyti „Domine exaudi orationem meam", nes pirmieji žodžiai reiškia tam tikrą pasveikinimą žmonių. Tik ir už „Dominus vobiscum" tėra maža nuodėmė. Galop, bet koks ekskomunikuotas turi teisę klausyti pamokslų. Visų šių dalykų pamatas yra tai, kad jie nėra šventos apeigos, gi pamokslai dar gali padėti ekskomunikuotam pasitaisyti.

2. Kadangi bet koks ekskomunikuotas neturi teisės dalyvauti šventose apeigose, tai tuo patim jis neturi nė priedermės jų lankyti, pav., klausyti šv. mišių šventadieniais ir t. t. Net nėra priedermės atgyti laisva būklė tam, kad būtų galimas įvykdyti įsakymas klausyti šv. mišių ir t. t. Tai bendroji nuomonė. Bet, taipogi bendrąja nuomone, ekskomunikuotas vis delto nepaleidžiamas nuo priedermės eiti metinės išpažintis ir velikinės komunijos. Nes Bažnyčia smerkia tuos, kurie ištisus metus guli ekskomunikoj (kan. 2340, § 1) — nepaleidžiamas nuo įstatymo laikymosi tas, kurio savaime negali pateisinti būtinai pašalintina kliūtis.

3. „Jeigu toleruojamas ekskomunikuotas pasyviai dalyvautų (šventose apeigose), tai nereikia jo pašalinti; jeigu jis būtų vengtinis, tai pašalintinas arba, negalint pašalinti, liautinasi laikius apeigas, by tik tai būtų galima be didelės negerovės (sine gravi incommodo); gi nuo aktyvaus dalyvavimo, kur esama tikro dalyvavimo laikomose apeigose, tebūna pašalinamas ne tik vengtinis, bet taipogi bet koks ekskomunikuotas po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo arba šiaipjau žinomas" — kan. 2259, § 2.

Aktyviai dalyvaujama šventose apeigose tada, kai dalyvaujama pačiame apeigų laikyme, arba einamos jų pareigos, pav., būnama celebransu, diakonu, subdiakonu, akolitu, tarnaujama mišioms ir, kai kurių nuomone, grojama vargonais[1]) ar gie-

dama[2]). Pasyviai dalyvauti reiškia šiaip jau būti per šventas apeigas, arba veizėti, sekti ir t. t. tai, kas ten daroma.

Be to, kan. *2* 259, § *2* pasakyta: ... Jeigu jis (ekskomunikuotas) būtų vengtinis, tai pašalintinas arba, negalint pašalinti, liautinasi laikius apeigas, by tik tai būtų galima be dideles negerovės". Vadinas, jeigu vengtinis ekskomunikuotas įeitų į bažnyčią ar kur kitur, kur laikomos šventos apeigos, tai reikia įspėti, kad pasišalintų. Tai turi padaryti dvasiškiai. Jeigu jis nepaklausytų, tai pašalintinas priverstinai. Tai turi padaryti pasaulininkai ar, jų nėsant ar negalint, patys dvasiškiai. Jeigu vengtinis ekskomunikuotas įspėtas nepasišalintų pats ar priverstinai pašalinti būtų didelė negerovė, pav., būtų augštas valdininkas, daugelis paliktų be įsakytų mišių, mišios būtų pontifikalinės ir t. t., tai prieš mišių kanoną reikia liautis laikius mišias. Jeigu mišių kanonas jau būtų pradėtas, tik dar nekonsekruota, tai galima liautis laikius mišias ar, pašalinus žmones, laikyti jos iki komunijos įimtinai su vienu tarnautoju. Paskum mišios baigtinos zakristijoj ar kitoj tinkamoj vietoj.

Kitkas ką tik cituotojo kanono savaime aišku.

91. II. Draudimas eiti sakramentų ir katalikiškai laidoti. — 1. „Ekskomunikuotas negali eiti sakramentų, gi po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo nė sakramentalijų" — kan. *2* 260, § 1.

Pasakyta „negali". Priešingų veiksmų netikrumas nepažymėtas. Todel tai daryti tik neleistina. Tik ekskomunikuoto išpažintis kartais gali būti netikra. Bet tai „ex alio titulo", pav., „ex defectu dispositionis". Tai kitas dalykas. Atbulai, ir ekskomunikuoto išpažintis yra tikra, jeigu jos einama bona fide ar užsimiršus nepasakoma ekskomunikos ar nuodėmklausis galėdamas atleidžia visas nuodėmes pats ir t. t.

[1]) Pav.: H. Noldin — A. Schönegger, De censuris[15], Oeniponte 1923, n. 39. Tam prieštarauja I. Chelodi, Ius poenale, n. 37; abejoja F. M. Cappello, De censuris[2], n. 149.

[2]) Pav., F. M. Cappello, t. p.

Jeigu ekskomunikuotas eitų sakramentų, tai labai nusidėtų[1]). Bet nuo didelės nuodėmės vis delto pateisina nepašalinamas nežinojimas, bijojimasis nustoti gyvybės, šlovės, turtų ir t. t. Nes Bažnyčios įstatymai nesaisto tada, kai esama didelės negerovės.

Taipogi labai nusidėtų sakramentų teikėjas, kurs administruotų sakramentus ekskomunikuotam. Bet tai draudžia ne ekskomunikos įstatymas, tik tai, kad sakramentų neleidžiama administruoti nevertiems.

2. Kai kurie ekskomunikuotieji negali būti katalikiškai laidojami, nes kan. *2 260*, § 1, n. *2* sako: „Bažnytinių laidotuvių klausime laikytinasi kan. 1 240, § *2* įsakymo". Gi šis kanonas skamba šiaip: „Nustoja bažnytinių laidotuvių, nebent prieš mirtį parodytų bet kokius apgailos ženklus,... ekskomunikuoti ar interdiktuoti po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo".

Kas yra katalikiškos arba bažnytinės laidotuvės, kalba kan. 1 204: „Į bažnytines laidotuves įeina lavono vedimas į bažnyčią, ekzekvijos už vėlionį bažnyčioj ir pats palaidojimas teisiniu būdu paskirtoj vietoj tikintiesiems laidoti". Gi kan. 1 241 sako toliau: „Pašalintam nuo bažnytinių laidotuvių taipogi atsisakytina yra laikyti bet kokios mišios su ekzekvijomis, net metų sukaktuvės, ir visos kitos šventos laidotuvių apeigos". Todel draudžiama už jį, pav., skambinti varpais, giedoti ekzekvijos ar mišios „die tertia, septima, trigesima" ir t. t.

Katalikiškai laidoti, kaip matėme kan. 1 240, § 1, n. 2, tedraudžiami tie ekskomunikuoti, kurie yra po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo. Atbulai, galimi katalikiškai laidoti pačiu įvykiu ekskomunikuoti iki paskelbiamojo išsprendimo, by tik kiti dalykai tai leidžia, pav., jeigu jie nėra vieši ir žinomi nusidėjėliai (kan. 1 240, § 1, n. 6) ir t. t.

Pagaliau, galima katalikiškai laidot ir ekskomunikuotas po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo, jeigu prieš

[1]) H. Noldin — A. Schönegger, De censuris[15], n. 40.

mirtį būtų parodęs bet kokius apgailos ženklus, pav., prašęs nuodėmklausio, maldavęs Dievą atleisti nuodėmes ar paprastai šaukęsis Dievo, Šv. P. Marijos, šventųjų, bučiavęs krucifiksą ar šventųjų paveikslą ir t.t. Bet tai reikia įrodyti, pav., paliudijant bent vienam tikėtinam liudytojui. Be to, reikia paskleisti garsas, jog iš tikrųjų parodyta apgailos ženklai. Kitaip galimi papiktinti kiti.

Kalbamieji asmens galimi katalikiškai laidoti dėl to, kad laikomi norėjusiais susitaikinti su Bažnyčia ir todėl turinčiais teisę gauti ekskomunikos atleidimą; gi kas turėjo būti paleistas nuo cenzūros, tas čia Bažnyčios laikomas lyg jau paleistu.

N. Noldin—A. Schönegger sako, jog ekskomunikuotas po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo, nors prieš mirtį ir būtų parodęs bet kokius apgailos ženklus, vis delto pirmiau turįs būti paleistas nuo ekskomunikos ir tik tada tegalimas laidoti šventoj vietoj; gi kitiems ekskomunikuotiems pritinką pirmiau atleisti ekskomunika[1]). Tik jis kalba be įrodymų ir tokių dalykų Kodekse I. C. visai nėra.

Neteisiniu būdu palaidojus ekskomunikuotą šventoj vietoj, pati šventa vieta ar kapai suteršiami (violatur — kan. 1 172, § 1, n. 4, plg. kan. 1 207). Be to, jeigu taip palaidotas būtų vengtinis ekskomunikuotas, tai, galint be didelės negerovės, atkastinas lavonas (pirmiau, žinoma, gavus vietos ordinaro leidimą) ir palaidotinas nešventoj vietoj, būtent, kur yra paskirta nekrikštytiesiems (kan. 1 242, plg. kan. 1 214, § 1 ir 1 212). Jeigu ekskomunikuotas būtų toleruojamas, tai atkasti nereikalaujama.

92. III. Draudimas administruoti sakramentai ir sakramentalijos. — 1. „Ekskomunikuotas negali leistinai administruoti sakramentų ir sakramentalijų, neliečiant tam tikrų išimčių" — kan. 2 261, § 1. Bet sakramentai ir sakramentalijos vis delto būtų tikri.

2. „Tikintieji, neliečiant § 3 įsakymo, dėl bet kokios teisingos priežasties gali prašyti ekskomunikuotą sakramentų ir

[1]) De censuris[15], n. 40.

sakramentalijų, labiausiai nėsant kitų teikėjų (ministri), ir tada ekskomunikuotas prašomas gali juos administruoti ir nėra jokios priedermės klausti prašytoją apie priežastį" — kan. 2 261, § 2.

Plačiau kalbant, jeigu ekskomunikuotas nėra vengtinis ar po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo, tai katalikai gali jį prašyti sakramentų ir sakramentalijų. Tai galima tikrai visada, gi leistinai del bet kokios teisingos priežasties, kuri gali būti net nedidelė, pav., iš pamaldumo, sielai nuraminti ir t. t. Priežasties reikalaujama del to, kad tikintieji be reikalo nesantykiautų su ekskomunikuotu ir todel jis būtų verčiamas pamesti savo naštą.

Ekskomunikuotas, prašomas sakramentų ar sakramentalijų, gali juos administruoti (tada ir tegali). Prašyti geriausia pažymėtai. Bet taipogi užtenka vien spėjamo (praesumptus) ar įsaistyto (implicitus) prašymo. Vadinas, ekskomunikuotas, pav., klebonas ar kitas sielų ganytojas, šventadieniais ir įprastomis dienomis gali eiti į bažnyčią ir klausyt išpažinčių, laikyti mišias už parapijonis ir teikti kitus sakramentus ir sakramentalijas. Tai gali tikrai ir leistinai. Tik dauguma kanonistų tvirtina, jog spėjamo ar įsaistyto prašymo užtenką slaptam ir įvykio žinojimu žinomam toleruojamam ekskomunikuotam[1]). Gi vienas kitas dar sako, jog tokio prašymo teužtenką slaptam toleruojamam ekskomunikuotam[2]). Pirmieji kalba be įrodymų. Antrosios nuomonės įrodymas yra tai, kad kan. 2 261, § 2 pamatas yr apsaugoti ekskomunikuoto šlovė. Tai viena. Antra, pirmojoj supozicijoj užtektų kan. 2 232, § 1 ir visai nereikalingas bebūtų mūsų kan. 2 261, § 2. Kadangi antroji nuomonė yra paremta juridiniais įrodymais, tai, mano išmanymu, yra tiesa.

Kalbamųjų veiksmų leistinumas tėra ekskomunikos atžvilgiu. Todel pasilieka neleistinumo klausimas nuodėmės atžvil-

[1]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 37; I. Sole, De delictis et poenis, n. 220; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 463; F. M. Cappello, De censuris[2], 148.

[2]) Pav., R. Salucci, Il diritto penale, I 256.

giu, t. y. neleistina, jeigu sąžinė yra sutepta didele nuodėme, iki nuplaunama per išpažintį ar, negalint išpažinti, tobulu gailesiu „cum voto confitendi".

Visi kalbėtieji dalykai taikintini labiausiai tada, kai nėra kitų sakramentų ar sakramentalijų teikėjų. Bet ir kitais atvejais galima taip daryti.

3. „Bet vengtinį ar kitus ekskomunikuotus po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo tikintieji tik mirties pavojuj tegali prašyti taip sakramentalinės absoliucijos kan. 882 ir 2 252 norma, taip taipogi, nėsant kitų teikėjų (ministri), kitų sakramentų ir sakramentalijų" — kan. 2 261, § 3.

Taigi, jeigu ekskomunikuotas yra vengtinis ar po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo, tai visada gali tikrai administruoti tuos sakramentus, kurie einami šventimų galia. pav., laikyti mišias ir t. t.; nes šventimų galia yra neatimama. Tas pat pasakytina apie sakramentalijas; nes čia Bažnyčia, nors ir galėtų atimti galią iš ekskomunikuoto, bet to nėra padariusi. Atbulai, vengtinis ar po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo ekskomunikuotas negali tikrai administruoti tų sakramentų, kurie einami jurisdikcijos galia, t. y. klausyt išpažinties (plg. kan. 873, § 3 ir 2 264). Išimtis — mirties pavojuj bet koks ekskomunikuotas gali tikrai klausyt išpažinties.

Jeigu kalbėsim apie leistinumą, tai vengtinis ar po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo ekskomunikuotas leistinai gali klausyt išpažinties ir atleisti nuodėmes bei cenzūras mirties pavojuj. Tai gali net tada, kai yra kitas sakramentų teikėjas. Išimtis — VI Dievo įsakymui nuodėmės dalyvis tegalimas leistinai išrišti tik reikale. Jeigu nebūtų kito sakramentų teikėjo, tai mirties pavojuj vengtinis ar po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo ekskomunikuotas gali leistinai administruot ir teikti kitus sakramentus, pav., paskutinį patepimą ir komuniją. Tada galimos leistinai teikti ir sakramentalijos. Pagaliau, čia leistinumo klausimas tenagrinėjamas tik ekskomunikos atžvilgiu — neliečiamas sielos būklės atžvilgiu, kaip augščiau (sub 2).

Kada vengtinis ar po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo ekskomunikuotas gali leistinai administruoti sakramentus ar sakramentalijas, tada ir tikintieji gali leistinai prašyti jį sakramentų ir sakramentalijų.

P a s t a b a. — Kadangi kan. 2261, § 3 pažymėtai tekalba apie ekskomunikuotus po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo, tai įvykio žinojimu (notorii notorietate facti) žinomas ekskomunikuotas čia neįeina ir jam taikintinos bendrosios ekskomunikos taisyklės.

93. IV. Negalėjimas gauti atlaidų ir t. t. — 1. „Ekskomunikuotas negauna atlaidų, vėlinių (suffragia) ir viešų Bažnyčios maldų" — kan. 2262, § 1.

2. Kas yra atlaidai, kalba kan. 911: „Omnes magni faciant indulgentias seu remissionem coram Deo poenae temporalis debitae pro peccatis, ad culpam quod attinet iam deletis, quam ecclesiastica auctoritas ex thesauro Ecclesiae concedit pro vivis per modum absolutionis, pro defunctis per modum suffragii".

Vėlinės Bažnyčios maldos lotyniškai vadinasi „suffragia" ir yra ne kas kita, kaip bet koksai prašymas ar meldimasis Bažnyčios vardu už vėles. Šiaipjau maldos lotyniškai vadinasi „preces".

3. Taip „suffragia", taip „preces" skirstomos šiaip:

a) B e n d r o s ir p r i v a t i n ė s. Pirmosios būna tada, kai meldžiamasi Bažnyčios vardu. Čia meldžiamasi dvasiškių drauge su tikinčiaisiais ar be jų, bažnyčioj ar kur kitur liturgijos įstatymais, pav., brevioriaus kalbėjimas, procesijos, iškilmingos litanijos ir t. t. Antrosios būna, kai meldžiamasi privatiniu būdu ir savo vardu. Čia neveizima, ar meldžiasi šiaipjau žmogus ar dvasiškis.

b) V i e š o s. Tai opozicija privatinėms maldoms tikrąja prasme, t. y. kur vienas ar net keli meldžiasi slapta ar privatinėj vietoj. Taigi maldos bus viešos tada, kai meldžiasi daug asmenų viešai ar viešoj vietoj.

c) Viešos maldos dar skirstomos šiaipjau tikinčiųjų ir Bažnyčios. Paskutiniosios būna tada, kai jose aktyviai dalyvauja dvasiškis ne savo, tik Bažnyčios vardu.

4. Ekskomunikuotas negauna atlaidų, bendrųjų sufragijų ir viešų Bažnyčios maldų. Tai pasakytina taip apie vengtinį, taip apie toleruojamą ekskomunikuotą; nes Kodeksas I. C. neskiria dalyko. Tai yra priešinga daugeliui prieškodeksinių kanonistų, kurie sakė, jog vien vengtinis ekskomunikuotas negaunąs kalbamųjų dalykų. Be to, anų dalykų negauna taip mirusieji, taip gyvieji ekskomunikuoti, nors būtų malonės būklėj. Tam dalykui gauti pirmiau reikia pašalinti pati ekskomunika.

Ekskomunikuotas negauna bendrųjų sufragijų, viešų Bažnyčios maldų ir atlaidų del to, kad yra pašalintas nuo išorinio tikinčiųjų bendravimo — jau savaime negali naudotis bendru Bažnyčios iždu.

5. Kan. *2262*, § *2* sako: „Bet nedraudžiama:

1°. Tikintiesiems privatiniu būdu melstis už jį (ekskomunikuotą);

2°. Kunigui privatiniu būdu ir pašalinus papiktinimą laikyti už jį mišios; bet jeigu jis būtų vengtinis, tai tegalima ta intencija, kad jis atsiverstų."

Taigi už ekskomunikuotą galima laikyti mišios. Tik tai turi būti daroma privatiniu būdu ir pašalinus papiktinimą. Jeigu ekskomunikuotas yra toleruojamas, tai mišios galimos laikyti taip jo intencija, taip už jo vėlę. Jeigu ekskomunikuotas būtų vengtinis, tai mišios tegalimos laikyti tik ta intencija, kad jis atsiverstų. Atbulai, mišių visai negalima laikyti už vengtinio ekskomunikuoto vėlę.

P a s t a b a. — Kas pasakyta kan. *2262*, § *2*, n. *2*, taipogi taikintina eretikams, atskalūnams ir tikybos apostatams (plg. kan. 809).

94. V. Pašalinimas nuo teisinių bažnytinių veiksmų ir t. t. — „Ekskomunikuotas pašalinamas nuo teisinių bažnytinių veiksmų taip, kaip tam tikrose vietose teisių pasakyta; iškelti ieškinį bažnytinėse teisėse tegali kan. 1654 norma; jam drau-

džiamos eiti bažnytinės oficijos ar pareigos ir naudotis privilegijomis, pirmiau Bažnyčios suteiktomis" — kan. 2263.

Pasakyta:

a) Ekskomunikuotas pašalinamas nuo teisinių bažnytinių veiksmų taip, kaip tam tikrose vietose teisių pasakyta. Kas yra teisiniai bažnytiniai veiksmai, jau matėme kan. 2256, n. 2 (n. 84). Jie čia atimami ne visai, tik taip, kaip teisių pasakyta tam tikrose vietose. Pav., ekskomunikuotas po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo negali tikrai būti krikšto tėvu (kan. 765, n. 2); jeigu būtų ekskomunikuota už žinomą nusikaltimą ir nebūtų nutarto išsprendimo, tai negalima leistinai būti krikšto tėvu (kan. 766, n. 2). Tas pat pasakytina apie sutvirtinimo kūmas (kan. 795, n. 2 ir 796, n. 3). Toliau, ekskomunikuotas po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo negali tikrai balsuoti bažnytiniuose rinkimuose (kan. 167, § 1, n. 3, plg. § 2), naudotis patronato teisėmis ir privilegijomis (kan. 1470, § 4) ir t. t.

b) Iškelti ieškinį bažnytinėse teisėse tegali kan. 1654 norma. Vadinasi, ekskomunikuotas savaime negali iškelti ieškinio bažnytinėse bylose. Atbulai, kelti ieškinys pasauliniuose teismuose visai galimas. Bet ir bažnytinėse teisėse yra išimtis. Tai kan. 1654, kuris skamba štai kaip: „§ 1. Vengtiniams ar toleruojamiems ekskomunikuotiems po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo teleidžiama būti ieškovais patiems tik del pačios ekskomunikos teisingumo ar teisėtumo; per prokuratorių — kitai jo sielos skriaudai pašalinti; kituose dalykuose būti ieškovu neleidžiama.

§ 2. Kitokie ekskomunikuoti, bendrai, gali naudotis teismu (stare in iudicio queunt)".

c) Jam draudžiamos eiti bažnytinės oficijos ar pareigos ir t. t. Čia oficijos imamos plačiąja prasme, ką rodo žodis „ar pareigos". Tai draudžiama del to, kad ekskomunikuotam nebėra teisių bažnytinėj bendruomenėj ir bažnytinėse oficijose tikrąja prasme glūdi jurisdikcijos ar šven-

timų galia, ko ekskomunikuotas kaip tik negali vartoti, kaip jau žinom ir dar tuoj matysime. Pagaliau, ekskomunikuotas negali leistinai eiti bažnytinių oficijų ar pareigų ir naudotis pirmiau Bažnyčios suteiktomis privilegijomis. Bet veiksmas yra tikras, nes kan. 2 263 tepasakyta „draudžiama".

95. VI. Negalėjimas vartoti bažnytinės jurisdikcijos. — „Ekskomunikuotas negali leistinai vartoti išorinės ir sąžinės srities jurisdikcijos, gi po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo to negali nė tikrai (valide), neliečiant kan. 2 261, § 3; kitais atvejais, prašant kan. 2 261, § 2 norma tikintiesiems, veiksmas būtų tikras ir net leistinas" — kan. 2 264.

Ką tik cituotasis kanonas, kaip matom, yra toks pat, kaip ir kan. 2 261. Todel kas ten pasakyta apie sakramentų administravimą, tas pat taikintina taipogi jurisdikcijos vartojimui mūsų klausime, pav., teisimui, baudimui, dispensavimams nuo įstatymų, skyrimui kunigų ir t. t. Bepridėtina tik tai, kad tas ekskomunikuotas, kurs tikrai negali vartoti jurisdikcijos, taipogi negali ja nė kito tikrai įgalioti. Nes niekas negali duoti kitam to, ko pats negali disponuoti. Jeigu jis tik leistinai negalėtų vartoti jurisdikcijos, tai jo įgaliojimas tebūtų neleistinas. Tai savaime aišku. Be to, ekskomunikuotas vietos ordinaras ar klebonas po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo negali tikrai jungti moterystėn. Tai kan. 1 095, § 1, n. 1, tik ne kan. 2 264 draudimas. Paskutiniojo dalyko pamatas yra tai, kad tuokimas nėra jurisdikcijos veiksmas.

Visų kalbamųjų draudžiamųjų dalykų pamatas yra tai, kad jiems atlikti reikia santykiauti su tikinčiaisiais. Gi tai net savaime draudžiama.

96. VII. Negalėjimas rinkti, prezentuoti, gauti dignitačių, beneficijos ir t. t. — Kan. 2 265, § 1 sako: „Bet koks ekskomunikuotas:

1°. Negali rinkti, prezentuoti ir nominuoti". Tai pasakytina apie bet kokius bažnytinius rinkimus ir t. t. Todel čia įeina net bažnytinių brolijų rinkimai ir t. t.

„2°. Negali gauti dignitačių, oficijų, beneficijų, bažnytinių pensijų ir kitų bažnytinių pareigų;

3°. Negali būt įšvęstas" — kan. 2265, § 1. Šventimai čia suprantami bet kurie, pav., vyskupystė, kunigystė, žemieji šventimai, net tonsūra (plg. kan. 950) ir t. t.

„Bet veiksmas, padarytas prieš § 1, nn. 1—2 (kan. 2265), nėra joks, nebent jeigu tai būtų padaręs vengtinis ar po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo kitas ekskomunikuotas; be to, jeigu anaip būtų išspręsta, tai ekskomunikuotas negali tikrai gauti jokios papos malonės, nebent jeigu pati ekskomunika būtų pažymėta papos reskripto" — kan. 2265, § 2.

Kalbamosios papos malonės suprantamos taip paties papos, taip Romos dikasterijų, t. y. Romos kongregacijų ir t. t. Atbulai, čia neįeina Apaštališkojo Sosto teisingumo reskriptai ir vietos ordinarų ir kitų jokios malonės, nes kan. 2265, § 2 pažymėtai tekalba apie Apaštališkojo Sosto malones.

Jeigu kalbėsim apie kan. 2265, § 1, n. 3 draudimą, tai pasakytina stačiai, jog bet kurie ekskomunikuoto šventimai tėra neleistini, bet tikri. Nes čia padarinys kyla „ex opere operato".

97. VIII. Atėmimas dignitatės, oficijos, beneficijos ir t. t. — „Po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo ekskomunikuotas nustoja dignitatės, oficijos, beneficijos, pensijos, pareigų įplaukų, jeigu jų turėtų Bažnyčioj, gi vengtinis ekskomunikuotas — pačios dignitatės, oficijos, beneficijos, pensijos, pareigų" — kan. 2266.

Prieš Kodeksą I. C. ekskomunikuotas pačiu įvykiu nenustodavo beneficijos įplaukų[1]). Jų net vengtinis ekskomunikuotas šiaip jau nenustodavo. Tam galui reikėdavo pasmerkiamojo teismo išsprendimo. Tada vengtinis ekskomunikuotas nustodavo net pačios beneficijos[2]).

[1]) Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 193.
[2]) M. Lega, De delictis et poenis², n. 163.

Šiandien dauguma kanonistų sako, jog kan. 2266 padariniai įvykstą pačiu įvykiu[1]). Vis delto drįstu priešingai kalbėti, būtent, jog toleruojamas ekskomunikuotas vien del pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo pačiu įvykiu nenustoja bažnytinės dignitatės, oficijos, beneficijos, pensijos ar pareigų įplaukų ir vengtinis ekskomunikuotas — pačios dignitatės, oficijos, beneficijos, pensijos ar pareigų. Tam galui reikia tam tikro išsprendimo, kas galima padaryti net kartu su pasmerkiamuoju ar paskelbiamuoju ekskomunikos išsprendimu. Savo nuomonę remiu štai kuo: a) Kan. žodžiai „manet privatus" reiškia ne įvykio, tik išsprendžiamąją bausmę. Tai matėme n. 46. b) Niekur nėra pasakyta, jog įvykio ekskomunika pačiu įvykiu atimanti bažnytinių beneficijų, oficijų ir t. t. įplaukas. Jeigu taip, tai kaip galima nustoti kalbamųjų dalykų, vien paskelbiant ekskomuniką?! Juk paskelbiamasis išsprendimas tik juridiškai pagarsina tai, kas jau yra įvykę. c) Bausmės aiškintinos prielankiai nusikaltėliui.

98. IX. Draudimas santykiauti su ekskomunikuotu. — 1. „Tikintieji turi vengti santykiavimo su vengtiniu ekskomunikuotu pasauliniuose dalykuose, nebent jeigu jie būtų vyras ar pati, tėvai, vaikai, tarnai ir valdiniai ar, bendrai, pateisintų protinga priežastis" — kan. 2267.

2. Pirmaisiais amžiais kiekvienas ekskomunikuotas būdavo vengtinis ir todel nebūdavo galima su juo santykiauti net pasauliniuose dalykuose. Dekretalių teisių, kaip kalbėjome n. 87, išleista vadinamoji mažoji ekskomunika, kuri buvo užsitraukiama už santykiavimą su ekskomunikuotu didžiąja ekskomunika. Martynas V atšaukė ekskomuniką už santykiavimą su toleruojamu ekskomunikuotu. Paskiau įprotis panaikino taipogi ekskomuniką už santykiavimą su vengtiniu ekskomunikuotu ir konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., isaistytai visai atšaukė mažąją ekskomuniką.

[1]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris², n. 157; I. Sole, De delictis et poenis, n. 229; A. Blat, De delictis et poenis, n. 93; G. Cocchi, Commentarium, V n. 88; A. D. Cipollini, De censuris, 66.

Be to, jau Grigalius VII iš draudimo santykiauti su ekskomunikuotu pasauliniuose dalykuose išskyrė pačią, vaikus, tarnus ir tarnaites. Tai padaryta jų sielų naudai, nes jiems labai sunku įvykdyti anas draudimas. Bet tai buvo padaryta tik laikinai. Paskiau kalbamasis įstatymas pailgintas neribotai.

Prieš Kodeksą I. C. santykiavimas su ekskomunikuotu buvo skirstomas visai civilinis ir viešas, kur leidavo pareigų ir politikos santykiavimas. Visa tai buvo draudžiama. Tik praktikoj del negalėjimo įvykdyti visai nebebuvo laikomasi draudimo politiškai santykiauti su ekskomunikuotais.

3. Kodeksas I. C. stačiai (simpliciter) draudžia santykiauti su vengtiniu ekskomunikuotu pasauliniuose dalykuose. Čia eina visas pasaulinis privatinis, visuomeninis ir politikinis gyvenimas.

Kalbamieji pasauliniai dalykai galimi išreikšti štai kaip: „Os, orare, vale, communio, mensa negatur"[1]). Tai reiškia:

a) Os — kalbėti, rašyti laiškai, reikšti prielankumo ženklai.

b) Orare— bet kokiu būdu, nors ir privatiniu, bendrauti „in divinis".

c) Vale — draugiškai ar su tam tikra pagarba sveikinti.

d) Communio — drauge gyventi, drauge kuo verstis ir t. t.

e) Mensa — prašyti puotos.

Santykiauti su vengtiniu ekskomunikuotu pasauliniuose dalykuose draudžiama del to, kad ekskomunikuotas suprastų pats savo būklę ir pasirūpintų numesti ekskomunikos naštą.

Atbulai, nedraudžiama klausyti vengtinio ekskomunikuoto pasaulinio mokslo paskaitų, knygyninkas gali jam duoti knygų, krautuvininkas parduoti savo prekes, namų savininkas išnuomoti butą ir galima kartu dalyvauti pietuose ir t. t.[2]) Išimtis

[1]) C. 3, V, *de sententia excommunicationis, suspensionis et interdicti*, V, 11, in VI°, in glossa.

[2]) A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 469.

— jeigu kai kurie anų dalykų galėtų papiktinti žmones, kas spręstina yra iš aplinkybių. Be to, su vengtiniu ekskomunikuotu gali santykiauti pasauliniuose dalykuose vyras, pati, tėvai, vaikai, tarnai ir valdiniai. Dar toliau, su vengtiniu ekskomunikuotu galima santykiauti pasauliniuose dalykuose del protingos priežasties. Nesvarbu, ar ta priežastis yra vieša ar privatinė, dvasinė ar pasaulinė ir t. t. Ji gali priderėti pačiam ekskomunikuotam ar kam kitam. Juo labiau nuo kan. 2267 draudimo pateisina didokas paties ekskomunikuoto ar kitų reikalas ir t. t. Galop, visai nedraudžiama santykiauti pasauliniuose dalykuose su toleruojamu ekskomunikuotu.

Seniau neleistinai santykiauti su vengtiniu ekskomunikuotu pasauliniuose dalykuose buvo didelė nuodėmė. Dabar ji bėra maža. Išimtis — papiktinimas ar pavojus suklysti[1]).

II art. — Interdiktas (de interdicto)

(kan. 2268—2277).

99. Medžiaga. — 1. Interdikto apibrėžimas, 2. Padala, 3. Istorija, 4. Aktyvus interdikto subjektas, 5. Pasyvus interdikto subjektas, 6. Vietos interdikto padariniai, 7. Vietos interdikto padarinių išimtys, 8. Dalinio interdikto padarinių paaiškinimas, 9. Generalinio asmeninio interdikto padariniai, 10. Dalinio asmeninio interdikto padariniai, 11. Sakramentų ėjimas be interdikto absoliucijos ir 12. Interdiktas ab ingressu ecclesiae.

100. Interdikto apibrėžimas[2]). — 1. Kodeksas I. C. interdiktą apibrėžia štai kaip: „Interdiktas yra cenzūra, kuri, nepašalindama iš Bažnyčios, draudžia tikintiesiems šventas apeigas, įvardytas kitų kanonų" — kan. 2268, § 1.

Interdiktas apibrėžti galimas ir šiaip: interdiktas yra bažnytinė cenzūra, kuri, nepašalindama

[1]) Plg. H. Noldin—A. Schönegger, De censuris[15], n. 50.

[2]) Interdiktas iš pradžių vadindavosi ne savo vardu, tik „vestrum bannum", ekskomunika, anafema ir t. t. Tikrąjį savo vardą teįgijo X amžiuj.

iš Bažnyčios, draudžia tikintiesiems kai kurias šventas apeigas.

Pasakyta:

a) Bažnytinė cenzūra. Taigi kas pasakyta bendrai apie cenzūras, tas pat taipogi taikintina interdiktui. Tai viena. Antra, kalbamasis interdiktas skiriasi nuo baudžiamųjų bausmių ir net nuo paties interdikto, kur eina baudžiamąja bausme, apie ką kalbėsime žemiau.

b) Kuri, nepašalindama iš Bažnyčios. Vadinasi, pasyvaus interdikto subjekto nepašalinama nuo tikinčiųjų bendravimo, kaip yra ekskomunikoj.

c) Draudžia... kai kurias šventas apeigas, t. y. kai kuriuos sakramentus, sakramentalijas, katalikiškai laidoti ir t. t. Apie tai plačiau kalbėsime žemiau.

d) Tikintiesiems. Tai pasyvus interdikto subjektas. Juo gali būti taip fiziniai, taip moraliniai asmens, dvasiškiai ir pasauliniukai; nes bendrai pasakyta „tikintiesiems".

„Tai (kai kurias šventas apeigas) draudžia tiesiog asmeninis interdiktas, kai asmenims draudžiama naudotis anais dalykais, ar netiesiog vietos interdiktas, kai tai draudžiama teikti arba naudotis tam tikrose vietose" — kan. 2268, § 2.

2. Interdiktas skiriasi nuo ekskomunikos štai kuomi: a) Ekskomunika tėra cenzūra, gi interdiktas gali būti cenzūra ar baudžiamoji bausmė. b) Pasyviu ekskomunikos subjektu tegali būti fiziniai asmens, gi pasyviu interdikto subjektu gali būti taip fiziniai, taip moraliniai asmens. c) Ekskomunika visai pašalina nuo tikinčiųjų bendravimo, interdiktas baudžiamąji asmenį palieka Bažnyčioj. d) Ekskomunikos padariniai nedalomi, interdikto dalomi, kaip matysime žemiau, ir t. t.

Be to, interdiktas skiriasi nuo suspensos labiausiai tuo, kad pasyviu suspensos subjektu tegali būti dvasiškiai, gi pasyviu interdikto subjektu gali būti taip dvasiškiai, taip pasauliniukai. Kuo dar skiriasi interdiktas nuo suspensos, matysime žemiau, kai kalbėsime apie suspensą.

101. Padala. — Interdiktas skirstomas štai kaip:

a) Pasyvaus subjekto atžvilgiu — asmeninis (interdictum personale) ir vietos (int. locale). Pirmasis būna tada, kai metamas stačiai ant asmenų. Antrasis būna, kai betarpiškai metamas ant vietos, pav., vyskupijos, parapijos, bažnyčios, altoriaus ir t. t., gi tarpiškai paliečia tuos asmenis, kurie yra toj vietoj[1]).

b) Pločio atžvilgiu — generalinis (int. generale) ir dalinis (int. particulare). Ta padala tinka taip asmeniniams, taip vietos interdiktams. Vietos interdiktas būna generalinis tada, kai metamas ant viso tam tikro krašto, bažnytinės provincijos, vyskupijos, parapijos, miesto, kaimo ar tam tikros vietos, kur įeina daug atskirų vietų, pav., ant visų miesto bažnyčių, bažnyčios altorių ir t. t. Vietos interdiktas būna dalinis, kai metamas ant tam tikros atskiros vietos, kur neįeina daugiau kitų vietų, pav., ant bažnyčios, vienos ar kelių. Asmeninis interdiktas būna generalinis, kai metamas ant moralinio kolegialinio asmens ar visų tam tikros bendruomenės arba kolegijos narių, pav., ant kapitulos, vienuolijos, universiteto ir t. t. Asmeninis interdiktas bus dalinis, kai metamas ant atskirų asmenų, vieno, kelių ar daug.

c) Objekto atžvilgiu — visiškas (int. totale) ir nevisiškas (int. partiale), veizint į tai, ar interdiktas turi visus įprastus padarinius ar tik kai kuriuos. Paskutiniojo pavyzdys — interdiktas ab ingressu ecclesiae.

d) Autoriaus atžvilgiu — teisių ir ab homine. Pirmasis būna tada, kai interdiktas metamas įstatymo ar generalinio įsakymo keliu. Antrasis būna, kai jis metamas dalinio įsakymo keliu ar teismo išsprendimu.

e) Tikslo atžvilgiu — interdiktas cenzūra ir interdiktas baudžiamoji bausmė. Pirmasis būna tada, kai metamas, iki nusikaltėlis pasitaisys ir bus atleista

[1]) Seniau interdiktas dar buvo mišrus arba „ambulatorium", kur buvo liečiama tiesiog asmens, gi netiesiog vieta, t. y. kai interdiktas buvo metamas ant asmens taip, jog kur tik tas asmuo bus, pačiu įvykiu pati vieta interdiktuojama. Tokiu interdiktu buvo baudžiami valstybių valdovai konkubinai ir vietos, kur buvo laikomas vyskupas, kuriam neteisingai atimta laisvė. Kodeksas I. C. mišraus interdikto nebežino.

bausmė. Antrasis būna, kai metamas tam tikram metui, pav., mėnesiui, metams, amžinai ar „ad beneplacitum superioris". Jeigu abejojama, ar interdiktas esąs cenzūra ar baudžiamoji bausmė, tai spėjama jį esant cenzūrą (plg. kan. 2255, § 2).

f) Atleidimo atžvilgiu — rezervuotas ir nerezervuotas.

102. Istorija. — Interdikto pradžia nėra tikrai žinoma. Netaip senai vieni tvirtino, jog interdiktas atsiradęs IV amžiuj[1]); kiti sakė, jog bent vietos interdiktas esąs gimęs X—XI amžiuj[2]); treti ėjo viduriu ir teigė, jog VI amžiuj jau būta generalinio interdikto[3]). Pirmieji savo nuomonę rėmė labiausiai 37 apaštalų kanonu ir šv. Baziliaus 270 laišku. Tik, deja, pirmasis kalba apie ekskomuniką, gi antrajame greta ekskomunikos minima vieša apgaila ir suponuojama, kad galimos laikyti šventos apeigos. Antrųjų nuomonė irgi neišlaikė kritikos; nes X—XI amžiuj tik dažniau imtas vartoti interdiktas, prie ko vertė anų laikų aplinkybės, būtent, dažni privatiniai karai ir t. t. Šiandien bendrai manoma, kad asmeninis interdiktas esąs atsiradęs IV amžiuj. Tai įrodo conc. Illiberitanum (300—306),[4]) c. 54 ir 57, ir conc. Veneticum (Vannes — 465 m.)[5]). Vietos interdiktas, labai apytikrai, gimė VI amžiuj[6]).

X amžiuj interdiktų pulsas labai pakilo. Interdiktuota ištisos vyskupijos, ištisi kraštai ir tautos. Interdiktas buvo mėčiojamas labiausiai taikos laužytojams sudrausti ar valdovų užsispyrimui sutrupinti. Plačiau žinomesni interdiktai yra šie: Aleksandro III, kur 1180 m. interdiktas mestas ant Škotijos, ir Inocento III, kur 1200 mestas ant Prancūzijos ir 1208 m. — ant Anglijos.

---

[1]) Pav., I. Devoti, Institutiones canonicae, Romae 1829, L. IV tit. 19 § 3.

[2]) Pav.: De Dominis, Morinus, Hinschius, Schiappoli ir k. Vz. Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 219.

[3]) Pav., Fleury. Vz. Fr. Wernz, t. p.

[4]) C. 54 et 57, vz. I. C. Hefele, Conciliengeschichte, I² 179 ir 181.

[5]) C. 3, vz. I. C. Hefele, t. p., II² 594.

[6]) Fr. Wernz, t. p.; I. Chelodi, Ius poenale, n. 39.

Seniau interdiktas buvo labai sunkus; nes buvo draudžiamos bet kokios šventos apeigos ir tęsdavosi ilgus metus — 3, 6, 12, 30 ir net 60 metų. gi conc. Leodicense per interdiktą draudė kirpti plaukus ir bučiuotis ir įsakė pasnikauti. Be to, ilgainiui vyskupai ima savivaliauti interdiktais — imta mėčioti del menkiausių priežastų. Iš čia ne kartą kildavo nesusipratimų. Todel papos pradėjo minkštinti interdiktą, atšaukdami kai kuriuos jų padarinius. Tai labiausiai padarė Innocentas III, kurs interdikto metu leido tvirtinti vaikus, teikti viatiką mirštantiems ir t. t. Toliau, duota daug privilegijų valstybių valdovams, vienuolynams ir k. generaliniame interdikte. Tai irgi padėjo suminkštinti senovės interdiktą. Pagaliau, beminkštinant interdiktą, pridėta šis tas ir nauja, būtent, knygose in Sexto, Clementinis ir Extravagantibus imtas dažniau vartoti įvykio interdiktas.

Tridento susirinkimas pažymėtai patvirtino asmeninį ir vietos interdiktą ir išleido naujų interdiktų[1]).

Po konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., įvykio interdiktų bebuvo penketas. Jie visi buvo asmeniniai. Tam tikrą laiką atrodė, lyg interdiktas visai esąs miręs. Tik prieš pat Kodeksą I. C. interdiktas vėl pasirodė pasaulv, būtent, 1909 m. mestas ant Adrijos miesto už puolimą vyskupo[2]) ir 1913 m. — ant Galacijos miesto[3]). Tik šių interdiktų veidas kuo kas švelnesnis, palyginant su nors nesena senove. Tokios pat fizionomijos yra taipogi šiandienykštis interdiktas — interdiktas Kodekso I. C.

103. Aktyvus interdikto subjektas. — „Generalinį interdiktą, taip vietos, kurs metamas ant vyskupijos ar valstybės teritorijos, taip asmeninis, kurs metamas ant asmenų, esančių vyskupijoj ar valstybėj, tegali mesti Apaštališkasis Sostas ar Jo įgaliotinis; gi generalinį interdiktą ant parapijos ar jos žmo-

[1]) Sess VII, *de ref.*, c. 10; sess. VI, *de ref.*, c. 1; sess. XXV, *de regularibus*, c. 12.

[2]) S. C. Consist. (Acta A. S., I [1909] 765).

[3]) S. C. Consist. (Acta A. S., V [1913] 517; VI [1914] 8).

nių ir dalinį vietos ar asmeninį interdiktą mesti gali taipogi vyskupas" — kan. 2 269, § 1.

Pasakyta „vyskupas". Tai rezidencialinis vyskupas. Jį prilygsta abatas ir pralotas nullius (plg. kan. 323, § 1), apaštališkasis vikaras ir prefektas (plg. kan. 294, § 1) ir pastovus apaštališkasis administratorius (plg. kan. 315, § 1).

Prieš Kodeksą I. C. buvo ginčijamasi, ar vyskupas galįs mesti generalinį interdiktą ant vyskupijos[1]). Dabar ginčas išrištas neigiamai. Tai padaryta vyskupų pasikarščiavimams užbėgti už akių. Dabar vyskupas, kaip matom iš kan. 2 269, § 1, begali mesti generalinį interdiktą ant parapijos ar jos asmenų ir dalinį vietos ar dalinį asmeninį interdiktą. Bet nė to negali nerezidencialinis vyskupas, šiaipjau vietos ordinaras ar stačiai ordinaras (vz. kan. 198) ir t. t. Todėl neteisingai kalba kai kurie kanonistai, kurie šiandienykštę rezidencialinių vyskupų galią interdiktų klausime priskiria kapitulariniam vikarui ir bet kokiam apaštališkajam administratoriui[2]). Taipogi neteisingai kalba tie, kurie sako, jog regularių vienuolių ordinarai gali mesti asmeninį interdiktą ant savo valdinių[3]).

104. Pasyvus interdikto subjektas. — Asmeninis interdiktas turi galią visur — kur tik pasyvus jo subjektas eina, ten su savimi nešasi ir interdiktą. Tai būna net tada, kai interdiktą metęs yra vyskupas; nes kan. 2 269, § 2 sako: „Asmeninis interdiktas seka paskui asmenį visur..." Atbulai, „... Vietos interdiktas nesaisto anapus interdiktuotos vietos; bet interdiktuotoj vietoj saisto visus, net nevaldinius ar išimtuosius asmenis, išskyrus specialinę privilegiją" — kan. 2 269, § 2. Bet nedraudžiama išvykti iš interdiktuotos vietos į neinterdiktuotą ir ten daryti tai, kas draudžiama interdiktuotoj vietoj. Išimtis — jeigu kas būtų užsitraukęs dar asmeninį interdiktą.

105. Vietos interdikto padariniai. — „Generalinis ir dalinis vietos interdiktas nedraudžia, laikantis laikytinasi, teikti mirštantiems sakramentų ir sakramentalijų" — kan. 2 270, § 1.

[1]) Vz. Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 221 not. 507.

[2]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris², n. 466; G. Cocchi, Commentarium, V n. 92.

[3]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis, n. 235; G. Cocchi, t. p.

Kalbamuoju atveju galimi teikti visi sakramentai. Galimas administruoti net paskutynis patepimas, kas seniau kanonistų tebuvo leidžiama, negalint atlikti išpažinties, pav., nustojus sąmonės. Tik sutvirtinimo sakramentas geriau neadministruot ir laukti interdikto galo, nes jis nėra įsakytas „sub gravi" ar „necessitate medii". Išimtis — negalima teikti šventimų (collatio ordinum).

Be to, kalbamuoju atveju galimos teikti sakramentalijos. Išimtis — iškilmingasis jungtuvių palaiminimas (sollemnis nuptiarum benedictio).

Teikiant sakramentus ar sakramentalijas mirštantiems vietos interdikto teritorijoj, reikia laikytis laikytinasi arba „servatis servandis". Vadinasi, laikytinasi visa to, ko reikia aniems dalykams administruoti kunigo, pasyvaus subjekto ir formos atžvilgiu. Be to, laikytinasi kan. *2 271*, n. *2*, kur negalima giedoti, vartoti iškilmingų šventų rūbų, skambyti varpais, groti vargonais ir kitais muzikos instrumentais. Galop, viatikas neštinas privatiniu būdu, kas Lietuvoj visada taip daroma.

„... Tik (generalinis ir dalinis vietos interdiktas) draudžia toj vietoj bet kokias šventas apeigas (quodlibet divinum officium seu sacrum ritum), išskyrus išimtis, apie kurias kalba šio kanono § *2* ir kan. *2 271—2 272*" — kan. *2 270*, § 1.

106. Vietos interdikto padarinių išimtys: — I išimtis. — „Per Kalėdas, Velykas, Sekmines, Dievo Kūną ir Šv. Panelės Marijos į dangų Ėmimą vietos interdiktas sustabdomas ir tik draudžiami teikti šventimai (collatio ordinum) ir iškilmingai laiminti susituokusieji (sollemnis nuptiarum benedictio)" — kan. *2 270*, § *2*.

Kalbamųjų švenčių aktovos neįeina.

107. II išimtis. — „Jeigu interdiktas būtų generalinis vietos ir interdikto dekrete nieko kita nebūtų pažymėtai pasakyta, tai:

1°. Leidžiama dvasiškiams, by tik jie patys nebūtų asmeniniu būdu interdiktuoti, privatiniu būdu laikyti bet kurios šven-

tos apeigos (omnia divina officia et sacros ritus) kiekvienoj bažnyčioj ar koplyčioj, uždaromis durimis, tyliai ir neskambinant varpais" — kan. *2 271*.

Seniau buvo ginčijamasi, ar kalbamuoju atveju tie tikintieji, kurie nėra asmeniniu būdu interdiktuoti, gali dalyvauti šventose apeigose[1]). Apie tai Kodeksas I. C. nieko pažymėtai nesako. Bet tai vis delto laikytina draudžiama įsaistytai (implicite), nes kalbamojo kanono pasakyta: „ianuis clausis (uždaromis durimis)... et campanis non pulsatis (ir neskambinant varpais)". Pagaliau, šiandien šis klausimas nebėra labai praktiškas, nes bent vienoj bažnyčioj tikintieji gali klausyti šv. mišių ir eiti sakramentų.

„*2°*. Gi katedros ir parapijų bažnyčiose ar bažnyčioj, kur viena tėra mieste, vien jose, leidžiamos laikyti vienos mišios, laikyti Šv. Sakramentas, krikštyti, duoti komunija, klausyt išpažinčių, jungti moterystėn, išskyrus jungtuvių palaiminimą, giedoti ekzekvijos už mirusiuosius, tik be jokių iškilmių, šventinti krikšto vanduo ir šventi aliejai, sakyti pamokslai. Tik per tas funkcijas draudžiama giedoti, vartot iškilmingi šventi rūbai, skambyti varpais, groti vargonais ir kitais muzikos instrumentais; gi viatikas tebūna privatiniu būdu nešamas ligonims" — kan. *2 271*.

Be to, dar leidžiama administruoti paskutinis patepimas, nes jis yra reikalingas mirštantiems. Tai kan. *2 270*, § 1. Išimtis — sutvirtinimas, nes jis niekur nėra įvardytas. Tai skiriasi nuo senovės, kur visi sakydavo, jog kalbamuoju atveju esą leidžiama sutvirtinti, tik draudžiamas esąs paskutinis patepimas, išskyrus tą atvejį, kai nėsą galima atlikti išpažinties, kaip augščiau (n. 105). Pirmojo dalyko pamatas buvo tai, kad sutvirtinimas buvo laikomas krikšto „complementum". Bet tai buvo nenormalu.

Dar reikia pridėti arba pastebėti, jog kan. *2 271*, nn. 1—*2* išimtys yra bendros. Aktyvus interdikto subjektas gali jas

[1]) Teigė I. Reiffenstuell, Ius canonicum universum, Romae 1833, V tit. 39 n. 209. Neigė Kober, Das Interdikt, in Archiv für Kirchenrecht, XXI 310.

pakeisti, nes kalbamojo kanono pradžioj pasakyta: „jeigu... interdikto dekrete nieko kita nebūtų pažymėtai pasakyta".

108. III išimtis. — Kan. *2 272* sako: „§ 1. Per dalinį vietos interdiktą, jeigu interdiktuotas būtų bet kurs bažnyčios altorius ar koplyčia, ten tenebūna laikomos jokios šventos apeigos (nullum sacrum officium seu sacer ritus).

§ *2.* Jeigu interdiktuoti būtų kapai, tai ten, tiesa, galimi laidoti lavonai, tik be jokių bažnytinių apeigų.

§ 3. Jeigu jis būtų mestas ant tam tikros bažnyčios ar koplyčios, tai:

1°. Jeigu bažnyčia būtų kapitulos ir kapitula nebūtų interdiktuota, tai veikia kan. *2 271*, n. 1, nebent jeigu interdikto dekreto būtų įsakytos laikyti konventualinės mišios ar kalbėti kanoniškos horos kitoj bažnyčioj ar koplyčioj;

2°. Jeigu ji (bažnyčia) būtų parapijos, tai laikytinasi cit. kan. *2 271*, n. *2*, nebent jeigu interdikto dekretas vietoj jos paskirtų kitą (bažnyčią) interdikto metui".

109. Dalinio interdikto padarinių paaiškinimas. — „Jeigu interdiktuotas yra miestas, tai interdiktuotos yra taipogi tenai esančios vietos, net išimtosios, ir pati katedros bažnyčia; jeigu interdiktuota yra bažnyčia, tai interdiktuota yra su ja sujungta koplyčia, tik ne kapai; jeigu interdiktuota yra koplyčia, tai interdiktuota nėra visa bažnyčia, ir, interdiktavus kapus, interdiktuota nėra bažnyčia, kur su jais yra sujungta, bet interdiktuotos yra visos koplyčios, kurios yra ant kapais" — kan. *2 273*.

Interdiktavus bažnyčią, nesiinterdiktuoja kapai del to, kad jie yra skirtingas daiktas. Interdiktavus bažnyčią, interdiktuojasi su ja sujungta koplyčia del to, kad paskutinioji yra ne kas kita, kaip bažnyčios priedas, gi „principale sequitur accessorium". Interdiktavus koplyčią, nesiinterdiktuoja bažnyčia — „accessorium sequitur principale", tik ne atbulai.

Kai kurie kanonistai sako, jog interdiktas, mestas ant visų miesto bažnyčių, savaime neliečiąs katedros bažnyčios. Jai įimti reikią pažymėtai pasakyti. Pamatas — pagarba anos bažnyčios[1]). Tas manymas, mano galva, yra neteisingas, nes kalbamojo dalyko nėra Kodekse I. C.

110. Generalinio asmeninio interdikto padariniai. — „Jeigu nusikalstų bendruomenė ar kolegija, tai interdiktas galimas mesti ant atskirų nusikaltusiųjų asmenų ar pačios bendruomenės, ar ant nusikaltusiųjų asmenų ir bendruomenės" — kan. *2 274*, § 1.

Čia bendruomenė (communitas) ir kolegija (collegium) yra ne tas pat, tik du skirtingu daiktu. Nes žodelis „seu" yra ne kas kita, kaip „vel". Tada turime: „vel communitas vel collegium". Bendruomenė skiriasi nuo kolegijos tuo, kad paskutinioji yra organizuota bendruomenė „per modum collegialis coniunctionis". Bendruomenė yra, pav., vyskupijos ar parapijos žmonės, gi kolegija — kapitula, seminarija, universitetas ir t. t.

Kolegija nusikalsta tada, kai nusikalsta bent didžioji jos pusė ar jos reprezentantai, kur paliečiama pati kolegija. Sunkiau pasakyti, kuomet nusikalsta bendruomenė, jeigu ne visi jos nariai tenusikalsta. Vis delto bendruomenė laikytina nusikaltusia, jeigu nusikalsta daugelis ar bent svarbesnieji jos nariai ar visos bendruomenės reprezentantai.

Kolegijos ar bendruomenės reprezentantams nusikaltus, pati kolegija ar bendruomenė laikoma nusikaltusiomis del to, kad tai, pasak Suarez'o, „quodammodo redundant in corpus propter coniunctionem et quia potestas superioris est quodammodo totius communitatis".

Kan. *2 274* kalba toliau: „§ *2*. Pirmuoju atveju (metant interdiktą ant atskirų nusikaltusiųjų asmenų) laikytinasi kan. *2 275* įsakymo.

§ 3. Antruoju atveju (metant interdiktą ant pačios bendruomenės) bendruomenė ar kolegija negali vartoti jokios dvasinės teisės, kur jai pridera.

§ 4. Trečiuoju atveju (metant interdiktą ant nusikaltusiųjų asmenų ir bendruomenės) padariniai eina drauge".

---

[1]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris², n. 470; G. Cocchi, Commentarium, V n. 94.

Taigi pirmuoju atveju nustojama tų teisių, kurias turi atskiri fiziniai asmens ir kurios įvardytos kan. 2 275.

Antruoju atveju nustojama tų teisių, kurias turi pati bendruomenė ar kolegija, gi pasilieka atskirų asmenų teisės, kurias turi atskiri bendruomenės ar kolegijos nariai, arba fiziniai asmens. Pav., kapitula nebegali rinkti kapitularinio vikaro, balsuoti, atlikti choro priedermių ir t. t. Tik reikia dar pastebėti, jog kartais labai sunku pasakyti, kurių teisių turi tam tikra bendruomenė. Pav., kas gali pasakyti, kurių teisių turi pati parapija. Tokiais atvejais interdiktuojant reikia pažymėtai pasakyti, kurios teisės atimamos, ar dar geriau mesti generalinis vietos interdiktas.

Trečiuoju atveju interdiktas yra ne kas kita, kaip generalinis asmeninis ir dalinis asmeninis interdiktas ir todel nustojama tų teisių, kurios pridera atskiriems fiziniams asmenims ir pačiai bendruomenei ar kolegijai.

111. Dalinio asmeninio interdikto padariniai. — Kan. 2 275 sako: „Kas yra asmeniniu būdu interdiktuotas, tas:

1°. Negali laikyti šventų apeigų nei jose, išskyrus pamokslą, dalyvauti; jeigu dalyvautų pasyviai, nereikia jo pašalinti; bet nuo aktyvaus dalyvavimo, kur bet kokiu būdu tikrai dalyvaujama laikomose šventose apeigose, tebūna pašalinami tie interdiktuoti, kurie yra po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo ar šiaipjau žinomi;

2°. Draudžiama administruoti ir eiti sakramentų ir sakramentalijų kan. 2 260, § 1 ir 2 261 norma;

3°. Juos taipogi saisto kan. 2 265 įsakymas;

4°. Nustoja bažnytinių laidotuvių kan. 1 240, § 1, n. 2 norma".

Kaip matom, dalinio asmeninio interdikto padariniai yra mažne tokie pat, kaip ekskomunikos. Išskiriamas tik negalėjimas santykiauti pasauliniuose dalykuose ir vartoti bažnytinės jurisdikcijos, apie kurią kalba kan. 2 264 (n. 95). Tik paskutinysis dalykas turi išimčių, būtent, kan. 873, § 3, kur interdiktuotas po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo ne-

gali tikrai atleisti nuodėmių, ir kan. 1 095, § 1, n. 1, kur jis po tokio pat išsprendimo negali tikrai jungti moterystėn.

112. Sakramentų ėjimas be absoliucijos interdikto. — „Ką liečia vietos ar ant bendruomenės ar kolegijos mestas interdiktas, tas, nebūdamas to interdikto priežastimi ir nebūdamas surištas kita cenzūra, gali, jeigu būtų reikiamai pasirengęs, eiti sakramentų augščiau kalbėtųjų kanonų norma be interdikto absoliucijos ir atlyginimo" — kan. *2 276*.

Be kitko, kalbamasis interdiktuotas gali eiti sakramentų ten, kur nėra vietos interdikto ar kur jis nesaisto. Atbulai, ir nekaltieji asmens negali eiti sakramentų ten, kur saisto vietos interdiktas ir t. t.

113. Interdiktas ab ingressu ecclesiae. — 1. Interdiktas ab ingressu ecclesiae yra dalinis asmeninis interdiktas. Jo padariniai yra štai kurie: „Interdikte ab ingressu ecclesiae glūdi draudimas bažnyčioj laikyti šventos apeigos ar jose dalyvaut ir bažnytiniu būdu būti palaidotas; bet jeigu būtų dalyvaujama, tai nereikia pašalinti nei palaidojus atkasti lavonas" — kan. *2 277*.

Ką tik cituotasis kanonas savaime aiškus. Tik ginčijamasi del bažnytinių laidotuvių. Vieni sako, jog interdiktuotas ab ingressu ecclesiae esąs negalimas bažnytiniu būdu laidoti tik bažnyčioj; kas kita kur kitur, pav., koplyčioj, kapuose ir t. t.[1]) Kiti kalba, jog bažnytinės laidotuvės esančios draudžiamos taip bažnyčioj, taip šventuose katalikų kapuose[2]).

Už pirmąją nuomonę kalba: a) Kan. *2 277* žodis „bažnyčioj" padėtas visų interdikto ab ingressu ecclesiae padarinių pradžioj — tai pridera visiems kalbamojo interdikto padariniams su bažnytinėmis laidotuvėmis įimtinai. b) Baudžiamosios teisės aiškintinos suglaustai (kan. *2 219*). — Priėmus šią supoziciją, interdiktas ab ingressu ecclesiae tikrumoj neleistų laidoti bažnyčioj tik rezidencialinių vyskupų, abatų ir pralotų

[1]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes², n. 96; E. Eichmann, Das Strafrecht, 103; G. Cocchi, Commentarium, V n. 96.

[2]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis. n. 247; A. Blat, De delictis et poenis, n. 105; A. D. Cipollini, De censuris, 76.

nullius (savo bažnyčioj), papos, „regalium personarum" ir kardinolų (plg. kan. 1 205, § 2); nes bažnyčiose šie asmens tegalimi laidoti. Bet ir čia reikia išskirti iš įvykio interdikto ab ingressu ecclesiae vyskupai ir iš bet kokio kalbamojo interdikto — kardinolai, jeigu kur jų pažymėtai nėra įvardyta (plg. kan. 2 227, § 2).

Už antrąją nuomonę kalba štai kas: a) Už kan. 2 329 nusikaltimą baudžia ordinaras interdiktu ab ingressu ecclesiae. Gi tuos asmenis, kuriuos liečia interdiktas ab ingressu ecclesiae pirmosios nuomonės supozicijoj, ordinaras negali bausti (plg. kan. 2 227, § 1). Taigi kan. 2 329 ir k. pasiliktų be prasmės ir daug kam būtų atidarytos durys į savivales. b) Už nusikaltimą, apie kurį kalbama kan. 2 339 gale, baudžiama įvykio interdiktu ab ingressu ecclesiae, rezervuotu ordinarui. Pirmosios nuomonės supozicijoj čia irgi daug nusikaltėlių nustotumime: nes ta bausmė, būdama įvykio, negalėtų liesti vyskupų ir kardinolų, gi karaliai visai nelaidoja. Ką kalbamoji bausmė beliestų?!

Antrosios nuomonės įrodymai yra tikresni. Todel ši nuomonė, mano išmanymu, yra apytikresnė.

Atbulai, interdiktas ab ingressu ecclesiae nedraudžia, pav.: a) Eiti į bažnyčią, kai ten nėra šventų apeigų. b) Galima bažnyčioj privatiniu būdu melstis, klausyti pamokslų, eiti sakramentų ir t. t. c) Galima laikyt ir dalyvauti šventose apeigose, laikomose privatinėj, viešoj ir pusiauviešėj koplyčioj; nes Kodeksas I. C. bažnyčią aiškiai skiria nuo koplyčios (plg. kan. 1 161 ir 1 188) ir t. t.

2. Daliniam asmeniniam interdiktui reikia didelio nusikaltimo ir didelės priežasties. Generaliniam asmeniniam interdiktui reikia dar didesnio nusikaltimo ir didesnės priežasties. Be to, daliniam vietos interdiktui reikia didesnio nusikaltimo ir didesnės priežasties, nekaip daliniam asmeniniam interdiktui; nes savaime liečiama daugiau asmenų, nekaip asmeniniame interdikte. Galop, generaliniam vietos interdiktui reikia didžiausios priežasties ir didžiausio nusikaltimo ir tai tokio, kurį bet kokiu būdu būtų padariusi bendruomenė ar kolegija.

III art. — Suspensa (de suspensione)

(kan. 2278—2285).

114. Medžiaga. — 1. Suspensos apibrėžimas, 2. Padala, 3. Istorija, 4. Suspensos padariniai, 5. Visiškos suspensos plotis, 6. Kai kurių veiksmų leistinumas ir t. t. ir 7. Generalinės asmeninės suspensos padariniai.

115. Suspensos apibrėžimas. — 1. Kodeksas I. C. suspensą apibrėžia štai kaip: „Suspensa yra cenzūra, kurios dvasiškiui draudžiama oficija ar beneficija ar abidvi" — kan. *2 278*, § 1.

Pasakyta:

a) C e n z ū r a. Taigi kas pasakyta apie cenzūras bendrai, tas pat taikintina taipogi suspensai.

b) D v a s i š k i u i. Tai pasyvus suspensos subjektas.

c) D r a u d ž i a m a. Vadinasi, neatimama pačios oficijos ar beneficijos, neatimama šventimų ar jurisdikcijos galios, tik neleistina gauti oficijos ar naudotis beneficija. Tik retkarčiais veiksmas tėra netikras.

d) O f i c i j a a r b e n e f i c i j a a r a b i d v i. Tai suspensos objektas.

2. Suspensa skiriasi nuo ekskomunikos: a) Pasyviu ekskomunikos subjektu gali būti taip dvasiškiai, taip pasaulininkai, gi suspensos — tik dvasiškiai. b) Ekskomunika visai pašalina nuo tikinčiųjų bendravimo, gi suspensa tik draudžia vartoti ar naudotis kai kuriais dvasiniais dalykais. c) Ekskomunikos objektas yra nedalomas, gi suspensos dalomas.

Be to, suspensa skiriasi nuo interdikto: a) Pasyviu interdikto subjektu, kaip ir ekskomunikos, gali būti taip dvasiškiai, taip pasaulininkai, gi suspensos — tik dvasiškiai. b) Interdiktas gali būti vietos, gi suspensa visai negali būti vietos.

116. Padala. — Suspensa skirstoma šiaip:

a) Objekto atžvilgiu — oficijos, beneficijos, oficijos ir beneficijos, jurisdikcijos, a divinis, šventimų (ab ordinibus), augštųjų šventimų (a sacris ordinibus) ir t. t., kur įvardyta kan. *2 279*, § *2* ir t. t.

b) Pločio atžvilgiu — generalinė ir dalinė, veizint į tai, ar draudžiama oficija ir beneficija drauge ar tik katra jųdviejų skyrium. Paskutinioji dar skirstoma visiška (totalis) ir nevisiška (partialis), veizint į tai, ar suspenduojama nuo visos oficijos ar beneficijos, ar tik nuo kai kurių jųdviejų dalykų, pav., mišių, išpažinties ir t. t.

c) Pasyvaus subjekto atžvilgiu — generalinė asmeninė ir dalinė asmeninė. Pirmoji būna tada, kai metama ant pačios bendruomenės ar kolegijos. Antroji būna, kai metama ant atskirų fizinių asmenų.

d) Aktyvaus subjekto atžvilgiu — teisių ir abhomine, veizint į tai, ar suspensa metama įstatymo ar generalinio įsakymo keliu, ar specialinio įsakymo būdu ar teismo išsprendimu.

e) Tikslo atžvilgiu — suspensa cenzūra ir suspensa baudžiamoji bausmė. Pirmoji būna tada, kai metama cenzūros būdu, t. y. iki nusikaltėlis pasitaisys ir gaus absoliuciją. Antroji būna, kai metama laikinai, pav., metams, ar amžinai, ar „ad beneplacitum superioris". Jeigu abejojama, tai suspensa laikytina cenzūra, kaip ir augščiau.

f) Būdo atžvilgiu — įvykio (latae sententiae) ir išsprendžiamoji (ferendae sententiae).

g) Absoliucijos atžvilgiu — rezervuota ir nerezervuota.

117. Istorija. — Jau senų senovėj Bažnyčia bausdavo dvasiškius už didesniuosius nusikaltimus depozicija, gi už mažesniuosius nusikaltimus suspensa. Tik paskutinioji, kaip ir kitos bažnytinės bausmės, vadindavosi įvairiais vardais. Suspenduojama buvo taip iki nusikaltėlis pasitaisys, taip amžinai.

Pirmaisiais amžiais dvasiškiai būdavo suspenduojami nuo oficijos. Bet tuo patim nebūdavo galima eiti šventimų galios ir naudotis įplaukomis, nes visa tai buvo tampriai susiję su kits kitu. Tik retkarčiais būdavo daromos šiokios tokios įplaukų išimtys tam, kad būtų galima iš ko gyventi. Atsiradus beneficijoms, imta suspenduoti nuo oficijos ir beneficijos ar skyrium nuo vien beneficijos.

Be to, nevisiškų suspensų randame net VI amžiuj. Tik šventimų suspensa atsirado XI amžiuj.

Įvykio suspensa dažniau imta vartoti VI—VII amžiuj.

118. Suspensos padariniai: — I. Visiškos suspensos padariniai. — „Taipogi suspensos padariniai dalomi; bet jeigu ko kita nėra pasakyta, tai į suspensą, mestą generaliniu būdu, įeina visi padariniai, kurie įvardijami šio titulo kanonų; atbulai, į oficijos ar beneficijos suspensą teįeina tik tie padariniai, kurie pridera pirmajai ar antrajai rūšiai" — kan. *2 278*, § *2*.

119. II. Oficijos suspensos padariniai. — „Oficijos suspensa stačiai (simpliciter), jeigu nėra jokio apribojimo, draudžia bet kurį veiksmą, taip šventimų ir jurisdikcijos, taip taipogi mera administratio, priderančios ex officio, išskyrus savos beneficijos turtų administravimą" — kan. *2 279*, § 1.

Kalbamajame kanone minimi keturi dalykai, būtent, šventimų galia, jurisdikcijos galia, mera administratio ex officio ir beneficijos turtų administravimas. Pirmieji trys draudžiami, gi paskutinysis ne.

Kas yra šventimų galia, jurisdikcijos galia ir beneficijos turtų administravimas, savaime aišku. Ką reiškia „mera administratio ex officio competens", trupučiukas neaišku. Sakoma, jog vyskupas paimąs vyskupijos administravimą. Tai paėmimas vyskupijos turtų ir jurisdikcijos administravimo. Bet čia negalima įterpti „mera administratio ex officio competens". Čia reikia ieškoti ko tokia, kas yra skirtinga nuo jurisdikcijos ir turtų administravimo. Nes juk taip pirmasis, taip antrasis dalykas mūsų kanono minimas skyrium — jurisdikcija draudžiama, gi turtų administravimas ne. „Mera administratio ex officio competens" taipogi negalima įterpti į šventimų galią, nes ir ši skyrium pažymėta kalbamojo kanono. Taigi bepalieka pasakyti, jog čia „mera administratio ex officio" yra ne kas kita, kaip magisterijos galia.

Oficijos suspensoj draudžiami tam tikri veiksmai, tik pačios oficijos neatimama. Nes po cenzūros absoliucijos tuoj galima

eiti oficijos pareigos, nors oficijos visai negrąžinama. Kartais cenzūros atleidėjas net negalėtų sugrąžinti oficijos., pav., įgaliotas.

Be to, kan. 873, § 3 nuodėmklausis, suspenduotas nuo oficijos po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo, negali tikrai atleisti nuodėmių ir kan. 1 095, § 1, n. 2 klebonas ar vietos ordinaras, taipogi suspenduotas nuo oficijos po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo, negali tikrai jungti moterystėn.

120. III. Nevisiškų suspensų padariniai. — Kan. 2 279, § 2 sako: „Suspensa:

1°. *Jurisdikcijos*, bendrai, draudžia bet kurį taip paprastos, taip įgaliotos jurisdikcijos veiksmą abejose srityse". Tik čia ginčijamasi del jurisdikcijos sąvokos. Vieni sako, jog kalbamoji jurisdikcija esanti suprastina plačiąja prasme[1]). Kiti tvirtina, jog ji suprastina suglaustąja prasme[2]). Jeigu jurisdikciją imsime plačiąja prasme, tai vyskupas, suspenduotas nuo jurisdikcijos, negali duoti vadinamųjų „litterae dimissoriae", gi klebonas, taipogi suspenduotas nuo jurisdikcijos, negali iškilmingai krikštyti, nešti viatiko, administruoti paskutinio patepimo ir t. t. Jeigu jurisdikciją imsime suglaustąja prasme, tai tokie veiksmai į jurisdikciją neįeina ir todel jurisdikcijos suspensoj jie galimi eiti. Jurisdikcija čia, mano išmanymu, suprastina suglaustąja prasme, nes bausmės aiškintinos suglaustai (kan. 2 219, § 1). Todel suspenduotas nuo jurisdikcijos negali, pav., dispensuoti nuo pasnikų, klausyti išpažinčių, bausti ir t. t. Atbulai, jis gali net iškilmingai krikštyti, administruoti paskutinį patepimą, jungti moterystėn ir t. t.

„2°. *A divinis*", toliau kalba kan. 2 279, § 2: „draudžia bet kurį veiksmą, kurs yra šventimų galios, gaunamos per augštuosius šventimus (per sacram ordinationem) ar privilegija". Per augštuosius šventimus, pav., gaunama galia iškilmingai

[1]) Pav., I. Sole, De delictis et poenis, n. 252.

[2]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris², n 499; I. Chelodi, Ius poenale, n. 43; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 483.

krikštyti. Privilegija, pav., nevyskupas kartais turi galią administruoti sutvirtinimo sakramentą.

„3°. *Šventimų* — bet kurį veiksmą, kurs yra šventimų (augštųjų ir žemųjų) galios, gautos per šventimus;

4°. *Augštųjų šventimų* — bet kurį veiksmą, kurs yra šventimų galios, gautos per augštuosius šventimus;

5°. *A certo et definito ordine exercendo* — bet kurį tam tikrų šventimų veiksmą; gi suspenduotam dar draudžiama teikti tokie pat šventimai, eiti augštesnių šventimų ir naudotis šventimais, gautais po suspensos;

6°. *A certo et definito ordine conferendo* — teikti tuos šventimus, tik ne žemesnius ar augštesnius;

7°. *A certo et definito ministerio*, pav., klausyt išpažinčių, ar *ab officio*, pav., kur esama sielų ganymo — bet kurį tos ministerijos ar oficijos veiksmą;

8°. *Ab ordine pontificali* — bet kurį vyskupo šventimų galios veiksmą;

9°. *A pontificalibus* — atlikti pontifikalinius veiksmus kan. 337, § 2 norma" — kan. 2279, § 2. Atlikti pontifikalinis veiksmas (exercitium actus pontificalis) kan. 337, § 2 norma reiškia eiti funkcijos, kur ritualinių knygų įsakoma vartoti mitra ir vyskupo lazda, pav.: teikti augštieji šventimai, konsekracija vyskupo, konsekracija varpo, bažnyčios, kieliko ir patenos, altoriaus, pašventimas pamatinio bažnyčios akmens, pontifikalinės mišios ar mišparai ir t. t. Atbulai, galimos laikyti tos apeigos, kurios galimos leistinai laikyti be mitros ir vyskupo lazdos, pav., administruoti sutvirtinimo sakramentas, teikti tonsūra, žemieji šventimai ir t. t. Tik tada nevartotina mitros ir lazdos. Taipogi galimos eiti tos funkcijos, kurios tėra kunigo šventimų galios, pav., laikyti mišios be mitros ir vyskupo lazdos ir t. t.

121. IV. Beneficijos suspensos padariniai. — 1. Seniau į beneficijos suspensą įeidavo taip teisė ir galia imti beneficijos iplaukos, taip pačios beneficijos administravimas. Be to, dar buvo ginčijamasi, ar prieš teismo išsprendimą reikią sugrąžinti neteisiniu būdu paimtos beneficijos iplaukos ar ne.

2. Nūnai „Beneficijos suspensa atima beneficijos įplaukas, išskyrus gyvenimą beneficijos namuose, bet neatima teisės administruoti beneficijos turtų, nebent jeigu suspensos dekreto ar išsprendimo pati teisė administruoti būtų pažymėtai atimama iš suspenduojamojo asmens ir pavedama kitam" — kan. 2 280, § 1.

Suspenduotam leidžiama gyventi beneficijos namuose del to, kad dvasiškis nebūtų visai išmestas į gatvę. Gi teisė administruoti beneficijos turtai palikta tam, kad beneficija nepaliktų be administratoriaus ir todel nebūtų jai skriaudos.

Klausimas, kas beneficijos suspensoj daryti su realinėmis priedermėmis, susijusiomis su beneficija, pav., mokesniais, „missa fundata" ir t. t. Trumpas atsakas — jos reikia atlikti ir už tai galima atsiteisti iš beneficijos įplaukų.

3. Beneficijos suspensoj beneficijos įplaukų nustojama pačiu įvykiu. Todel kan. 2 280, § 2 sako: „Jeigu beneficiatas, nepaisydamas cenzūros, paimtų įplaukas, tai turi sugrąžinti ir tai padaryti reikale gali būti priverstas net kanoniškomis sankcijomis". Įplaukos sugrąžintinos net tada, kai suspensa yra slapta ar nebūtų nutartas paskelbiamasis išsprendimas ir t. t.

Kodeksas I. C. pažymėtai nesako, kam sugrąžintinos kalbamosios įplaukos. Čia kanonistai tvirtina štai ką: a) Sugrąžintina vietos ordinarui. Šis turi atiduoti bažnyčios fabrikai ar labdarybės įstaigai ar beturčiams[1]). b) Jeigu suspensa būtų slapta ir be nešlovės nebūtų galima sugrąžinti vietos ordinarui, tai galima sugrąžinti stačiai bažnyčios fabrikai ar labdarybės įstaigai ar beturčiams (plg. 2 232, § 1).

122. Visiškos suspensos plotis. — „*Generalinė* ir *oficijos* ar *beneficijos* suspensa liečia visas oficijas ir beneficijas, kurias dvasiškis turi suspendavusiojo vyresniojo vyskupijoj, nebent jeigu kas kita būtų žinoma" — kan. 2 281. Paskutinieji

[1]) Pav.: I. Chelodi, Ius poenale n. 44; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 484. — Alb. Blat, De delictis et poenis, n. 109, sako, jog kalbamosios įplaukos esančios sugrąžintinos pačiai beneficijai. Jis kalba be įrodymų ir tėra vienas. Todel laikytinasi pirmosios nuomonės.

žodžiai rodo, jog aktyvus suspensos subjektas gali suspenduoti net ne nuo visų oficijų ar beneficijų, kurios turimos jo vyskupijoj.

Toliau, „Vietos ordinaras negali suspenduoti dvasiškio nuo tam tikros oficijos ar beneficijos, kuri yra svetimoj vyskupijoj; tik bendrųjų teisių įvykio suspensa liečia visas oficijas ir beneficijas, turimas bet kurioj vyskupijoj" — kan. *2282*. Paskutiniuoju atveju apie suspensą vietos ordinaras turi pranešti tiems ordinarams, kurių vyskupijoj turima oficija ar beneficija.

123. Kai kurių veiksmų leistinumas ir t. t. — „Kas pasakyta apie ekskomuniką kan. *2265*, taikintina taipogi suspensai" — kan. *2283*.

Be to, „Jeigu būtų užsitraukta tokia suspensos cenzūra, kuri draudžia administruoti sakramentus ir sakramentalijas, tai laikytinasi kan. *2261* įsakymo; jeigu (būtų užsitraukta) suspensos cenzūra, kuri draudžia jurisdikciją sąžinės ar išorinėj srity, tai veiksmas yra netikras, pav., sakramentalinė absoliucija, jeigu būtų nutartas pasmerkiamasis ar paskelbiamasis išsprendimas ar vyresnysis pažymėtai pareikštų, jog jis atšaukiąs pačią jurisdikcijos galią; kitaip tėra neleistina, nebent jeigu tikinčiųjų būtų prašyta min. kan. *2261*, § *2* norma" — kan. *2284*. Tik čia skyrium dar pastebėsiu, jog suspensoj taikintinas visas kan. *2261*, būtent, su § 3 įimtinai. Tai darau del to, kad ką tik cituotas kan. *2261*, § *2* kartais ko nesuklaidytų — būk esąs išskiriamas to paties kanono § 3.

124. Generalinės asmeninės suspensos padariniai. — Kan. *2285* sako: „§ 1. Jeigu nusikalstų dvasiškių bendruomenė ar kolegija, tai suspenduoti galima ar atskiri nusikaltusieji asmens, ar pati bendruomenė, ar nusikaltusieji asmens ir bendruomenė.

§ *2*. Pirmuoju atveju laikytinasi šio artikulo kanonų.

§ 3. Antruoju atveju bendruomenei draudžiamos vartoti tos dvasinės teisės, kurios pridera jai pačiai.

§ 4. Trečiuoju atveju padariniai eina drauge (cumulantur)."

IX SKYRIUS.

Baudžiamosios bausmės (de poenis vindicativis)

(kan. 2286—2305).

125. Medžiaga. — 1. Baudžiamųjų bausmių apibrėžimas, 2. Istorija, 3. Padala, 4. Apelacija, 5. Sąlyginis nuteisimas ir 6. Kadencija.

126. Baudžiamųjų bausmių apibrėžimas. — 1. Kas yra baudžiamoji bausmė, jau esame kalbėję augščiau (n. 46 a). Kodeksas I. C. ją apibrėžia šiaip: „Baudžiamosios bausmės yra tos, kurių tikslas yra stačiai nubausti nusikaltėlis, taip jog jų atleidimas nepridera nuo to, ar nusikaltėlis yra metęs užsispyręs" — kan. 2286.

Kalbamajame apibrėžime, kaip matome, svarbiausią rolę turi pirmaeilis iš vidaus bausmių tikslas, būtent, nubausti nusikaltėlis. Tuo baudžiamosios bausmės ir skiriasi nuo medicinalinių bausmių arba cenzūrų, kurių artimesnis pirmaeilis iš lauko tikslas yra pataisyti nusikaltėlis (vz. n. 45).

2. Kas kan. 2214—2240 pasakyta bendrai apie bausmes, tas pat taikintina taipogi baudžiamosioms bausmėms. Čia tekalbėsim apie tai, kas yra specialinia.

127. Istorija. — Jau pirmaisiais amžiais Bažnyčia bausdavo baudžiamosiomis bausmėmis ir tai iki IV amžiaus mažne jomis vienomis, kaip kalbėjom augščiau (n. 71).

Kai kurias baudžiamąsias bausmes Bažnyčia paėmė iš S. Įstatymo, daug iš romėnų teisių ir dar vieną kitą iš germanų teisių.

128. Padala. — Baudžiamosios bausmės skirstomos šiaip:

a) Dvasinės ir pasaulinės, veizint į tai, kokios jos yra prigimties.

b) Bendros ir dvasiškių. Pirmosiomis baudžiami taip dvasiškiai, taip pasaulininkai. Antrosiomis tebaudžiami dvasiškiai.

c) Įvykio ir išsprendžiamosios.

129. Apelacija. — „Paskyrus baudžiamąsias bausmes, galima apeliuoti ar kreiptis in suspensivo, nebent jeigu kas kita teisių būtų pažymėtai pasakyta" — kan. 2287. Tuo baudžiamųjų bausmių apelacija ir kreipimasis labai skiriasi nuo cenzūrų apelacijos ir kreipimosi (n. 74).

130. Sąlyginis nuteisimas. — 1. Kas yra sąlyginis nuteisimas, kan. 2288 kalba šiaip: „Išskyrus degradacijos, depozicijos, oficijos ar beneficijos atėmimo bausmes ir nereikiant atitaisyti papiktinimo, jeigu nusikaltėlis, ilgai pagirtinai gyvenęs, pirmą kartą nusikalto, paliekama teisėjo išminčiai sustabdyti paprasta bausmė, paskirta pasmerkiamuoju išsprendimu, tik su ta sąlyga, kad, jeigu nusikaltėlis per būsimuosius trejus metus padarytų tą pat ar kitą nusikaltimą, gaus atlikti bausmę, priderančią už abu nusikaltimu".

Juridinis sąlyginio nuteisimo pamatas yra tai, kad taip lengva pataisyti nusikaltėlis.

2. Sąlygiškai teisti pradėta Anglijoj XIX amžiuj. Iš čia sąlyginio nuteisimo idėją pasiskolino Amerika. Pirmoji Europos kontingento šalis, kuri ėmė sąlygiškai teisti, yra Belgija (1888). Paskum eina ištisa eilė kitų valstybių, pav., Prancūzija, Italija, Norvegija, Šveicarija, Vokietija ir t. t. Šiandien mažne visose valstybėse esama sąlyginio nuteisimo. Išimtis — Rusija, Lietuva ir dar vienas kitas kraštas.

Sąlyginis nuteisimas bažnytinėse teisėse yra visai naujas. Jis paimtas Kodekso I. C. iš valstybių teisių.

3. Kaip rodo kan. 2288, sąlygiškai nuteisti yra teisėjo dalykas. Tai jis padaryti gali; tik priedermės nėra.

4. Sąlygiškai nuteisti reikia štai kurių sąlygų:

a) Negalima sąlygiškai nuteisti tada, kai už nusikaltimą baudžiama degradacija, depozicija ar atimama oficija ar beneficija. Nes šios bausmės yra didžiausios ir skiriamos už di-

džiausius nusikaltimus, kurie šaukte šaukia atsiteisti (satisfakcijos). Be to, jos retai tėra skiriamos už nusikaltimą pirmąjį kartą — skiriamos už ne kartą atkartotus nusikaltimus, kur dažnai esama net užsispyrimo ir t. t.

b) Negalima sąlygiškai nuteisti taipogi tada, kai reikia atitaisyti papiktinimas. Nes jį teatitaisysi, bausdamas už nusikaltimą; gi visuomenės labas ima viršų ant privatinės gerovės. Todėl ir kan. *2* 248, § *2*, esant papiktinimui, cenzūros atleidėjas gali paskirti už padarytą nusikaltimą tam tikrą bausmę ar apgailą, nors nusikaltėlis jau būtų paleistas nuo cenzūros (n. 77).

c) Nusikaltėlis turi būti iki šiolei pagirtinai gyvenęs ir pirmą kartą tenusikaltęs; nes tik tokie lengva pataisyti.

d) Pirma nuteistina galutinai. Paskum ir tai tuoj bausmės įvykdymas sustabdomas trejiems metams. Jeigu per tą metą nuteistasis nebenusikalstų tuo pat ar kitu nusikaltimu, tai tuo patim ana bausmė išnyksta. Atbulai, jeigu jis per trejus metus nusikalstų tuo pat ar kitu nusikaltimu, tai bausmė turi būti atlikta taip už pirmąjį, taip už paskesnįjį nusikaltimą.

131. Kadencija. — Baudžiamosios bausmės baigiasi štai kaip:

a) „Baudžiamoji bausmė baigiasi, ją atlikus ar dispensa, duota to, kas turi teisinę galią dispensuoti kan. *2* 236 norma" — kan. *2* 289.

b) Kan. *2* 290 sako: „§ 1. Slaptais greitesniais (urgentioribus) atvejais, jeigu kaltininkas, laikydamasis baudžiamosios įvykio bausmės, save išduotų su nešlove ar papiktinimu, tai bet koks nuodėmklausis sakramentalinėj srity gali sustabdyti priedermę laikytis bausmės, įsakęs kreiptis bent per tris mėnesius laišku ir per nuodėmklausį, jeigu tai būtų galima be didelės negerovės, nutylėjus tikrąjį vardą, į Šv. Penitenciariją ar vyskupą, turintį galią, ir laikytis jo įsakymų.

§ *2*. Jeigu nepaprastu kokiu atveju taip kreiptis būtų negalima, tai pats nuodėmklausis gali dispensuoti kan. *2* 254, § 3 norma".

I skirsnys.

Bendrosios baudžiamosios bausmės (de poenis vindicativis communibus)

(kan. 2291—2297).

132. Medžiaga. — 1. Bendrųjų baudžiamųjų bausmių įvardijimas ir *2.* Kai kurios baudžiamosios bausmės in specie, būtent: a) baudžiamasis vyskupo ar parapijos rezidencijos panaikinimas ir perkėlimas, b) nešlovė, c) negalingumo bausmės ir d) pinigų bauda.

133. Bendrųjų baudžiamųjų bausmių įvardijimas. — Kan. 2291 sako: „Svarbesniosios baudžiamosios bausmės, kurios gali liesti bet kuriuos tikinčiuosius pagal nusikaltimų didumą, Bažnyčioj yra šios:

1°. Vietos interdiktas ir interdiktas, mestas ant bendruomenės ar kolegijos amžinai, tam tikram laikui ar iki vyresnysis norės;

2°. Interdiktas ab ingressu ecclesiae, mestas amžinai, tam tikram laikui ar iki vyresnysis norės;

3°. Baudžiamasis vyskupo ar parapijos rezidencijos perkėlimas ar panaikinimas;

4°. Teisių nešlovė (infamia iuris);

5°. Bažnytinių laidotuvių nustojimas kan. 1240, § 1 norma;

6°. Sakramentalijų nustojimas;

7°. Laikinis atėmimas ar sustabdymas pensijos, kuri yra mokama Bažnyčios ar iš Bažnyčios turtų, ar kitos bažnytinės teisės ar privilegijos;

8°. Pašalinimas nuo teisinių bažnytinių veiksmų ėjimo;

9°. Negalingumas gauti bažnytinių malonių ar Bažnyčioj pareigų, kurios nereikalauja dvasiškių luomo, ar akademinių laipsnių, duodamų bažnytinių vardu;

10°. Laikinis jau gautų pareigų, galios ar malonės atėmimas ar sustabdymas;

11°. Atėmimas precedencijos teisės ar aktyvaus ir pasyvaus balso ar teisės vartoti garbės titulus, dėvėti ženklais ar drabužiais, kuriuos Bažnyčia yra davusi arba leidusi;

12°. Pinigų bauda".

134. Kai kurios baudžiamosios bausmės in specie: — I. Baudžiamasis vyskupo ar parapijos rezidencijos panaikinimas ir perkėlimas. — „Vyskupo sostas panaikinti ar perkelti už bausmę yra rezervuota papai; gi su parapijos rezidencija tai padaryti gali vietos ordinarai, atsiklausę kapitulą" — kan. *2 292.*

135. II. Nešlovė (infamia). — 1. Nešlovė būna tada, kai nustojama gero vardo geruose ir dorovinguose žmonėse arba lotyniškai: „infamia est diminutio vel amissio bonae famae seu existimationis apud viros graves et probos". Gi „existimatio", pasak romėnų teisių: „est illaesae dignitatis status legibus et moribus confirmatus"[1]).

2. „Nešlovė būna teisių ir įvykio (infamia est iuris et facti)" — kan. *2 293*, § 1.

„Teisių nešlovė yra ta, į kurią įkrintama tam tikrais atvejais, pažymėtais bendrųjų teisių" — kan. *2 293*, § 2.

„Įvykio nešlovė užsitraukiama tada, kai kas del padaryto nusikaltimo ar blogo pasielgimo nustoja gero vardo geruose ir dorovinguose žmonėse, ką nusprendžia ordinaras" — kan. *2 293*, § 3.

3. Nešlovės esama jau romėnų teisėse. Ji buvo užsitraukiama ar paskiriama už kai kuriuos nusikaltimus ir verslus. Jos paliestasis asmuo, pasak I. C h e l o d i, nustodavo „plenitudinem iuris civilis apud romanos"[2]). Nešlovės būta taipogi germanų teisėse.

Bažnytinėse teisėse per daug amžių nebuvo nešlovės bausmės. Tik nustojusiems gero vardo buvo uždaros durys į bažnytines dignitates ir šventimus.

[1]) L. 5, D. 50, 13.
[2]) Ius poenale, n. 50.

Nešlovės bausmė tikrąja prasme Bažnyčioj, rodos, yra gimusi tik VII amžiuj. Ji dažniau imta vartoti IX ir labiausiai XI—XII amžiuj. Tada ne tik daug nusikaltimų įtraukta į nešlovės katalogą, bet dar priimtas pradas, kad kas užsitraukiąs nešlovę romėnų teisėmis, tas tuo patim užsitraukiąs nešlovę taipogi bažnytinėmis teisėmis, išskyrus tam tikrus atvejus[1]).

4. Teisių nešlovę išleisti, kaip rodo kan. *2* 293, § *2*, tegali visuotinių teisių leidėjas. Atbulai, jos išleisti negali vietos ordinaras. Taipogi bažnytinių teisių nešlovei neužtenka vien valstybės teisių nešlovės. Tai tik valstybės teisių nešlovė. Juo labiau teisių nešlovei neužtenka vien bažnytinio ar valstybės teismo šiaipjau nubaudimo ir t. t., nors pats baudžiamasis nusikaltimas būtų baisiausias ir bausmė didžiausia.

Teisių nešlovėj įstatymas del tam tikro nusikaltimo paliauja laikęs nusikaltėlį „ut probum et honestum christianum" ir paskelbia, jog jis esąs nustojęs gero vardo ir t. t.

Įvykio nešlovei, kaip rodo kan. *2* 293, § 3, reikia tikrumoj nustoti gero vardo geruose ir dorovinguose žmonėse. Todel teismo pasmerkimas ar nuteisimas vienas savaime dar nepadaro kalbamosios nešlovės. Tai tik gali padėti ar būti proga įvykio nešlovei išdygti.

Ar kas tikrumoj yra nustojęs gero vardo geruose ir dorovinguose žmonėse, arba įkritęs į įvykio nešlovę, nuspręsti yra ordinaro dalykas. Tada ir tėsama įvykio nešlovės juridine prasme.

„Niekatra įpdviejų (nei teisių nei įvykio nešlovė) neliečia genčių ar artume esančių asmenų, nekalbant apie kan. *2* 147, § *2*, n. 3 įsakymą" — kan. *2* 293, § 4. Nes jie niekuo nekalti. Tik jeigu del kalbamojo dalyko jie patys tikrumoj nustotų gero vardo geruose ir dorovinguose žmonėse, tai vis delto galima neleisti jiems eiti kai kurių bažnytinių pareigų ar dignitačių; nes jiems nebėra autoriteto ir žmonių pasitikėjimo. Tai kas kita. Toks atvejis — kan. *2* 147, § 3, n. 3.

[1]) Plg. c. 17, c. 6, qu. 1.

5. „Kas yra įkritęs į teisių nešlovę, tas yra ne tik iregularus kan. 984, n. 5 norma, bet dar negali (inhabilis est) gauti bažnytinių beneficijų, oficijų ir dignitačių, eiti teisinių bažnytinių veiksmų, naudotis bažnytine teise ar pareigomis, ir, galop, neturi būti leidžiamas aktyviai dalyvauti šventose apeigose" — kan. 2 294, § 1. Kur čia esama negalingumo, tai draudžiamasis veiksmas yra netikras. Kitais atvejais veiksmas tėra neleistinas.

„Kas raišta įvykio nešlove, tas turi būti pašalintas taip nuo šventimų ėjimo kan. 987, n. 7 norma, bažnytinių dignitačių, beneficijų ir oficijų gavimo, taip nuo aktyvaus dalyvavimo šventose apeigose ir teisinių bažnytinių veiksmų" — kan. 2 294, § 2. Tai padarius, draudžiamieji veiksmai pasidaro neleistini.

Be to, kas yra įkritęs į nešlovę ir susilaukęs paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo, del įtarimo negali būti liudytoju bažnytiniame teisme (kan. 1 757, § 2, n. 1). Tas pat pasakytina apie ekspertus (kan. 1 795, § 2).

Dar toliau, įkritęs į nešlovę po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo negali tikrai būti arbitru (kan. 1 931).

Galop, įkritęs į teisių nešlovę po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo negali tikrai būti krikšto ir sutvirtinimo tėvu ar motyna arba kūma (kan. 765, n. 2 ir 795, n. 2). Gi jeigu jis būtų užsitraukęs teisių nešlovę už žinomą nusikaltimą ir nebūtų dar paskelbta, tai negali leistinai būti kalbamaisiais tėvais arba kūmomis (kan. 766, n. 2 ir 796, n. 3).

6. Teisių nešlovė savaime yra amžina. Todel „Teisių nešlovė tesibaigia dispensa, duota Apaštališkojo Sosto ..." — kan. 2 295. Atbulai, „... įvykio nešlovė baigiasi tada, kai protinga ordinaro nuožiūra, atsižiūrint į visas aplinkybes ir labiausiai į kaltininko pasitaisymo ilgį, atgyjamas geras vardas geruose ir dorovinguose žmonėse" — kan. 2 295. Tik tam dalykui, kaip matome, reikia ordinaro nusprendimo.

136. III. Negalingumo bausmės (poenae inhabilitatis). — „Tuose daiktuose, kuriems pasiekti reikia bendrųjų teisių galingumo (capacitas), negalingumo bausmę išleisti tegali Apaš-

tališkasis Sostas" — kan. 2 296, § 1. Atbulai, to padaryti negali vietos ordinaras ir k. Tik jeigu kurios pareigos būtų vien vietos ordinaro padaras, tai, žinoma, jis gali jas savotiškai tvarkyti arba statyti savo reikalavimus — išleisti negalingumo bausmes.

„Jeigu paskum patenkama į negalingumą, tai įgytųjų teisių nenustojama, nebent jeigu tai būtų atimamoji bausmė" — kan. 2 296, § 2.

137. IV. Pinigų bauda. — 1. Pirmaisiais krikščionijos amžiais Bažnyčioj nebuvo pinigų baudos. Ji paimta iš germanų teisių. Tai įvyko bene VII amžiuj.

Ilgainiui Bažnyčioj pinigų bauda imta savivaliauti. Su tuo smarkiai kariavo papos ir bažnytiniai susirinkimai. Tik veltui. Tridento susirinkimas mėgino pridėti operacijos peilį prie pat negerovės kelmo. Jis įsakė, kad pinigų baudos būtų skiriamos ar imamos ne vietos ordinarų baudėjų naudai, tik labdarybės reikalams ir t. t. Išimtis — jeigu pinigų bauda buvo visuotinių teisių ir nebuvo pasakyta, kuriam galui suvartotina, tai vyskupas ją galėjo pasilikti sau. Tik šiam dalykui vis delto reikėjo dviejų sąlygų, būtent, jeigu jis neturėjo iš ko prideramai gyventi ir turėjo tam tikrą S. C. C. leidimą[1]).

Nė po Tridento susirinkimo vis delto neišnyko savivaliavimai pinigų baudomis. Į tai reaguoti ne kartą gavo S. C. C.

2. Kodeksas I. C. leidžia skirti pinigų baudas šiomis sąlygomis: „Pinigų baudas, paskirtas bendrųjų teisių, kurios tų pačių teisių nepaskiriamos, kam turi tekti, ir kitas baudas, kurios yr ar bus paskirtos tam tikrų teisių, vietos ordinarai turi atiduoti labdarybės reikalams, tik ne vyskupo stalo naudai ar kapitulai" — kan. 2 297. Tai teorijoj.

Praktikoj pinigų baudos šiandien ne visur galimos. Nes jos paskirti kai kur draudžiamos valstybės įstatymų. Be to, sunku išieškot iš pasaulininkų.

Galutinis patarimas — pinigų baudų, kiek galint, reikia vengti; nes del jų gali kilti įtarimų ir murmėjimų.

[1]) Sess. VI, *de ref.*, c. 1; sess. XXII, *de ref.*, c. 1; sess. XXV, *de ref.*, c. 14.

II skirsnys.

Tam tikros baudžiamosios bausmės dvasiškių (de peculiaribus clericorum poenis vindicativis)

(kan. 2298—2304).

138. Medžiaga. — 1. Įvardijimas ir 2. Kai kurios bausmės in specie, būtent: a) oficijos ir beneficijos atėmimas ir t. t., b) laikinis atėmimas teisės dėvėti dvasiškių drabužiais, c) įsakymas gyventi tam tikroj vietoj ar teritorijoj, d) depozicija, e) amžinas atėmimas teisės dėvėti dvasiškių drabužiais ir f) degradacija.

139. Įvardijimas. — Kan. 2298 sako: „Baudžiamosios bausmės, kurios taikomos tik dvasiškiams, yra šios:

1°. Uždraudimas eiti tam tikros šventos apeigos, išskyrus tam tikroj bažnyčioj;

2°. Suspensa, amžina ar laikinė ar iki vyresnysis norės;

3°. Baudžiamasis perkėlimas iš esamos oficijos ar beneficijos į žemesnę;

4°. Atėmimas kurios teisės, susijusios su beneficija ar oficija;

5°. Negalingumas (inhabilitas) gauti bet kurių ar kai kurių dignitačių, oficijų, beneficijų ir kitų pareigų, savų dvasiškiams;

6°. Baudžiamasis beneficijos ar oficijos atėmimas su pensija ar be pensijos;

7°. Uždraudimas gyventi tam tikroj vietoj ar teritorijoj;

8°. Įsakymas gyventi tam tikroj vietoj ar teritorijoj;

9°. Laikinis atėmimas dvasiškių drabužių;

10°. Depozicija;

11°. Amžinas atėmimas dvasiškių drabužių;

12°. Degradacija".

140. Kai kurios baudžiamosios bausmės in specie: — I. Oficijos ir beneficijos atėmimas ir t. t. — Kan. *2* 299 sako: „§ 1. Jeigu dvasiškis turėtų nepašalinamą (inamovibile) beneficiją, tai ji už bausmę atimti tegalima vien teisių pažymėtais atvejais; jeigu (dvasiškis turėtų) pašalinamą (amovibile) beneficiją, tai padaryti galima taipogi del kitų protingų priežastų.

§ 2. Tiems dvasiškiams, kurie turi beneficijas, oficijas ar dignitates, taipogi galima uždrausti tam tikrą laiką eiti pareigos, susijusios su anais daiktais, pav., sakyti pamokslai, klausyt išpažinčių ir t. t.

§ 3. Iš dvasiškio negalima atimti tos beneficijos ar pensijos, kurios titulu jis yra išvęstas, nebent jeigu iš kur kitur būtų užtikrintas tinkamas jo išgyvenimas, neliečiant kan. *2* 303 ir *2* 304 įsakymo".

141. II. Laikinis atėmimas teisės dėvėti dvasiškių drabužiais. — „Jeigu dvasiškis labai piktintų kitus ir įspėtas nepasitaisytų, gi kitaip nebūtų galima pašalinti papiktinimo, tai, be kitko, galima iš jo atimti teisė dėvėti dvasiškių drabužiais; tame atėmime, iki jis tęsiasi, glūdi draudimas eiti bet kokios bažnytinės pareigos (ministeria) ir dvasiškių privilegijų atėmimas" — kan. *2* 300. Tai nauja.

142. III. Įsakymas gyventi tam tikroj vietoj ar teritorijoj. — 1. Senovės Bažnyčioj buvo ištrėmimo bausmė. Ji paimta iš romėnų teisių (exilium, deportatio, relegatio) ir išleista bene V amžiuj. Tik ta bausmė retai tepraktikuota. Todel ištrėmimas retai teminimas Gratiano dekrete ir daugely autentinių bažnytinių teisių kolekcijų, gi visai nebeminimas paskesnėse dekretalėse, įdėtose Korpuse I. C. Ištrėmimo bausmė pažymėtai neminima nė Tridento susirinkimo. Tik kanonistai apie ją vis kalbėdavo.

Be to, senovės Bažnyčioj žinomas kalėjimas. Jau Iustinianus (539 m.) mini „decaneta" arba bažnytinius kalėjimus[1]). Tie „decaneta" arba „decanica" buvo skiriami, rodos,

[1]) Romėnų teisėse, nors buvo kalėjimas, bet tebuvo vartojamas žmonėms saugoti, tik ne bausti (L. 8 § 9 D. XLVIII, 19; L. 6, C. IX, 47). Pamatas labai ekonomiškas, būtent, kad respublikai nereikėtų „pascere otiosos" (šerti dykaduoniai).

taip pasaulininkams, taip dvasiškiams. Tik paskiau paskutinieji būdavo kalėjami vienuolynuose. Tai labiau atitiko jų luomą.

Net vienuoliai nuo seniausių laikų turėjo savo kalėjimus (carceres claustrales) nusikaltusiems vienuoliams ir vienuolėms bausti. Kalėjimas labai dažnai minimas Gratiano decrete ir autentinėse dekretalių teisių kolekcijose. Jis eina per visus vidurinius amžius ir iš naujo patvirtintas Tridento susirinkimo[1]). Tik prieš Kodeksą I. C. vietoj kalėti bebūdavo dedama į pataisos namus ar vienuolyną ir tai tik dvasiškiai ir ne visur.

2. Kodeksas I. C. leidžia uždrausti ar įsakyti gyventi tam tikroj vietoj ar teritorijoj. Tai senovės ištrėmimo liekanos. Be to, Kodeksas I. C. leidžia dėti nusikaltėlis į apgailos ar pataisos namus ar vienuolyną. Tai senovės kalėjimo griuvėsiai. Tik „Ordinaras negali įsakyti dvasiškiui gyventi tam tikroj vietoj, ne savo vyskupijoj, be anos vietos ordinaro sutikimo, nebent jeigu apgailos ar pataisos namai būtų skiriami ne tik tos vyskupijos dvasiškiams, bet taipogi pašaliniams, ar, jeigu namas būtų išimtųjų vienuolių, sutinkant jų vyresniajam" — kan. 2 301. Be to, jeigu dvasiškis įdedamas į svetimos vyskupijos apgailos ar pataisos namus ar vienuolyną, tai už išlaikymą reikia atsiteisti. Todel del to dalyko vietos ordinaras pirma turi susitarti su išlaikytojais ir paskum išreikalaut iš nusikaltėlio. Galop, „Taip įsakymas, taip draudimas gyventi tam tikroj vietoj ir įdėjimas į apgailos namus ar vienuolių namą, labiausiai ilgai, tebūna daroma tik svarbesniais atvejais (in casibus urgentioribus), kai išmintingu ordinaro manymu anos bausmės yra būtinos dvasiškiui pataisyti ar papiktinimui atitaisyti" — kan. 2 302.

143. IV. Depozicija. — 1. Depozicija yra baudžiamoji bausmė, kuri dvasišką suspenduoja nuo oficijos, padaro negalingu gauti bet kokių oficijų, dignitačių, beneficijų, pensijų ir pareigų Bažnyčioj ir atima jas, kur turima, nors jų titulu būtų įšvęsta.

2. Jau pirmaisiais krikščionijos amžiais buvo depozicija. Jos yra susilaukęs visiems gerai žinomas Originas —

[1]) Sess. VI, *de ref.*, c. 4; sess. XIV, *de ref.*, c. 4; sess. XXV, *de ref.*, c. 6, 14.

Aleksandrijos susirinkimas 231 m. atėmė iš jo „kunigo šventimus"[1]). Deponuotas dvasiškis nustodavo oficijos, įplaukų ir garbės (honor) ir būdavo amžinai sugrąžinamas į pasaulinį luomą. Be to, Romos imperijoj toks dvasiškis būdavo atiduodamas valstybei. Vėliau būdavo įdedamas į vienuolyną, kur turėdavo atlikti sunkią apgailą.

Be kalbėtosios visiškos depozicijos, jau senų senovėj buvo tam tikra dalinė depozicija, kur buvo atimama vien oficija ar nukeliama iš augštesnio šventimų laipsnio į žemesnį, pav., iš kunigų į diakonus ir t. t.

Pirmaisiais krikščionijos amžiais deponuodavo diecezaliniai vyskupai. Jeigu deponuojamasis būdavo augštųjų šventimų, tai vyskupai pirma atsiklausdavo savo presbiteriją. Afrikos Bažnyčioj augštųjų šventimų dvasiškius deponuoti tegalėdavo vyskupų kaimynų kolegija, būtent, vyskupą — 12, kunigą — 6 ir diakoną — 3 vyskupai[2]). Paskiau tas pat įsakyta Ispanijoj, Prancūzijoj ir Vokietijoj. Bet kadangi ne visur būdavo lengva sulasyti anas vyskupų skaitlius, tai dekretalių teisės vėl leido dvasiškius deponuoti vienam vyskupui. Tik reikėjo kapitulos sutikimo. Bonifacas VIII patvirtino įpročius, kur vyskupai galėdavo deponuoti net be kapitulos sutikimo[3]). Tai buvo iki Kodekso I. C.

3. Kodeksas I. C. apie depoziciją kalba kan. 2303, kurio § 1 skamba štai kaip: „Depozicijoj, neliečiant priedermių, kilusių iš šventimų, ir dvasiškių privilegijų, glūdi taip oficijos suspensa ir negalingumas gauti bet kokių oficijų, dignitačių, beneficijų, pensijų ir pareigų Bažnyčioj, taip taipogi jų atėmimas, kur kaltininkas turi, nors jų titulu būtų įšvęstas".

4. Kaip rodo depozicijos apibrėžimas (sub 1) ir ką tik cituotas kan. 2303, § 1, depozicijos padariniai yra šie:

---

[1]) C. I. Hefele, Conciliengeschichte, I² 106.

[2]) Plg. conc. Carthag. (387 ar 390), c. 10, vz. C. I. Hefele, t. p., II² 50; conc. Hippon. (393), c. 8, vz. C. I. Hefele, t. p., 56

[3]) C. 1, X. *de capellis monachorum et aliorum religiosorum*, III, 37; c. 12, X, *de haereticis*, V, 7.

a) Suspenduojama nuo oficijos. Taigi sustabdoma šventimų ir jurisdikcijos galia ir „mera administratio ex officio competens", apie kurią kalbėjom augščiau (n. 119).

b) Pačiu įvykiu nustojama bet kokių bažnytinių oficijų, dignitačių, beneficijų, pensijų ir pareigų.

c) Nusikaltėlis pačiu įvykiu pasidaro negalingas gauti bet kokių bažnytinių oficijų, dignitačių, beneficijų, pensijų ir pareigų.

Atbulai, depozicija visai neišmeta iš dvasiškių luomo. Todel pasilieka dvasiškių privilegijos, pav., kanono ir teismo, ir a fortiori dvasiškių priedermės, pav., kalbėti breviorius, laikytis skaistybės ir celibato ir t. t. Be to, kan. 2 303, § 2 sako: „Bet paskutiniuoju šiuo atveju (kai atimamas yra šventimų titulas), jeigu dvasiškis tikrai neturėtų iš ko gyventi, tai ordinaras tepasirūpina iš gailestingumo aprūpinti jį geresniu, kiek galėdamas, būdu, kad jis nebūtų priverstas neatatinkamai dvasiškių luomą ubagauti (elgetauti)".

Jeigu deponuotas dvasiškis vartotų šventimų galią, tai jo veiksmas būtų neleistinas. Jeigu jis vartotų su oficija ar beneficija susijusios jurisdikcijos galią, tai veiksmas būtų net netikras. Tas pat, bendrai, pasakytina apie kitos jurisdikcijos veiksmus, nes depozicijoj glūdi oficijos suspensa, kuri irgi, bendrai, naikina priešingus veiksmus. Paskutiniuoju atveju deponuoto dvasiškio veiksmai tebus tikri, kur pačia oficijos suspensa nėra netikri. Tai savaime aišku.

5. Kan. 2 303, § 3 sako: „Bausti depozicijos bausme tegalima teisių pažymėtais atvejais". Nes ji yra viena didžiausių bažnytinių bausmių. Tokie atvejai, pav., yra šie: crezija, atskala, apostazija a fide (kan. 2 314, § 1, n. 2), Šv. Sakramento išniekinimas (kan. 2 320), nekunigo simulavimas mišių (2 322, n. 1), lavono išniekinimas (kan. 2 328), abortas (kan. 2 350, § 1), žmogžudystė, pagrobimas ir t. t. (kan. 2 354, § 2), kvalifikuotieji nusikaltimai VI Dievo įsakymui (kan. 2 359, § 2), kan. 2 379 nusikaltimas, beneficijos paėmimas be paskyrimo (kan. 2 394), atsisakymas išsikelti iš atimtos beneficijos (kan. 2 401) ir t. t.

6. Depozicijos nėra įvykio. Ji tėra išsprendžiamoji bausmė.

Depozicijai išspręsti reikia kolegialinio penkių asmenų tribunolo (kan. 1 576, § 1, n. 2).

Depozicijos negalima pakeisti teismo papeikimu (kan. 1 948, n. 1) ir negalima ja bausti sąlygiškai (kan. 2 288).

7. Depozicija savaime yra amžina. Nuo jos dispensuoti tegali Apaštališkasis Sostas (plg. kan. 2 237, § 1, n. 3).

144. V. Amžinas atėmimas teisės dėvėti dvasiškių drabužiais. — Apie amžiną atėmimą teisės dėvėti dvasiškių drabužiais kalba kan. 2 304. Jis sako štai ką: „§ 1. Jeigu deponuotas dvasiškis nepasitaisytų ir labiausiai jeigu tebepiktintų žmones ir įspėtas nieko nepaisytų, tai ordinaras gali iš jo amžinai atimti teisę dėvėti dvasiškių drabužiais.

§ 2. Tame atėmime glūdi dvasiškių privilegijų atėmimas ir baigiasi kan. 2 303, § 2 įsakymas".

Tik, amžinai atėmus dvasiškių drabužius, dvasiškis vis delto pasilieka dvasiškis. Todėl jį saisto dvasiškių priedermės, pav., turi kalbėti breviorių, laikytis skaistybės ir celibato ir t. t.

145. VI. Degradacija. — 1. Degradacija yra baudžiamoji bausmė, kuri dvasiškį deponuoja, amžinai atima teisę dėvėti dvasiškių drabužiais ir sugrąžina į pasaulinį luomą. Nes kan. 2 305, § 1 sako: „Degradacijoj glūdi depozicija, amžinas atėmimas dvasiškių drabužių ir sugrąžinimas į pasaulinį luomą".

2. „Ji (degradacija) skirstoma *žodžiu pareiškiama* (verbalis) arba *ediktinė* (edictalis), kur paskiriama vien išsprendimu, tik taip, jog visi juridiniai jos padariniai tuoj kyla be jokio įvykdymo; *realinė* (realis), jeigu būtų laikomasi apeigų, įsakytų Pontificale Romanum" — kan. 2 305, § 3.

3. Degradacija iki XII amžiaus ėjo drauge su depozicija ir jiedvi tą pat reikšdavo. Tik XII amžiaus gale degradacija atskilo nuo depozicijos. Mat, tais laikais valstybė paglemžė į savo rankas didžiuosius nusikaltimus, labiausiai vadinamuosius „delicta capitalia". Kadangi deponuotas dvasiškis tebeturėdavo teismo privilegiją, tai valstybė de iure negalėdavo jo traukti į savo teismą, gi tikrumoj vis delto ėmė nepaisyti anos dvasiškių privilegijos. Iš čia kilo ginčas tarp Bažnyčios ir valstybės. Tai viena. Antra, Bažnyčia savo srity nebausdavo

mirti. Todel dvasiškiai, priderėdami vien bažnytiniam tribunolui, nors labai nusikaltę, išlikdavo nuo nupelnytos mirties bausmės. Imta savivaliauti. Tiemdviem negerovėm pašalinti Liucijus III (1181)[1]) ir Celestinas III (1192)[2]) įsakė nepataisomus dvasiškius palikti valstybei bausti. Be to, Inocentas III (1212) įsakė tam tikrus dvasiškius nusikaltėlius deponuoti ir atiduoti valstybei nubausti savo įstatymais[3]). Tai būdavo atliekama tam tikru išsprendimu, kas pavadinta degradacija. Bonifacas VIII (1298) degradaciją aiškiai paskirstė į „verbalis" ir „actualis"[4]). Pirmoji buvo ne kas kita, kaip pats degradacijos išsprendimas, gi antroji — iškilmingas to išsprendimo įvykdymas ir degraduoto dvasiškio atidavimas valstybei.

Iš pradžių degradacijos išsprendimas būdavo nutariamas taip pat, kaip ir anų laikų depozicija (n. 143). Grigalius IX (1236) augštųjų šventimų dvasiškius eretikus degraduoti leido vienam pačiam vyskupui, pasikvietus abatus, pralotus, vienuolius ir t. t.[5]) Tai Tridento susirinkimas paplėtė ir leido degraduoti bet kuriuos augštųjų šventimų dvasiškius nusikaltėlius be kitų vyskupų. Tik vietoj jų reikėjo tiek pat abatų, kurie turėjo teisę vartoti mitrą ir vyskupo lazdą, jeigu jų buvo vyskupijoj ir lengvai galėjo dalyvauti. Kitaip užtekdavo kitų bažnytinių dignitačių.

Realinei degradacijai įvykdyti buvo įprasta laikytis tam tikrų apeigų. Be kitko, turėjo dalyvauti valstybės teisėjas, į kurio rankas būdavo atiduodamas nubaustasis dvasiškis. Bet tai nebuvo kalbamosios degradacijos tikrumui.

Jau prieš Kodeksą I. C. ne vienos valstybės įstatymai neleisdavo įvykdyti realinės degradacijos. Todel prieškodeksinė degradacija nebeatitiko laikų.

Kodeksas I. C. nebereikalauja realinės degradacijos, visus jos padarinius priskiria vien žodžiu pareiškiamajai degradacijai ir dar šį tą pakeitė.

[1]) C. 9, X, *de haereticis*, V, 7.
[2]) C. 10, X, *de iudiciis*, II, 1.
[3]) C. 7, X, *de crimine falsi*, V, 20.
[4]) C. 2. *de poenis*, V, 9, in VI°.
[5]) C. 1, *de haereticis*, V, 2, in VI°.

4. Šiandienykštės degradacijos padariniai, kaip matėm jos apibrėžime (sub 1), yra šie: a) depozicija, b) amžinas atėmimas teisės dėvėti dvasiškių drabužiais ir c) sugrąžinimas į pasaulinį luomą. Taigi degradaciją turi visus depozicijos (n. 143) ir amžino atėmimo teisės dėvėti dvasiškių drabužiais (n. 144) padarinius ir dar nusikaltėlis išmetamas iš dvasiškių luomo ir sugrąžinamas ten, iš kur buvo atėjęs, būtent, į pasaulinį luomą. Viena tik palieka, būtent, šventimai ir konsekvenčiai su jais susijusios dvasiškių priedermės, pav., kalbėti breviorius, laikytis celibato ir t. t

Apie degraduoto dvasiškio veiksmų tikrumą ir leistinumą pasakytina tas pat, kas ir depozicijoj (n. 143).

5. „Ta bausme (degradacija) tegalima bausti už tuos nusikaltimus, kurie teisių yra pažymėti, arba jeigu dvasiškis, deponuotas ir nustojęs dvasiškių drabužių, jau metai tebepiktintų žmones" — kan. *2* 305, § *2*. Kalbamieji atvejai yra šie: didelis papiktinimas ką tik cituoto kan. *2* 305, § *2* norma, viešas perėjimas į neteisingą tikybą (kan. *2* 314, § 1, n. 3), realinis įžeidimas papos (kan. *2* 343, § 1, n. 3), laisva žmogžudystė (kan. *2* 354, § *2*), svarbi solicitacija (kan. *2* 368, § 1) ir užsispyręs augštųjų šventimų dvasiškio ar iškilmingųjų apžadų vienuolio gyvenimas pasikėsintoj moterystėj (kan. *2* 388, § 1).

6. Degradacijos, kaip ir depozicijos, nėra įvykio. Ji tėra išsprendžiamoji bausmė.

Degradacijai išspręsti reikia kolegialinio penkių asmenų tribunolo (kan. 1 576, § 1, n. *2*).

Degradacijos negalima pakeisti teismo papeikimu (kan. 1 948, n. 1) ir joj negalima bausti sąlygiškai (kan. *2* 288).

7. Realinė degradacija neįsakyta, tik leidžiama. Jai įvykdyti reikia laikytis tam tikrų apeigų, kurios yra įdėtos Pontificale Romanum, tit.' *Degradationis forma*. Čia degraduojamasis dvasiškis yra apdaromas visais savo laipsnio rūbais ir paskum visa paeiliui nuimama ir t. t.

8. Degradacija savaime yra amžina. Nuo jos dispensuoti tegali Apaštališkasis Sostas.

X SKYRIUS.

Baudžiamosios priemonės ir apgailos (de remediis poenalibus et poenitentiis)

(kan. 2306—2312).

I skirsnys.

Baudžiamosios priemonės (de remediis poenalibus)

(kan. 2306—2311).

146. Medžiaga. — 1. Baudžiamosios priemonės apibrėžimas, 2. Įvardijimas, 3. Istorija ir 4. Baudžiamosios priemonės in specie: a) įspėjimas ir papeikimas, b) įsakymas ir c) priežiūra.

147. Baudžiamosios priemonės apibrėžimas. — Baudžiamosiomis priemonėmis vadinamos tos priemonės, kurias kompetentingas vyresnysis vartoja žmonėms nubaidyti nuo pavojaus nusikalsti ar nubausti už labai blogus, tik nenusikalstamuosius darbus.

Kas nors yra artimame pavojuj nusikalsti — įspėjama. Kas nors piktina kitus. Nusikaltimo dar nėra, tik vis delto labai bloga. Tada piktintojas papeikiamas.

Be to, baudžiamosios priemonės kartais vartojamos bausmei padidinti ar nusikaltėliui pataisyti. Tie atvejai teisių yra pažymėtai pažymėti.

148. Įvardijimas. — Kan. 2306 sako: „Baudžiamosios priemonės yra šios:

1°. Įspėjimas (monitio);

2°. Papeikimas (correptio);

3°. Įsakymas (praeceptum);

4°. Priežiūra (vigilantia)".

149. Istorija. — Baudžiamosios priemonės aiškiai rekomenduojamos Tridento susirinkimo[1]). Jas dar aiškiau akcentavo S. C. Ep. et Reg., instr. 11 birž. 1880 m.[2]) Tiesa, ta instrukcija formaline prasme buvo išleista Italijai. Bet praktikoj vis delto turėjo galią visoj Bažnyčioj. Jos įsakymus atkartojo S. C. de Prop. Fide, instr. 1883 m. Mažne visa tai įdėta į Kodeksą I. C.

150. Įspėjimas ir papeikimas. — 1. Baudžiamoji įspėjimo priemonė yra teisinio vyresniojo veiksmas, kuriuo pasirengusiam nusikalsti ar nusikaltimu įtariamam asmeniui atkreipiamas dėmesys į pavojų ar reikalą ką daryti ar nedaryti arba lotyniškai: „est actus superioris legitimi, quo fidelem ad delinquedum paratum vel delicti suspectum, de periculo vel necessitate aliquid faciendi vel omittendi attentum facit"[3]).

Įspėjimas skirstomas šiaip:

a) T ė v i š k a s ir k a n o n i š k a s (monitio paterna et canonica). Pirmasis būna tada, kai įspėja vyresnysis ne vyresniojo, tik lyg moralinio netobulos draugijos vado viešpaties valdžia (potestate dominativa) arba lyg tėvas labiausiai ir principaline prasme tam, kad nusikaltėlis pasitaisytų. Antrasis būna, kai įspėjama vyresniojo, turinčio jurisdikciją, kur kas uždraudžiama ar įsakoma, gražojant kanoniškomis bausmėmis. Jis skirtinas nuo kito kanoniško įspėjimo, apie kurį kalba kan. 2 176; nes paskutiniajam nėra baudžiamojo įsakymo.

b) V i e š a s (m. publica) ir p r i v a t i n i s (m. privata). Viešas būna tada, kai įspėjama prie notaro ar dviejų liudytojų ar raštu. Kitaip bus slaptas.

[1]) Sess. XIII, *de ref.*, c. 1.

[2]) Vz. P. G a s p a r r i, Fontes, IV n. 2005.

[3]) A. V e r m e e r s c h et I. C r e u s e n, Epitome, III² n. 502.

2. Papeikimas vadinasi teisinio vyresniojo veiksmas, kuriuo kas papeikiamas už savo elgimąsi, piktinantį kitus ar esantį priežastim suardyti visuomenės tvarką. Čia paimamas įspėjimas ir pridedama vadinamoji „increpatio". Be to, suponuojamas didelis nusižengimas.

Papeikimas skirstomas:

a) V i e š a s ir s l a p t a s, kaip ir įspėjimas (sub 1 b).

b) T e i s m o (correptio iudicialis), kurį kan. 2309, § 3 apibrėžia šiaip: „... (įspėjimas) būna teismo, jeigu būtų daromas teisėjo teisme ar ordinaro prieš kriminalinį procesą".

3. Kuomet galima įspėti, kalba kan. 2307. Jis skamba šiaip: „Kas yra artimame pavojuj nusikalsti ar kas ištyrus būtų labai įtariamas nusikaltimu, tai jį teįspėja ordinaras pats ar per kitą". Tyrimas čia suprantamas taip generalinis, pav., vizituojant vyskupiją, taip tam tikras.

Kuomet galima papeikti, kalba kan. 2308. Jis sako: „Jeigu kas savo elgimuosi piktintų kitus ar labai ardytų viešą tvarką, tai yra papeiktinas, ką atlieka ordinaras pats ar per kitą, net laišku, atsižiūrėdamas į tam tikras asmens ir įvykio sąlygas". Nes vienaip peiktinas senas asmuo, kitaip jaunuolis; vienaip dvasiškis, kitaip pasaulininkas; vienaip už pirmą kartą, kitaip už atkrytį ir daug kartų ir t. t.

4. Kan. 2309 sako: „§ 1. Įspėt ir papeikti galima viešai ar slapta". Tai pasirinkti palikta ordinarui, atsižiūrint į aplinkybes.

„§ 2. Viešai įspėti ar papeikti reikia prie notaro ar dviejų liudytojų ar raštu, tik taip, jog iš bet kokio dokumento būtų žinoma, kad laiškas yra gautas, ir žinomas jo turinys". Jeigu įspėjama ar papeikiama dviejais pirmaisiais būdais, tai reikia sustatyti protokolas. Apie kalbamojo laiško gavimą gali liudyti singrafas ir t. t. Gi laiško turiniui įrodyti geriausia palikti jo kopija.

„§ 3. Viešai papeikti tegalimas tas kaltininkas, kurio nusikaltimas yra įrodytas ar jis yra prisipažinęs..." Šis įrodymas ir prisipažinimas gali būti net neteismo.

„§ 4. Teismo papeikimas vartojamas ar vietoj bausmės ar bausmei padidinti, labiausiai atkritus.

§ 5. Įspėjimas ir papeikimas, nors būtų padarytas slapta, turi būti žinomas iš kokio dokumento, laikytino slaptame kūrijos archyve". Jie įregistruotini. Tik tėviško įspėjimo negalima registruoti.

„§ 6. Taip papeikti, taip įspėti galima vieną ar daug kartų vyresniojo nuožiūra ir išmintimi".

151. Įsakymas. — „Niekais nuėjus įspėjimui ar papeikimui ar jeigu iš judviejų nėra ko viltis padarinio, duodamas įsakymas, kur smulkiai nurodoma, kas darytina ar ko saugotinasi, gražojant nusižengus nubausti" — kan. 2 310.

Įsakymo duoti negali generalinis vikaras, nes jis negali bausti ir tuo patim gražoti nubausiąs.

152. Priežiūra. — Priežiūra yra uždraudimas gyventi tam tikroj vietoj ar išeit iš tam tikros vietos ir įsakymas kartkartėmis pasirodyti vyresniajam ar jo įgaliotiniui.

Apie priežiūrą kan. 2 311 kalba šiaip: „§ 1. Dideliuose dalykuose ir labiausiai jeigu kas būtų pavojuj atkristi į tuos pat nusikaltimus, ordinaras jį teatiduoda prižiūrėti.

§ 2. Prižiūrėti taipogi galima įsakyti bausmei padidinti, labiausiai atkritus".

II skirsnys.

Apgailos (de poenitentiis)

(kan. 2312—2313).

153. Medžiaga. — 1. Apgailos apibrėžimas, 2. Padala, 3. Istorija, 4. Vartojimas ir 5. Įvardijimas.

154. Apgailos apibrėžimas. — 1. Apgaila, apskritai, yra įvykdymas ar atlikimas to, ką yra įsakęs kompetentingas vyresnysis, sutinkant kaltininkui, Dievui ar Bažnyčiai tinkamai atsiteisti. Lotyniškai apibrėžti ji galima šiaip: „Poenitentia est opus externum et laboriosum a competente superiore impositum et a reo acceptatum ad congruam pro culpa satisfactionem Deo vel Ecclesiae praestandam".

2. Apgailos tėra paskiriamos. Atbulai, pačiu įvykiu jų neužsitraukiama. Be to, su paskiriama apgaila turi sutikti pats kaltininkas. Tuo apgailos skiriasi nuo šiaipjau bausmių, kur visai neveizima į nusikaltėlio sutikimą. Tik apgailos nebūtinai turi būti priimtos visai laisvai. Ne; jų prigimčiai visai neprieštarauja tai, jeigu kaltininkas jas priverstinai priima. Taip, sakramentalinėj srity penitentas galimas priversti priimti apgailą, atsisakant atleisti nuodėmes. Lygiu būdu išorinėj srity galima priversti dvasinėmis bausmėmis ar atsisakant dispensuoti ar atleisti bausmę. Galop, apgailoms nereikia įvykdymo arba ekzekucijos — jas atlieka kaltininkas pats.

155. Padala. — Apgailos skirstomos šiaip:

a) S a k r a m e n t a l i n ė ir k a n o n i š k a. Pirmoji paskiriama sakramentalinėj srity. Antroji — išorinėj srity.

b) V i e š a ir s l a p t a, veizint į tai, kaip turi būti atlikta. Tai kanoniškos apgailos padala.

156. Istorija. — Apgailos vartojamos jau pirmaisiais amžiais. Senovėj jos buvo skirstomos iškilmingosios (sollemnis seu strictiori sensu publica) ir bendrosios (communis). Pirmosios būdavo pradedamos ir baigiamos tam tikromis apeigomis. Jos išnyko jau XIX amžiuj ir anksčiau, pav., Britanijoj VII amžiuj, buvo pakeičiamos kitkuo, kas vadindavosi „expiatio".

157. Vartojimas. — Apgailos paskiriamos yra kartais vietoj bausmės. Tai galima tais atvejais, kur pažymėtai leidžia teisės.

Be to, apgailos vartojamos, dispensuojant ar atleidžiant bausmes, būtent, kai reikia atitaisyti papiktinimas. Todel kan. *2312*, § 1 sako: „Apgailos išorinėj srity paskiriamos tam, kad nusikaltėlis išvengtų bausmės ar gautų absoliuciją ar dispensą nuo jau užsitrauktos bausmės".

Toliau, „Ordinaras protinga savo nuožiūra apgailas gali pridėti prie baudžiamosios įspėjimo ar papeikimo priemonės" — kan. *2313*, § *2*. Tik jos turi būti pritaikintos prie nusikaltimo ir labiausiai nusikaltėlio savumų. Todel „Už slaptą nusikaltimą ar nusižengimą niekada tenebūna paskiriama vieša apgaila" — kan. *2312*, § *2*. Nes kitaip galimi papiktinti kiti ir pats nusikaltėlis labiau pastūmėt į bloga. Net už viešus nusikaltimus ne visada paskirtina vieša apgaila. To tereikia tada, kai reikia atitaisyti papiktinimas ar jeigu reikalautų tam tikros aplinkybės ar bent būtų „opportunum", pav., nusikaltėlio užsispyrimui sulaužyti.

Galop, kan. *2312*, § *3* sako: „Apgailos moderuotinos yra ne tiek nusikaltimo tiekiu, kiek penitento gailesiu, atsižiūrint į asmenų savumus ir nusikaltimų aplinkybes". Nes karštos nusikaltėlio ašarėlės yra nebloga priemonė papiktinimui atitaisyt ir dar geresnis ar aiškesnis įrodymas, kad Marija Magdalena atvirto. Todel juo daugiau kas gailisi, juo labiau be baimės tam tikrais atvejais galima nebausti ir juo lengviau galima atleisti jau užsitrauktos bausmės. Tik, žinoma, reikia veizėt ir į kaltininko asmens savumus ar ypatumus, pav., nervuotam žmogui ašaros gali čiurkšliu bėgti visai be gailesio ar del niekų. Arba vėl, nusikaltimas gali būti per didelis — tada vargu begalima taip lengvai pasitenkinti vien ašaromis ir t. t.

158. Įvardijimas. — Apgailų esama įvairių. Kodeksas I. C. ne taksatyviai, tik pavyzdžiui jas įvardija kan. *2313*, § 1, kuris skamba šiaip: „Svarbesniosios apgailos yra šie įsakymai:

1°. Kalbėti tam tikros maldos;

2°. Atlikti kokia pamaldi kelionė ar kokie labdarybės dalykai;

3°. Pasnikauti;

4°. Duoti auka labdarybės reikalams;

5°. Atlikti rekolekcijos dvasiniuose ar vienuolių namuose keletą dienų".

Iš išvardytųjų apgailų parenka apgailos paskyrėjas savo nuožiūra.

Galimos paskirti ir kitos apgailos. Tik jos turi būti tebevartojamos Bažnyčioj. Todel nebegalima paskirti, pav., viešosios ar iškilmingosios senovės apgailos.

Pastaba. — Kan. 985 sako: „Iregularūs ex delicto yra šie asmens: ...7°. Kas vartoja šventimų galią, rezervuotą augštųjų šventimų dvasiškiams, ar neturėdamas tų šventimų ar draudžiant juos vartoti kanoniškai bausmei, taip asmeninei, medicinalinei ar baudžiamajai, taip vietos". Tik pats veiksmas turi būti labai neleistinas (peccatum grave — kan. 986). Bet nuo iregularitatės nepateisina nežinojimas pačios iregularitatės (kan. 988).

Trečioji dalis.

BAUSMĖS UŽ ATSKIRUS NUSIKALTIMUS (DE POENIS IN SINGULA DELICTA).

XI SKYRIUS.

Nusikaltimai tikėjimui ir Bažnyčios vienybei (de delictis contra fidem et unitatem Ecclesiae)

(kan. 2314—2319).

159. Medžiaga. — 1. Apostazija, erezija ir atskala, 2. Erezijos įtarimas, 3. Padėjimas platinti erezija ir dalyvavimas in divinis, 4. Pasmerkto mokslo gynimas ir t. t., 5. Neteisinis kai kurių knygų išleidimas, draudžiamųjų knygų skaitymas, laikymas ir t. t. ir 6. Neleistinas dalyvavimas nekatalikų tikyboj.

160. Apostazija, erezija ir atskala. — 1. Apostazija, erezija ir atskala yra nusikaltimai.

2. Kas yra apostatas, eretikas ir atskalūnas, Kodeksas I. C. kalba štai kaip: „Jeigu kas pakrikštytas, tebesivadindamas krikščionis, užsispyręs neigtų bet kurią tiesą, tikėtiną fide divina et catholica, ar ja abejotų, yra eretikas; jeigu visai mestų krikščionių tikybą—apostatas; jeigu, galop, atsisako priklausyti papos ar bendrauti su Bažnyčios nariais — atskalūnas" — kan. 1 325, § 2.

1) Tikybos apostatui, kaip ką tik matėme, reikia dviejų dalykų, būtent: a) Apostatas turi būti krikščioniškai pakrikš-

tytas. Tik nesvarbu, ar jis pakrikštytas katalikiškai, pravoslaviškai ir t.t., iškilmingai ar privatiniu būdu ir t. t. — tai vis delto krikščioniškas krikštas. b) Apostatas turi visai nesti krikščionių tikybą. Nesvarbu, kur jis dingsta, būtent, ar prisideda prie kurios neteisingos tikybos ar ne. Todel tikybos apostatas yra tas krikščionis, kurs virsta stabmeldžiu, žydu, budistu, islaizmo sekėju, religiniu skeptiku, ateistu, panteistu, teoretiniu indiferentu, racionalistu, pozityvistu, materialistu, laisvamaniu, teosofu, modernistu ir t. t. Tas pat pasakytina apie tuos, kurie neigia Dievo apreiškimo galėjimą ar buvimą; nes čia griaunama visa krikščionių tikyba. Atbulai, neapostazija — praktikinis indiferentizmas ar visai nebėjimas krikščionių tikybos pareigų, nebent jeigu žodžiu ar darbais parodytų, jog visai esąs atsipalaidavęs nuo krikščionių tikybos. Paskutiniojo įvykio pavyzdys — jeigu testamente įsakytų save palaidoti vien civiliniu būdu, sudeginti ir t. t.

Apostazija yra nusikaltimas tada, kai krikščionių tikyba metama viduj (animo) ir išoriniu būdu — žodžiu, darbu, bet kokiu išoriniu ženklu, kurį gali kiti matyti, girdėti, pajausti ir t. t. Atbulai, vien vidujinė apostazija ne nusikaltimas. Tai tik nuodėmė. Taipogi savaime ne nusikaltimas vien išorinė apostazija. Tik paskutiniuoju atveju išorinėj srity vis delto laikomas apostatu ir nusikaltusiu apostazija.

Nuo tikybos apostazijos arba apostatų a fide reikia skirti apostatai vienuoliai arba apostatai a religione. Jais vadinami tie vienuoliai, kurie neteisiniu būdu meta vienuoliją. Be to, nuo tikybos apostatų reikia skirti seniau vadinamieji apostatai ab ordine. Tai dvasiškiai, neteisiniu būdu metę augštuosius šventimus ir sugrįžę į pasaulinį luomą. Jie visi savaime neįeina į apostaziją a fide ir nenusikalsta apostazijos nusikaltimu. Tai kiti dalykai ir kiti nusikaltimai.

2) Eretikui reikia štai ko: a) turi būti pakrikštytas, kaip augščiau, kur kalbėjom apie apostatus (sub 2, 1 a); b) tebesivadinti krikščionis, ir c) užsispyręs neigti kurią tiesą, tikėtina „fide divina et catholica", ar ja abejoti.

Fide „divina et catholica" yra tikėtina visa tai, kas Dievo apreikšta ir įdėta į Šv. Raštą ar laikosi tradicijoj ir, be to, Bažnyčios iškilmingai ar paprastai ar visuotine magisterija paskelbta tikėti (plg. kan. 1 323, § 1). Atbulai, čia neįeina teologijos išvados (conclusio theologica), t. y. kas nėra apreikšta, tik išplaukia iš kalbamosios apreiškimo tiesos. Išimtis — jeigu išvada būtų atskira dalis to dalyko, kuris glūdi pačiose premisose, pav., Kristus yra miręs už mane ir t. t. Taipogi, neįeina tos pasmerktosios propozicijos, kurios nėra erezija, tik papiktinančios, įžeidžiančios ir t. t. Galop, I. Chelodi sako, jog neįeiną net dogmatiški faktai (factum dogmaticum)[1]). Paskutiniojo dalyko pavyzdžiai: Tridento susirinkimas yra teisinis, Pijus XI yra teisiniu būdu išrinktas ir konsekvenčiai teisinis šv. Petro „successor in episcopatu romano" ir t. t.

Nesvarbu, ar eretikas prisidėjo, įstojo ar įsirašė į bet kurią neteisingą tikybą ar ne, kaip ir apostazijoj (sub 2, 1 b).

Tam dalykui, kad erezija būtų nusikaltimas, reikia štai ko:

a) Erezija turi būti formalinė. Ji būna tada, kai tikėtina kuri tiesa atmetama laisvai ir žinant, jog tai iš tikrųjų yra tikėtina. Atbulai, materialinė erezija ne nusikaltimas. Ji yra ne kas kita, kaip klaidingas manymas (iudicium erroneum), kurs kyla vien iš nežinojimo ir nėra valios užsispyrimo. Kalbamasis nežinojimas gali būti net labai kaltas (ignorantia crassa vel supina). Tik tyčia norėta klaida ar nežinojimas nepateisina nuo erezijos nusikaltimo.

b) Erezija turi būti vidujinė ir išorinė. Vadinasi, vidujinis klaidingas manymas turi būt išreikštas viršuj arba išoriniu būdu taip, kad kiti galėtų girdėti, matyti, pajausti ir t. t. Jeigu to niekas nepajautė, tai įvyko atsitiktinai. Tik išoriniu būdu išreiškiamoji erezija turi būt išreikšta „actu manifesto, humano et malo, non autem ambigue, non in ebrietate, non consilii causa" ir t. t.

Išoriniu būdu išreikšti erezija galima žodžiu, raštu, ženklu, teigiamais ar neigiamais veiksmais ir t. t. Todel erezija ir ere-

[1]) Ius poenale, n. 57.

zijos nusikaltimas — stengimasis sužinoti slaptos žmogaus mintys ar būsimieji laisvi jo veiksmai, težinomi vien Dievui, vadinamaisiais judamaisiais stalukais, magnitizmu ir kitais spiritizmo eksperimentais arba priemonėmis. Tik čia reikia atkreipti dėmesys, kad tai prieštarauja tikybos tiesoms, ir reikia laikyti tiesa ar bent abejoti, kad tai negalį būti netiesa. Taipogi nusikalsta tas, kas nekrikštija savo vaikų del to, kad netiki arba nepripažįsta krikšto; kas civiliniu būdu tuokiasi, netikėdamas arba nepripažindamas krikščioniškų jungtuvių; kas sakosi pripažįstąs visa tai, ko eretikai moką ir t. t.

Atbulai, vien vidujinė erezija tik Dievo akyse tesutepa žmogaus sielą ir vien išorinė erezija savaime nėra nusikaltimas. Tik paskutinioji išorinėj srity vis delto laikoma erezija ir tikru nusikaltimu, arba įvykusia taipogi viduj, kaip ir apostazijoj (sub 2, 1).

3) Kas pasakyta apie ereziją ir jos nusikaltimą, tas pat pasakytina apie tikėtinų tiesų abejojimą. Taigi, jeigu augščiau kalbėtomis tikėtinomis tiesomis abejojama viduj ir tai išreiškiama viršuj arba išoriniu būdu, tai tikra erezija ir jos nusikaltimas. Tik pats abejojimas turi būti pozityvus. Atbulai, negatyvus abejojimas nėra erezija ir nėra erezijos nusikaltimo.

4) Atskalūnui reikia trijų dalykų, būtent: a) atskalūnas turi būti krikščioniškai pakrikštytas, b) tebesivadinti krikščionis ir c) atsisakyti priklausyti papos ar bendrauti su Bažnyčios nariais.

Atskala, kaip matom, yr atsiskyrimas nuo Bažnyčios. Tai įvykti gali dvejopu būdu, būtent: a) Atsisakant priklausyti papos. Tik papa čia reiškia Bažnyčios galvą, t. y. šv. Petro įpėdinį. Atbulai, ne atskala, jeigu kas atsisakytų priklausyti esamojo papos asmens. Taipogi ne atskala, jeigu kas, neatmesdamas papos valdžios, atsisakytų klausyti kai kurių papos įsakymų. Juo labiau ne atskala, jeigu kas neklausytų papos visai pasauliniuose dalykuose. Čia katalikas yra nepriklausomas papos arba laisvas. Be to, kalbamajai atskalai nereikia prisidėti prie jokios neteisingos tikybos ir t. t., kaip ir apostazijoj (sub 2, 1 b) ar erezijoj (sub 2, 2). b) Jeigu kas atsisakytų

bendrauti su Bažnyčios nariais, t. y. įkurtų savo katalikų tikybą ar prisidėtų arba įstotų į jau esamą atskalūnų bažnyčią.

Atskala tebūna nusikaltimas tada, kai atskilstama nuo Bažnyčios vienybės viduj ir išoriniu būdu, kaip ir apostazijoj (sub 2, 1) ir erezijoj (sub 2, 2).

Atskala gali būti gryna (pura). Tai būna tada, kai nėra erezijos. Dažniausiai atskala būna mišri (mixta) — susijusi su erezija, pav., atmetant papos primatą ir t. t. Paskutiniuoju atveju yra taipogi du nusikaltimu, būtent, atskalos ir erezijos.

I pastaba. — Kas pasakytina apie liberalus? Liberalizmas pasmerktas. Tai, be kitko, padarė Leonas XIII, litt. encycl. „Libertas", 20 birž. 1888 m.[1]) Jeigu apie liberalizmą kalbėsime detaliau, tai skirtinas dalykas. Ir tai, kraštutinis liberalizmas savaime yra tas pat, kas ir naturalizmas ar racionalizmas. Taigi jis yra apostazija a fide. Vadinamasis mitiguotasis liberalizmas, stačiai sakant, yra erezija ar resp. atskala. Todel objektyviai bus eretikas tas krikščionis, kuris išpažįsta visą mitiguotąjį liberalizmą ar bent svarbesniuosius jo dalykus. Kas tik antraeilės mitiguotojo liberalizmo klaidas išpažįsta, tai veizėtina į jų kokį, būtent, kas yra prieš tikėtinas tiesas, tai objektyviai erezija; kas nėra prieš tikėtinas tiesas, tai ne erezija, bet vis delto peiktina ir t. t. Tik mitiguotasis liberalizmas subjektyviai del tam tikro nežinojimo ir t. t. dažnai pateisinamas nuo erezijos ar atskalos ir įudviejų nusikaltimų (plg. n. 160, 3).

II pastaba. — Kas pasakytina apie socialistus? Atsakytina štai kaip: visiškas arba šiandienykštis socializmas objektyviai yra erezija ar resp. atskala, nes daug ko yra eretiška ir daroma atskalūniškai[2]). Tik subjektyviai del nežinojimo ir t. t. dažnai pateisinama nuo erezijos ar atskalos ir įudviejų nusikaltimų (plg. n. 160, 3).

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 600.

[2]) V. Cathrein, Der Socialismus[16], Freiburg 1923; K. Paltarokas, Socialis klausimas.

3. Bausmės yra šios: „Bet kurs krikščioniškos tikybos apostatas", sako kan. 2314, § 1: „ir bet kurs ir atskiras eretikas ar atskalūnas" baudžiamas štai kaip:

„1°. Pačiu įvykiu užsitraukia ekskomuniką". Sąžinės srity ji yra specialiniu būdu rezervuota Apaštališkajam Sostui, nes tas pat kanonas, § 2 sako: „Ekskomunikos absoliucija, apie kurią kalba § 1 (kan. 2314), yra specialiniu būdu rezervuota Apaštališkajam Sostui..." „Bet jeigu apostazijos, erezijos ar atskalos nusikaltimas bet kokiu būdu, net laisvai prisipažįstant, patektų į išorinę sritį, priederančią vietos ordinarui...", tęsia toliau tas pat kanonas, tai toj srity yra rezervuota tam pat vietos ordinarui.

Kalbamąją ekskomuniką, stačiai kalbant, užsitraukia tie apostatai, eretikai ir atskalūnai, kuriuos augščiau apibrėžėme. Kas kita pasakytina apie tuos materialinius eretikus ar atskalūnus, kurie yra gimę ir išaugę erezijoj ir t. t., jeigu jie yra in bona fide. Taip, jie savaime nėra ekskomunikuoti. Bet kadangi praktikoj sunku tikėti jų bona fide, tai išorinėj srity visi jie vis delto laikomi ekskomunikuotais.

Mišrūs atskalūnai užsitraukia dvi ekskomuniki, būtent, vieną už atskalą, gi antrąją už ereziją.

„2°. Jeigu įspėti nepasitaisytų, tai tebūna iš jų atimta beneficija, dignitatė, pensija, oficija ir kitos pareigos, kurios turimos Bažnyčioj; tebūna paskelbti nustojusiais šlovės, ir dvasiškiai, atkartojus įspėjimą, tebūna deponuoti" — kan. 2314, § 1. Šios bausmės tėra išsprendžiamosios, tik įsakytos.

„3°. Jeigu įsirašytų ar viešai prisidėtų prie nekatalikų tikybos, tai pačiu įvykiu nustoja šlovės ir, neliečiant kan. 188, n. 4 įsakymo, dvasiškiai, nepaklausę įspėjimo, tebūna degraduoti" — kan. 2314, § 1. Nekatalikų tikyba čia suprantama eretikų ir atskalūnų. Gi kan. 188, n. 4 sako: „Del tylaus atsisakymo, spėjamo pačių teisių, pačiu įvykiu ir be jokio paskelbimo vakuoja bet kokios oficijos, jeigu dvasiškis... viešai mestų katalikų tikybą".

Visos kalbėtosios bausmės neturi pateisinamųjų žodelių. Todel šiuo titulu negalima taikinti jokių pateisinamųjų aplinkybių.

Taigi, pav., kalčiausias įstatymo ar vien bausmės nežinojimas (ignorantia crassa vel supina) nepaleidžia nuo įvykio ekskomunikos ir įvykio baudžiamųjų bausmių, apie kurias kalba kan. 2 229, § 3, n. 1. Tik tas nežinojimas tegali pateisinti nuo įvykio bausmių už ereziją. Bet tai pridera ne nuo šio nusikaltimo bausmių, tik nuo pačios erezijos prigimties, kur, kaip matėm augščiau (sub 2, 2), reikia užsispyrimo — laisvos valios ir žinojimo ir t. t.

4. Kadangi ekskomunika už apostazijos, erezijos ir atskalos nusikaltimus sąžinės srity yra specialiniu būdu rezervuota Apaštališkajam Sostui, tai toj srity tegali ją atleisti tas, kas turi tam tikrą galią. Tik čia nereikia išsižadėjimo arba abjuracijos.

Vietos ordinarui priderančioj srity kalbamąją ekskomuniką atleisti gali tas pat ordinaras ar jo įgaliotinis. To padaryti savaime negali generalinis vikaras. Tam dalykui reikia specialinio įgaliojimo arba mandato.

Jeigu kalbamąją ekskomuniką atleidžia vietos ordinaras ar jo įgaliotinis išorinėj srity, tai daroma štai kaip: a) Pirma reikia padaryti abjuracija (išsižadėjimas), arba išpažinti tikyba (professio fidei). Abjuracija turi būti juridiška. „Gi išsižadėjimas būna juridiškas tada, kai padaromas prie vietos ordinaro paties ar jo įgaliotinio ir bent dviejų liudytojų" — kan. 2 314, § 2. b) Paskiriama tam tikra apgaila ir įsakoma atitaisyti, kiek galint, papiktinimas. c) Jeigu ekskomunikuotas būtų prisidėjęs prie neteisingos tikybos, tai iš jos turi atsipalaidoti. — Sub a įsako kan. 2 314, § 2. Gi kas pasakyta sub b ir c, glūdi to paties kanono žodžiuose „servatis de iure servandis".

„Gi taip paleistam (nuo kalbamosios ekskomunikos) paskum gali atleisti nuodėmę kiekvienas nuodėmklausis sąžinės srity" — dar pastebi kan. 2 314, § 2. Nuodėmė čia suprantama apostazijos, erezijos ir atskalos, kuri pirma buvo rezervuota ekskomunikos atžvilgiu.

Pastaba. — Jeigu atvirstų „acatholicus", tai pasakytina štai kas: a) Jeigu būtų tikrai žinoma, kad jis nėra pakrikštytas ar yra netikrai krikštytas, tai pakrikštija-

mas absoliutiniu būdu. Tada nereikia nei išsižadėjimo, nei cenzūros absoliucijos, nei išpažinties. b) Jeigu „acatholicus" yra pakrikštytas ir jo krikštas yra tikrai tikras, tai perkrikštyti nereikia. Tada pirma eina abjuracija, paskum atleidžiama ekskomunika išorinėj srity ir, galop, eina išpažintis, kurios gali klausyti kiekvienas nuodėmklausis. c) Jeigu krikštas yra abejotinas, tai pirma daroma abjuracija, paskum su sąlyga perkrikštijama, gi dar paskiau paleidžiama nuo ekskomunikos ir, galop, klausoma išpažinties ir su sąlyga atleidžiamos nuodėmės[1]). d) Jeigu atvirsta mažametis, būtent, vaikinas nesukakęs 14 metų, gi mergaitė — 12 metų amžiaus, tai nereikia nei abjuracijos nei ekskomunikos absoliucijos; nes jų nesaisto jokios įvykio cenzūros[2]).

5. Atskala ir erezija jau senų senovėj Bažnyčios buvo laikomi didžiausiais nusikaltimais. Jie būdavo atleidžiami tik mirštant. Kai kur nė tada nebūdavo atleidžiami. Tik vėlitėliau kalbamieji nusikaltimai imta atleidinėti, paskiriant didžiausias apgailas.

Atvirtus Romos imperatoriams, už apostaziją ir ereziją imta bausti taipogi valstybės įstatymais — būdavo konfiskuojami nusikaltėlio turtai, ištremiama ir net baudžiama mirti.

Nuo VIII amžiaus, sumažėjus apostazijoms ir erezijoms, ne taip smarkiai bebūdavo baudžiama už kalbamuosius nusikaltimus. XII amžiuj vėl paaštrėjo taktika su apostatais ir eretikais. Įkurta inkvizicija. Ji eretikus ex professo persekiojo. XIII amžiuj Fridrikas II išleido naują bausmę — bausmę, kur eretikai buvo deginami ant laužu.

Prieš Kodeksą I. C. bausmės už apostaziją, ereziją ir atskalą buvo tokios pat, kaip ir dabar, išskyrus baudžiamąsias bausmes.

161. Erezijos įtarimas (de suspicione haeresis). — 1. Įtarti erezija yra ne kas kita, kaip spėti, kad tam tikru pasielgimu

[1]) Plg. S. C. de Prop. Fide, instr. 20 iul. 1859.
[2]) Plg. A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 513.

arba veiksmu esą prisidedama ar išpažįstama erezija. Pav., kas drįsta nešti savo vaiką pakrikštyti nekatalikų dvasiškiui, tas įtariamas tuo, kad išpažįstąs pačią ereziją. Arba vėl, kas perdaug santykiauja su karštu eretiku be reikalo, tas galimas įtarti tuo, kad esąs parsidavęs erezijai ir t. t.

2. Erezijos įtarimas skirstomas t e i s i ų ir a b h o m i n e. Pirmasis būna tada, kai pačios teisės įtaria erezija. Tuos atvejus Kodeksas I. C. taksatyviai įvardija. Tai kan. 2 316, 2 319, § 2, 2 320, 2332, 2 340, § 1 ir 2 371. Antrasis būna, kai erezija įtaria vyresnysis. Jis dar skirstomas „levis", „vehemens" ir „violenta".

3. Tie veiksmai, kurie įtariami erezija, dažniausiai savaime yra nusikaltimai. Už juos esama taipogi savos bausmės. Bet mūsų dalykui vis delto pirma reikia kanoniškai įspėti. Jeigu erezijos įtarimas yra teisių, tai pačios teisės įspėja pasakydamos, kada esama įtariama erezija, ir nebereikia jokio naujo ar tam tikro įspėjimo. Jeigu kalbamasis įtarimas yra ab homine, tai pirma reikia tam tikrai įspėti. Abiejais atvejais, nepaklausius įspėjimo, gimsta naujas nusikaltimas — nusikaltimas kvalifikuotas, arba stačiai erezijos įtarimo nusikaltimas.

4. „Įtartajam erezija, kurs įspėtas nepašalintų įtarimo priežasties, tebūna uždrausti teisiniai veiksmai ir dvasiškis, be to, nepaklausęs naujo įspėjimo, tebūna suspenduotas a divinis; gi jeigu per šešis mėnesius nuo bausmės užsitraukimo įtartasis erezija nepasitaisytų, tebūna laikomas eretiku ir nubaustas bausmėmis už ereziją" — kan. 2 315. Kadangi šis kanonas nedaro jokios restrikcijos, tai taikintinas taip teisių, taip ab homine erezijos įtarimo nusikaltimui.

Visos bausmės už erezijos įtarimo nusikaltimą yra išsprendžiamosios. Išimtis — įvykio bausmės už pačią ereziją, kur galutinai užsitraukiamos.

Šeši mėnesiai, kuriems praslinkus įtartasis erezija virsta tikru eretiku, eina nuo paskutinės bausmės už erezijos įtarimo nusikaltimą, būtent, jeigu esama pasaulininko, tai nuo uždraudimo teisinių bažnytinių veiksmų, gi jeigu esama dvasiškio, tai nuo suspensos a divinis.

162. Padėjimas platinti erezija ir dalyvavimas in divinis. — 1. Nusikalsta tas, kas bet kokiu būdu laisvai ir žinodamas padeda platinti ereziją. Tik kalbamoji erezija turi būti platinama tarp tų, kurie dar nėra eretikai.

Padėti platinti erezija galima žodžiu, raštais ir net darbais arba veiksmais. Žodžiu ar raštais, pav., rekomenduojant ar giriant eretikus ar nurodant, kaip lengviau paplatinti erezija. Tik jeigu kalbamieji žodžiai ar raštai būtų visai prieš „fidem divinam et catholicam", tai jau būtų nebe padėjimas platinti erezija, bet stačiai erezija arba erezijos nusikaltimas. Darbais, pav., duodant subsidiją, vietą ar valgį eretikui tam, kad lengviau būtų platinama erezija.

Be to, kalbamajam nusikaltimui nesvarbu, ar erezija platinti padedama pozityviai ar negatyviai. Pozityviai būna tada, kai kas daroma erezijos naudai, pav., išnuomojami namai susirinkimams, duodama pinigų raštams išleisti ir t. t. Tik materialinį padėjimą, pav., namų išnuomojimą, gali pateisinti proporcinga negerovė. Negatyviai padedama, kai apie eretikus nepranešama, jų neskundžiama ar nebaudžiama, kur tai darytina ex officio, tik ne vien meilės pradu.

Galop, nesvarbu, ar erezija platinti padedama viešai ar privatiniu būdu arba slapta. Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamuosius žodelius „laisvai ir žinodamas".

2. Taipogi nusikalstų tas, kas dalyvautų šventose eretikų apeigose (in divinis) prieš kan. 1 258, kuris skamba šiaip: „§ 1. Neleistina tikintiesiems bet kokiu būdu aktyviai dalyvauti šventose nekatalikų apeigose. — § 2. Galima toleruoti pasyvus arba visai materialinis dalyvavimas, einant civilines pareigas ar iš pagarbos del didelės priežasties, patikrintos vyskupo abejojamu atveju, nekatalikų laidotuvėse, jungtuvėse ir kitose į tai panašiose iškilmėse, by tik nebūtų pavojaus suklysti ir papiktinti". Todel nusikalsta tas, kas eina jungtis prie eretikų dvasiškio, būna eretiško krikšto tėvu, leidžia laikyti eretikų pamaldas katalikų bažnyčioj ir t. t.

3. Bausmės: „Kas bet kokiu būdu laisvai ir žinodamas padeda platinti ereziją ar kas dalyvauja šventose eretikų ap-

eigose prieš kan. 1 258 įsakymą, tas yra įtariamas erezija" — kan. 2 316.

163. Pasmerkto mokslo gynimas ir t. t. — 1. „Kas užsispyręs", sako kan. 2 317: „viešai ar privatiniu būdu moko ar gina tą mokslą, kurs yra pasmerktas Apaštališkojo Sosto ar visuotinio susirinkimo ne už eretiškumą formaline prasme...", tik todel, kad yra klaidingas (erroneus), piktinąs (scandalosus), nedoras (impius), prapultingas (perniciosus) ir t. t., tas savotiškai nusikalsta.

Mokyti reiškia dėstyti nežinantiems, gi ginti — įrodinėti, jog pasmerktasis mokslas nebuvęs vertas pasmerkti. Atbulai, nebus gynimo, jeigu kas stačiai (simpliciter) sakytų, jog, jo nuomone, tai nebuvę pasmerktina.

Kalbamasis mokslas turi būti pasmerktas. Atbulai, neužtenka vien uždrausti jis skleisti, kaip kartais daroma tam tikrais protingo administravimo sumetimais. Jis turi būti pasmerktas visuotinio susirinkimo ar Apaštališkojo Sosto. Į paskutinįjį čia įeina taip papa, taip Romos kongregacijos. Nes kan. 7 Apaštališkasis Sostas bažnytinėse teisėse reiškia taip papą, taip bet kurią Romos Kūrijos dikasteriją, nebent jeigu daiktų prigimtimi ar iš įstatymo konteksto kas kita būtų matoma, ko mūsų kalbamuoju atveju visai nėra. Todel neteisingai kalba I. Sole, kurs iš mūsų nusikaltimo išskiria kongregacijų pasmerktąjį mokslą[1]).

2. Abu kalbamuoju nusikaltimu, t. y. taip mokymo, taip gynimo pasmerkto mokslo, turi pateisinamąjį žodelį „užsispyręs" (pertinaciter).

3. Už mokymą ar gynimą pasmerkto mokslo baudžiama štai kuriomis bausmėmis:

a) Kan. 2 317 sako: „...tebūna pašalintas nuo sakymo pamokslų, klausymo išpažinčių ir bet kokių mokymo pareigų...", vadinasi, bažnytinėj srity. Bausmės išsprendžiamosios, tik įsakytos.

[1]) De delictis et poenis, n. 324.

b) Užsitraukiamos visos tos bausmės, kurios yra išleistos pasmerkimo arba mokslą pasmerkiamojo nusprendimo; nes ką tik cituotas kan. 2317 dar priduria: „neliečiant kitų bausmių, kurias, gal, yra išleidęs pasmerkiamasis nusprendimas ..." Todel visos bausmės, išleistos pasmerkiamųjų papos ar kongregacijų nusprendimų — propozicijų ar sentencijų, apie kurias čia kalbame — šiandien tebeturi galią arba Kodeksas I. C. jas patvirtino. Tik tai, mano išmanymu, pasakytina apie tas propozicijas ar pasmerkiamuosius nusprendimus, kurie dar turėjo galią prieš Kodeksą I. C. ar po jo nuspręsta. Nes bausmės aiškintinos suglaustai ir kitaip būtų baudžiama ir už tai, kas senų senovėj buvo nuodai, gi šiandien visai nebėra „scandalosum, perniciosum" ir t. t. Be to, čia galimos išskirti tos bausmės, kurios kalbamųjų nusprendimų ne išleistos, tik primintos ar patvirtintos, kur kas kitas seniau buvo ar yra išleidęs. Tai rodo kan. 2317 žodis „statuerit".

c) Ordinaras reikale pašalinti papiktinimą gali paskirti iš savęs bausmes. Tik pirma reikia įspėti (kan. 2317).

Baudžiant tomis bausmėmis, apie kurias kalbama sub a—b, visai nereikia įspėti; nes to nereikalauja mūsų nagrinėjamas kan. 2317. Todel priešinga nuomonė yra visai neteisinga[1]). Įspėti tereikia, kaip jau sakėme sub c, ordinaro bausmėms.

4. Prieš Kodeksą I. C. pačiu įvykiu įkrisdavo į paprastai rezervuotą papai ekskomuniką: „docentes vel defendentes sive publice, sive privatim propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub poena latae sententiae"[2]). Todel kan. 2317 nusikaltimų bausmės gerokai paplėstos. Tik pridėtas pateisinamasis žodelis.

164. Neteisinis kai kurių knygų išleidimas, draudžiamųjų knygų skaitymas, laikymas ir t. t. — 1. Blogi raštai kenkia žmogui. Tik vieni jų daugiau, kiti mažiau pavojingi. Be to,

[1]) Tos nuomonės yra, pav.: I. Sole, De delictis et poenis, n. 324; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 516.

[2]) Pius IX, const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II n. 1, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

vieni kalbamųjų raštų yra pavojingi atskiriems asmenims, kiti daugeliui arba, bendrai, visiems.

Kas pavojinga, neleistina.

2. Vieni blogųjų raštų draudžiami paties prigimties įstatymo, kiti Bažnyčios.

Prigimties įstatymas draudžia tuos raštus, kurie yra pavojingi žmogaus sielai. Juo raštas yra pavojingesnis, juo jis kalbamojo įstatymo griežčiau draudžiamas. Bet jeigu kam nebūtų ar praslinktų sielos pavojus, tai tuo patim atsitraukia arba liaujasi draudęs prigimties įstatymas.

Prigimties įstatymas draudžia bet kokius pavojingus raštus, būtent, knygas, brošiūras, laikraščius, manuskriptus, lapelius ir t. t. Draudžia pirmiausia skaityti. Bet draudžia taipogi spausdinti ir laikyti, jeigu iš to būtų kam pavojaus.

Bažnyčia draudžia tuos raštus, kurie, bendrai, yra pavojingi visiems. Tas draudimas saisto ne tik tuos, kam tikrumoj pavojinga, bet taipogi ir kitus; nes kan. 21 sako: „Įstatymai, išleistieji bendram pavojui užbėgti už akių, saisto, nors tam tikru atveju nebūtų pavojaus".

3. Bažnyčia jau senai kariauja su blogųjų raštų nuodais. Pirmiau būdavo kreipiama Bažnyčios akis labiausiai į eretikų raštus — stengtasi, kad jie nepatektų į tikinčiųjų rankas ir nesužeistų jų sielų.

Išrasta spauda — padidėjo pavojus. Tada imta kariauti ne tik su jau išleistais raštais, bet taipogi uždrausta spausdinti dvasinės knygos be Bažnyčios cenzūros ir t. t.

Ilgainiui išleistos tam tikros taisyklės neleistinoms knygoms skaityti, laikyt ir t. t., ir gimė draudžiamųjų knygų katalogai arba indeksai. Paskutinis toks indeksas išleistas, įsakius papai Pijui XI.

4. Šiandien Bažnyčia dvejopu būdu draudžia pavojingus raštus, būtent, bendrai ir įvardytai. Pirmasis draudimas — kan. 1 384—1 405. Antrasis — kai įvardytai uždraudžiamos kurios knygos ar raštai. Apaštališkojo Sosto įvardytai draudžiamosios knygos sudėtos draudžiamųjų knygų indekse ir, be to, skelbiamos laikrašty „Acta Apostolicae Sedis".

5. Vieni Bažnyčios draudžiamųjų raštų tik draudžiami, kiti draudžiami ir už juos baudžiama. Apie paskutiniuosius kalba kan. 2 318. Jis skamba šiaip: „§ 1. Pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui, apostatų, eretikų ir atskalūnų knygų leidėjai, išleidę knygas, kur įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala; tas pat pasakytina apie tuos, kurie tas knygas ar kitas, įvardytai uždraustas apaštališkųjų raštų (per apostolicas litteras nominatim prohibitos), gina ar žinodami skaito ar laiko pas save be reikiamo leidimo.

§ 2. Autoriai ir leidėjai, kurių rūpesniu spausdinamos Šventojo Rašto knygos ar jų pastabos (adnotationes) ar komentoriai be reikiamo leidimo, pačiu įvykiu įkrinta į niekam nerezervuotą ekskomuniką".

Kaip matome, po bausmėmis draudžiami ne bet kurie raštai, tik knygos ir tai tam tikros. Tik klausimas, kas čia vadinama knygomis.

Kodeksas I. C. knygas supranta dvejaip, būtent, plačiąja ir tikrąja prasme.

Į knygas plačiąja prasme įeina šiaipjau knygos, brošiūros, laikraščiai ir kitokie rašiniai. Ta prasme knygos vartojamos visame Kodekso I. C. III kn. XXIII titule. Išimtis — jeigu kas kita būtų pažymėtai pasakyta (vz. kan. 1 384, § 2).

Knygoms tikrąja prasme reikia šių dalykų:

a) Knygos, bendrai, turi būti išspausdintos. Todel ne knygos: rankraščiai, litografuoti, hektagrafuoti, fotografuoti ir k. raštai, jeigu skiriami mokiniams ar siaurai žmonių kuopelei. Jeigu jie būtų skiriami daugeliui vartoti, tai kas kita — vis delto knygos.

b) Turi būti tam tikro didumo. Čia vieni sako, jog knygoms reikią 10 psl. in folio, arba 160 psl. in 8° [1]); kiti — apie 250 psl. in 8° [2]). Taigi knygos vadinasi tik tie spaudiniai, kurie

[1]) Pav.: Fr. Schmalzgrueber, Ius canonicum universum, Lib. V tit. 7 n. 55; A. Vermeersch, Theologiae moralis principia ect., III n. 900.

[2]) Pav., A. Veremersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 517.

yra bent 160—250 psl. in 8°. Bet kadangi baudžiamieji įstatymai aiškintini suglaustai, tai penalogijoj knygomis vadintina tik 250 psl. in 8°. Atbulai, knygos nesivadina brošiūros, laikraščiai, savaime žurnalai, išspausdinti lapeliai ir t. t.

Jeigu knygos leidžiamos dalimis, tai knygos bus tada, kai bus išleistas visas veikalas. Atbulai, atskiros to veikalo dalys ne knygos. Išimtis — jeigu atskira dalis būtų tokio didumo, kur jau savaime vadinama knygomis.

Pagaliau, knygomis nevadinamos brošiūros, sudėtos į vieną krūvą, arba į vienas knygas.

c) Objekto atžvilgiu knygos turi sudaryti morališkai vieną veikalą (unitatem). Todel knygos nesivadina tas rašinys, į kurį įdėta daug straipsnių, parašytų įvairiomis temomis ir įvairių autorių. Taipogi neknygos — krestomatija, kur sudėti daugelio rašytojų rašinėliai.

Ar laikraščiai, sudėti į vienas knygas, sudaro knygas tikrąja prasme? Čia veizėtina, ar jie yra tikrųjų knygų didumo ir ar esama objekto vienumo. Jeigu taip, tai bus knygos. Kitaip jų negalima pavadinti knygomis. Taigi, jeigu laikraštis nagrinėja įvairias temas, kur nėsama jokio vienumo objekto ar bent tendencijos atžvilgiu, tai nebus knygų. Atbulai, jeigu bent nuolatinis (habitualis) turinys sudaro bet kokios rūšies ar tendencijos vienumą, tai, kai tik bus išleista tiek puslapių laikraščio, kiek reikia knygoms, ima vadintis knygos. Todel ir filosofijos, teisių, gamtos ir t. t. periodiniai leidiniai, leidžiami atskiromis brošiūromis ar sąsiuviniais, yra tikros knygos, išleidus tikrųjų knygų didumą. Juo labiau tai pasakytina apie periodinius eretikų leidinius, kur nuolat įrodinėjama erezija[1]).

Baudžiamosiose teisėse, arba kan. 2318, knygos suprantamos tikrąja prasme. Nes čia nedaroma jokios restrikcijos, kaip tai padaryta augščiau kalbėtame Kodekso I. C. III kn. XXIII titule.

6. Draudžiamųjų knygų nusikaltimai yra šie:

[1]) S. C. S. Off., 13 ian. 1892, vz P. Gasparri, Fontes, IV n. 1147.

1) Nusikalsta apostatų, eretikų ar atskalūnų knygų leidėjai, išleidę knygas, kur įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala.

Šiam nusikaltimui reikia štai ko:

a) Knygos turi būti parašytos apostato, eretiko ar atskalūno. Gi jie suprantami kan. 1 385, § 2 (n. 160), nes mūsų kan. 2 318, § 1 kalba be restrikcijos. Taigi nesvarbu, ar knygas yra parašęs toks eretikas ir t. t., kuris pridera ar visai nepridera prie jokios erezijos ir t. t. Todel klysta tie, kurie sako, jog čia reikią, kad knygos būtų parašytos tų eretikų ir t. t., kurie priderą (bent taip atrodo) prie kurios sektos, ir jog čia neįeiną katalikai, parašę eretiškas, atskalūniškas ar apostatiškas knygas[1]).

Atbulai, čia neįeina tų knygos, kurie nėra eretikai, apostatai ar atskalūnai Kodekso I. C. prasme, pav., žydai, magometonys, stabmeldžiai ir šiaipjau nekrikštytieji.

b) Knygose turi būt įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala.

Kas yra apostazija, erezija ir atskala, matėm augščiau (n. 160).

Įrodinėti (propugnari) reiškia „data opera tueri", arba tam tikrai ginti, stengtis įtikrinti skaitytojas, įrodinėti ex professo. Atbulai, nebus „įrodinėti", jeigu stačiai (simpliciter) pasakojama arba referuojama ar tik atsitiktinai arba „obiter" ginama.

Nereikia, kad visos knygos būtų eretiškos, atskalūniškos ar apostatiškos arba visose knygose būtų įrodinėjama erezija, atskala ar apostazija. Ne; užtenka vienos klaidos ir vienos vietos, kur kalbamieji dalykai įrodinėjami, gi visos knygos gali kalbėti visai apie kitus dalykus ar būti net pasaulinio turinio.

Jeigu kalbamoji knygų vieta būtų pašalinta, tai vieni vis delto tebelaiko tokiu pat būdu draudžiamomis knygomis[2]);

[1]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris[2], n. 226; Dr. K. Genis „Ganytojuj", Nr. 11 (1922) 337 ir Nr. 4 (1923) 105.

[2]) Pav., Suarez, De censuris, d. 21 s. 2.

kiti neigia[1]). Paskutiniąją nuomonę I. Bucceroni vadina apytikre[2]). Ji, mano išmanymu, yra visai tiesa, nes tada visai nebesama erezijos ir t. t. ir nebesama pavojaus suklysti.

c) Knygos turi būt išspausdintos ir atiduotos knygynams pardavinėti, ar pradėtos paties pardavinėti, ar jau dalinamos, ar platinamos. Atbulai, dar nėra nusikaltimo, jeigu išspausdinta tik keli egzemplioriai ir nepardavinėjama ar jeigu ir daug jų išspausdinta, bet nepradedama pardavinėti ar del kokios priežasties, pav., konfiskavus valstybei, nepaleidžiama į žmones ir t. t.

Kalbamuoju nusikaltimu nusikalsta tik leidėjas. Atbulai, nenusikalsta pats knygų autorius. Išimtis — jeigu jis pats leidžia knygas. Taipogi savaime nenusikalsta spaustuvė — jeigu ne ji leidžia. Juo labiau nenusikalsta raidžių rinkėjai ir t. t.

2) Nusikalsta tas, kas gina apostatų, eretikų ar atskalūnų knygas, kur įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala, ar tas knygas, kurios yra įvardytai uždraustos apaštališkųjų raštų (per apostolicas litteras nominatim prohibitos libros).

Šiam nusikaltimui reikia:

a) Knygos turi būti tokios pat, kaip sub 6, 1 a-b, ar įvardytai uždraustos apaštališkojo rašto.

Apie pirmosios rūšies knygas nebekalbėsime — pasakytina visa tai, kas pasakyta augščiau.

Jeigu kalbėsim apie antrosios rūšies knygas, tai pasakytina štai kas:

Pirma, knygos turi būti uždraustos apaštališkojo rašto (per litteras apostolicas). Vadinasi, uždrausta turi būti paties papos ar pažymėtai jo vardu arba autoritetu. Tik nesvarbu, ar apaštališkasis raštas yra bula ar brevė, konstitucija ar motu proprio. Atbulai, čia neįeina kongregacijų, pav., Indicis ar S. Officii, pasmerktosios knygos, kur pasmerkiamos savo vardu.

Antra, knygos turi būt įvardytai uždraustos, t. y. įvardijant autorių ir knygų antraštę ar bent vien knygų antraštę. At-

[1]) Pav., La—Croix, pas I. Bucceroni, Commentarii[5], Romae 1899, 105.

[2]) Commentarii[5], 105.

bulai, čia neįeina tos knygos, kurios draudžiamos bendrai, ir uždraustieji visi in globo kurio autoriaus veikalai.

Trečia, daugelis kanonistų[1]) ir moralistų [2]) iš kalbamųjų knygų dar reikalauja, kad būtų uždraustos po ekskomunika, rezervuota Apaštališkajam Sostui. Taip jie kalba, laikydamiesi senovės. Kai kurie kanonistai taip tekalba apie prieškodeksines knygas ir išskiria pokodeksinius laikus[3]). Tik šie kalba visai be įrodymų. Bet, mano išmanymu, nagrinėjamosioms mūsų knygoms visai nereikia jokios ekskomunikos. Nes Kodeksas I. C. kalba be restrikcijos, senovės teisės penalogijoj ne įrodymas ir kitaip kan. 2318, § 1 būtų visai nereikalingas.

Ketvirta, ne kiekvienos knygos, kurios yra įdėtos į draudžiamųjų knygų indeksą, tuo patim laikytinos arba yra įvardytai draudžiamos, apie kurias čia kalbame. Ne; tokios tėra tos, kurios tikrumoj įvardytai yra uždraustos apaštališkųjų raštų, pav., I. N. Nuytz, Iuris ecclesiastici institutiones ir In ius ecclesiasticum universum tractationes (Pius IX, breve, 22 aug. 1851).

b) Nusikalsta tas, kas kalbamąsias knygas gina.

Ginama, kai fiziškai ar morališkai, pozityviai ar negatyviai, viešai ar slapta kliudoma apie knygas pranešti tam tikrai vyriausybei, pav., paslepiant, uždraudžiant ir t. t, ar stengiamasi įtikrinti kiti, jog tos knygos esančios geros ir todel neteisingai esančios uždraustos ar draudžiamos, ar stengiamasi užtarti neleistinasis ar draudžiamasis knygų mokslas, įrodinėjama, jog nėsą klaidos ir t. t. Bet čia neįeina tas, kas giria autoriaus stilių, išsireiškimus, gabumus ar tuos knygų objektus, kurie yra leistini ar neuždrausti. Išimtis — jeigu tai virstų pačių knygų pagyrimu ar patvirtinimu.

---

[1]) Pav.: F. M Cappello, De censuris[2], n 229; Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 70; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 517; F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Manuale Iuris Canonici[2], n. 1311.

[2]) Pav., H. Noldin — A. Schönegger, De censuris[15], n. 61.

[3]) Pav.: Caviglioli, pas I. Chelodi, Ius poenale, n. 60; I. Chelodi, t. p.

3) Nusikalsta tas, kas žinodamas be reikiamo leidimo skaito apostatų, eretikų ar atskalūnų knygas, kur įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala, ar tas knygas, kurios yra įvardytai uždraustos apaštališkųjų raštų.

Kalbamasis nusikaltimas būna štai kada:

a) knygos turi būti tokios pat, kaip sub 6, 1 a-b ir sub 6, 2 a.

b) Nusikalsta tas, kas kalbamąsias knygas skaito.

S k a i t y t i čia suprantama tikrąja ir griežtąja prasme ir skaitoma turi būti „humano modo". Todel turi būti skaitoma balsu ar bent akimis ir minty. Be to, skaitytojas turi suprasti tai, ką skaito. Atbulai, čia neįeina tas, kas nesupranta knygų kalbos. Toliau, ne skaitymas, jeigu klausomasi skaitančio ar atmintinai recituojama.

Knygų skaitymo nusikaltimui reikia paskaityti bent šiek tiek — kas sudaro „materiam gravem". Tik sunku nustatyti pati „materia gravis". Čia reikia skirti indiferentiškos ar lyg indiferentiškos dalys ir tos dalys, kur įrodinėjama erezija, apostazija, atskala ar del ko apaštališkojo rašto uždraustos pačios knygos. Pirmuoju atveju tenusikalstama tada, kai perskaitoma bent keletas puslapių. Antruoju atveju — užtenka perskaityti vienas puslapis ar net kelios eilutės. Pagaliau, nenusikalsta tas, kas, sklaidydamas knygas, ši tą paskaito. Tik ir čia, žinoma, išskirtinas antrasis ką tik kalbėtasis atvejis.

Ar nusikalsta draudžiamųjų knygų skaitymu tas, kas kitą prašo skaityti? Prieš Kodeksą I. C. kanonistai, bendrai, neigiamai kalbėdavo ir tai be jokios restrikcijos. Tą pat tebetvirtina kai kurie šiandienykščiai kanonistai ir moralistai[1]). Jų įrodymas yra tai, kad kan. 2318, § 1 nieko nesakąs apie prašančiuosius skaityti. Kalbamasis dalykas, mano išmanymu, pridera nuo to, ar prašomasis skaitytojas turi reikiamą leidimą skaityti tas knygas ar ne. Pirmuoju atveju iš tikrųjų nėra nusikaltimo. Antruoju atveju tikrai nusikalstama. Tai bendrininka-

[1]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris[2], n. 233; K. Genis „Ganytojuj", Nr. 11 (1922) 337 ir Nr. 4 (1923) 105; Alb. D. Cipollini, De censuris, 106; H. Noldin, De praeceptis Dei et Ecclesiae[15], Oeniponte 1922, n. 706.

vimas, apie kurį kalba kan. 2 209, plg. kan. 2 231. Į priešininkų įrodymą atsakytina tai, kad bendrosios baudžiamųjų teisių taisyklės, in casu bendrininkavimo, kiekviename kanone savaime numanu ir jos minėti kan. 2 318, § 1 būtų buvę „superfluum".

c) Skaitydamas kalbamąsias knygas nusikalsta tik tas, kas skaito be reikiamo leidimo. Jo nereikia tik kardinolams, rezidencialiniams ir titulariniams vyskupams ir kitiems ordinarams (kan. 1 401). Be to, išimamas kan. 1 400.

Draudžiamąsias knygas skaityti leidžia S. C. S. Officii (kan. 247, § 4). Tik į bendrą jos leidimą savaime neįeina tos knygos, kurios yra uždraustos ordinarų. Tam dalykui reikia, kad Apaštališkojo Sosto leidime būtų pažymėta, jog galima esą skaityti net ordinarų ar bet kieno draudžiamos knygos (kan. 1 403, § 1). Be to, ordinarai gali leisti skaityti savo draudžiamąsias knygas. Gi teisių ar Apaštališkojo Sosto uždraustąsias knygas skaityt jie tegali leisti savo valdiniams greitais atvejais (in casibus dumtaxat urgentibus) ir tai tik atskiras knygas (kan. 1 402, § 1).

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „žinodami" (scienter).

4) Nusikalsta tas, kas žinodamas ir be reikiamo leidimo laiko apostatų, eretikų ar atskalūnų knygas, kur įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala, ar tas knygas, kurios yra įvardytai uždraustos apaštališkųjų raštų.

Čia nusikalstama:

a) Kai knygų esama tokių pat, kaip augščiau, sub 6, 1 a—b ar sub 6, 2 a.

b) Kas kalbamąsias knygas laiko. Laiko pas save ar pas kitą, neturintį reikiamo leidimo. Paskutiniuoju atveju nusikalsta taip tas, kieno knygos laikomos, taip tas, kurs jas laiko. Be to, nesvarbu, kuriam reikalui knygos laikomos, pav., pačiam skaityti ar kitiems davinėti, parduoti ir t. t. Dar toliau, nesvarbu, ar laikytojas moka skaityti pats ar ne. Todel šis draudimas liečia bet kokius knygynus ir bibliotekas. Čia nusikalsta tikrieji jų savininkai. Jeigu knygynas priderėtų kuriai draugijai, tai nusikalsta draugijos pirmininkas, bibliotekorius ir

visi tie, kurie įeina į jos turtų savininkų katalogą. Atbulai, vargu čia įeina knygynų knygų pardavinėtojai ar bibliotekų knygų davinėtojai, jeigu ne jų pačių yra knygynas ar biblioteka; nes jie nėra knygų laikytojai. Tiesa, H. Noldin-Schönegger išskiria viešąsias bibliotekas[1]). Bet jis kalba be įrodymų ir tai prieštarauja kan. 2318, § 1, kur nėra jokios restrikcijos.

Tam dalykui, kad kalbamųjų knygų laikymas būtų nusikaltimas, anos knygos reikia laikyti tam tikrą laiką. Tai galima suprasti ilgiau, nekaip mėnesį. Tik čia protinga priežastis gali pateisinti ir nuo laikymo ilgesnį laiką, būtent, dar vieną mėnesį, pav., laukiant teisinio leidimo, progos įduoti turinčiam reikiamą galią ar naudingai ir teisiniu būdu parduoti. Bet taip pirmuoju, taip antruoju atveju išskiriamas atvejis, kur esama pavojaus suklysti ar papiktinti kiti — tada visai negalima laikyti.

c) Nusikalsta tas, kas kalbamąsias knygas laiko be reikiamo leidimo. Čia pasakytina tas pat, kaip augščiau, sub 6, 3 c.

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „žinodami" (scienter).

I pastaba. — Jeigu kas turi kalbėtąsias draudžiamas knygas, tai negali nei skaityti nei laikyti. Praktiškas išėjimas — prašyti reikiamo leidimo skaityti ir laikyti ar įduoti, atiduoti ar parduoti tam, kas turi reikiamą leidimą tokioms knygoms skaityti ar laikyti.

II pastaba. — Kalbėtųjų knygų skaitymas ir laikymas yra du atskiru nusikaltimu. Tik kolei anos knygos laikomos skaityti ir kolei skaitomos, tėra vienas skaitymo nusikaltimas. Kas kita bus, jeigu jos laikomos perskaičius.

III pastaba. — Skaityti, laikyti ir t. t. tos knygos, kurios yra draudžiamos tik prigimties įstatymo, paprastai draudžiamos bažnytinių teisių ar stačiai įdėtos į vadinamąjį indeksą, nėra nusikaltimo. Konsekvenčiai už tai ne-

[1]) De censuris[15], n. 62.

įkrintama į ekskomuniką, apie kurią kalbėsime žemiau (sub 7). Tai tik nuodėmė[1]).

5) Nusikalsta tie autoriai ir leidėjai, kurių rūpesniu spausdinamos Šventojo Rašto knygos ar Jo pastabos ar komentoriai be reikiamo leidimo.

Čia pasakytina štai kas:

a) Kas yra Šventasis Raštas, visiems gerai žinoma. Pastebėsime tik tai, jog čia įeina visa tai, kas Tridento susirinkimo vadinama Šventuoju Raštu.

Nesvarbu, ar Šventojo Rašto originalas ar vertimas spausdinamas. Taipogi nesvarbu, ar spausdinamas visas Šventasis Raštas ar tik Jo dalis. Tik paskutiniuoju atveju spaudinys turi būti tokio didumo, kaip knygos tikrąja prasme, būtent, 160—250 pusl. in 8°. Tai rodo kan. 2 318, § 2 žodis „knygas" (libros).

b) Šventojo Rašto pastabos vadinasi atskirų Jo skyrių ar tekstų paaiškinimai. Komentoriai — kai aiškinamos ištisos Šventojo Rašto dalys ar knygos.

Šventojo Rašto pastaboms ir komentoriams nereikia tokio didumo, kurio didumo yra knygos tikrąja prasme; nes kan. 2 318, § 2 jų nevadina knygomis. Todel nieku būdu negalima sutikti su tais, kurie ir čia reikalauja knygų didumo[2]).

c) Nusikalsta kalbamųjų knygų ir raštų autoriai ir leidėjai, kurie rūpinasi jas išspausdinti. Atbulai, nenusikalsta spaustuvė, raidžių rinkėjai ir t. t., nebent jeigu jie leistų. Net pats autorius nenusikalsta, jeigu visai be jo spausdinama.

d) Nusikalstama, jeigu be reikiamo leidimo spausdinama.

Jeigu spausdinamas Šventojo Rašto vertimas be pastabų, tai reikia Apaštališkojo Sosto leidimo. Jeigu Jis būtų su pastabomis, tai užtenka vyskupo leidimo. Tik paskutiniuoju atveju dar reikia, kad būtų spausdinama, prižiūrint vyskupui (sub vigilantia episcopi — kan. 1 391). Šventojo Rašto pasta-

[1]) B. Ojetti. Synopsis rerum moralium et iuris pontificii[3], Romae 1912, n. 2602. Apie kalbamosios nuodėmės didumą ir t. t. vz. moralistus, pav.: A. Vermeersch, Theologiae moralis principia ect., III n. 901; H. Noldin, De praeceptis[15], n. 707.

[2]) Pav., A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 517.

boms ir komentoriams spausdinti net stačiai (simpliciter) užtenka vietos ordinaro leidimo (plg. kan. 1 385).

e) Nusikalstama jau tada, kai kalbamosios knygos ar raštai įduodami spausdinti, arba „prelo subiiciuntur cum intentione illos edendi". Tai rodo kan. 2 318, § 2 tekstas, plg. kan. 2 318, § 1, kur pirmojo pasakyta „opere publici iuris facto", gi antrojo tepasakyta „qui... imprimi curant".

f) Nusikaltimas neturi pateisinamųjų žodelių.

7. Bausmės už draudžiamųjų knygų nusikaltimus yra šios:

1) Įvykio ekskomunika, specialiniu būdu rezervuota Apaštališkajam Sostui štai už ką: a) už išleidimą apostatų, eretikų ar atskalūnų knygų, kur įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala (sub 6, 1); b) už gynimą apostatų, eretikų ar atskalūnų knygų, kur įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala, ar tų knygų, kurios yra įvardytai uždraustos apaštališkųjų raštų (sub 6, 2); c) už skaitymą apostatų, eretikų ar atskalūnų knygų, kur įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala, ar tų knygų, kurios yra įvardytai uždraustos apaštališkųjų raštų (sub 6, 3), ir d) už laikymą apostatų, eretikų ar atskalūnų knygų, kur įrodinėjama apostazija, erezija ar atskala, ar tų knygų, kurios yra įvardytai uždraustos apaštališkųjų raštų (sub 6, 4).

2) Įvykio ekskomunika, niekam nerezervuota, už išleidimą Šv. Rašto knygų ar Jo pastabų ar komentorių be reikiamo leidimo (sub 6, 5).

8. Prieš Kodeksą I. C. už draudžiamųjų knygų nusikaltimus bausmės buvo tokios pat, kaip ir dabar. Tik visai nenusikalsdavo tie, kurie išleisdavo, gindavo, skaitydavo ar laikydavo knygas, parašytas atskalūnų, kur buvo įrodinėjama atskala.

9. Baudžiamasis Statutas, str. 281 sako: „Kas nusižengė laikęs parduoti, pardavinėjęs, rodęs viešai arba kaip kitaip platinęs žinomai begėdiškus rašinius arba paveikslus, tas baudžiamas

areštu ne daugiau kaip trims mėnesiams arba bauda ne daugiau kaip trims šimtams rublių.

Be to, jei nusižengėlis yra prekėjas arba laikraščio redaktorius, tai teismui leidžiama atimti jam teisė pirkliauti arba redaktoriauti nuo vienų ligi penkerių metų".

165. Neleistinas dalyvavimas nekatalikų tikyboj. — 1. Nusikalsta „Katalikai:

1°. Kurie eina moterystėn prie nekatalikų dvasiškių prieš kan. 1 063 įsakymą" — kan. 2 319, § 1. Tas pat pasakytina apie tuos, kurie, susituokę Bažnyčioj, atkartoja moterystės sutikimą prie nekatalikų dvasiškio prieš kan. 1 063, § 1, kur tas dalykas draudžiamas. Nesvarbu, ar kalbamasis jungėjas abiejais atvejais jungia bažnyčioj ar privatiniuose namuose.

„2°. Kurie eina moterystėn. pažymėtai ar įsaistytai susitarę neauginti visų ar kai kurių vaikų katalikų Bažnyčioj (ut ... edocetur extra catholicam Ecclesiam)" — kan. 2 319, § 1, n. 2. Moterystė čia suprantama tikybiška (katalikiška, eretiška ir t. t.), tik ne civilinė. Be to, nesvarbu, ar susitarta raštu ar tik žodžiu, pažymėtai ar įsaistytai ir t. t. Paskutiniojo dalyko pavyzdys — jeigu katalikas pažadėtų klausyti nekataliko visuose dalykuose, liečiančiuose vaikų tikybišką auklėjimą, arba jeigu nekatalikas nepriimtų sąlygos katalikiškai auklėti vaikus ir katalikas vis delto su juo susituoktų. Bet joks susitarimas — numatymas, kad antroji šalis nesilaikys sąlygos katalikiškai auklėti vaikus. Taipogi nenusikalsta tas, kas sueina į tokią sutartį ar paktą tik po jungtuvių ar net prieš jungtuves, bet jungdamasis nuo jo yr atsimetęs.

Ginčijamasi, ką reiškią kan. 2 319, § 1, n. 2 žodžiai „extra catholicam Ecclesiam". Vieni sako, jog jie reiškią vaikus auklėti eretiškai ar atskalūniškai[1]). Kiti čia įima taipogi netikybišką ar bet kokį nekatalikišką auklėjimą[2]). Paskutinioji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa; nes kan. 2 319, § 1, n. 2 kalba be restrikcijos, gi į žodžius „extra catholicam Ecclesiam"

[1]) Pav.: A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 518; G. Cocchi, Commentarium, V n. 148; F. M. Cappello, De censuris², n. 570.

[2]) Pav., A. Blat, De delictis et poenis, 207.

savaime įeina bet koks nekatalikiškas, taigi ir netikybiškas auklėjimas. Be to, tą pat rodo kan. 2319, § 1, n. 4, kur pasakyta „in religione accatholica". Čia aiškiai pažymėtas tikybiškas, tik nekatalikiškas auklėjimas. Todel čia išimamas netikybiškas auklėjimas. Taigi Kodeksas I. C. ten, kur nori išskirti netikybišką auklėjimą, vartoja kitokius terminus.

„3°. Kurie žinodami drįsta krikštydinti savo vaikus pas nekatalikų krikštytoją" — kan. 2319, § 1, n. 3. Čia tenusikalsta tėvai. Atbulai, išskiriami visi kiti. Tai rodo kalbamojo kanono žodžiai „savo vaikus". Tėvai nenusikalsta tik tada, kai reikale krikštydina savo vaikus pas nekatalikų krikštytoją. Tik vargu gali būti tokio reikalo, nes reikale tėvai gali leistinai pakrikštyti patys savo vaikus.

„4°. Tėvai ar kas tėvų vietoj yra, kurie žinodami įduoda vaikus auklėti ar mokyti nekatalikų tikyboj" — kan. 2319, § 1, n, 4. Nesvarbu, ar tėvų vieta užimama kitų asmenų pačiomis teisėmis ar susitarus su tėvais. Jų pavyzdys — globėjai, krikšto ar sutvirtinimo tėvai ir t. t. „Auklėt ir mokyti" reiškia visą morališką ir tikybišką auklėjimą. Tik nesvarbu, ar tai daroma mokykloj ar privatiniu būdu, skyrium arba specialiniu būdu ar drauge su kitais mokslais. Atbulai, nenusikalstama mūsų kanonui, jeigu vaikai įduodami nekatalikams mokyti pasaulinių mokslų, kur visai morališkai ar tikybiškai neauklėjama.

Katalikais, apie kuriuos kalba kan. 2319, § 1, n. 1, vadinami tie, kuriuos saisto Kodekso I. C. jungtuvių forma, būtent, kan. 1099, § 1. Gi kitais atvejais, būtent, apie kuriuos kalba kan. 2319, § 1, nn. 2—4, katalikais galima suprasti tie, kurie de iure ir de fakto nėra visai atsipalaidoję nuo katalikų Bažnyčios.

Tie nusikaltimai, apie kuriuos kalba kan. 2319, § 1, nn. 3—4, turi pateisinamuosius žodelius. Kiti to paties kanono nusikaltimai jų neturi.

2. Už kalbamuosius nusikaltimus baudžiama šiaip:

1) „Pačiu įvykiu įkrinta (nusikaltėlis) į ekskomuniką, rezervuotą ordinarui..." — kan. 2319, § 1.

2) „Tie, apie kuriuos kalba § 1, nn. 2—4 (kan. 2319, § 1), dar yra įtariami erezija" — kan. 2319, § 2. Tai teisių įtarimas.

3. Prieš Kodeksą I. C. visi kalbamieji nusikaltimai nebuvo savarankiai, tik įeidavo į „fautores haeresi" ir todel už juos buvo pačiu įvykiu baudžiama ekskomunika, specialiniu būdu rezervuota Apaštališkajam Sostui.

XII SKYRIUS.

Nusikaltimai tikybai (de delictis contra religionem)

(kan. 2320—2329).

166. Medžiaga. — 1. Šv. Sakramento išniekinimas, 2. Neleistina mišių bination ir jų laikymas valgius ar gėrus, 3. Kunigų pareigų simulavimas, 4. Piktžodžiavimas, neteisingas prisiekimas ir priesaikos sulaužymas, 5. Nusikaltimai mišių stipendijoms, 6. Prietarai ir šventvagystė, 7. Neteisingų relikvijų nusikaltimai, 8. Atlaidų pelnymasis, 9. Lavono ir kapo išniekinimas ir 10. Bažnyčios ir kapų suteršimas.

167. Šv. Sakramentų išniekinimas. — 1. Nusikalstų tas, kas Šv. Sakramentą išmestų (species consecratas abiecerit), paimtų (abduxerit) ar laikytų (retinuerit) blogam dalykui.

„Species consecratae" vadinasi taip konsekruota ostija, taip konsekruotas vynas. Nesvarbu, kuriomis apeigomis konsekruota. Tik konsekracija turi būti tikra. Todel nenusikalstama, jeigu konsekracija yra netikra ar bent abejojama. Be to, neveizima į Šv. Sakramento didumą: ostijai užtenka tokio didumo, kur tik akimis galima matyti, gi vyno užtenka net vieno lašo.

2. Šv. Sakramentas išniekinti galimas trejopu būdu, būtent:

1) Kas išmestų Šv. Sakramentą. Čia įeina du dalyku — kas išmestų ostiją ir kas išlietų konsekruotą vyną.

Išmesti ostija reiškia ji išmesti iš tos vietos, kur teisiniu būdu, nors laikinai laikoma, pav., iš ciborijos, puškos, monstrancijos, burnos, kunigo rankų (duodant komuniją ar einant pro-

cesiją) ir t. t. Išlieti konsekruotas vynas reiškia jis išlieti iš to indo, kur laikomas, pav., kieliko.

Be to, ostija išmetama ar konsekruotas vynas išliejamas turi būti ant žemės, grindų, kelio, tako ar altoriaus laiptų. Atbulai, ne ostijos išmetimas, jeigu ji padedama ten pat ciborijoj ar net ant altoriaus stalo (mensa). Todel jeigu vagis, vogdamas pušką, ostijas išmestų ciborijoj ar ant altoriaus, tai nebūtų kalbamojo nusikaltimo. Jis nusikalstų, jeigu ostijas išmestų ant žemės ir t. t. Kai kurie, tiesa, sako, jog ir ant altoriaus išmesti ostijas esąs nusikaltimas, jeigu tai daroma „cum contemptu", pav., vagiant pušką[1]). Tik jie kalba be įrodymų. Gratis affirmatur, gratis negatur. Kas kita būtų, jeigu konsekruotas vynas išliejamas ant altoriaus — tai nusikaltimas; nes čia tikrumoj labai išniekinamas Šv. Sakramentas.

Galop, nesvarbu, kuriam galui ir del ko išmetama ostija ar išliejamas konsekruotas vynas, pav., netikint, norint išniekinti ar pajuokti, labai apsileidžiant ir t. t.

2) Kas paimtų Šv. Sakramentą blogam dalykui.

Šv. Sakramentas paimti reikia iš tos vietos, kur teisiniu būdu laikomas, kaip augščiau (sub *2*, 1). Nesvarbu, ar paimta sau ar kitam ir t. t.

Be to, paimtasis Šv. Sakramentas reikia nusinešti ar kitam įduoti laikyti. Pav., nusikalstų tas, kas, eidamas komunijos, išimtų iš savo burnos ostiją ir įdėtų į skepetaitę ar knygas tam, kad paskum būtų galima įduoti kitam asmeniui ir t. t.

Galop, Šv. Sakramentas turi būti paimamas blogam dalykui, būtent, tikslas turi būti „impius, obscoenus", pav., Šv. Sakramento išniekinimas, burtai ir t. t, ar „turpi lucri causa" ir t. t. Kalbamasis blogas tikslas turi būti žinomas ar matomas ar bent in confuso numatomas. Tik išorinėj srity spėjama, kad taip tikrumoj esama, iki priešinga įrodoma ar iš aplinkybių kas kita matoma[2]). Atbulai, ne nusikaltimas, jeigu Šv. Sakramen-

[1]) Pav.: A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III², n. 520; G. Cocchi, Commentarium, V n. 152.

[2]) Plg. Benedictus XIV, const. „Ab Augustissimo", 5 mart. 1744, § 5, vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 340.

tas paimamas reikale ar geru tikslu, pav., kad jis nesudegtų, nebūtų išniekintas, pavogtas ir t. t. Net ne nusikaltimas, jeigu tai padaroma iš pamaldumo, pav., turėti pas save ir galėti dažnai pagarbinti.

3) Kas laiko Šv. Sakramentą blogam dalykui. Nesvarbu, ar tai daroma viešai ar slapta, namuose ar kur kitur, pas save ar pas kitą. Taipogi nesvarbu, ar laiko tas pats, kurs paėmė Šv. Sakramentą, ar kitas. Blogas dalykas arba tikslas čia suprantamas taip pat, kaip augščiau (sub *2*, 1 ir *2*).

3. Šv. Sakramento paėmimas ir laikymas blogam dalykui savaime yra du atskiru nusikaltimu.

Jeigu tas pats asmuo Šv. Sakramentą paimtų ir laikytų pas save ar pas kitą blogam dalykui, tai vieni sako, jog tėsąs vienas nusikaltimas; nes toks laikymas esąs paėmimo tęsinys ar papildymas[1]). Kiti sako, jog ir čia esama dviejų nusikaltimų — paėmimo ir laikymo. Tik reikalauja „tractum temporis successivum". Pamatas — du skirtingu dalyku[2]). Paskutinioji nuomonė yra apytikresnė, nes turi stipresnį įrodymą.

4. Bausmės: „Kas Šv. Sakramentą išmestų, paimtų ar laikytų blogam dalykui, tas yra įtariamas erezija; pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, specialiausiu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui; pačiu įvykiu užsitraukia nešlovę, ir dvasiškis, be to, deponuotinas" — kan. *2320*.

5. Šv. Sakramento išniekinimas jau senų senovėj buvo didžiausias nusikaltimas. Bet už jį Bažnyčia pati tebausdavo degradacija. Tik nusikaltėliai, neišskiriant net mažamečių, būdavo atiduodami valstybei. Ši savo įstatymais bausdavo mirti.

Šiandien Šv. Sakramento išniekinimas, nors savaime tebėra didžiausias nusikaltimas, vis delto valstybės už jį visai ar bent pakankamai nebebaudžia. Todėl Bažnyčia turėjo padidinti ir padidino savo bausmes už kalbamąjį nusikaltimą.

---

[1]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis, n. 241; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 520.

[2]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 81; F. M. Cappello, De censuris[2], n. 204; F. Clays Bouuaert et G. Simenon, Manuale Iuris Canonici[2], n. 1306.

6. Baudžiamasis Statutas, str. 73, už Šv. Sakramentų išniekinimą, taigi ir už ostijos ar konsekruoto vyno išniekinimą, baudžia laikinai kalėti, kaip žemiau (n. 170, 6).

168. Neleistina mišių binacija ir jų laikymas valgius ar gėrus. — 1. Kunigai tegali laikyti vienas mišias dienoj. Išimtis — Kalėdų dieną ir per Vėlines galimos laikyti net trejos mišios. Ne vienoms mišioms laikyti tą pačią dieną reikia Apaštališkojo Sosto indulto ar vietos ordinaro leidimo (kan. 806, § 1).

Be to, kunigai, laikydami mišias, turi būti nevalgę ir negėrę nuo 12 val. nakties (kan. 808).

2. Kas bet katro kalbamųjų įstatymų nesilaikytų, nusikalstų ir baudžiamas mišių suspensa. Nes kan. 2321 sako: „Kunigai, kurie prieš kan. 806, § 1 ir 808 įsakymus tą pačią dieną drįstų atkartoti mišias ar jas laikyti valgę ar gėrę, tebūna suspenduoti a missae celebratione tam laikui, kur paskiria ordinaras pagal įvairias aplinkybes".

Kalbamieji nusikaltimai turi pateisinamąjį žodelį „drįstų" (praesumpserit).

3. Iki šiolei kunigai, kurie valgę ar gėrę laikydavo mišias, būdavo baudžiami išsprendžiamąja ekskomunika[1]).

169. Kunigų pareigų simulavimas. — 1. Kunigų pareigų simulavimo nusikaltimas skirstomas mišių simulavimas, išpažinties klausymo simulavimas ir kitų kunigų pareigų uzurpavimas.

2. Kiekvieną kalbamųjų kunigų pareigų simulavimo nusikaltimų nagrinėsime skyrium.

1) Mišių simulavimas (simulatio celebrationis missae) būna dvejopas, būtent: suglaustąja prasme — kai kunigas laiko mišias ir nekonsekruoja, ir plačiąja prasme — kai nekunigas laiko mišias. Pirmuoju atveju — nuodėmė. Antruoju — nusikaltimas.

Mišių simulavimo nusikaltimui reikia šių dalykų:

a) Turi būti atliekamos mišių apeigos arba ceremonijos. Jos turi būti atliekamos taip, jog pasyvūs neva mišių dalyviai manytų, kad mišios iš tikrųjų esančios laikomos. Tik nesvarbu,

[1]) C. 16, C. 7, qu. 1; E. Eichmann, Das Strafrecht, § 26.

ar visos mišių apeigos ir ceremonijos atliktos ar ne, kalbėtos ar skaitytos, ar visai nekalbėtos ar neskaitytos bet kurios mišių maldos, konsekruota ar ne. Taipogi nesvarbu, kuriam galui tai daroma, pav., kitiems apgauti, mišių stipendijai gauti, iš pamaldumo ir t. t. Atbulai, nenusikalstama, jeigu pasyvūs neva mišių dalyviai supranta, kad simuliuojama. Tai pasakytina net tada, kai mišios laikomos juokais, išjuokti, išniekinti ir t. t. Taipogi ne nusikaltimas, jeigu tik konsekruojama — nelaikomos kitos mišių apeigos ar ceremonijos; nes tai ne mišių laikymas.

b) Mišias simuliuoti turi nekunigas, arba tas, kas neturi kunigo šventimų, pav., pasaulininkas, minoritas, subdiakonas, diakonas ir t. t. Atbulai, jeigu kunigas simuliuoja mišias, neįeina į kalbamąjį nusikaltimą.

Mišių simulavimo nusikaltimo pamatas yra didelis įžeidimas mišių ir idololatrija, kur nekonsekruotą ostiją ir vyną dieviškai garbina pseudocelebransas ir materialiniu būdu pasyvūs mišių dalyviai.

2) Išpažinties klausymo simulavimas būna tada, kai jos klauso nekunigas, arba neturįs kunigo šventimų.

Šiam nusikaltimui reikia:

a) Turi būti klausoma išpažinties. Bet nebūtinai tereikia absoliucijos. Net viena absoliucija, neklausius išpažinties, pav., mirštant, ne nusikaltimas; nes tai ne išpažinties klausymas.

Nesvarbu, kame klausoma išpažinties, pav., konfesionale, bažnyčioj, prie mirties patalo ir t. t.

b) Klausomoji išpažintis turi būti sakramentalinė. Todel išpažinties klausymo simulavimas tėra nusikaltimas tada, kai išpažįstamos nuodėmės, visos ar bent viena, didelė ar maža. Atbulai, jeigu neišpažįstama jokios nuodėmės, tai nėra kalbamojo nusikaltimo. Be to, nuodėmės turi būt išpažįstamos manomam nuodėmklausiui. Atbulai, jeigu žinoma, kad nuodėmklausis nėra kompetentingas arba yra joks, tai ne nusikaltimas. Galop, nuodėmės turi būt išpažįstamos jų absoliucijai gauti. Atbulai, nebus nusikaltimo, jeigu teišpažįstamos pasiguosti, nusiraminti, pasitarti ir t. t.

c) Išpažinties klausyti turi nekunigas, arba tas, kas neturi kunigo šventimų, kaip augščiau (sub 2, 1 b). Tik dar pastebėtina, jog tai turi būti nežinoma penitentui. Ar kiti tai žino ar ne, nesvarbu.

Išpažinties klausymo simulavimas yra nusikaltimas del to, kad apviliamas penitentas ir kitaip nebūtų galo savivalėms.

3) Kitų kunigo pareigų simulavimo nusikaltimas būna tada, kai nekunigas, arba tas, kas neturi kunigo šventimų, eina kitas kunigo pareigas, pav., administruoja kitus sakramentus ar sakramentalijas, laidoja mirusius ir t. t., kur tai pridera kunigui. Atbulai, nenusikalstama tada, kai uzurpuojamos tos pareigos, kurios pridera ne vien kunigui, bet taipogi kitiems, pav., krikštijimas reikale (plg. kan. 759), diakono benedikcijos (plg. kan. 1 147, § 4), diakono pamokslas be reikiamo leidimo (plg. kan. 1 342, § 2) ir t. t.

Kalbamajam nusikaltimui nesvarbu, ar uzurpatorius arba jo veiksmas yra kitiems žinomas ar ne.

Kitų kunigo pareigų simulavimo nusikaltimo pamatas yra tai, kad ir čia apgaudinėjami žmonės ir išniekinami sakramentai arba šventi daiktai.

3. Bausmės: „Nekunigas:

1°. Jeigu simuliuotų laikąs mišias ar klausąs išpažinties, tai pačiu įvykiu užsitraukia ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui, ir, be to dar, iš pasaulininko tebūna atimta pensija ar pareigos, jeigu turima Bažnyčioj, ir tebūna jis nubaustas kitomis bausmėmis pagal kaltės didumą, gi dvasiškis tebūna deponuotas.

2°. Jeigu uzurpuotos kitos kunigo pareigos, tai tebūna ordinaro nubaustas pagal kaltės didumą" — kan. 2 322.

Pastaba. — Kas, neturėdamas augštųjų šventimų, atliktų tai, kas rezervuota augštųjų šventimų dvasiškiams, užsitraukia iregularitatę ex delicto (kan. 985, n. 7).

4. Jau senai baudžiama už kunigo pareigų simulavimą. Nuo VIII amžiaus labiausiai kreiptas dėmesys į mišių ir išpažinties klausymo simulavimą.

Dekretalių teisėmis už šventimų uzurpavimą buvo baudžiama išsprendžiamąja ekskomunika, suspensa „ab exercitio ordinis proxime seu ultimo suscepti" ir daline iregularitate. kur kaltininkas negalėjo būti toliau švenčiamas[1]). Benediktas XIV įsakė degraduot ir atiduoti valstybei tuos dvasiškius, kurie, nebūdami kunigai, drįsta laikyti mišias ar klausyti išpažinties[2]). Už kitų kunigo pareigų uzurpavimą buvo baudžiama išsprendžiamąja ekskomunika.

5. Baudžiamasis Statutas, str. 97: „Žmogus, kuris, dėdamasis kurios krikščionių tikybos kunigu, nusikalto atlikęs apeigas arba šventimą, kurį tos tikybos kunigas tegali atlikti, yra baudžiamas

kalėti paprastajame kalėjime.

Jeigu kaltininkas pakrikštijo arba sutuokė, tai jis yra baudžiamas

kalėti grasos kalėjime".

170. Piktžodžiavimas, neteisingas prisiekimas ir priesaikos sulaužymas. — 1. Kas piktžodžiautų ar padarytų „periurium", arba neteisingai prisiektų ar sulaužytų priesaiką, tas nusikalstų.

2. Piktžodžiavimas.

1) Piktžodžiavimas (blasphemia) yra pasibjaurėtinas įžeidimas Dievo.

2) Piktžodžiavimas skirstomas šiaip:

a) Žodžiu išreiškiamas (verbalis) ir realinis. Pirmasis būna tada, kai piktžodžiaujama žodžiu ar raštu. Tai piktžodžiavimas tikrąja prasme. Antrasis būna, kai piktžodžiaujama veiksmu ar įvykiu (actione seu facto), pav., spiaujama į dangų, rodoma kumstis Dievui, mindžiojamas krucifiksas ir t. t. Tai piktžodžiavimas netikrąja prasme.

b) Eretiškas arba kvalifikuotas ir paprastas (simplex). Pirmasis būna tada, kai neigiami Dievo savumai

[1]) Plg. c. 1—2, X, *de clerico non ordinato ministrante*, V. 28.

[2]) Const. „Sacerdos in aeternum", 20 apr. 1744, vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 341.

(blasphemia derogativa), pav., visagalumas, ar priskiriami Jam tokie savumai, kurie negali Jam priderėti (blasphemia attributiva)., pav., Dievas esąs galvažudys, galįs nusidėt ir t. t. Antrasis būna, kai Dievas keikiamas, bjaurojamas, baramas, išniekinamas ar Jam bloga linkima, tik kur formaline ar virtualine prasme nėsama eretiško piktžodžiavimo.

c) Betarpiškas (bl. immediata), kur liečiamas pats Dievas, ir tarpiškas (bl. mediata), kur liečiama tai, kas turi tam tikrą relaciją su Dievu, pav., Šv. P. Marija, šventieji ar šventi daiktai (sakramentai, Šv. Raštas ir t. t.).

d) Tiesioginis (bl. directa) ir netiesioginis (bl. indirecta), veizint į tai, ar Dievas įžeisti norimas ar ne, kur žodžiuose ar veiksmuose vis delto glūdi išniekinimas Dievo (contemptus Dei).

e) Vidujinis (bl. interna) ir išorinis (bl. externa), viešas (bl. publica) ir slaptas (bl. occulta).

3) Piktžodžiavimas yra nusikaltimas ir tai taip eretiškas ar paprastas, taip betarpiškas ar tarpiškas, taip tiesioginis ar netiesioginis, taip viešas ar slaptas. Išskiriamas tik vidujinis. Be to, eretiškas piktžodžiavimas yra dar erezija.

Ginčijamasi, ar realinis piktžodžiavimas esąs nusikaltimas ar ne. Vieni tai neigia[1]); kiti — teigia[2]). Pirmosios nuomonės įrodymas: baudžiamosios teisės aiškintinos suglaustai ir laikytinasi tikrosios žodžių prasmės (kan. 18, 19 ir *2 219*, § 1). Antrosios nuomonės įrodymai yra šie: a) kan. *2 323* pažymėtai neišskiria realinio piktžodžiavimo; b) nusikalsti galima taip žodžiais, taip veiksmais (kan. *2* 195), ir c) realinis piktžodžiavimas tiek pat įžeidžia Dievą ir tikinčiųjų religijos jausmą, kaip ir piktžodžiaujant žodžiais. Pirmoji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa, nes jos įrodymai yra juridiniai. Todel realinis piktžodžiavimas nėra kalbamasis piktžodžiavimo nusikal-

[1]) Pav.: Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 305 išn. 7; I. Chelodi, Ius poenale, n. 63; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 523; G. Cocchi, Commentarium, V n. 156.

[2]) Pav., E. Eichmann, Das Strafrecht, § 27; Lehrbuch des Kirchenrechts, § 309.

timas. Jis tėra ne kas kita, kaip realinė šventvagystė (sacrilegium reale) ar papiktinimas.

4) Piktžodžiavimas yra nusikaltimas štai delko: a) Labai įžeidžia Dievą. Už tą įžeidimą tikriausia baustina daugiau, nekaip baudžiama už įžeidimą šiaipjau didžiavaldos. b) Dievas ir Kristus yra principaliniai Bažnyčios garbinimo ir kulto objektai. Todel kas piktžodžiauja Jiemdviem, tas įžeidžia pačią Bažnyčią. c) Viešas piktžodžiavimas piktina kitus, naikina viešą pagarbą tikybos ir tuomi griauja Bažnyčios ir pačios valstybės pagrindą. Todel pati socialinės, bažnytinės ir valstybės visuomenės tvarkos apsauga visai reikalauja bausti už piktžodžiavimą.

3. „Periurium".

1) Nusikalsta tas, kas neteisingai prisiekia ar sulaužo priesaiką. Tai lotyniškai vadinasi „periurium".

2) „Periurii" nusikaltimui tereikia to, kad pati priesaika būtų tikra, būtent, prisiekta Dievo vardu. Tik nesvarbu, ar priesaika yra pažadamoji (iuramentum promissorium) ar patvirtinamoji (i. assertorium), teismo (i. iudiciale) ar neteismo (i. extraiudiciale), vieša (i. publicum) ar privatinė (i. privatum), paprasta (i. simplex) ar iškilminga (i. sollemne), rašytinė (i. scriptum) ar žodžiu išreiškiama (i. verbale). Atbulai, ne nusikaltimas, jeigu neteisingai pažadama be Dievo vardo ar neteisingai duodamas garbės žodis ar toks pažadėjimas sulaužomas.

Čia paminėtasis teismas suprantamas bažnytinis. Tai rodo kan. 2 323, plg. kan. 1 743, § 3 ir 1 755, § 3, kur paskutiniuoju du kanonu tekalba apie bažnytinius teismus. Juodu ir tebaudžia už teismo „periurium".

Pagaliau, ir „periurium" valstybės teisme yra didelė negerovė. Todel negalima palikti šiaip jau klajoti — priskirtina bent prie neteismo „periurium" nusikaltimo.

3) „Periurium" nusikaltimo pamatas yra štai kas: a) Labai įžeidžiamas Dievas, nes kviečiamas liudytoju neteisybei tarnauti. b) Įžeidžiamas visuomenės pasitikėjimas, teismo dignitatė ir teismo šalių teisė. Šie dalykai liepia teisingai siekti

ir laikytis priesaikos net tiems, kurie visai negerbia Dievo ar netiki.

4) „Periurium" yra mišrus nusikaltimas.

„Periurium" nusikaltimas neturi pateisinamojo žodelio Išimtis — neteisinga teismo liudytojų priesaika. Todel neteisingai kalba tie, kurie visiems kalbamiesiems nusikaltimams reikalauja „dolum"[1]).

4. Bausmės už kalbamuosius nusikaltimus yra šios:

1) „Kas piktžodžiautų ar padarytų periurium neteisme (extra iudicium), tas tebūna nubaustas išmintinga ordinaro nuožiūra, labiausiai dvasiškis" — kan. 2 323.

2) Teismo šalys, neteisingai prisiekusios pažadamąja priesaika, nubaustinos: pasaulininkas — asmeniniu interdiktu, gi dvasiškis — suspensa (kan. 1 743, § 3).

3) Tokia pat bausme, kaip sub 4, 2, turi būti nubausti tie teismo liudytojai, kurie žinodami neteisingai kalba ar slepia tiesą (kan. 1 755, § 3), ir teismo ekspertai, kurie stačiai neteisingai kalba ar slepia tiesą (kan. 1 794).

4) Neteisingi priesiekėjai ir priesaikos sulaužytojai yra įtariami pačiu teisių ir todel negali būti liudytojais ar ekspertais teismuose (kan. 1 757, § 2, n. 1 ir 1 795, § 2, plg. kan. 1 958).

5. Pirmaisiais amžiais nebuvo tam tikrų baudžiamųjų bažnytinių kanonų už piktžodžiavimą. Praktikoj piktžodžiavimas ėjo ne tiek skyrium, kiek labiausiai buvo laikomas apostazijos rūšim. Pagaliau, tam tikrų baudžiamųjų įstatymų net nereikėjo, nes piktžodžiavimas retai teatsitikdavo ir už jį Romos įstatymai bausdavo labai skaudžiai — mirti[2]).

Leonas X[3]) ir Pijus V[4]) buvo išleidę didžiausias bausmes už piktžodžiavimą. Tik jos gyvenime neprigijo, ir kadangi

[1]) Pav., I. Chelodi, Ius poenale, n. 64, kur sako: „Periurium est *dolosa* iuramenti violatio".

[2]) C. 1, Nov. 77.

[3]) Const. „Supernae dispositionis", 5 maii 1514, § 33, vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 65.

[4]) Const. „Cum primum", 1 apr. 1566, § 10, vz. P. Gasparri, t. p., n. 111.

kalbamasis nusikaltimas ir tada buvo mišrus (išskyrus eretišką piktžodžiavimą, kurį valstybės teismas vis dėlto nagrinėdavo įpročio teisėmis), tai už piktžodžiavimą būdavo baudžiama daugiau pasaulinėmis, nekaip bažnytinėmis bausmėmis. Paskutiniųjų pavyzdys — kalėjimas, ištrėmimas, mirtis, trijų atvejų panėrimas vandeny drauge su gyvuliais, vedimas per miestą ir rykščių plakimas, liežuvio perdūrimas ar išpjovimas ir t. t. Tokios bausmės nuo X amžiaus figūravo visų valstybių kodeksuose.

Prieš Kodeksą I. C. už piktžodžiavimą buvo baudžiama išsprendžiamosiomis bausmėmis.

Už „periurium" senai baudžiama didelėmis bausmėmis taip Bažnyčios, taip valstybių. Visos bažnytinės bausmės buvo išsprendžiamosios, kur dvasiškiai buvo galimi suspenduoti nuo oficijos ir beneficijos ar jos atimti ir net deponuoti.

6. Baudžiamasis Statutas, str. 73: „Kas nusikalto: niekniekinęs garbinamąjį Švenčiausios Trėjybės Dievą, Švenčiausiąją Dievo Gimdytoją ir Mergelę Mariją, Neregimąsias Dangaus Galybes arba Dievo Šventuosius; niekinamai pasielgęs arba biaurojęs Šventuosius Sakramentus, Šventąjį Kryžių, Šventųjų atlaikus, Šventuosius paveikslus arba kitus dalykus, kuriuos šventenybėmis laiko pravoslavų arba kita kuri krikščionių Bažnyčia (1 priedėlis); biaurojęs Šventąjį Raštą arba pravoslavų Bažnyčią ir jos dogmatus, arba, apskritai, krikščionių tikybą,

už tą Dievo niekniekinimą arba šventenybės įžeidimą yra baudžiamas,

jei tai padarė:

1) beeinant viešąjį šventimą arba bažnyčioj, —
kalėti sunkiajame kalėjime ligi laiko arba nutremti,

2) koplyčiose arba krikščionių maldos namuose, arba viešai, arba išplatintame arba viešai rodomame spausdinyje, rašte arba paveiksle,

3) norėdamas sugundyti esančius ten žmones, —
kalėti grasos kalėjime ne ilgiau kaip trejus metus arba tvirtovės kalėjime ne ilgiau kaip trejus metus.

Jeigu niekniekino Dievą arba įžeidė šventenybę, nors ir šiuo straipsniu nurodytomis aplinkybėmis, bet del neišmanymo arba būdamas girtas, tai yra baudžiamas

areštu".

171. Nusikaltimai mišių stipendijoms. — 1. Mišių stipendijoms nusikalsta šie asmens:

a) Kas mišių stipendijomis varytų prekybą ar taip jomis verstųsi, jog tai būtų bet kokiu būdu panašu į pramonę ar prekybą (quaelibet species negotiationis vel mercaturae), pav., rinktų mišių stipendijas ir paskum jas davinėtų su pelnu ar net be tam tikro pelno kitiems knygomis ar prekėmis arba verstųsi jų pinigais, rinktų stipendijas kitiems ir įsilygtų pasilikti sau tam tikrą pinigų dalį ir t. t. (kan. 827).

b) Kas mažiau telaikytų mišių, nekaip duota ir priimta, nors stipendijos būtų visai mažos (kan. 828).

c) Kas, perduodamas mišias kitiems laikyti, atiduotų ne visą stipendiją, nebent jeigu mišių davėjas pažymėtai būtų leidęs pasilikti šiek tiek sau ar tikrai būtų žinoma, kad tai, kas yra daugiau už diecezalinę taksą, duota asmens atžvilgiu (intuitu personae — kan. 840, § 1). Tai pasakytina apie vadinamąsias „manuales" mišias (kan. 826, § 1). Atbulai, čia neįeina mišios „ad instar manualium" ir „fundatae" (kan. 826, § 2); nes jų nemini kan. 2324 ir kan. 840, § 1.

2. Bausmės: „Kas nusikalstų kan. 827, 828 ar 840, § 1 įsakymui, tas tebūna nubaustas ordinaro pagal kaltės didumą, neišskiriant reikale suspensos ar bažnytinės beneficijos ar oficijos atėmimo, ar, jeigu būtų pasaulininkai, ekskomunikos" — kan. 2324. Visos bausmės išsprendžiamosios.

3. Prieškodeksinės bausmės: a) Kas mišių stipendijas rinkdavo ir ne visą gautąją stipendiją atiduodavo kitiems, tas pačiu įvykiu įkrisdavo į ekskomuniką, paprastai rezervuotą papai, ir kunigas pačiu įvykiu užsitraukdavo suspensą a divinis, rezervuotą Šv. Sostui; gi kiti dvasiškiai — suspensą ab ordinibus. b) Kas pasaulininkų keisdavo mišių stipendijas į prekes,

pačiu įvykiu užsitraukdavo ekskomuniką, rezervuotą ordinarui[1]).

172. Prietarai ir šventvagystė. — 1. Prietarai ir šventvagystė yra du skirtingu nusikaltimu. Todel skyrium ir nagrinėtinu.

2. Prietarai.

1) Prietarai (superstitio, Aberglaube) būna tada, kai dieviškai garbinama tai, kas nėra Dievas, arba sutvėrimai, ar netinkamai garbinamas Dievas.

2) Prietarai skirstomi:

a) Netinkamas Dievo kultas (superstitio cultus indebiti) ir netinkamas daiktų kultas (superstitio indebitae rei).

b) Netinkamas Dievo kultas skirstomas: neteisingas kultas (superstitio cultus falsi) ir nereikalingas kultas (superstitio cultus superflui). Pirmasis būna, kai Dievas garbinamas ne taip, kaip reikia, pav., S. Istatymo apeigomis (Velykų avinėlis ir t. t.), daromi neteisingi stebuklai ar skelbiami neteisingi apreiškimai tikybai patvirtinti, duodamos garbinti netikros relikvijos, išgalvojami stebuklai kurio šventojo garbei pakelti ir t. t. Antrasis būna, kai Dievas garbinamas nereikalingu (superfluo) ar nenaudingu (inutili modo) būdu, priešingu Bažnyčios įpročiams, pav., stengiamasi klausyti mišių prieš saulėtekį ar laikomų Kristaus metų kunigo, pridedamos mišiose maldos prieš rubrikas, skleidžiamos žmonių tarpe naujos ir be Bažnyčios aprobatos maldelės ir apeigos ir t. t.

c) Netinkamas daiktų kultas skirstomas: stabų garbinimas, būrimas ir burtai.

Stabų garbinimas (idololatria) būna tada, kai dieviškai garbinami gyvieji ar negyvieji sutvėrimai.

Būrimas (divinatio, Wahrsagerei) būna, kai stengiamasi sužinoti slapti dalykai, padedant piktajai dvasiai, ar tokiu netinkamu būdu, kur žinoma, jog to negalima pasiekti nei pačia daiktų prigimtimi arba natūralinėmis jėgomis nei Dievo ar Baž-

[1]) S. C. C., decr. „Vigilanti", 25 mai 1893; decr. „Ut debita", 11 mai 1904, nn. 8—13.

nyčios tvarka, pav., burtais (sortilegium divinatorium), kartų metimu ar „sortilegium consultorium", prietaringomis priemonėmis (ypatingomis maldelėmis ar šnibždėjimais, žiedais, lazdelėmis ar amuletais), astrologija, spiritizmu, hipnotizmu ir t. t.

Burtai (vana observantia, Zauberei) būna, kai norima kas padaryti, padedant piktajai dvasiai ar natūraliniu atžvilgiu tokiu neproporcingu būdu, kur to pasiekti negalima nei pačia daiktų prigimtimi nei Dievo ar Bažnyčios tvarka. Jie vadinasi magija (juodoji magija)[1]), jeigu tai daroma savo ar kitų naudai, pav., garbei, turtams, mokslui, sveikatai (magiškoji medicina) ir t. t. įgyti. Jeigu norima kitam pakenkti, tai burtai vadinasi „maleficium".

Bet kurie kalbamieji prietarai yra nusikaltimas.

3) Labai prietaringa buvo stabmeldiškoji senovė.

Pirmaisiais krikščionijos amžiais krikščionys, barbariškai persekiojami, ne kartą, metę krikščionių tikybą, bent išoriniu būdu (extrinsece) iš naujo garbindavo netikrus dievus ar atvirtę vėl pasinerdavo žydų ar stabmeldžių prietaruose. Labai prietaringi buvo ir viduriniai amžiai.

Už prietarus nuo pat pirmųjų krikščionijos amžių be pasigailėjimo bausdavo bažnytiniai daliniai susirinkimai[2]) ir paskiau vadinamieji „libri poenitentiales". Daugelis tų kanonų įdėta į Gratiano dekretą[3]) ir šis tas į Grigaliaus IX dekretales. Kai nuo XIV amžiaus prietarų pulsas pakilo, Sikstas IV, Inocentas VIII, Aleksandras VI, Leonas X ir kiti papos iš naujo išleido konstitucijas prieš prietarus. Dalis tų įstatymų įdėta į knygas, vadinamąsias „Septimus", *de maleficiis et incantatoribus*, V. Paskutiniais laikais Bažnyčia turėjo kariauti su magnetizmo ir spiritizmo prietarais.

---

[1]) Išskirtina yra vadinamoji baltoji arba natūralinė magija, kur daromi stebuklingi ar nepaprasti dalykai natūralinėmis priemonėmis. Tai ne nusikaltimas.

[2]) Pav.: conc. Illiber. (300—306), c. 34 ir 49, vz. C. I. Hefele, Conciliengeschichte, 1^2 169 ir 177; conc. Laodic. (343—381), c. 35—36, vz. C. I. Hefele, t. p., 768—770; conc. Arelat. (443 ar 452), c. 23, vz. C. I. Hefele, t. p., II^2 301; conc. Rom. (743), c 9, vz C. I. Hefele, t. p., III^2 516, ir k.

[3]) C. XXVI, qu. 1—5.

Skyrium pažymėtinos vidurinių amžių raganos. Jos nuo XIII amžiaus ir labiausiai XVI amžiuj iki XVIII amžiaus daugely Europos kraštų buvo skaudžiausiai baudžiamos. Nukentėjo daug nelaimingų moteriškių ir net vyriškių ir t. t.[1]) Bet tai buvo daroma valstybių teismų ir todel pridera ne prie bažnytinių baudžiamųjų teisių istorijos.

Prieš Kodeksą I. C. už prietarus buvo baudžiama išsprendžiamosiomis bausmėmis.

3. Šventvagystė.

1) Šventvagystė (sacrilegium) suglaustąja prasme vadinasi toks įžeidžiamas pasielgimas su šventu daiktu, kur tam tikrai prieštarauja to daikto šventumui ar yra „indigna tractatio rei sacrae" arba „violatio rei sacrae".

Šventvagystei reikia šių dalykų:

a) Įžeidžiamasis daiktas turi būti šventas, t. y. paskirtas Dievo kultui. Paskirtas jis turi būti paties Dievo, pav., sakramentai, ar Bažnyčios. Atbulai, čia neįeina pačių žmonių ar žmogaus paskyrimas daikto Dievo kultui. Todel nešventvagystė — privatinių skaistybės apžadų sulaužymas[2]). Tai tik paleistuvystė ir nuodėmė „contra religionem". Bet yra ir tokių, kurie tai vis delto laiko šventvagyste[3]).

Į šventus daiktus čia įeina šventi asmens, vietos ir daiktai; nes jie įprastai paskiriami Dievo kultui. Visa kita išskiriama, pav., šventas metas. Todel nusidėti ar nusikalsti šventadienį arba jo nesilaikyti ne šventvagystė.

b) Šventvagystės veiksmas turi būti toks, kurs įžeistų šventą daiktą ir tai tame dalyke, toj dalelėj arba tuo atžvilgiu, kur tas daiktas yra pašvęstas ar yra šventas. Pav., augštųjų šventimų dvasiškio nuodėmė VI Dievo įsakymui — šventvagystė, nes jis pašvęstas Dievui gyventi skaistybėj. Atbulai, ku-

[1]) Įdomių dalykų papasakoja N. Paulus, Hexenwahn und Hexenprozess vornehmlich im 16. Jahrhundert, Freiburg im Br. 1910.

[2]) A. Vermeersch, De castitate et vitiis contrariis², Romae 1921, n. 314; theologiae moralis principia—responsa—consilia, Romae 1921, II n. 199; plg. Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 335; E. Eichmann, Das Strafrecht, § 31.

[3]) Pav., Šv. Alfonsas, Theologia moralis, L. 1 n. 47.

nigo girtuokliavimas ne šventvagystė, nes jis nepašvęstas tai nuodėmei vengti. Tas pat pasakytina apie apkalbėjimą kunigo ar nuplėšimą jo šlovės, nes pašvęstas kunigo asmuo, tik ne jo garbė ar šlovė.

2) Šventvagystė skirstoma šiaip:

a) Asmeninė (sacrilegium personale). Ji būna tada, kai „violatur persona sacra", arba įžeidžiamai pasielgiama su pašvęstu asmeniu. Nesvarbu, ar tai daro pats kalbamasis asmuo ar kas kitas.

Asmuo dvejopai pašvenčiamas, arba paskiriamas Dievo kultui, būtent, įšvenčiant dvasiškiu, kur įeina ir tonsūra, ar priimant į vienuoliją ir padarant viešus iškilminguosius ar paprastuosius vienuolių apžadus, kur paskiriama Dievui tarnauti skaistybėj.

Į asmeninę šventvagystę įeina štai kas:

Viena, realinis įžeidimas to dvasiškio ar vienuolio, kurie turi vadinamąją kanono privilegiją (kan. 119).

Antra, nusikaltimai VI Dievo įsakymui, kur padaro augštųjų šventimų dvasiškis ar viešųjų apžadų vienuolis, vienas pats ar su kuo kitu. Kalbamuoju atveju šventvagystė būna net tada, kai antroji šalis visai neturi jokių šventimų ar skaistybės apžadų. Jeigu abi šali būtų augštųjų šventimų ar viešųjų apžadų vienuoliai, tai šventvagystė būtų dvilypė (plg. kan. 132 ir 1 308).

Be to, prieš Kodeksą I. C. prie asmeninės šventvagystės priderėjo teismo privilegijos sulaužymas (violatio privilegii fori)[1]). Taip pat tebekalba kai kurie šiandienykščiai moralistai[2]). Bet šiandienykščių kanonistų vieni apie tą dalyką tyli, kiti neigia[3]). Paskutinieji, mano išmanymu, sako tiesą. Už tai kalba kan. 2 341, kur teismo privilegijos sulaužymas nesivadina šventvagystė.

b) Vietos šventvagystė (sacrilegium locale). Ji yra „violatio loci".

---

[1]) Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 335.
[2]) Pav., H. Noldin, De praeceptis[15], n. 177.
[3]) Pav., E. Eichmann, Das Strafrecht, § 31.

Ta vieta vadinasi šventa, kuri skiriama Dievo kultui ar laidoti tikintiesiems, tam tikrai pašvenčiant ar konsekruojant (speciali benedictione seu consecratione — kan. 1 154). Tai pašvęstos bažnyčios, viešos koplyčios ir kapai. Išskiriamos privatinės ir pusiauprivatinės koplyčios.

Šventa vieta įžeidžiama tais veiksmais, kurie ten daryti yra draudžiami Bažnyčios ir tai del to, kad tam tikrai prieštarauja vietos šventumui. Tokie veiksmai yra šie:

Viena, šventos vietos suteršimas (violatio loci sacri). Gi šventą vietą suteršia: žmogžudystės nusikaltimas, neteisingas ir gausingas kraujo išliejimas (iniuriosa et gravis sanguinis effusio), šventos vietos vartojimas neleistiniems ar nepadoriems dalykams (impii vel sordidi usus loci sacri, pav., laikyti arkliai, dideli barniai, nepadorios choreae ir t. t.) ir palaidojimas netikinčio asmens ar ekskomunikuoto po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo (kan. 1 172, § 1, n. 1, plg. kan. 1 207). Tik kalbamieji veiksmai turi būti tikri (certi), žinomi (notorii) ir įvykti pačioj šventoj vietoj.

Antra, šventos vietos išardymas, įsilaužimas (effractio), apvogimas (spoliatio)[1]) ir sudeginimas[2]).

Trečia, pavogimas daiktų iš šventos vietos[3]). Tie daiktai gali būti šventi ar nešventi[4]). Tik paskutiniuoju atveju turi būti įduoti Bažnyčiai saugoti[5]).

Be to, prieš Kodeksą I. C. į vietos šventvagystę įeidavo taipogi „actus profani", teisimas, prekyba, viešas pokilys, teatras, pasauliniai susirinkimai ir t. t. Tą pat ir šiandien tebetvirtina kai kurie moralistai[6]) ir kanonistai[7]). Bet, mano išmanymu, „actus profani" bėra šventvagystė tada, kai jie yra „impii vel

[1]) A. Vermeersch, Theologiae maralis, II n. 200.
[2]) H. Noldin, De praeceptis[15], n. 178.
[3]) E. Eichmann, Das Strafrecht, § 31.
[4]) E. Eichmann, t. p.
[5]) Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 335; A. Vermeersch, t. p.; H. Noldin, t. p.
[6]) Pav., H. Noldin, t. p.
[7]) Pav., E. Eichmann, t. p.

sordidi" (neleistini ar nepadorūs), apie kuriuos kalba kan. 1 172, § 1, n. 3. Nes šventvagystė yra „violatio rei sacrae" arba in casu „violatio loci sacri". Gi kurie veiksmai „violant" šventą vietą, pažymėtai įvardija kan. 1 172, § 1, plg. kan. 1 207, kur kaip tik nėra „actus profani".

Pagaliau, į vietos šventvagystę prieš Kodeksą I. C. įeidavo „violatio immunitatis loci sacri" su „libertas a certis oneribus" ir „ius asyli" įimtinai. Tą pat tebetvirtina šiandien kai kurie moralistai[1]) ir kanonistai[2]). Bet ir čia, mano išmanymu, pasakytina tas pat, kaip augščiau, kur ką tik kalbėjom apie „actus profani" ir t. t.

c) Daiktinė šventvagystė (sacrilegium reale). Ji būna tada, kai su šventu daiktu netinkamai (indigne) pasielgiama ar jis neteisingai uzurpuojamas, neleistinai parduodamas ar perkamas. Paskutiniaisiais dviem atvejais yra simonija.

Vieni šventų daiktų yra šventi savo prigimtimi, pav., sakramentai, kiti pašvęsti Bažnyčios, paskiriant juos Dievo kultui. Paskutinysis dalykas dažniausiai įvyksta, tam tikrai pašvenčiant (benediktuojant ar konsekruojant) daiktą. Tokių šventų daiktų pavyzdys — šventi indai. Bet kartais Bažnyčia tam tikrus daiktus paskiria Dievo kultui be jokių pašventimų — tam dalykui stačiai (simpliciter) paskiria. Pavyzdys — bažnytiniai turtai (bona ecclesiastica).

In specie daiktinė šventvagystė yra:

Viena, nevertas (indignus) sakramentų ir sakramentalijų administravimas, ėjimas ir su jais pasielgimas, pav., ėjimas komunijos su didele nuodėme, tuokimasis su kliūtimi ir t. t.

Antra, netinkamas pasielgimas ar vartojimas pasauliniams dalykams arba profanacija šventų rūbų, kurie įprasta pašvęsti, pav., arnotas, stula, kapa ir t. t.

Trečia, netinkamas pasielgimas ar pasauliniams dalykams vartojimas arba profanacija šventų indų, kurie betarpiškai tarnauja mišioms laikyti ar įprasta pašvęsti, pav., vartojimas kie-

[1]) Pav., H. Noldin, De praeceptis[15], n. 178.
[2]) Pav, E. Eichmann, Das Strafrecht, § 31.

liko pokily. Atbulai, profanacija tų indų, kurie tik tarpiškai tetarnauja mišioms laikyti, pav., ampulkų, turibulio, liktorių ir t. t., nėra šventvagystė.

Ketvirta, netinkamas pasielgimas ar „violatio" šventų paveikslų ar relikvijų ir savivaliavimas Šv. Raštu, pav., vartojimas paleistuvingose dainose.

Penkta, pavogimas ar pagrobimas bažnytinių turtų. Čia įeina net tie daiktai, kurie yra įduoti Bažnyčiai saugoti.

3) Šventvagystė romėnų teisėse reiškė pavogimą švento daikto. Tokia pat prasme ją vartoja pirmaisiais trimis amžiais rašytojai krikščionys. Tik nuo IV amžiaus šventvagystė ima reikšti „violationem cuiuscunque rei sacrae" ir „in iure imperiali" net bet kurį tikybos ir daug pasaulinių nusikaltimų. Už šventvagystę bažnytinėmis teisėmis buvo baudžiama ekskomunika ir kitomis bausmėmis. Nuo Gratiano, darant įtaką romėnų teisėms, į šventvagystės sąvoką iš naujo įdėta bet kurie nusikaltimai tikybai ir kai kurie šiaipjau nusikaltimai. Ta sąvoka pasiliko iki pat Kodekso I. C. Dekretalių teisių eroj už šventvagystę baudžiama ekskomunika, interdiktu ir atimama teisė katalikiškai laidoti. Bet paskiau tos bausmės buvo labai sumitiguotos. Taip buvo bent praktikoj.

4. Bausmės: „Kas darytų prietarus (superstitionem exercuerit) ar padarytų šventvagystę (sacrilegium perpetraverit), tas pagal kaltės didumą tebūna ordinaro nubaustas, neliečiant bausmių, paskirtų teisių už kai kuriuos prietaringus veiksmus ar šventvagystes" — kan. *2 325*. Kalbamųjų čia prietaringų veiksmų pavyzdys — netikrų relikvijų vartojimas kurio šventojo garbei pakelti (plg. kan. *2 326*). Šventvagystės, už kurias baudžiama skyrium, yra, pav., bažnyčios ar kapų suteršimas (kan. *2 329*), realinis įžeidimas dvasiškių (kan. *2 343*) ir t. t.

5. Baudžiamasis Statutas, str. 74: „Kas nusikalto:

1) biaurojęs pravoslavų Bažnyčios arba apskritai krikščionybės nustatymus arba apeigas;

2) niekinimai pasielgęs arba biaurojęs daiktus, kurie yra pašventinti bevartojant pravoslavų arba kitų krikščionių pamaldose (II priedėlis);

3) nepadoriai pašiepęs šventus daiktus arba tikėjimo dalykus, paminėtus 73 straipsnyje,

už šį tikybos dalykų išniekinimą yra baudžiamas,

jei tai padarė:

1) beinant viešąjį šventimą arba bažnyčioj, —
kalėti paprastajame kalėjime ne ilgiau kaip šešis mėnesius;

2) koplyčioj arba krikščionių maldos namuose, arba viešai, arba išplatintame arba viešai rodomame spausdinyje, rašte arba paveiksle, —
kalėti paprastam kalėjime;

3) norėdamas sugundyti esančius ten žmones, —
kalėti paprastajame kalėjime ne ilgiau kaip šešis mėnesius.

Jeigu tikybos dalykus išniekino, nors ir nurodytomis šiame straipsnyje aplinkybėmis, bet del neišmanymo arba girtas būdamas, tai kaltininkas yra baudžiamas

areštu ne daugiau kaip trims mėnesiams".

Str. 75: „Kas nusižengė nepadoriai šūkavęs, kėlęs triukšmą arba kitą netvarką, kuri kliudo viešąjį krikščionių šventimą eiti, arba daręs tai bažnyčioje, koplyčioje arba krikščionių maldos namuose,

tas yra baudžiamas

areštu ne daugiau kaip trims mėnesiams.

Jei del tokios netvarkos buvo pertrauktas viešasis šventimas, arba jei tokią netvarką padarė minia, tai nusižengėlis yra baudžiamas

areštu.

Jei šio straipsnio pirmojoje dalyje nurodytą netvarką pakėlė, norėdamas sukliudyti šventimą eiti, tai nusikaltėlis yra baudžiamas

kalėti paprastajame kalėjime.

Jeigu del netvarkos, kuri buvo iškelta kliudyti šventimą eiti, buvo pertrauktas šventimas, arba jeigu tokią netvarką padarė minia, tai kaltininkas yra baudžiamas

kalėti paprastajame kalėjime ne trumpiau kaip šešis mėnesius".

173. Neteisingų relikvijų nusikaltimai. — 1. Neteisingų relikvijų nusikaltimai yra šie:

1) Neteisingų relikvijų padirbimas.

Jau senų senovėj imtos padirbinėti šventos relikvijos. Jų daug padirbta labiausiai viduriniais amžiais. Tada Bažnyčia, norėdama tai negerovei užbėgti už akių, gavo išleisti daug įstatymų. Tik iki šiolei už kalbamąjį dalyką nebuvo baudžiama. Išimtis — neteisinis relikvijų paėmimas iš šv. Romos kapų arba katakumbų, kur buvo įvykio ekskomunika, paprastai rezervuota papai[1]). Tai Kodekso I. C. atšaukta.

2) Netikrų relikvijų pardavimas. Jeigu kas parduotų tikras relikvijas, tai būtų simonija (plg. kan. 1 289, § 1).

3) Netikrų relikvijų dalinimas. Dalinama turi būti veltui.

4) Netikrų relikvijų išstatymas viešai garbinti.

Viešai garbinti išstatyti turi tas, kieno yra dalykas pareigomis ar šventimais, pav., klebonas, dvasiškis ir t. t.

Be to, viešai garbinti tegalimos įstatyti tos relikvijos, kurios yra autentinės. Apie jų autentiškumą turi liudyti teisinis dokumentas, parašytas kardinolo ar vietos ordinaro ar to, kas turi apaštališkąjį indultą relikvijoms autentizuoti. Jeigu tokio dokumento nebūtų, tai nuspręsti yra vietos ordinaro dalykas (kan. 1 283 ir 1 285).

Atbulai, ne nusikaltimas, jeigu netikros relikvijos išstatomos garbinti neviešai. Tas pat bus, jeigu viešai garbinti išstatomos abejotinos relikvijos.

2. Visų kalbamųjų nusikaltimų pamatas yra tai, kad gera ir naudinga garbinti šventos relikvijos (kan. 1 276), gi kas juomis savivaliauja, jas labai įžeidžia. Be to, apgaudinėjami žmonės.

3. Antrasis, tretysis ir ketvirtasis kalbamųjų nusikaltimų turi pateisinamąjį žodelį „žinodamas" (scienter).

4. Bausmės: „Kas neteisingas relikvijas padirba ar žinodamas parduoda, dalina ar išstato viešai garbinti, tas pačiu įvykiu užsitraukia ekskomuniką, rezervuotą ordinarui" — kan. 2 326.

---

[1]) Pius IX, const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II, n. 15, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

174. Atlaidų pelnymasis. — 1. Nusikalstų tas, kas pelnytųsi atlaidais; nes piktinami žmonės ir simonija.

2. Kalbamajam nusikaltimui reikia štai ko:

a) Turi būti gauta „lucrum pretio aestimabile", pav., pinigai, protekcija ir t. t.

Kai kurie reikalauja, kad kalbamasis „lucrum" turįs būti visai didelis arba „materia absolute gravis", būtent, seniau 100 frankų, gi dabar bent 40 frankų[1]). Bet dauguma kanonistų apie tą dalyką visai nieko nesako. Čia, mano išmanymu, užtenka didelės naudos relatyvine prasme, nes į ją visur, bendrai, tekreipiama akis.

b) Kalbamoji nauda turi būti gaunama už atlaidus, būtent, už suteikimą, paskelbimą, įsakymą ar įgaliojimą paskelbti ar suteikti atlaidus ir t. t.

c) Nusikalstama tik tada, kai kalbamoji nauda tikrumoj gaunama. Tik užtenka gauti net dalis naudos, kurios tikėtasi gauti; nes blogasis tikslas jau pasiektas ir gautoji dalis naudos susilieja su jos likučiais. Atbulai, nenusikalstama, jeigu norėta ar tikėtasi gauti naudos, tik del bet kokios priežasties visai nebus gauta ar dar negauta. Bet nesvarbu, kur gautoji nauda dedama, pav., pasiimama sau ar atiduodama kitam, apverčiama menkiems ar labai augštiems dalykams ir t. t.

Kai kurie kanonistai sako, jog atlaidai turį būti tikri. Kitaip tėsanti apgaulė[2]). Atbulai, kai kurie kiti kanonistai tvirtina, jog esą nusikalstama net tada, kai atlaidai esą visai netikri[3]). Pirmoji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa, nes atlaidais kaip tik tevadinami tikri atlaidai ir bausmės aiškintinos suglaustai.

3. Bausmės: „Kas pelnytųsi atlaidais, tas pačiu įvykiu baudžiamas ekskomunika, paprastai rezervuota Apaštališkajam Sostui" — kan. 2327.

4. Prieš Kodeksą I. C. už kalbamąjį nusikaltimą bausmės buvo tokios pat, kaip ir dabar. Tik jos nelietė vyskupų ir buvo

[1]) Pav., Pr. Cerato, Censurae vigentes², n. 54.
[2]) Pav., I. Chelodi, Ius poenale, n. 67.
[3]) Pav., Pr. Cerato, t. p.

baudžiama už pelnymąsi ne tik atlaidų, bet taipogi bet kokių dvasinių malonių[1]).

175. Lavono ir kapo išniekinimas. — 1. Nusikalsta tas, kas išniekina mirusiųjų lavoną ar kapą vagystei ar kuriam kitam blogam galui.

Nusikaltimo pamatas — toks pasielgimas labai įžeidžia tikinčiųjų jausmus.

Čia pastebėtina:

a) Kalbamasis lavonas ar kapas suprastinas taip katalikų, taip nekatalikų ir net nekrikštytųjų; nes Kodeksas I. C. kalba be restrikcijos.

b) Išniekinamųjų veiksmų pavyzdžiai — neteisinis lavono atkasimas, vogtų daiktų paslėpimas kape ir t. t.

Atbulai, nenusikalstama, jeigu lavonas ar kapas pavartojamas neblogam dalykui, pav., lavono dalelė paimama mokslo reikalams, visas lavonas paimamas anatomijos tyrimams ir t. t.

2. Bausmės: „Kas išniekintų mirusiųjų lavoną ar kapą vagystei ar kuriam kitam blogam galui, tas tebūna nubaustas asmeniniu interdiktu, pačiu įvykiu tenustoja šlovės ir dvasiškis, be to, tebūna deponuotas" — kan. 2328.

3. Lavono ar kapo išniekinimo nusikaltimas yra kilęs iš romėnų teisių[2]). Bažnyčioj jį matome IV amžiuj — jį mini graikų Tėvai. Paskiau kalbamojo nusikaltimo neberandame bažnytinėse teisėse ir bebuvo žinomas valstybių teisėse. Taip buvo iki pat Kodekso I. C. Todel lavono ir kapo išniekinimo nusikaltimas Kodekse I. C. yra naujas bent prieškodeksinių teisių atžvilgiu.

4. Baudžiamasis Statutas, str. 79: „Kas nusikalto pagrobęs palaidotą arba nepalaidotą numirėlį arba išniekinęs jį kokiu veiksmu, tas yra baudžiamas

kalėti grasos kalėjime ne ilgiau kaip trejus metus.

[1]) Pius IX, const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II, n. 11, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

[2]) Plg. D. 47, 12; C. 9, 19.

Jei, be to, nusikaltėlis padarė numirėliui doros žeidžiamą veiksmą, tai yra baudžiamas

kalėti grasos kalėjime ne trumpiau kaip trejus metus.

Jeigu tai padarė del prietaro, neišmanymo arba būdamas girtas, tai yra baudžiamas

kalėti paprastajame kalėjime ne ilgiau kaip šešis mėnesius".

176. Bažnyčios ir kapų suteršimas (violatio). — 1. Nusikalsta tas, kas suteršia bažnyčią ar kapus.

Bažnyčia ir kapai suteršiami tais veiksmais, apie kuriuos kalba kan. 1 172 ir 1 207, būtent, kai nužudomas žmogus, neteisingai ir gausingai išliejamas kraujas, pavartojama neleistiniems ar nepadoriems dalykams ar palaidojamas netikėlis ar ekskomunikuotas po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo. Tik kalbamieji veiksmai turi būti tikri, žinomi ir įvykti pačioj vietoj.

2. Bausmės: „Bažnyčios ar kapų suteršėjai, apie kuriuos kalba kan. 1 172 ir 1 207, tebūna ordinaro nubausti interdiktu ab ingressu ecclesiae ir kitomis tam tikromis bausmėmis pagal nusikaltimo didumą" — kan. 2 329. Visos bausmės išsprendžiamosios.

3. Diecezinis Žemaičių V sinodas (1752), ses. II, c. I, n. II sako: „Jeigu kas bažnyčioj drįstų pavartoti kardą ar šauti kam įžeisti (in alicuius offensionem), nors nebūtų padarinio, tai pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką. Tokią pat bausmę užsitraukia taipogi tie, kurie bažnyčiose, koplyčiose, zakristijose ar kapuose (coemeteriis) ką muša, sužeidžia, labai uždaužia ar užmuša, ir, be to, tie, kurie išniekina bažnyčias ar kapus, įsilauždami ar kaip kitaip užpuldami (aliis rapinis)".

XIII SKYRIUS.

Nusikaltimai bažnytinei valdžiai, asmenims ir daiktams (de delictis contra auctoritates, personas, res ecclesiasticas)

(kan. 2330—2350).

177. Medžiaga. — 1. Nusikaltimai papos rinkimams, 2. Nepaklusnumas, 3. Sąmokslas ir agitacija, 4. Apelacija del papos, 5. Kliudymas vartoti apaštališkoji galia, 6. Bažnyčios laisvės ir teisių varžymas, 7. Masonų draugijos ir t. t., 8. Kunigo ir labiausiai klebono kliudymas vartoti jurisdikcija, 9. Ekskomunikos ir interdikto nepaisymai: a) absoliucija atvejų, rezervuotų Apaštališkajam Sostui, b) padėjimas vengtiniam ekskomunikuotam, su juo bendravimas šventose pamaldose ir jo priėmimas šventų apeigų ir c) šventų pamaldų laikymas interdiktuotoj vietoj; 10. Interdikto kaltininkas, 11. Neleistinas palaidojimas, 12. Nesirūpinimas gauti cenzūros absoliucijos, 13. Teismo privilegijos sulaužymas, 14. Vienuolių klauzūros sulaužymas, 15. Kanono privilegijos sulaužymas, 16. Žodžių įžeidimas kai kurių augštesnių Bažnyčios vyresniųjų, 17. Nusikaltimai bažnytiniams turtams ir t. t.: a) Bažnyčios turtų ir teisių uzurpavimas, b) bažnytinių turtų uzurpavimas ir c) neteisinė bažnytinių turtų alienacija; 18. Neteisingas užtūrėjimas daikto, palikto labdarybės reikalams ir 19. Atsisakymas mokėti tam tikri mokesniai.

178. Nusikaltimai papos rinkimams. — 1. „Bausmėse už nusikaltimus papos rinkimams laikytinasi vien Pijaus X konst. *Vacante Sede Apostolica*, 25 gruod. 1904 m." — kan. 2330.

Ką tik minėtoj Pijaus konstitucijoj yra įdėtos 9 įvykio ekskomunikos, rezervuotos papai, ir keletas kitų bausmių.

2. Nusikaltimai, už kuriuos čia baudžiama ekskomunika, yra šie: 1) nedalyvavimas balsavime (n. 37); 2) bet kokių raštų priėmimas ar siuntimas, neperveizėjus tam tikriems asmenims, ir laiškraščių siuntimas iš koklavos (n. 50); 3) koklavos paslapties sulaužymas konklavos metu (n. 51); 4) rinkimų ir kardinolų kongregacijų paslapties pasakymas saviškiams (familiaribus) ar konklavistams (n. 52); 5) simonijos nusikaltimas (n. 79); 6) balso ieškojimas ar tarimasis del papos įpėdinio, papai tebesant gyvam ir be jo žinios (n. 80); 7) priėmimas veto arba „exclusivam", net pageidavimo būdu, ar bet koks to veto pareiškimas (n. 81); 8) bet koks susitarimas ar pažadėjimas, kur panaikinama ar sumažinama laisvė laisvai rinkti papa (n. 82), ir 9) užsipuolimas ant papos rašto, išleisto prieš apsivainikavimą (n. 88).

Be to, kas slapta įeitų į konklavą, tas pačiu įvykiu nustotų bet kokios dignitatės, oficijos ir beneficijos (n. 49).

Galop, kas sulaužytų konklavos klauzūrą, tas baudžiamas naujo papos išsprendžiamosiomis bausmėmis ir t. t.

179. Nepaklusnumas. — 1. Nusikalsta tas, kas užsispyręs (pertinaciter) neklauso papos ar savo ordinaro, kurs ką teisiniu būdu įsako.

Taigi nusikalsta:

a) Kas neklauso tam tikruose dalykuose papos ar savo ordinaro. Paskutinysis reiškia taip vietos ordinarą, taip augštesnius išimtųjų vienuolių kunigų vyresniuosius (plg. kan. 198). Be to, čia įeina tie vyresnieji, kurie papos ar savo ordinaro vardu eina pareigas, pav., vyskupo tribunolas ir t. t.

b) Nusikalstama ne už bet kokį nepaklausymą, tik tada, kai papa ar savas ordinaras ką teisiniu būdu įsako ar uždraudžia. Kalbamasis teisėtumas turi būti taip įsakomojo ar draudžiamojo asmens, taip objekto atžvilgiu. Jeigu juo abejojama, vis delto spėjama, jog įsakymas ar uždraudimas esąs teisinis. Tas spėjimas tėra teisių (a iure tantum). Todel jis veikia, iki priešinga įrodoma ar pasirodo tikrumas.

Be to, pastebėtina, jog papos neklausyti užtenka viename ar kitame dalyke. Jeigu visai atsisakoma klausyti jo, kaip Bažnyčios galvos, tai bus atskala.

c) Nusikalstamasis asmuo turi užsispyręs neklausyti papos ar savo ordinaro. Tam užsispyrimui sužinoti prieškodeksinės teisės ir net šiandienykščiai kai kurie kanonistai[1]) liepia pirma įspėti. Tai, žinoma, galima, tik šiandien vargu bėra įsakyta ir, mano išmanymu, kalbamasis užsispyrimas arba kan. 2331, § 1 žodis „pertinaciter" (užsispyręs) yra ne kas kita, kaip paprastas pateisinamasis žodelis.

2. Bausmės: „Kas užsispyręs neklausytų papos ar savo ordinaro, kurs ką teisiniu būdu įsako ar draudžia, tebūna nubaustas tam tikromis bausmėmis, neišskiriant cenzūrų, pagal kaltės didumą" — kan. 2331, § 1.

180. Sąmokslas ir agitacija. — 1. Nusikalsta tas, kas daro sąmokslą prieš papą, jo legatą, ar savo ordinarą ar teisinius jų įsakymus (mandata) ar provokuoja valdinius jų neklausyti.

Čia pasakytina štai kas:

a) Papos legatai vadinasi legatas a latere, nuncijai, internuncijai ir apaštališkieji delegatai (plg. kan. 265—270). Atbulai, čia neįeina apaštališkieji vizitatoriai. Be to, savas ordinaras reiškia tą pat, kaip augščiau (n. 179, 1 a). Išskiriamas svetimas ordinaras.

b) Sąmokslas būna tada, kai bent du susitaria neklausyti ar nuversti teisinę vyriausybę, in casu papą, jo legatą ar savą ordinarą.

c) Provokuoti galima bet kokiu būdu ar įkalbinėjant. Nesvarbu, ar provokacijos paklausyta ar ne.

2. Bausmės: „Kas darytų sąmokslą prieš papą, jo legatą, savą ordinarą ar teisinius jų įsakymus ar kas valdinius provokuotų jų neklausyti, tas tebūna numalšintas cenzūromis ir kitomis bausmėmis ir, jeigu būtų dvasiškiai, tai tebūna iš jų at-

[1]) Pav.: A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 531; E. Eichmann, Lehrbuch des Kirchenrechts, 310; G. Cocchi, Commentarium, V n. 165.

imtos dignitatės, beneficijos ir kitos pareigos; jeigu būtų vienuoliai, tai tebūna iš jų atimtas aktyvus ir pasyvus balsas ir oficijos" — kan. 2331, § 2. Visos bausmės, kaip matom, išsprendžiamosios.

3. Prieš Kodeksą I. C. už sąmokslą prieš papą ir savą ordinarą taipogi buvo baudžiama išsprendžiamosiomis bausmėmis.

181. Apelacija del papos. — 1. Nusikalstų, jeigu kas nors ir bet kokio luomo, laipsnio ar būklės, net karalius, vyskupas ar kardinolas apeliuotų del esamojo papos įstatymų, dekretų ar įsakymų į visuotinį susirinkimą.

Pasakyta:

a) Jeigu kas nors ir bet kokio luomo, laipsnio ar būklės ir t.t. Vadinasi, nusikalsta taip fiziniai asmens, net karaliai, vyskupai ir kardinolai, taip moraliniai kolegialiniai asmens, pav., universitetai, kapitulos, kolegijos ir t. t. Be to, nesvarbu, ar kalbamieji moraliniai asmens yra bažnytinių ar valstybės teisių. Nes kan. 2332 pasakyta: „kuo vardu tik vadintųsi" (quocunque nomine nuncupentur).

b) Apeliuotų. Apelacija čia suprantama netikrąja prasme: teapeliuojama del teismų išsprendimų, gi del kitų dalykų arba nusprendimų kreipiamasi į vyresnįjį (recursus).

c) Del esamojo papos. Vadinasi, del to papos, kur apelacijos metu tebegyvena ir tebėra papa. Atbulai, nenusikalstama, jeigu apeliuojama del jau mirusio ar jau nebesančio papos. Juo labiau nenusikalstama, jeigu apeliuojama del kurios kongregacijos ir t. t. Tik paskutiniuoju atveju yra išimtis, būtent, tie kongregacijų veiksmai, kurie yra padaryti, pažymėtai papai įsakant ar specifikiniu būdu jo patvirtinta — del jų apeliuoti vis delto nusikaltimas. Nes jie laikomi tuo pat, kaip paties papos padaryta.

d) Del esamojo papos įstatymų, dekretų ar įsakymų. Taigi čia eina visos papos jurisdikcijos veiksmai — įstatymų leidimas, teisimas ir baudimas.

e) Į visuotinį susirinkimą. Nesvarbu, ar jis yra esamasis ar būsimasis. Tai skiriasi nuo prieškodeksinių teisių,

kur buvo pasakyta, jog negalima esą apeliuot į būsimąjį visuotinį susirinkimą. Todel buvo manoma, kad ne nusikaltimas apeliuot į esamąjį visuotinį susirinkimą, nors jis būtų sustabdytas. Atbulai, nenusikalstama, jeigu apeliuojama į būsimąjį papą ar provincialinį ir k. susirinkimą.

2. Kalbamojo nusikaltimo pamatas — labai įžeidžiamas papa. Nes apelacija yra kreipimasis į augštesnį vyresnįjį del žemesnio vyresniojo išsprendimo (ab inferiore iudice ad superiorem provocare). Gi papa yra augščiausias visame katalikų pasauly. Todel niekas negali jo teisti ar jo darbų nagrinėti (kan. 1 556). Juk ir Vatikano susirinkimas paskelbė, jog papa turįs augščiausią jurisdikciją, nepriklausomą net visuotinio susirinkimo[1]).

3. Bausmės: „Jeigu kas nors ir bet kokio luomo, laipsnio ar būklės, net karalius, vyskupas ar kardinolas apeliuotų del esamojo papos įstatymų, dekretų ar įsakymų į visuotinį susirinkimą, tai yra įtariamas erezija ir pačiu įvykiu užsitraukia ekskomuniką, specialiausiu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui; gi universitetai, kolegijos, kapitulos ir kiti moraliniai asmens, kuo vardu tik vadintųsi, įkrinta į interdiktą, taipogi rezervuotą Apaštališkajam Sostui" — kan. 2 332.

4. Apelacijos nusikaltimo šaknų reikia ieškoti XV amžiuj, kur ginčitasi del bažnytinių susirinkimų teorijos. P i j u s II, konst. „Exsecrabilis", 18 sausio 1459 m., pirmasis pasmerkė apelaciją del papos po ekskomunika ir kitomis bausmėmis[2]). Tą pat atkartojo J u l i j u s II, konst. „Suscepti regiminis", 1 liep. 1509 m.[3]) ir t. t.

Konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., § I, n. 4 ir § VI, n. 1, už apelaciją del papos buvo tokios pat bausmės, kaip ir dabar[4]).

182. Kliudymas vartoti apaštališkoji galia. — 1. Nusikalstų tas, kas kreiptųsi į pasaulinę valdžią sukliudyti raštams

[1]) Sess. IV, c. III, *de vi et ratione primatus Romani Pontificis.*
[2]) Vz. P. G a s p a r r i, Fontes, I n. 55.
[3]) Vz. P. G a s p a r r i, t. p., n. 64.
[4]) Vz. P. G a s p a r r i, t. p., III n. 552.

ar aktams, išleistiems Apaštališkojo Sosto ar jo legato, ar kas betarpiškai ar tarpiškai uždraustų juos paskelbti ar įvykdyti, ar del jų įžeistų ar baugintų tuos, kuriems pridera kalbamieji raštai ar aktai, ar kitus.

I Apaštališkąjį Sostą čia įeina papa ir Romos Kurijos dikasterijos, pav., kongregacijos ir t. t. (plg. kan. 7). Be to, Apaštališkojo Sosto legatas čia vadinasi legatas a latere, nuncijus, internuncijus ir apaštališkasis delegatas. Tai rodo kan. 265—270. Todel neteisingai kalba tie, kurie čia išskiria apaštališkuosius delegatus[1]). Atbulai, čia neįeina tie vyskupai, kurie savo sosto atžvilgiu kartais vadinasi apaštališkieji legatai, arba „legati nati" (kan. 270).

I kalbamuosius raštus ir aktus įeina bulos, brevės, enciklikos, konstitucijos, dekretai, reskriptai, įsakymai, nusprendimai ir t. t.

Paskelbimas suprastinas juridine prasme. Todel išskiriamas pranešimas (notitio) ar išplatinimas (divulgatio).

Įvykdymas reiškia visa tai, kas reikalinga apaštališkojo rašto ar akto padariniui aktyviai pasiekti ar naudotis tiems, kuriems pridera.

2. I kliudymą vartoti apaštališkoji galia įeina trys nusikaltimai, būtent:

1) Kreipimasis į pasaulinę valdžią sukliudyti raštams, išleistiems Apaštališkojo Sosto ar Jo legatų.

Čia pasakytina štai kas:

a) Nesvarbu, kas kreipiasi, būtent, fizinis ar moralinis asmuo, pasaulininkas ar dvasiškis ir t. t.

b) Kreiptis reikia į pasaulinę valdžią. Ji gali būti įstatymų leidžiamoji, teisiamoji, vykdomoji ar net stačiai administratyvinė. Tai rodo kan. 2333 žodžiai „laica potestas" (pasaulinė valdžia). Todel negalima sutikti su kai kuriais kanonistais, kurie sako, jog kalbamoji valdžia turinti turėti jurisdikciją[2]).

[1]) Pav., Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 73.

[2]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis, 358; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 533; G. Cocchi, Commentarium, V n. 167.

Nesvarbu, ar pasaulinė valdžia yra augštesnė ar žemesnė, pav., prezidentas, seimas, teisėjas, valsčiaus viršaitis, policija ir t. t. Tik kreiptinasi į jų valdžią, o ne į vien pačius asmenis.

Atbulai, ne nusikaltimas, jeigu kreipiamasi į bažnytinę valdžią, visuomenės veikėjus, kurios draugijos valdybą ar narius ir t. t.

c) Kreiptis galima raštu ar žodžiu, betarpiškai ar tarpiškai, arba per kitus ir t. t.

d) Nusikalstama tada, kai kreipiamasi del išleistųjų Apaštališkojo Sosto ar Jo legatų raštų ar aktų jiems sukliudyti. Atbulai, nebus kalbamojo nusikaltimo, jeigu kreipiamasi į pasaulinę valdžią, kad ji uždraustų juos paskelbti ar įvykdyti.

2) Uždraudimas paskelbti ar įvykdyti Apaštališkojo Sosto ar Jo legato raštai ar aktai.

Čia nusikalstama štai kada:

a) Kai kalbamuosius dalykus uždraudžia „publica auctoritas", t. y. pasaulinė ar net bažnytinė valdžia; nes tik valdžia tegali uždrausti. Atbulai, čia nebus nusikaltimo, jeigu uždraustų „auctoritas privata", t. y. nevaldžia ar privatiniai asmens.

b) Uždrausti reikia paskelbti ar įvykdyti Apaštališkojo Sosto ar Jo legato raštai ar aktai. Geriausias kalbamojo uždraudimo pavyzdys — vadinamasis „placitum" ar „placet regium", „exequatur", „pareatis", kur neleidžiama paskelbti Apaštališkojo Sosto raštų be valstybės leidimo ir t. t. Tai pasmerkta Pijaus IX[1]). Pagaliau, tie įstatymai daugely kraštų jau pačių valstybių yr atšaukti.

Atbulai, ne nusikaltimas, jeigu uždraudžiami tik paplatinti kalbamieji raštai.

c) Nesvarbu, ar uždraudžiama, kitiems prašant ar reikalaujant ar ne.

3) Įžeidimas ar bauginimas tam, kad Apaštališkojo Sosto ar Jo legato raštai ar aktai nebūtų paskelbti ar įvykdyti.

Ir tai:

a) Įžeidimas turi būti didelis ir fiziškas arba kūno atžvilgiu. Atbulai, čia neįeina morališkas ir turtų atžvilgiu įžeidimas. Nes

[1]) Syllabus errorum, prop. 28, 41, 49.

kan. 2 333 žodis „laedentes" suglaustąja ir tikrąja prasme tereiškia įžeisti kūno atžvilgiu, gi bausmės kaip tik aiškintinos suglaustai.

b) Bauginimas arba „perterrefacientes" (kan. 2 333) reiškia tuos asmenis, kurie įvaro į labai didelę baimę.

c) Aktyvus įžeidimo ar bauginimo subjektas gali būti bet kas, būtent, taip valdžia, taip privatiniai asmens.

d) Nesvarbu, ar įžeidžiami ar bauginami tie asmens, kuriems pridera patys raštai ar aktai, ar kiti, kurie turi ryšį su anais raštais, pav., prokuratorius, notaras, įvykdytojas, gentys, šeimos nariai ir t. t.

Pastaba. — Prieš Kodeksą I. C. dauguma kanonistų sakydavo, jog, bet kokiu kalbėtųjų trijų būdu kliudant vartoti apaštališkąją galią, tenusikalstama „effectu secuto". Daugelis ir šiandienykščių kanonistų, laikydamasis senovės, taip pat tebekalba[1]). Mano išmanymu, kalbamiesiems nusikaltimams nereikia padarinio arba „effectus secutus"[2]). Nes: a) To nėra pasakyta kan. 2 333. b) Kan. 2 333 žodžiai: „recurrentes", „prohibentes", „laedentes vel perterrefacientes" reiškia kaip tik patį veiksmą ir neveizima į jo galą. c) Bausmės aiškintinos, laikantis įstatymo raidės. d) Senovė baudžiamosiose teisėse ne aiškinimo rezervas.

3. Bausmės: „Kas kreiptųsi į pasaulinę valdžią sukliudyti raštams ar aktams, išleistiems Apaštališkojo Sosto ar jo legato, ar kas betarpiškai ar tarpiškai uždraustų juos paskelbti ar įvykdyti, ar dėl jų įžeistų ar baugintų tuos, kuriems pridera raštai ar aktai, ar kitus, tas pačiu įvykiu teįkrinta į ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui" — kan. 2 333.

---

[1]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 73; I. Chelodi, Ius poenale, n. 70; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 533; I. Sole, De delictis et poenis, n. 358; G. Cocchi, Commentarium, V n. 167.

[2]) A. Blat, De delictis et poenis, n. 173; H. Noldin — Schönegger, De censuris[15], n. 65.

4. Už kalbamuosius nusikaltimus tokia pat bausmė buvo ir prieš Kodeksą I. C.[1])

183. Bažnyčios laisvės ir teisių varžymas. — 1. Nusikalsta tas:

„1°. Kas išleidžia įstatymus, įsakymus (mandata) ar dekretus prieš Bažnyčios laisvę ar teises;

2°. Kas tiesiog (directe) ar netiesiog (indirecte) kliudo vartoti (exercitium) bažnytinę sąžinės ar išorinės srities jurisdikciją, tam dalykui kreipdamasis į bet kokią pasaulinę valdžią" — kan. 2 334.

2. Apie kiekvieną tųdviejų nusikaltimų kalbėsime skyrium.

1) Nusikalsta tas, kas išleidžia įstatymus, įsakymus ar dekretus prieš Bažnyčios laisvę ar teises.

Pasakyta:

a) Kas išleidžia įstatymus, įsakymus ar dekretus. Įstatymai leisti yra to dalykas, kas turi įstatymų leidybą; gi įsakyti ar išleisti dekretą gali net šiaipjau valdžia.

Nesvarbu, ar įstatymus, įsakymus ar dekretus išleidžia fiziniai, moraliniai ar kolektyvūs asmens. Paskutiniaisiais dviem atvejais nusikalsta tie asmens, kurie balsuoja už įstatymą, įsakymą ar dekretą ar savo pasielgimu prisideda prie jų išleidimo, pav., susilaiko balsavę ir todel anas dalykas gavo daugumą balsų ir t. t. Nusikalstama net tada, kai ir be šio balso pakanka balsų. Tai nusikaltimo bendrininkavimas.

In specie nusikalsta šie asmens: augščiausi valstybių valdovai, pav., karaliai, prezidentai ir t. t., kurie patys išleidžia tokius įstatymus, įsakymus ar dekretus, ar kitų išleistus patvirtina ar paskelbia; ministrai, kurie po tokiais įstatymais, įsakymais ar dekretais pasirašo; apskričių, miestų ar valsčių valdžia, pav., taryba ar viršaitis, kurie išleidžia tokius raštus; valdžios tarėjai; seimo ar parlamento atstovai, kurie už juos

[1]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § I, n. 8, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

balsavo ar susilaikė; net piliečiai, jeigu jie tam tikrais atvejais, pav., referendumo atveju, balsuotų už tokius įstatymus ir t. t.

Atbulai, nenusikalsta tie asmens, kurie tikrąja prasme neišleidžia ar nepaskelbia įstatymų, įsakymų ar dekretų, tik yra vien įrankis ar „merum instrumentum" tiems galams įvykdyti, pav., referentai, sekretoriai, stenografai, kurierai ir t. t. Taipogi nenusikalsta vykdomoji valdžia ir teisėjai, kurie gyvenime taikina tuos įstatymus, įsakymus ar dekretus. Nenusikalsta nė tie, kurie ginasi anais įstatymais, įsakymais ar dekretais. Pamatas labai aiškus — tai ne išleisti įstatymas, įsakymas ar dekretas.

Kalbamieji įstatymų, įsakymų ar dekretų leidėjai nusikalsta tada, kai tie dalykai paskelbiami. Nes tada tik formaline prasme ir gimsta įstatymas, įsakymas ar dekretas: „Įstatymai išleidžiami tada, kai paskelbiami" — kan. 8, § 1.

b) P r i e š B a ž n y č i o s l a i s v ę. Bažnyčia turi laisvę jau Dievo teisėmis. Todel kas ją varžo, nusideda pačioms Dievo teisėms. Bet Bažnyčia dar iš savęs gina brangiausią aną savo turtą, arba aną Dievo dovaną nuo bet kurių užpuolikų — kliudymą Bažnyčios laisvės padarė nusikaltimu ir už jį baudžia.

c) A r (prieš Bažnyčios) t e i s e s. Bažnyčia turi daug įvairių teisių. Čia jos suprantamos bet kokios, būtent, dvasinės, pasaulinės, fundamentalinės, antraeilės, natūralinės (kur pridera Bažnyčiai, kaip tobulai draugijai) ir net tos istorinės, nuo kurių Bažnyčia nėra pažymėtai ar tyliai atsisakiusi. Nesvarbu, ar Bažnyčios teisės pridera prie šventimų ar jurisdikcijos galių, ar nė prie katros įgudviejų nepridera. Jeigu kalbėsime skyrium apie jurisdikciją, tai nesvarbu, ar anos teisės pridera prie įstatymų leidybos, teisimo ar baudžiamosios galios ar prie jurisdikcijos rūšių, būtent, tvarkymo (regiminis) ar mokymo (magisterii).

In specie Bažnyčios teisės yra, pav., šios: teisė suteikti ir paskelbti atlaidai (kan. 911); teisė tvarkyti krikščionių arba pakrikštytųjų moterystė (kan. 1 016); teisė turėti savo kapai (kan. 1 206, § 1); teisė visur mokyti Evangelijos (kan. 1 322, § 2); teisė skirti kunigai (kan. 1 352); išimtina teisė nagrinėti dvasinės ar su dvasiniais dalykais susijusios bylos ir t. t. (kan.

1 553); teisė kurti bet kokios rūšies mokyklos (kan. 1 375); religinių knygų cenzūra ir uždraudimas skaityti ar laikyti kai kurie raštai (kan. 1 384); įgimta Bažnyčios ir Apaštališkojo Sosto teisė laisvai ir valstybės nepriklausomai įgyti, turėt ir tvarkyti arba administruoti savo turtai (kan. 1 495); valstybės nepriklausoma teisė reikalaut iš katalikų to, ko reikia Dievo kultui, dvasiškiams išlaikyt ir kitiems tam tikriems bažnytiniams reikalams (kan. 1 496); valstybės nepriklausoma teisė bausti savo valdiniai už nusikaltimus dvasinėmis ir net pasaulinėmis bausmėmis (kan. 2 214); teisė kurti bažnytinės brolijos, beneficijos ir t. t

2) Nusikalstų tas, kas kreiptųsi į bet kokią pasaulinę valdžią, kad tiesiog ar netiesiog sukliudytų vartoti bažnytinę sąžinės ar išorinės srities jurisdikciją.

Pasakyta:

a) Kas kreiptųsi. Vadinasi, kas žodžiu, raštu ar kitaip prašo, reikalauja ir t. t.

b) Į bet kokią pasaulinę valdžią. Čia pasaulinė valdžia suprantama bet kokia pasaulinė vyriausybė, kaip augščiau (n. 182, 2). Atbulai, nenusikalstama, jeigu kreipiamasi į privatinius asmenis ir t. t., kaip augščiau (n. 182, 2). Jeigu pati valdžia kliudytų vartoti bažnytinę jurisdikciją, tai reikia skirti dalykas, būtent, jeigu ji del kalbamojo dalyko kreiptųsi į augštesnę pasaulinę vyriausybę, tai nusikalsta; gi jeigu pati kliudo tam tikrais įstatymais ar savo valia, tai nebus mūsų nusikaltimo.

c) Kad tiesiog ar netiesog. Tiesiog — paliečiant stačiai aktyvų jurisdikcijos subjektą. Netiesiog — paliečiant ką kitą, kurs yra susijęs su principaliniu asmeniu.

d) Kliudytų vartoti. Vadinasi, neleistų vartoti ar grasintų nevartoti jurisdikcijos. Atbulai, ne kliudymas, jeigu verčiama vartoti jurisdikcija ar vien prašoma jos nevartoti, apgaunama, kankinama už jos vartojimą ir t. t.; nes tai nėra kliudyti tikrąja prasme.

e) Bažnytinę sąžinės ar išorinės srities jurisdikciją. Jurisdikcija čia suprastina tikrąja prasme.

I ją įeina įstatymų leidyba, teisimas, bausmės, tvarkymas (regimen) ir mokymas (magisterium). Atbulai, išskiriama jurisdikcija netikrąja prasme, pav., teisė jungti moterystėn; nes bausmės aiškintinos suglaustai.

Čia proteguojamoji jurisdikcija gali būti paprasta ar įgaliota, sąžinės ar išorinės srities ir t. t. Tik ji turi būti bažnytinė, t. y. kur pridera patiems dvasiškiams. Todel išskiriama vienuolių jurisdikcija, t. y. kur pridera tik patiems vienuoliams.

Bet čia neįeina šventimų galia, nes tai ne jurisdikcija. Todel čia nenusikalstų tas, kas kreiptųsi į pasaulinę vyriausybę, kad ji sukliudytų, pav., kunigui laikyti mišias, eiti procesiją, administruoti sakramentus (išimtis — išpažintis, nes ji pridera prie jurisdikcijos) ar sakramentalijas ir t. t.

Galop, pažymėtina, jog šis antrasis kalbamųjų nusikaltimų teįvyksta „effectu secuto", t. y. pasaulinei valdžiai arba vyriausybei tikrumoj sukliudžius vartoti bažnytinę jurisdikciją. Tik ir neigiamu atveju galima laikytis kan. *2* 235[1]).

3. Bausmės už Bažnyčios laisvės ir teisių varžymą yra šios:

1) „Pačiu įvykiu baudžiama ekskomunika, specialiniu būdu rezervuota Apaštališkajam Sostui" — kan. *2* 334.

2) Dvasiškiai, be to, baudžiami kan. *2* 336, § 1 bausmėmis, apie kurias kalbėsime žemiau (n. 184, 2).

4. Prieš Kodeksą I. C. už Bažnyčios laisvės ir teisių varžymą bausmės buvo mažne tokios pat, kaip ir dabar. Be kitko, buvo tokia pat ekskomunika[2]).

Be to, prieš Kodeksą I. C. bendrai buvo manoma, kad nusikalstą taip tie, kurie patys kliudą, taip tie, kurie kreipiąsi į pasaulinę valdžią, kad sukliudytų vartoti bažnytinę jurisdikciją. Tai buvo įskaitoma konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., § I, n. 6 žodžiuose „impedientes... et ad hoc reccurentes ad forum saeculare..."[3])

---

[1]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 25 iul. 1926, ad V (Acta A. S., XVIII [1926] 394).

[2]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § I, nn. 6—7, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

[3]) Vz. P. Gasparri, t. p.

184. Masonų draugijos ir t. t. — 1. Nusikalsta tas, kas įsirašo į masonų sektą ar kitas tokias pat draugijas, kurios daro sąmokslus prieš Bažnyčią ar teisines valstybių vyriausybes.

Pasakyta:

a) K a s į s i r a š o. Įsirašyti reikia formaline prasme, t. y. įstot į draugiją. Tik tai turi būti padaryta, žinant pačios draugijos veidą. Žinoti užtenka tai, kad ta draugija yra masonų ar draudžiama po bausme, ar daranti sąmokslus prieš Bažnyčią ar teisinę valstybės vyriausybę. Atbulai, nenusikalstų tas, kas, nežinodamas draugijos veido, arba bona fide į ją įstotų. Tik vis delto nusikalstų tas, kas, paskum sužinojęs realybę, laisvai pasiliktų draugijoj. Paskutiniojo dalyko išimtis — jeigu iš jos išstoti būtų negalima be dideliausios negerovės. Tada joj galima pasilikti materialiniu būdu (materialiter) ir t. t., kaip žemiau (sub 3 a).

Nesvarbu, ar sutinki su draugijos programa ar ne, ją vykdai ar ne, lankai jos susirinkimus ar ne ir t. t.

b) Į m a s o n ų s e k t ą. Tai masonų draugija arba jų ložos.

c) A r į k i t a s t o k i a s p a t d r a u g i j a s ir t. t.

Kalbamųjų draugijų žymės yra dvi, būtent:

Viena, draugija turi būti slapta, t. y. turi turėti slaptas konstitucijas ar statutus ir slaptus vadus. Tai rodo kan. *2* 335 žodžiai: „ar į kitas tokios pats rūšies draugijas" (kaip masonų draugija). Gi masonų draugijos yra slaptos. Be to, tai rodo to paties kan. *2* 335 žodis „machinantur", kas slaptai daroma. Nesvarbu, ar kalbamųjų draugijų nariai laikomi slapta ar ne, ar, į jas įstojant, reikalaujama priesaikos, arba pasižadėti laikytis paslapties ar ne, ar draugijos veikiama slapta ar ne. Net nepasikeistų draugijos veidas, jeigu pati valstybė leistų jai veikti ar ją toleruotų. Nes pasauly daug ko kartais toleruojama didesnei negerovei išvengti.

Antra, turi būti daromas sąmokslas prieš Bažnyčią ar teisines valstybių vyriausybes. Bažnyčia čia suprastina pati Bažnyčia, teisinė Jos vyriausybė ir konstitucija. Atbulai, čia, mano išmanymu, neįeina Bažnyčios mokslas ir bažnytiniai as-

mens[1]). Tai rodo kan. 2 335 istorija, tekstas ir kontekstas, būtent, Bažnyčios mokslą ir bažnytinius asmenis saugoja kiti kanonai, visai atskiri nuo kan. 2 335. Be to, žinome, kad bausmės aiškintinos suglaustai. Taigi. Neveizint į tai, kai kurie kanonistai čia ima taipogi Bažnyčios mokslą ir bažnytinius asmenis[2]). Tik jie kalba be tikrų įrodymų.

Valstybės vyriausybė, prieš kurią daromas sąmokslas, gali būti savo krašto ar kito. Tik ji turi būti teisinė. Atbulai, nenusikalstama tada, kai teisiniu būdu stengiamasi pašalinti neteisinė valstybės vyriausybė. Nes paskutinioji neturi teisės valdyt ir valdiniai savaime neturi priedermės jos klausyti. Tokios priedermės tegali būti atsitiktinai, t. y. kai jos klausyti reikalauja visuomenės gerovė[3]).

Kai kurie sako, jog šiandien į kalbamąjį nusikaltimą neįeinąs stengimasis pakeisti valstybės valdymo forma[4]). Kiti tai vis delto čia ima[5]). Tai nauja ir lauktina, iki nusistos nuomonės.

Kurios draugijos tikrumoj pridera prie kalbamųjų draugijų, sužinoti galima iš Apaštališkojo Sosto dekretų ir bažnytinių paskelbimų, pačių draugijų knygų, raštų, įstatų ir t. t.

In specie kalbant, tokios draugijos yra šios: „societas carbonaria", „societas fenianorum", nihilistų ir anarchistų draugijos ir t. t.

Seniau labai ginčytasi ir šiandien dar kai kurie į kalbamąsias draugijas nori įtraukti bibliškąsias, neoprotestantiškąsias, senkatalikių, liberalų dvasiškių ir bet kokias socialistų (bolše-

[1]) Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 55.

[2]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris[2], n. 299; I. Sole, De delictis et poenis, n. 361; A. D. Cipollini, De censuris, 136.

[3]) Plg L. Taparelli, Saggio teoretico del diritto naturale, Roma 1855, I § 659; Th. Meyer, Institutiones iuris naturalis, Friburgi im Br. 1900, II n. 518.

[4]) Pav., I. Chelodi, Ius poenale, 71. Be to, tą pat tvirtinti, rodos, linksta H. Noldin — A. Schönegger, De censuris[15], n. 74.

[5]) Pav., A. D. Cipollini, t. p., 134.

vikų, socialdemokratų, liaudininkų ir t. t.) draugijas[1]). Bet, mano išmanymu, jų čia įtraukti, bendrai, negalima; nes jos savaime nėra slaptos augščiau kalbėtąja prasme. Pagaliau, veizėtina į atskiras draugijas[2]).

2. Bausmės:

1) „Kas įsirašytų į masonų sektą ar kitas tokios pat rūšies draugijas, kurios daro sąmokslus prieš Bažnyčią ar teisines valstybių vyriausybes, tas pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui" — kan. 2335.

2) Kan. 2336 sako: „§ 1. Dvasiškiai, kurie nusikalto kan. 2334 ir 2335, be anų kanonų bausmių, tebūna nubausti dar šiomis bausmėmis: suspensa nuo pačios beneficijos, oficijos, dignitatės, pensijos ar pareigų, jeigu jų turėtų Bažnyčioj; gi iš vienuolių tebūna atimtos oficijos ir aktyvus ir pasyvus balsas, ir tebūna jie nubausti kitomis bausmėmis konstitucijų norma.

§ 2. Be to, apie dvasiškius ir vienuolius, kurie yra įsirašę į masonų sektą ar kitas į ją panašias draugijas, reikia pranešti S. C. S. Officii". Pranešti galima betarpiškai ar tarpiškai, arba per vietos ordinarą. Pranešti turi tas, kas tik žino. Tik jeigu žinotų dvasiškis ir pasaulininkas, tai paskutinysis gali suponuoti, kad tai atliksiąs dvasiškis, ir todel gali nepranešti, iki tikrai sužinos, kad dvasiškis yra nepranešęs ir nepraneš. Priedermė pranešti yra didelė. Nuo jos pateisinti tegali didelė skriauda sau ar saviškiams, by tik nepranešant nebūtų didelės skriaudos visuomenei; nes „bonum publicum praevalet privato". Tik nepranešti nėra nusikaltimo.

3. Kas yra įsirašęs į masonų sektą ar kitas tokias pat draugijas, darančias sąmokslus prieš Bažnyčią ar teisines valstybių vyriausybes, tas išrišti tegalimas šiomis sąlygomis:

a) Nusikaltėlis tuoj turi išstot iš draugijos ir išbraukti savo vardą iš jos knygų ar bent apie tai pranešti draugijai. Jeigu

[1]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis, n. 361; A. D. Cipollini, De censuris, 134.

[2]) Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 55; I. Chelodi, Ius poenale, n. 71; H. Noldin — A. Schönegger, De censuris[15], n. 74; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 535.

jis į kalbamąsias draugijas būtų įsirašęs bona fide ar nežinodamas (kas retai tegali atsitikti) ir negalėtų išstoti be didžiausios skriaudos, tai galimas palikti vadinamuoju materialiniu nariu, būtent, palikti vien vardas draugijos knygose, tik nemokėti nario mokesnio ir nedalyvauti susirinkimuose. Išimtis — jeigu būtų papiktinimas ar pavojus suklysti jam pačiam ar jo šeimai.

b) Sunaikintini bet kurie draugijos ženklai.

c) Jeigu būtų padaryta kokia sutartis prieš tikybą ar testamente įrašyta, kad mirus kūnas turįs būti sudegintas, tai tuoj atšauktina ar panaikintina.

4. Jau senai atkreipta akis į masonus ir kitas tokias pat draugijas. Klemensas XII, litt. ap. „In eminenti", 28 bal. 1738 m., pirmasis išleido bausmes už masoneriją[1]). Paskiau dar kartkartėmis masonai buvo kuo aštriausiai pasmerkti. Paskutiniaisiais laikais juos pasmerkė garsusis papa Leonas XIII, ep. encycl. „Humanum genus", 20 bal. 1884 m.[2])

Prieš pat Kodeksą I. C. už masonų ir kitas tokias pat draugijas bausmės buvo tokios pat, kaip ir dabar. Tik tokią pat ekskomuniką užsitraukdavo „iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes: earumve occultos coryphaeos ac duces non denunciantes" (kas bet kokiu būdu padėtų tokioms sektoms ar nepraneštų apie slaptus jų korifėjus ir vadus)[3]), kas atšaukta.

185. Kunigo ir labiausiai klebono kliudymas vartoti jurisdikcija. — 1. „Jeigu klebonas bažnytinei jurisdikcijai sukliudyti drįstų daryti sumišimą (turbas ciere), viešai rinkti už save parašus, prakalbomis ar raštais kurstyti žmones (excitare) ar ką kita į tai panašu daryti, tai pagal kaltės didumą tebūna nubaustas protinga ordinaro nuožiūra, neišskiriant reikale suspensos" — kan. 2 337, § 1. Nes tai žemina bažnytinį autoritetą ir piktina žmones. Bet ne nusikaltimas, jeigu klebonas tikram

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 299.

[2]) Vz. P. Gasparri, t. p., III n. 591.

[3]) Const „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II, n. 4, vz. P. Gasparri, t. p., 552.

savo nekaltumui ar naudingumui įrodyti privatiniu būdu ar net viešai ir be jokio sukėlimo žmonių ieškotų gerų parapijonių liudijimo ar liudytojų. Nes čia nieko bloga. Gi kur nėra didelės nuodėmės, ten nėra nė nusikaltimo.

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „drįstų" (ausus fuerit).

Toks pat kalbamasis nusikaltimas ir tokios pat bausmės už jį buvo taipogi prieš Kodeksą I. C.[1])

2. „Tokiu pat būdu (kaip kan. 2 337, § 1) ordinaras tenubaudžia tą kunigą, kurs bet kokiu būdu sukeltų minią (multitudinem quoquo modo excitet) teisiniu būdu paskirtam kunigui ar ekonomui sukliudyti, kad jis nepaimtų parapijos" — kan. 2 337, § 2.

Šio nusikaltimo pamatas yra toks pat, kaip ir ką tik kalbėtojo nusikaltimo (sub 1). Pats įstatymas yra naujas.

186. Ekskomunikos ir interdikto nepaisymas: — I. Absoliucija atvejų, rezervuotų Apaštališkajam Sostui. — 1. Nusikalstų tas, kas be tam tikros galios drįstų atleisti įvykio ekskomuniką, specialiausiu ar specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui.

Pasakyta:

a) K a s ... Vadinasi, kalbamuoju nusikaltimu tegali nusikalsti kunigas arba nuodėmklausis. Atbulai, jeigu tai padarytų pasaulininkas, minoritas, subdiakonas ar diakonas, kalbamuoju nusikaltimu nenusikalstų. Tai rodo kan. 2 338, § 1, plg kan. 2 322, n. 1.

b) B e t a m t i k r o s g a l i o s. Ji duodama dažniausiai pažymėtai (expresse) ir kartais net a iure arba pačiomis teisėmis. Paskutiniojo atvejo pavyzdys — mirties pavojus ir greitas reikalas, apie kuriuodu kalba kan. 2 252 ir 2 254.

c) A t l e i s t i į v y k i o e k s k o m u n i k ą. Atbulai, nenusikalstama, kai atleidžiama išsprendžiamoji ekskomunika. Tai tik neleistina. Taipogi nenusikalstama tada, kai tik klau-

[1]) S. C. Consist., decr. „Maxima cura", 20 aug. 1910, can. 18, § 1 (Acta A. S., [1910] 636).

soma išpažinties ir neduodama ar fiktyviai duodama ekskomunikos absoliucija. Juo labiau nenusikalstama tada, kai įvykio ekskomunika atleidžiama pozityvioj ir apytikrėj abejonėj, ar esą nusikalsta, ar esąs greitas reikalas, ar atleidėjas turįs galią atleisti, ar esą rezervuota ir t. t.

d) Specialiausiu ar specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui. Atbulai, nenusikalstama, jeigu negalint atleidžiama ekskomunika, paprastai rezervuota Apaštališkajam Sostui ar vietos ordinarui ir t. t. Tai irgi tik neleistina.

e) Dristų. Tai pateisinamasis žodelis.

2. Bausmės: „Kas dristų be tam tikros galios atleisti įvykio ekskomuniką, specialiausiu ar specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui, tas pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui" — kan. 2 338, § 1.

3. Prieš Kodeksą I. C. taip pat buvo baudžiama už absoliuciją įvykio ekskomunikos, specialiniu būdu rezervuotos Apaštališkajam Sostui, neturint tam tikros galios[1]).

187. II. Padėjimas vengtiniam ekskomunikuotam, su juo bendravimas šventose pamaldose ir jo priėmimas šventų apeigų. — 1. Nusikalsta tas, „Kas bet kokiu būdu padėtų (quodvis auxilium vel favorem impendens) vengtiniam ekskomunikuotam tame nusikaltime, už kurį jis yra ekskomunikuotas; taipogi dvasiškiai, kurie žinodami ir laisvai in divinis bendrautų su tokiu pat asmeniu ir jam leistų laikyti šventas apeigas (in divinis officiis recipientes)..." — kan. 2 338, § 2.

2. Ir tai:

1) Nusikalstų, kas bet kokiu būdu padėtų vengtiniam ekskomunikuotam tame nusikaltime, už kurį jis yra ekskomunikuotas.

Plačiau kalbant, čia pasakytina štai kas:

a) Nusikalsti gali pasaulininkas ir dvasiškis, svetimas ir gentis ir t. t.

[1]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

b) Nusikalstama, jeigu suteikiama „auxilium" ar „favor". Pirmasis yra materialinė pagalba, pav., pinigai. Antrasis — moralinė pagalba, pav., rekomendavimas, pagyrimas, užtarimas, patarimas ir t. t.

c) Nusikalstama tada, kai padedama vengtiniam ekskomunikuotam tame nusikaltime, už kurį jis yra ekskomunikuotas, pav., gulėti nusikaltime ar neliautis užsispyrus.

d) Padėti reikia ne trupučiukas, tik daug arba „notabiliter".

e) Padedamasis nusikaltimas turi būti jau įvykęs. Atbulai, čia nenusikalstama, jeigu padedamas padaryti pats nusikaltimas, už kurį padedamasis nusikaltėlis ekskomunikuotas. Tai kitas nusikaltimas — bendrininkavimas.

2) Nusikalstų, „... taipogi dvasiškiai, kurie žinodami ir laisvai in divinis bendrautų su tokiu pat asmeniu (vengtiniu ekskomunikuotu) ir leistų jam laikyti šventas apeigas" — kan. 2 338, § 2.

Taip prieš Kodeksą I. C., taip šiandien kanonistų bendrai tvirtinama, jog ką tik cituoto kan. 2 338, § 2 dalytė „ir" esanti imtina coniunctive ir visa tai, kas toliau stovi, esą ne kas kita, kaip paaiškinimas to, kas stovi prieš ją, ir todel čia tėsąs vienas nusikaltimas. Jis galutinai formuliuojamas šiaip: kas vengtiniam ekskomunikuotam leistų laikyti šventas apeigas. Atbulai, nenusikalstąs tas, kas vengtiniam ekskomunikuotam leistų dalyvauti šventose apeigose ar jose dalyvautų skyrium. Taip kalbama, laikantis prieškodeksinių teisių. Tai, mano išmanymu, ne tiesa. Čia esama dviejų nusikaltimų, būtent: a) kas bendrautų in divinis su vengtiniu ekskomunikuotu ir b) kas vengtiniam ekskomunikuotam leistų laikyti šventas apeigas; nes aiškus yra kan. 2 338, § 2 tekstas ir senovė baudžiamosiose teisėse ne įrodymas[1]).

Pirmojo ką tik kalbėtųjų nusikaltimų pavyzdys — aktyvus asistavimas vengtinio ekskomunikuoto mišioms, ėjimas pas jį sakramentų ir t. t.

[1]) A. Blat, De delictis et poenis, n. 179; E. Eichmann, Das Strafrecht, 157.

Pagaliau, taip pirmosios, taip antrosios nuomonės suformuliuotam kalbamajam nusikaltimui reikia štai ko: a) Nusikalsta tik dvasiškiai, kur įeina net tonsūratas ir vyskupas. Tik leisti laikyti šventas apeigas turi tas, kieno yra dalykas jos leisti ex officio, pav., klebonas, vyskupas, bažnyčios rektorius ir t. t. Atbulai, čia nenusikalsta pasaulininkai. b) Pats vengtinis ekskomunikuotas turi būti dvasiškis, nes tik dvasiškiai telaiko šventas apeigas.

Kalbamasis bendravimo ir leidimo nusikaltimas turi pateisinamuosius žodelius „žinodami ir laisvai" (scienter et sponte).

3. Kas nusikalsta kalbamaisiais nusikaltimais (sub 2, 1—2), tas „... pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui" — kan. 2 338, § 2.

4. Prieš Kodeksą I. C. už kalbamuosius nusikaltimus bausmės buvo tokios pat, kaip ir dabar[1]).

188. III. Šventų pamaldų laikymas interdiktuotoj vietoj ir t. t. — 1. Nusikalstų tas, „Kas žinodamas laikytų ar padarytų, kad būtų laikomoš šventos pamaldos (celebrari facientes divina) interdiktuotoj vietoj ar leistų laikyti tas šventas apeigas (admittentes ad celebranda officia divina), kurios yra draudžiamos cenzūros, ekskomunikuotiems, interdiktuotiems ar suspenduotiems dvasiškiams po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo ..." — kan. 2 338, § 3.

2. Čia, kaip matome, nusikalsta:

1) Kas žinodamas laiko šventas pamaldas (divina) interdiktuotoj vietoj.

Interdiktas čia suprastinas ne tik generalinis vietos, bet taipogi bet koks vietos, pav., dalinis; nes kan. 2 338, § 3 kalba bendrai arba be restrikcijos.

Kalbamuoju nusikaltimu nusikalsti tegali tik dvasiškis, nes dvasiškiai tegali laikyti šventas pamaldas.

2) Kas žinodamas padarytų, kad būtų laikomos šventos pamaldos interdiktuotoj vietoj.

---

[1]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II, nn. 16—17, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

Padaryti, kad būtų laikomos šventos pamaldos arba „celebrari facientes divina" reiškia liepti, patarti ir t. t. Tik tikrumoj turi būti paklausyta, arba laikyta.

Kalbamuoju nusikaltimu nusikalsti gali taip dvasiškiai, taip pasaulininkai. Nes tai padaryti savaime gali bet kas, arba net pasaulininkas, ir kan. 2 338, § 3 kalba be restrikcijos.

3) Kas žinodamas leistų laikyti cenzūros draudžiamas šventas apeigas ekskomunikuotiems, interdiktuotiems ar suspenduotiems dvasiškiams po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo.

Daugelis kanonistų sako, jog kalbamuoju nusikaltimu tenusikalstą tie, kurių esąs dalykas ex officio leisti ar uždrausti laikyti šventos pamaldos arba apeigos, t. y. vien dvasiškiai[1]). Atbulai, vienas kitas kanonistas tvirtina, jog nusikalstą taipogi tie pasaulininkai, kurių esąs dalykas leisti ar uždrausti laikyti šventos pamaldos arba apeigos tam tikrose vietose, pav., privatinėj koplyčioj[2]). Paskutinioji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa. Nes: a) kan. 2 338, § 3 kalba be restrikcijos; b) kur teliečiami dvasiškiai, pažymėtai pasakoma, pav., kan. 2 338, § 2, ir c) kitaip būtų nesąmonė.

3. Visi trys kalbamieji nusikaltimai turi pateisinamąjį žodelį „žinodamas" (scienter).

4. Kas nusikalsta bet kuriuo trijų kalbamųjų nusikaltimų, tas „... pačiu įvykiu užsitraukia interdiktą ab ingressu ecclesiae, iki pakankamai atsiteis, ką nusprendžia tas, kieno jis yra niekais pavertęs nusprendimą" — kan. 2 338, § 3.

Neaišku, ar kalbamasis interdiktas ab ingressu ecclesiae yra cenzūra ar baudžiamoji bausmė. Nes kan. 2 338, § 3 pasakyta: „donec, arbitrio eius cuius sententiam contempserit, congruenter satisfecerit". Jeigu būtų pasakyta „ad beneplacitum nostrum", tai tikrai būtų baudžiamoji bausmė. Kano-

[1]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis, n. 366; I. Chelodi, Ius poenale, n. 73; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 537; G. Cochi, Commentarium, V n. 178; F. M. Cappello, De censuris², n. 488; A. D. Cipollini, De censuris, 202.

[2]) Pav., Pr. Cerato, Censurae vigentes², n. 100.

nistai šiuo klausimu labai įvairiai kalba. Tik aiškiai žinoma, kad del kalbamosios bausmės reikia kreiptis į tą vyresnįjį, kieno nesilaikyta nusprendimo. Gi vyresniojo yra dalykas paskelbti, ar už nusikaltimą jau atsiteista. Jeigu kalbamoji bausmė tikrai būtų baudžiamoji, tai užtektų vien tos deklaracijos. Bet jeigu ji tikrai būtų cenzūra, tai dar reikėtų absoliucijos; nes tik absoliucija tegali pašalinti užsitrauktąją cenzūrą. Kadangi dalykas yra tikrai neaiškus, tai praktikoj užtenka absoliucijos ar vien deklaracijos — abiem tiemdviem atvejam nusikaltėlis laikytinas laisvu arba pakankamai paleistu nuo bausmės.

Pastaba. — Jeigu kas leistų laikyti cenzūros draudžiamas šventas apeigas ekskomunikuotam, interdiktuotam ar suspenduotam po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo ne šiaipjau, tik interdiktuotoj vietoj, tai padarytų dvilypį nusikaltimą, būtent, draudžiamo leidimo laikyti šventas apeigas ir „celebrari facientes divina" interdiktuotoj vietoj. Todel ir dvejas bausmes užsitrauktų.

5. Prieš Kodeksą I. C. kalbamieji nusikaltimai ir už juos bausmės buvo tokios pat, kaip ir dabar. Tik trečiuoju nusikaltimu tebūdavo nusikalstama tada, kai būdavo leidžiama laikyti „divina officia" įvardytai ekskomunikuotam papos[1]).

189. Interdikto kaltininkas. — „Kas būtų vietos ar bendruomenės ar kolegijos interdikto priežastim, tas pačiu įvykiu užsitraukia asmeninį interdiktą" — kan. 2 338, § 4. Pav., jeigu interdiktas būtų mestas ant miesto už riaušes prieš Apaštališkojo Sosto legatą, tai tuo patim įkristų į asmeninį interdiktą tas, kas sukėlė riaušes.

Nesvarbu, ar vietos interdiktas yra a iure ar ab homine ir t. t.

190. Neleistinas palaidojimas. — 1. Laidojant nusikalsta šie asmens:

1) Kas drįstų įsakyti katalikiškai palaidoti (ausus fuerit mandare tradi ecclesiasticae sepulturae) nekrikščionis (infide-

[1]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § VI, n. 2, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

les), tikybos apostatus, eretikus, atskalūnus ar ekskomunikuotus ar interdiktuotus prieš kan. 1 240, § 1 įsakymą.

Čia pasakytina štai kas:

a) Nusikalsti tegali tik valdžia. Tai rodo pats žodis „įsakyti" (mandare) — valdžia tegali įsakyt ir teįsakinėja. Tik ji čia suprastina taip pasaulinė, taip dvasinė. Paskutiniojo dalyko pavyzdys — vyskupo įsakymas klebonui ar klebono įsakymas savo vikarui.

b) Įsakyti reikia savo vardu (nomine proprio). Bet tai padaryti galima taip betarpiškai — pačiam, taip tarpiškai — per kitą, įsakant žemesniam, kad jis įsakytų ir t. t. Atbulai, čia neįeina: kas kito vardu įsako, kas įstatymais įsako, kas vykdo įsakymą (jis gali nusikalsti kitu nusikaltimu, apie kurį kalbėsime žemiau), kas atlieka fiziškąjį laidojimo darbą ir t. t.

c) Įsakoma turi būti katalikiškai palaidoti. Tik del pačių katalikiškų laidotuvių sąvokos labai ginčijamasi.

Vieni sako, jog čia katalikiškomis laidotuvėmis esančios vadinamos tokios pat laidotuvės, kaip ir kan. 1 204, kuris skamba šiaip: „Sepultura ecclesiastica consistit in cadaveris translatione ad ecclesiam, exsequiis super illud in eadem celebratis, illius depositione in loco legitime deputato fidelibus defunctis condendis". Taigi čia įeina trys dalykai, būtent: lavono įvedimas į bažnyčią, pamaldos bažnyčioj už mirusiojo vėlę ir lavono palaidojimas krikščionims laidoti teisiniu būdu paskirtoj vietoj. Nusikaltimui reikią visų trijų tų dalykų — vieną kurį praleidus, nebesą nusikaltimo[1]). Tai jie remia, kaip matome, pačiu Kodeksu I. C.

Kiti tvirtina, jog bažnytinėmis laidotuvėmis čia esąs vadinamas tik pats lavono palaidojimas krikščionims laidoti teisiniu būdu paskirtoj vietoj. Todel už jį vieną jau esą nusi-

[1]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris², n. 401; Pr. Cerato, Censurae vigentes², n. 42; I. Chelodi, Ius poenale, n 73; E. Eichmann, Das Strafrecht, § 46; G. Cocchi, Commentarium, V n. 179.

kalstama[1]). Svarbesnieji jų įrodymai yra šie: viena, taip senovėj buvę; antra, „traditio" reiškianti galutinį lavono palaidojimą; trečia, kitaip vargu kas užsitrauksiąs ekskomuniką, nes, pav., eretikas net nenorėsiąs bažnytinių pamaldų; ketvirta, taip laidotuves suprasti reikalaująs pats nusikaltimo tikslas, kur norima atskirti eretikai ir t. t. po mirties nuo katalikų ir t. t.

Pirmoji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa. Nes: Viena, taip bažnytines laidotuves supranta Kodeksas I. C. (kan. 1 204). Antra, bausmės aiškintinos prielankiai nusikaltėliui. Trečia, priešingosios nuomonės įrodymai nėra nesugriaunami. Taip, senovė baudžiamosiose teisėse ne įrodymas. Mūsų nusikaltimo tikslas yra ne tiek noras atskirti eretikai ir t. t. po mirties nuo katalikų, kiek išvengti papiktinimo, kur visai nevertas katalikiškai laidojamas. Gi kaip tik labiau papiktinama tada, kai mūsų atveju palaidojama, galima sakyti, visai katalikiškai, su visomis bažnytinėmis apeigomis, nekaip vien pakasant katalikų kapuose ir t. t. Ketvirta, bažnytinės laidotuvės, tiesa, „sensu liturgico et catholico" vadinasi taipogi vien pakasimas (tumulatio). Bet mes „versamur in iure" (nagrinėjame teises). Gi kanoniškai bažnytinėmis laidotuvėmis vadinama ne kas kita, kaip anie trys dalykai, apie kuriuos kalba kan. 1 204.

Pagaliau, laikydamasis pirmosios nuomonės, darau vieną restrikciją, būtent, jeigu vienos kitos augščiau kalbėtųjų bažnytinių laidotuvių dalies būtų negalima įvykdyti ar būtų praleista dėl tam tikrų išorinių aplinkybių ar priežastų, pav., siaučiant limpamosioms ligoms, draudžiant policijai, šėlstant persekiojimo audrai ir t. t., tai vis delto tebebus visiškos bažnytinės laidotuvės (plg. kan. 1 215).

d) Laidojamasis asmuo turi būti nekrikščionis, tikybos apostatas, eretikas, atskalūnas ar ekskomunikuotas ar interdiktuotas ir tai tokie, apie kuriuos kalba kan. 1 240, § 1. Gi kan.

[1]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis, n. 367; H. Noldin—A. Schönegger, De censuris[15], n. 97; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 538; A. Blat, De delictis et poenis, n. 180; A. D. Cipollini, De censuris, 184; F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Manuale Iuris Canonici[2], n. 1323.

1 240, § 1 sako: „Bažnytinių laidotuvių nustoja, nebent jeigu prieš mirtį parodytų bet kokius apgailos ženklus, šie asmens:

1°. Žinomi (notorii) krikščionių tikybos apostatai ar tie, kurie žinomai yra įstoję į eretikų ar atskalūnų sektą (aut sectae haereticae vel schismaticae notorie addicti)...;

2°. Ekskomunikuoti ar interdiktuoti po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo išsprendimo".

Atbulai, čia neįeina nežinomi tikybos apostatai, nežinomai įstoję į eretikų ar atskalūnų tikybą ar visai ten neprisidėję, pačiu įvykiu ekskomunikuotas ir interdiktuotas iki paskelbiamojo išsprendimo, bet kurie kiti nusikaltėliai ar nusidėjėliai, nors jie priderėtų prie tų, apie kuriuos kalba cituotas kan. 1 240, § 1, nn. 3—6, pav., duelantai ir savižudos, ir net savaime masonai ir kitų tokių draugijų nariai, apie kuriuos kalba tas pats kan. 1 240, § 1, n. 1; nes jų neįvardija kan. 2 339.

e) Palaidotina katalikams laidoti teisiniu būdu paskirtoj vietoj arba „in loco legitime deputato fidelibus defunctis condendis" — kan. 1 204. Vadinasi, tenusikalstama, kai verčiama katalikiškai palaidoti katalikų kapuose, liturgiškai pašvęstuose, apie kuriuos kalba kan. 1 205, § 1 ir 1 206, ar atskirame kape, apie kurį kalba kan. 1 205, § 2 ir 1 209, ar, jeigu kapai būtų bendri su nekatalikais kan. 1 206, § 3, kur laidojant pašventčiama duobė. Atbulai, čia neįeina nešvęstieji kapai, apie kuriuos kalba kan. 1 212, ir laidojimas visai nekapuose ir t. t.

f) Nusikalstama tik tada, kai įsakymo paklausyta ir katalikiškai palaidota.

2) Kas drįstų priversti katalikiškai palaidoti nekrikščionį, tikybos apostatą, eretiką, atskalūną ar ekskomunikuotą ar interdiktuotą prieš kan. 1 240, § 1 įsakymą.

Čia:

a) Prievarta suprantama taip fiziška, taip morališka. Paskutiniosios pavyzdys — grasinimas. Vadinasi, čia įeina prievarta ir baimė (vis et metus). Atbulai, nenusikalstama tada, kai laidotuvės gaunamos už pinigus, prašant, pažadant ką duoti, apgaule ir t. t.

b) Nesvarbu, ar laidoti verčiama betarpiškai, t. y. veikiant patį laidotoją, ar tarpiškai — veikiant kitus asmenis, kurie yra susiję su laidotoju, pav., gentis, artimus ir t. t.

c) Vieni sako, jog čia tegalinti nusikalsti valdžia[1]); kiti — taip valdžia, taip privatiniai asmens[2]). Paskutinioji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa; nes tikrumoj priversti gali taipogi privatiniai asmens, kan. 2 339 kalba be restrikcijos ir priešingoji nuomonė nevartoja įrodymų.

d) Laidotuvės, laidojamieji asmens ir vieta, kur laidojama, suprastina taip pat, kaip ir augščiau (sub 1 c—e).

e) Nusikalstama tik tada, kai įsakius palaidojama.

3) Kas laisvai palaidotų nekrikščionį, tikybos apostatą, eretiką, atskalūną ar ekskomunikuotą ar interdiktuotą prieš kan. 1 240, § 1 įsakymą.

Čia nusikalsti tegali tik dvasiškiai, nes jų yra dalykas katalikiškai laidoti.

Nusikalsta tas, kas palaidoja, ir tik tada, kai palaidojo.

Laidotuvės turi būti katalikiškos ir taip pat suprantamos, kaip ir augščiau (sub 1 c). Tai rodo kan. 2 339 kontekstas. Be to, laidojamasis asmuo ir vieta, kur laidojama, irgi suprastina taip pat, kaip augščiau (sub 1 d—e). Tai rodo kan. 2 339 žodis „iisdem".

2. Visi trys kalbamieji nusikaltimai turi pateisinamuosius žodelius, būtent, pirmuoju du — „drįstų" (ausi fuerint), gi tretysis — „laisvai" (sponte).

3. Bausmės: „Kas drįstų įsakyti ar priversti katalikiškai palaidoti nekrikščionis, tikybos apostatus, eretikus, atskalūnus ar ekskomunikuotus ar interdiktuotus prieš kan. kan. 1 240, § 1 įsakymą, tas pačiu įvykiu užsitraukia ekskomuniką, niekam nerezervuotą; gi kas laisvai juos palaidotų — interdiktą ab ingressu ecclesiae, rezervuotą ordinarui" — kan. 2 339.

---

[1]) Pav.: I. Sole, De delictis et poenis, n. 367; I. Chelodi, Ius poenale, n. 73; Alb. D. Cipollini, De censuris, 183; F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Manuale Iuris Canonici², n. 1323.

[2]) Pav.: A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 538; E. Eichmann, Lehrbuch des Kirchenrechts, § 310.

Visos bausmės įvykio.

4. Prieš Kodeksą I. C. nusikalsdavo, kas įsakydavo ar priversdavo katalikiškai palaidoti žinomą eretiką ar įvardytai ekskomunikuotą ar interdiktuotą ir leisdavo katalikiškai palaidoti įvardytai ekskomunikuotą. Už pirmuoju du nusikaltimu buvo ekskomunika, niekam nerezervuota[1]), gi už tretįjį — interdiktas ab ingressu ecclesiae, „donec ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, competenter satisfecerint"[2]).

191. Nesirūpinimas gauti cenzūros absoliucijos. — 1. Į nesirūpinimą gauti cenzūros absoliucijos įeina du atveju, būtent, nesirūpinimas gauti ekskomunikos absoliucijos ir nesirūpinimas gauti suspensos absoliucijos.

2. Nesirūpinimas gauti ekskomunikos absoliucijos.

1) Nusikalstų, kas užkietėjęs per metus gulėtų ekskomunikos cenzūroj. Nes cenzūra, in casu ekskomunika, yra metama nusikaltėlio užsispyrimui sulaužyti. Jeigu nusikaltėlis per metus vis delto nepaisė ekskomunikos, arba nemetė užsispyręs, tai parodo, kad jis visai nieku laiko Bažnyčią ir klaidingai mano apie tikinčiųjų bendravimo reikalingumą.

Kalbamajam nusikaltimui reikia tik žinoti pati ekskomunika.

Nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „užkietėjęs" (obdurato animo).

2) Bausmės: „Jeigu kas užkietėjęs per metus gulėtų ekskomunikos cenzūroj, tai yra įtariamas erezija" — kan. 2340, § 1. Todel jam taikintinas kan. 2315.

3) Prieš Kodeksą I. C. nusikalsdavo, kas užkietėjęs per metus gulėdavo bet kurioj cenzūroj. Bausmė buvo tokia pat, kaip ir dabar už tokį pat gulėjimą ekskomunikoj[3]).

---

[1]) Pius IX, const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § IV, n. 1, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

[2]) Pius IX, const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § VI, n. 2, vz. P. Gasparri, t. p.

[3]) Conc. Trident., sess. XXV, *de ref.*, c. 3.

3. Nesirūpinimas gauti suspensos absoliucijos.

„Jeigu dvasiškis būtų suspensos cenzūroj per šešis mėnesius, tebūna rimtai (graviter) įspėtas; jeigu, praėjus mėnesiui po įspėjimo, nemestų užsispyręs, tebūna iš jo atimtos beneficijos ar oficijos, jeigu jų turėtų Bažnyčioj" — kan. 2340, § 2.

Kalbamosios bausmės išsprendžiamosios, tik įsakytos.

192. Teismo privilegijos sulaužymas (violatio privilegii fori). — 1. Teismo privilegija arba privilegium fori yra tai, kad dvasiškiams ir tiems, kurie juos prilygsta dvasiškių privilegijų atžvilgiu, tegalimas iškelti bet kurs civilinis ar kriminalinis ieškinys del dvasinių ir net pasaulinių dalykų vien dvasiniame tribunole, tik ne pasauliniame teisme, nebent jeigu būtų gautas tam tikras bažnytinės valdžios leidimas ar kuriame krašte nedraustų bažnytinės teisės.

Apie teismo privilegiją kan. 120 kalba štai kaip: „§ 1. Visose taip civilinėse, taip kriminalinėse bylose dvasiškiui iškelti ieškinys tegalimas pas bažnytinį teisėją, nebent jeigu kuriuose kraštuose kitaip būtų sutvarkyta.

§ 2. Kardinolams, Apaštališkojo Sosto legatams, vyskupams, net titulariniams, abatams ar pralotams nullius, augštesniems papos teisių vienuolių vyresniesiems, Officiales maiores Romanae Curiae (kas jie tokie, vz. tam tikros R. Kurijos regulos) del tų dalykų, kurie pridera prie jų pareigų (tai pridera tik prie officiales maiores Romanae Curiae), iškelti ieškinio negalima be Apaštališkojo Sosto leidimo; kitiems, kurie turi teismo privilegiją — be to vietos ordinaro leidimo, kur keliama byla; gi ordinaras teneatsisako leisti, labiausiai tada, kai ieškovas yra pasaulininkas, be teisingos ir didelės priežasties, dar labiau tada, kai pirmiau niekais nuėjo jo stengimasis sutaikinti šalys.

§ 3. Jeigu, nepaisant jokio leidimo, šaukiama tieson, tai reikale didesnei negerovei išvengti galima eiti į teismą. Tik apie tai pirma reikia pranešti tam vyresniajam, kurio leidimas reikėjo gauti." Paskutiniojo dalyko pamatas yra tai, kad būtų žinoma, jog dvasiškis ne pats ėjo į teismą prieš teismo privilegiją, nuo kurios jis neturi teisės pats atsisakyti.

Juridinis teismo privilegijos pamatas yra tai, kad Bažnyčia, kuri yra tobula, valstybės nepriklausoma ir tam tikru atžvilgiu net augštesnė už valstybę draugija, turi savo tribunolą, gali teisti ir įsakyti bylinėtis dvasiškiams ar su dvasiškiais savo, tik ne svetimame teisme. Taip ir padaryta. Nes nepritinka, kad dvasiškiai būtų tampomi po pasaulinius teismus ir pasaulininkų teisiami, kur šiems labiau priderėtų patiems būti teisiamiems dvasiškių. „Sacerdotes", sako šv. Ambrozijus: „de laicis iudicare debent, non laici de sacerdotibus".

2. Teismo privilegija žinoma jau romėnų teisėse. Todel imp. Domitianus sakosi turįs teisę pasmerkti vestalę Kornelią ne kaip imperatorius, tik kaip „pontifex". Konstantinas Did. leido vyskupams nagrinėti bylas, nors vienai šaliai reikalaujant. Tuo dalyku Bažnyčia pasinaudojo ir dvasiškiams įsakė bylinėtis su kits kitu pas vyskupus[1]). Be to, teismo privilegiją pažymėtai pripažino Honorius (412), „leges Placidiae" (426) ir labiausiai Iustinianus (530). Paskutinysis net pasauliniukams įsakė traukti tieson dvasiškius vien pas vyskupus. Tik apeliuoti buvo galima į valstybės teismą[2]).

Kitose valstybėse Bažnyčia irgi drausdavo dvasiškiams bylinėtis su kits kitu valstybės teismuose ir pasauliniukams šaukti dvasiškį į pasaulinį teismą[3]). Tik čia ne visų kraštų įstatymai tepripažino teismo privilegiją.

IX amžiuj bet kurie teismo privilegijos apribojimai išnyko. Tai įvyko del įvairių priežastų. Svarbiausia jų buvo ta, kad vyskupai tapo valstybių didžiavaldomis.

Dekretalių teisių eroj visur žydėjo teismo privilegija — ją pripažino valstybių įstatymai.

Viduriniais amžiais pasaulinių valdovų imta kėsintis ant teismo privilegijos. Šiandien jos mažne niekur nebepripažįsta valstybės. Net pati Bažnyčia daug vietų gavo pažymėtai at-

---

[1]) Syn. Hippon. (393), c. 9, vz. C. I. Hefele, Conciliengeschichte, II² 57; syn. Carthag. XI (407), c. 10, vz. C. I. Hefele, t. p., 101 ir t. t.

[2]) L. 29, C. 1, 4; Nov. 79, 83, 123.

[3]) Syn. Aurel. III (538), c. 20, 32, vz. C. I. Hefele, t. p., 777—778; syn. Lugdun. II (567), c. 1, vz. C. I. Hefele, t. p., III² 21.

sisakyti nuo kalbamojo dalyko — prisitaikė prie laiko aplinkybių.

3. Teismo privilegijos objektas yra dvasiniai, su dvasiniais susiję pasauliniai, šiaipjau pasauliniai, civiliniai ir kriminaliniai bet kurie dvasiškių dalykai. Tiesa, kan. 1 553, § 1, nn. 1—2 Bažnyčios yra dalykas nagrinėti taip dvasiškių, taip pasaulininkų bylos, kur yra dvasiniai ar su dvasiniais susiję dalykai, sulaužymas ar nusikaltimai bažnytiniams įstatymams ir nuodėmių klausimai (in quibus inest ratio peccati, quod attinet ad culpae definitionem et poenarum ecclesiasticarum irrogationem). Tai Jai pridera jau pačiomis teisėmis (ex ipso iure). Į teismo privilegiją įeina taip tos, taip bet kurios kitos dvasiškių bylos. Atbulai, į teismo privilegiją neįeina ką tik kalbėtosios pasaulininkų bylos — jos pasilieka savotiškai rezervuotos dvasiniam tribunolui.

Be to, teismo privilegija tedraudžia šaukti tieson į pasaulinį teismą dvasiškį kaltininku arba atsakovu. Tai rodo kan. 120 žodis „conveniri" ir kan. 2 341 žodžiai „ad iudicem laicum trahere", kas procesualinėse teisėse kaip tik reiškia šaukti tieson. Atbulai, į teismo privilegiją neįeina dvasiškis šaukti į pasaulinį teismą liudytoju ir ekspertu.

Toliau, dvasiškis turi būti šaukiamas tieson į pasaulinį teismą pats ir savo vardu. Atbulai, jis galimas šaukti kitų vardu, pav., kaip pasaulininkų prokuratorius, globėjas ar administratorius ir t. t. Tik ir čia išskiriamas atvejis, kai šaukiamas nusikaltėliu dėl savo nusikaltimų arba „tamquam rei vel accusati nomine suo ac in propria persona". Tada teismo privilegija iš naujo išeina į areną.

Galop, dvasiškis gali kelti ieškinį pasaulininkui dėl pasaulinių dalykų pasauliniame teisme, nes „actor sequitur forum rei". Tokiame teisme ir atsakovas gali iškelti priešingą civilinį ieškinį (reconventionem civilem) dvasiškiui. Tik kriminalinis priešingas ieškinys vis delto, bendrai, draudžiamas. Bet apie tai plačiau nekalbėsime, nes pridera prie procesualinių teisių.

4. Teismo privilegiją turi šie asmens: a) bet kuris dvasiškis, pradedant nuo tonsūrato ir t. t., nors būtų įkritęs į cenzūros

bausmę ar deponuotas, ir b) abiejų lyčių vienuoliai taip suglaustąja, taip plačiąja prasme (kan. 680), neišskiriant naujokų (novicijų), broliukų ir laikinių apžadų (kan. 614, 567 ir 488).

Atbulai, teismo privilegijos neturi: a) dvasiškis, sugrąžintas į pasaulinį luomą ar degraduotas; b) dvasiškis, kuriam laikinai ar amžinai atimta teisė dėvėti dvasiškių drabužiais; c) žemųjų šventimų dvasiškis, kurs susituokė ar laisvai įstojo į kariuomenę, ir d) vienuoliai, kurie nebėra vienuoliais, nebent jeigu turėtų kuriuos šventimus ir, išeidami iš vienuolių, jų nenustotų.

5. Teismo privilegija savaime turi galią visur. Tik kai kuriuose kraštuose dalinių bažnytinių teisių atšaukta konkordatų, pav., Austrijoj, ar šimtmetinių įpročio teisių, pav., Belgijoj, Olandijoj ir Vokietijoj, kur tai pats Apaštališkasis Sostas pažymėtai yra pripažinęs 1911 m.

6. Kas drįstų sulaužyti teismo privilegiją, nusikalstų.

Ir tai:

a) Nusikalsta tas, kas traukia tieson į pasaulinį teismą (trahit ad iudicem laicum) dvasiškį ar tą, kas turi teismo privilegiją. Atbulai, čia nenusikalsta tas, kas kalbamuosius asmenis apskundžia ne pasauliniam teismui, tik dvasiniam tribunolui ar pasaulinei kuriai neteismo įstaigai ar vyresniajam, pav., policijai. Taipogi nenusikalsta pats pasaulinis teisėjas ar teismo nariai, kurie šaukia tieson, kitiems skundžiant, kitų prašomi ar valstybės įstatymais ir t. t. Juo labiau nenusikalstama, kai traukiama tieson į pasaulinį teismą, turint tam tikrą bažnytinės valdžios leidimą ar kai dvasiškis ir t. t. yra nustojęs teismo privilegijos ar kur ta privilegija nebeturi galios.

b) Nusikalstama ne tada, kai paduodamas prašymas ar skundas pasauliniam teisėjui ar teismui. Ne; nusikalstama tik tada, kai teisėjas, priėmęs prašymą ar skundą, pirmąjį kartą šaukia apskųstąjį ar atsakovą į teismą. Net nesvarbu, ar toliau bevaryta byla ar ne, dvasiškis nuteistas ar ne ir t. t. Atbulai, jeigu prašymo visai nepriimama ar dvasiškis dėl bet kokios priežasties visai nebūtų šaukiamas tieson į pasaulinį teismą, pav., ieškovui atsiėmus prašymą, tai nenusikalstama.

c) Teismo privilegijos sulaužymas turi pateisinamąjį žodelį „drįstų" (ausus fuerit).

7. Bausmės: „Jeigu kas prieš kan. 120 įsakymą drįstų šaukti tieson pas pasaulinį teisėją (ausus fuerit ad iudicem laicum trahere) kurį kardinolą, Apaštališkojo Sosto legatą, augštesnį Romos Kūrijos narį del dalykų, kurie pridera prie jų pareigų, ar savo ordinarą, tai pačiu įvykiu užsitraukia ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui; jeigu kitą vyskupą, nors titularinį, abatą ar pralotą nullius, kurį augštesnį papos teisių vienuolių vyresnįjį, tai — pačiu įvykiu ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui; galop, jeigu be vietos ordinaro leidimo kurį kitą asmenį, kurs turi teismo privilegiją, tai dvasiškis pačiu įvykiu įkrinta į oficijos suspensą, rezervuotą (savam) ordinarui, gi pasaulininkas tebūna nubaustas tam tikromis (congruis) bausmėmis savo ordinaro pagal kaltės didumą" — kan. 2341.

Čia esama bausmių gradacijos del to, kad juo augštesnis asmuo įžeidžiamas, juo labiau nusikalstama.

8. Laterano III susirinkimas (1179) pirmasis išleido visuotinę ekskomuniką už teismo privilegijos sulaužymą. Ją paskum kartkartėmis atkartojo papos, pav., Martynas V, Sikstas IV, Povylas III ir k. Grigalius XIII kalbamąją ekskomuniką rezervavo Apaštališkajam Sostui. Ji įdėta į konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869, § I, n. 7, kur pasakyta: „Cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones"[1]). Prie paskutiniosios konstitucijos šį tą pridėjo Pijus X, motu propr. „Quantavis diligentia", 9 spal. 1911[2]).

193. Vienuolių klauzūros sulaužymas. — 1. Klauzūra[3]) materialine prasme reiškia vietą, kur užsidarę gyvena vienuoliai ar vienuolės, kad geriau galėtų tarnauti Dievui. Formaline prasme ji yra draudimas įeit ir išeit iš vienuolyno be teisinio leidimo.

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.
[2]) Vz. P. Gasparri, t. p., n. 894.
[3]) Žodis „klauzūra" yra kilęs iš žodžio „claustrum" (uždaryta vieta).

2. Klauzūra skirstoma šiaip:

a) P a s y v i, kur draudžiama pašaliniams asmenims įeiti, ir a k t y v i, kur draudžiama išeiti vienuoliams.

b) P a p o s (papalis) ir v y s k u p i š k a (episcopalis). Pirmoji yra ta, kuri pridera iškilmingųjų apžadų vienuolių vienuolynams — vienuolynams regularių vienuolių ir tikrųjų vienuolių moteriškių, kurios vadinasi „moniales". Antroji yra, kuri pridera paprastųjų apžadų vienuolynams — vienuolynams kitų vienuolių, pav., vadinamųjų „sorores".

Jeigu ko kita nėra pažymėtai pasakyta, tai kiekviena klauzūra suprantama papos.

3. P a p o s k l a u z ū r a.

1) Papos klauzūra turi būti regularių vyriškių ir moteriškių „monialium" vienuolynuose. Ji turi būti net kiekviename kanoniškai įkurtame jų name. Nesvarbu, ar tas namas yra „domus formata" ar „domus non formata"[1]).

2) Į materialinę papos klauzūrą įeina visi namai, kur vienuoliai ar vienuolės gyvena, ir sodas ar daržas, kur vien jiems rezervuota. Atbulai, čia neįeina vieša bažnyčia ir jos zakristija, keleivių „hospitium" ir parletorium.

Papos klauzūros ribos turi būti aiškiai pažymėtos.

Regularių vienuolių klauzūros ribos paskirti ir pakeisti yr augštesnio jų vyresniojo ar generalinės kapitulos dalykas, veizint į tai, kas pasakyta vienuolijos konstitucijų. Jeigu vienuolynas yra moteriškių, tai padaryti yra vyskupo dalykas (kan. 597).

Jeigu regularūs vienuoliai turėtų savo auklėtinių konviktą, tai, kiek galint, reikia atskirti nuo klauzūros. Tas pat pasakytina apie savų vienuolijos darbų vietą. Jeigu auklėtiniai yra pašaliniai, tai jų konviktas visada turi būti atskirtas nuo klauzūros (plg. kan. 599).

---

[1]) „Domus formata" vadinasi tada, kai jame gyvena bent šešetas vienuolių, kurie yra padarę profesiją, ar bent ketvertas kunigų, jeigu vienuolija yra vienuolių kunigų. Kitaip vienuolių namas vadinasi „domus non formata" (kan. 488, n. 5).

3) Regularūs vienuoliai turi laikytis pasyvios klauzūros. Ji draudžia įleisti į materialinę jų klauzūrą bet kurio amžiaus, rūšies (generis) ar būklės moteriškes bet kokiu pretekstu (kan. 598, § 1). Išimtis — augščiausio valstybės valdovo pati su palydovais, pav., karalienė, prezidentienė ir t. t. (kan. 598, § 2). Net negalima įleisti moteriškių į tas vietas, kurios yra neklauzūros ribose, tik paskirtos pašaliniams ar saviems auklėtiniams ar saviems vienuolijos darbams. Tik šiais atvejais vyresnysis gali leisti del teisingos priežasties (kan. 599, § 2).

Atbulai, regularių vienuolių nesaisto aktyvi klauzūra, būtent, jie gali išeit ir įeit į savo klauzūrą.

4) Pasyvi vienuolių „monialium" klauzūra neleidžia įeit į jų klauzūrą niekam, arba bet kokios rūšies (generis), būklės, lyties ir amžiaus asmenims, be Šv. Sosto leidimo. Išimtys tėra šios:

a) Vietos ordinaras ir regularių vienuolių vyresnysis, vizituodami vienuolių „monialium" vienuolyną, ar jųdviejų įgaliotiniai vizitatoriai gali įeit į klauzūrą vienuolynui apžiūrėti. Tik tai darytina atsargiai, būtent, turi lydėti bent vienas augusio amžiaus kunigas ar vienuolis ir t. t. (kan. 600, n. 1).

b) Nuodėmklausis ar tas, kas eina jo pareigas, gali įeit į klauzūrą sakramentams administruoti ligonėms ar mirštančioms asistuoti (kan. 600, n. 2). Tik reikia tam tikros atsargos, būtent, einant klausyt išpažinties, turi lydėti dvi, gi nešant komuniją, keturios augusios vienuolės[1]).

c) Augščiausi valstybių valdovai ir jų pačios su palydovais gali įeit į klauzūrą. Taipogi gali įeiti kardinolai (kan. 600, n. 3).

d) Antistitos gali leisti įeit į klauzūrą gydytojams, chirurgams ir kitiems, kurių reikia pagalbos. Tik pirma reikia gauti bent nuolatinis (habitualis) vietos ordinaro patvirtinimas. Greitame reikale ir nebesant laiko prašyti, pačios teisės spėja, jog vietos ordinaras patvirtinąs (kan. 600, n. 4). Bet ir čia reikia

[1]) S. C. de Religiosis, instr. 6 febr. 1924, vz. Acta A. S., XVI (1924) 99. — Pamokslai sakyti tegalimi prie krotelių (ad crates). Jeigu tai būtų nepatogu, tai reikia prašyti Apaštališkąjį Sostą leidimo sakyti pačioj klauzūroj.

laikytis tam tikros atsargos, pav., įleidžiamuosius asmenis turi lydėti dvi rimti vienuoli ir jie tegali kalbėti tik su tomis, su kuriomis reikia[1]).

e) Aspirantės gali įeit į vienuolyno klauzūrą vienuolių habito su ordinaro leidimu. Kitų gi asmenų, net auklėtinių, negalima įleisti į klauzūrą be Apaštališkojo Sosto leidimo[2]).

Aktyvi vienuolių „monialium" klauzūra jokiai vienuolei po profesijos neleidžia išeit iš vienuolyno net trumpą laiką ir po bet kokiu pretekstu. Tam dalykui reikia Šv. Sosto indulto. Išimtis — gresiąs mirties ar kitos dideliausios negerovės pavojus (excepto casu imminentis periculi mortis vel alius gravissimi mali — kan. 601, § 1). Paskutiniojo pavojaus pavyzdys — gaisras, potvinys, namų griuvimas, karo teroras, kareivių ar revoliucionierių užpuolimas, vienuolės beprotystė ar limpamoji liga ir t. t. Tik kalbamąją pavojų, esant laiko, turi pripažinti vietos ordinaras raštu (kan. 601, § 2).

Be to, aktyvi vienuolių „monialium" klauzūra saisto jų aspirantes postulato metu (kan. 540, § 3). Jos be jokio leidimo tegali išeit iš vienuolyno tada, kai visai pasišalina iš ten. Taipogi naujokės (novicijos) ir laikinųjų vienuolių apžadų asmens tegali išeiti iš vienuolyno tada, kai teisiniu būdu pametamas vienuolynas.

4. Vyskupiška klauzūra.

Paprastųjų apžadų vyriškių ir moteriškių vienuolynai, kurie vadinasi kongregacijos, taipogi turi laikytis pasyvios klauzūros. Ji neleidžia įleisti į klauzūrą nieko antrosios lyties. Išskiriami tik tie, kurie savaime gali įeiti į regularių ar resp. „monialium" klauzūrą, apie kuriuos kalbėjom augščiau. Kiti tegalimi įleisti del teisingos ir protingos priežasties. Leidžia vyresnieji (kan. 604, § 1).

Be to, kas augščiau pasakyta apie vienuolių konviktus ir dirbamąsias vietas, to pat laikytinasi ir kongregacijose (kan. 604, § 2).

[1]) S. C. de Religiosis, instr. 6 febr. 1924, vz. Acta A. S., XVI (1924) 100.
[2]) S. C. de Religiosis, instr. 6 febr. 1924, vz. Acta A. S., XVI (1924) 100.

5. Bet katros vienuolių klauzūros sulaužymas — nuodėmė. Regularių vienuolių ir „monialium" klauzūros sulaužymas — nusikaltimas.

Čia nusikalsta štai kas:

1) Kas sulaužo pasyvią vienuolių „monialium" klauzūrą. Tai padaryti galima trejopai, būtent:

a) Kas įeina į materialinę klauzūrą. Vadinasi, visai įžengia, tik ne vien įkelia kojį ar pats įsikvempia.

Čia nusikalsta asmens bet kurios rūšies, t. y. gentys, svetimi ir t. t.; bet kokios būklės — taip didžiavaldos, taip šiaipjau žmonės, fundatoriai ar geradariai ir t. t., ir bet katros lyties — vyriškiai ir moteriškės. Išimtis — vaikai iki septynerių metų amžiaus. Nes jie nėra pasyvūs bažnytinių įstatymų subjektai ir jų pažymėtai neįima kan. 2342, n. 1, kaip tai padaryta to paties kanono n. 2.

b) Kas į klauzūrą įveda tuos, kuriems draudžiama įeiti.

Įvesti (introducere) reiškia bet kokiu būdu padėt įeiti, pav., atidarant duris ir t. t. Nesvarbu, ar įleidėjas pasiliko ar yra šiapus ir anapus materialinės klauzūros.

Įvedamieji asmens suprantami taip pat, kaip augščiau (sub a), t. y. tokie pat, kaip įeinantieji. Taip pat išskiriami vaikai iki septynerių metų amžiaus.

Nusikalsti gali bet kas. Išimtis — vaikai iki septynerių metų amžiaus, kaip ir augščiau (sub a).

c) Kas neteisiniu būdu įleidžia (admittit) į materialinę klauzūrą tuos, kuriems draudžiama įeiti.

Čia tenusikalsta tas, kas ex officio turi neleisti į vidų tų, kuriems draudžiama įeiti. Nesvarbu, ar tai daroma pozityviai ar negatyviai. Paskutinysis atvejis bus tada, kai buvo galima sukliudyti, tik vis delto nesukliudyta.

Įleidžiamieji subjektai yra tokie pat, kaip augščiau (sub a).

2) Kas sulaužytų regularių vienuolių klauzūrą.

Čia nusikalsta štai kas:

a) Moteriškės, kurios neteisiniu būdu įeina į materialinę klauzūrą. Išimtis — mergaitės iki septynerių metų amžiaus; nes jų nesaisto bažnytiniai įstatymai ir čia jos pažymėtai neįimamos, kaip tai yra žemiau (sub b ir c).

b) Vyresnieji ir kiti, kurie į materialinę klauzūrą neteisiniu būdu įveda bet kurio amžiaus moteriškes. Žodžiai „bet kurio amžiaus" reiškia, kad nusikalstama net tada, kai neteisiniu būdu įvedama mergaitė iki septynerių metų amžiaus.

c) Vyresnieji ir kiti, kurie į materialinę klauzūrą neteisiniu būdu įleidžia bet kurio amžiaus moteriškes, kaip ir sub b.

3) Vienuolės „moniales", kurios sulaužo aktyvią savo klauzūrą prieš kan. 601 įsakymą, apie ką kalbėjom augščiau. Atbulai, nenusikalsta vienuolių aspirantės, naujokės (novicijos) ir kitos vienuolės, kurios neteisiniu būdu išeina iš materialinės vienuolyno klauzūros.

6. Bausmės:

1) Kan. 2342 sako: „Pačiu įvykiu baudžiami ekskomunika, paprastai rezervuota Apaštališkajam Sostui, šie asmens:

1°. Kas, neveizėdamas į tai, kurios jis yra rūšies ar būklės ar lyties, sulaužo vienuolių monialium klauzūrą, įeidamas ar lygiu būdu juos įvesdamas ar įleisdamas į jų vienuolyną be teisinio leidimo; jeigu jis būtų dvasiškis, tai, be to, tebūna suspenduotas tam laikui, paskirtam ordinaro pagal kaltės didumą;

2°. Moteriškės, kurios sulaužo regularių vyriškių klauzūrą, ir vyresnieji ir kiti, kurie įveda ar įleidžia bet kurio amžiaus moteriškes; be to, iš tų vienuolių, kurie įveda ar įleidžia, tebūna atimta oficija, jeigu kokią turėtų, ir aktyvus ir pasyvus balsas;

3°. Moniales, kurios neteisiniu būdu išeina iš klauzūros prieš kan. 601 įsakymą".

2) Vietos ordinaras gali bausti nusikaltėlius vienuolių „monialium" klauzūrai baudžiamosiomis bausmėmis ir cenzūromis. Gali bausti net regularius vienuolius (kan. 603, § 1).

3) Regularių vienuolių vyresnysis, kurio yra dalykas saugoti „monialium" klauzūra, gali bausti vienuoles „moniales" ir kitus savo valdinius, kurie nusikalto kalbamajai klauzūrai (kan. 603, § 2).

4) Vyskupas tam tikrais atvejais ir del didelių priežastų gali išleisti bausmes už vienuolių kongregacijos klauzūros ne-

silaikymą, nebent jeigu vienuoliai būtų išimtieji kunigai (kan. 604, § 3).

7. Prieš Kodeksą I. C. vienuolių klauzūros sulaužymas buvo toks pat nusikaltimas, kaip ir dabar. Tik nenusikalsdavo „introducentes mulieres" (kurie įveda moteriškes) į materialinę regularių vienuolių klauzūrą. Be to, už kalbamuosius nusikaltimus būdavo baudžiama įvykio ekskomunika, paprastai rezervuota papai[1]).

194. Kanono privilegijos sulaužymas. — 1. Kanono privilegija vadinasi tai, kad negalima realiniu būdu įžeisti dvasiškių ir tų, kurie turi jų privilegijas. Nes kan. 119 sako: „Visi tikintieji (fideles) turi gerbti dvasiškius pagal jų laipsnį ir pareigas ir susiteptų šventvagystės nusikaltimu tie, kurie realiniu būdu įžeistų dvasiškius (si quando clericis realem iniuriam intulerint)".

Kanono privilegijos pamatas yra tai, kad bloga realiniu būdu įžeisti šiaipjau žmogus. Juo blogiau įžeisti tas, kas yra pašvęstas ar paskirtas Dievo kultui — dvasiškis.

2. Nusikalstų tas, kas realiniu būdu įžeistų dvasiškį ar turintį dvasiškių privilegijas.

Šiam nusikaltimui reikia štai ko:

a) Įžeidimas turi būti realinis arba fiziškas. Atbulai, neužtenka įžeisti žodžiais ar raštais ir t. t.

Realinis įžeidimas būna tada, kai realiniu būdu arba fiziškai įžeidžiamas pats žmogus. Tai padaryti galima betarpiškai ar tarpiškai. Pirmasis būdas būna tada, kai paliečiamas pats kūnas. Antrasis būna, kai paliečama žmogaus laisvė, garbė ar dignitatė.

Dvasiškio kūnas įžeidžiamas, pav.: jeigu kas jį nužudytų (nunuodytų ir t. t.), sužeistų, muštų, uždaužtų, išverstų, išmestų iš vežimo, išmestų iš namų, pastumtų ir t. t.

Dvasiškio laisvė įžeidžiama, pav.: jeigu kas jį įdėtų kalėti, uždarytų bet kokioj vietoj, iš kur negalima ar sunku ar netinkamu būdu tegalima išeiti. Net namų areštas — laisvės įžeidimas.

[1]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II, nn. 6—7, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

Dvasiškio garbės arba dignitatės įžeidimas, pav.: sulaikymas arklių ar vežimo, kur dvasiškio važiuojama; kapeliušo numetimas nuo galvos, lazdos ištraukimas ar išmetimas iš rankos, drabužių išvilkimas, drabužių sudraskymas ar sugadinimas ant kūnu; puolimas ant namų, kai dvasiškis yra namie; apspiovimas, žemių metimas ar smėlių bėrimas ant dvasiškio ir t. t. Atbulai, nerealinis įžeidimas — dvasiškio turtų užgrobimas ar pavogimas, dvasiškio paveikslo ar statulos išniekinimas, dvasiškio drabužių sudraskymas ne ant kūnu, paprastas namų sugriovimas ir t. t. Nes tie dalykai neturi tokio ryšio su dvasiškiu, jog susilietų (redundare) su pačiu jo asmeniu.

b) Įžeidžiamasis veiksmas turi būt išorinis (actio externa), kaltas (culpabilis) ir labai įžeidžiąs. Tik įžeidimo didumas matuojamas ne paties veiksmo nuodėmingumu ar neleistinumu. Ne; jo maštabas — įžeidimo laipsnis, laikantis dvasiškio verčios ar dignitatės. Stačiai pasakytina: kadangi dvasiškiai yra gerbtini (kan. 119), tai net bet koks mažas užgavimas ar mažiausias fiziškas palytėjimas dvasiškio yra didelis įžeidimas. Tai jau pasakytina apie šiaipjau dvasiškį. Gi juo jis yra augštesnis, juo dar didesnis yra tas pat įžeidimas.

Bet visai nesvarbu, kuriam galui įžeidžiama, pav., supykus, norint išniekinti, iš neapykantos, iš keršto, už pinigus ir t. t.

c) Įžeidžiamas turi būti dvasiškis, bet katros lyties vienuolis ar tas, kas turi dvasiškių privilegijas, kai tos privilegijos tebeturimos, kaip augščiau (n. 192).

d) Nusikalstamasis asmuo turi būti pasyvūs baudžiamojo įstatymo subjektas. Todel visai nenusikalsta kardinolai ir vaikai. Be to, nenusikalsta nepribrendę (impuberes) tose mūsų nusikaltimo dalyse, kur esama įvykio ekskomunikos (plg. kan. 2 230).

Be to, įžeidėjas turi žinoti, jog įžeidžiamasis asmuo yra dvasiškis ar tas, kas turi kanono privilegiją. Atbulai, nežinant ar manant, jog įžeidžiamasis asmuo nėsąs dvasiškis ar neturįs dvasiškių privilegijų, realinis įžeidimas nėra nusikaltimas. Bet nesvarbu, ar įžeidėjas įžeidžia pats ar per kitą.

Pagaliau, nenusikalstama šiais atvejais: a) Jeigu įžeidžiama primo primi ar juokais. b) Jeigu įžeidžiama del teisingos priežasties. Tai bus: Viena, kai teisingai ir laikantis tam tikros teisinės tvarkos arba „moderamen inculpatae tutelae" ginamasi nuo dvasiškio užpuolimo ar kėsinimosi ant gyvybės ar didelės verčios turtų, kur ir nuo šiaipjau užpuolikų galima gintis. Antra, kai ginamasi nuo dvasiškio užpuoliko ant savo ar kitų „pudicitiam". Trečia, kai kas uždaužtų dvasiškiui „ob erumpentem indignationem ex eo quod ipsum invenerit turpiter agentem cum uxore, matre, sorore aut filia". c) Jeigu teisingai baudžiama. Todel tėvų ar mokytojų rykštė „correptionis causa" ne nusikaltimas.

3. Bausmės: Kan. 2343 sako: „§ 1. Kas realiniu būdu įžeistų papą, tas:

1°. Pačiu įvykiu užsitraukia ekskomuniką, specialiausiu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui, ir pačiu įvykiu yra vengtinis;

2°. Pačiu įvykiu nustoja šlovės;

3°. Dvasiškis yra degraduotinas.

§ 2. Kas realiniu būdu įžeistų kardinolą ar papos legatą:

1°. Pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui;

2°. Pačiu įvykiu nustoja šlovės;

3°. Tebūna atimtos beneficijos, oficijos, dignitatės, pensijos ir bet kokios pareigos, jeigu tokių būtų turima Bažnyčioj.

§ 3. Kas realiniu būdu įžeistų patriarchą, arkivyskupą, vyskupą, nors titularinį, tas pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui.

§ 4. Kas realiniu būdu įžeistų kitą dvasišką ar bet katros lyties vienuolį, tas pačiu įvykiu tebūna įkritęs į ekskomuniką, rezervuotą savam ordinarui, kurs, be to, reikale tenubaudžia jį protinga savo nuožiūra".

4. Pirmaisiais krikščionijos amžiais nebuvo tokių bažnytinių įstatymų, kurie gintų dvasiškius nuo realinio įžeidimo. Bet nė reikėti nereikėjo. Nes verdant krikščionių tikėjimui, dvasiškiai visai retai tebūdavo realiniu būdu įžeidinėjami. Be to,

bent šiek tiek vėliau, dvasiškius nuo realinio įžeidimo pakankamai saugojo romėnų teisės, kurios už kalbamąjį nusikaltimą bausdavo net mirti[1]).

Kai krikščionių tikyba paplito vadinamuosiuose barbaruose, tada padidėjo pavojus dvasiškiams. Bet ir tada anų tautų valdovai patys užsistojo už dvasiškius ir už nužudymą ar sužeidimą jų skaudžiai bausdavo. Bažnyčia aniems nusikaltėliams irgi pradėjo skirti apgailas, gi neatsiteisus (satisfactione non facta) ekskomunikuodavo.

IX amžiuj už mušimą ar nužudymą vyskupo buvo įvykio ekskomunika. Paskum tokia pat bausmė išleista už realinį įžeidimą bet kurio dvasiškio ir vienuolio (monachus).

Kai XII amžiuj žmonių gaujos, kurstomos eretikų, ėmė dažniau užpuldinėti dvasiškius, Inocentas II pirma „in concilio Claromontano", gi paskum „in synodo Remensi" paskelbė garsųjį dekretą „Suadente diabolo"[2]). Galop, tą dekretą iškilmingai paskelbė visai Bažnyčiai Laterano II susirinkimas (1139). Čia jis buvo įdėtas 15 kanone. Todel ir vadinasi kanono privilegija (privilegium canonis). Kalbamuoju kanonu arba dekretu pačiu įvykiu užsitraukia didžiąją papai rezervuotą ekskomuniką visi tie, kurie, kurstomi piktosios dvasios, realiniu būdu įžeidžia (suadente diabolo, violentas manus iniecissent) dvasiškį ar bet katros lyties vienuolį (utriusque sexus monachos).

Ilgainiui kanono privilegijos subjektai paplėsti. Martynas V už viešą realinį įžeidimą dvasiškio išleido vengtinę ekskomuniką.

Prieš Kodeksą I. C. pačiu įvykiu užsitraukdavo ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą papai, šie asmens: „Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos, vel Nuntios, aut eos a suis Dioecesibus, Territoriis,

[1]) L. 13, C. 3 (Honorius, 398); l. 33, § 6, C. 1, 3 (Leo, 472).

[2]) Tais žodžiais norėtas išreikšti labai didelis įžeidimas arba „graviter peccaminosa iniuria", kas, sako, esą ne kas kita, kaip piktosios dvasios darbas.

Terris seu Dominiis eicientes, nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, vel favorem"[1]). Be to, pačiu įvykiu užsitraukdavo ekskomuniką, paprastai rezervuotą papai: „Violentas manus, suadente diabolo, iniicientes in Clericos, vel utriusque sexus Monachos..."[2])

Kodeksas I. C., kaip matome, šį tą pakeitė ir praleido žodžius „suadente diabolo", nes jie nieko ypatinga nereiškia.

195. Žodžių įžeidimas kai kurių augštesnių bažnytinių vyresniųjų (iniuria verbalis). — 1. „Iniuria verbalis" būna tada, kai įžeidžiama žodžiais. Nesvarbu, ar tai padaroma gyvu ar rašytiniu žodžiu arba raštais.

2. „Iniuria verbalis" skirstoma „calumnia", „detractio" ir „contumelia".

3. Tam tikrai nusikalstų tas, „Kas stačiai ar nestačiai įžeistų (iniuriis affecerint) viešuose laikraščiuose, prakalbose (concionibus) ar raštuose (libellis) papą, kardinolą, papos legatą, Šv. Romos Kongregacijas, Apaštališkojo Sosto tribunolus arba augštuosius jų narius (officiales maiores) ar savą ordinarą, ar kas sukeltų privatinę ar visuomenės neapykantą jų aktų, dekretų, decizijų ar išsprendimų (aut simultantes vel odia contra eorundem acta, decreta, decisiones, sententias excitaverit')..." — kan. 2 344.

Taigi:

1) Nusikalstų, kas „calumnia", „detractione" ar „contumelia" tam tikru būdu įžeistų kai kuriuos augščiausius Bažnyčios vyresniuosius ar įstaigas. Kalbamieji asmens ir įstaigos taksatyviai įvardyta kan. 2 344. Tik nesvarbu, ar šie asmens įžeidžiami patys ar jų pareigos.

Būdas įžeisti irgi taksatyviai įvardytas to paties kan. 2 344. Be kitko, raštai čia reiškia bet kokias knygas, brošiūras, išspausdintus lapelius ir t. t. Atbulai čia neįeina šiaipjau žo-

[1]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § I, n. 5, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

[2]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II, n. 2, vz. P. Gasparri, t. p.

džiai, neišspausdinti privatiniai laiškai ar satiros, nors šiek tiek paplistų draugų ar artimų asmenų tarpe. Tai išspausdinta — nusikaltimas. Tik jeigu be autoriaus žinios ar sutikimo išspausdinta, tai nusikals tik tas, kas išspausdino.

2) Taipogi nusikalsta tas, kas tokiais pat veiksmais sukelia privatinę ar visuomenės neapykantą kalbamųjų asmenų ar įstaigų aktų, dekretų, decizijų ar išsprendimų. Nes tai kliudo Bažnyčios vyriausybei sėkmingai dirbti savo darbas.

Tą dalyką, kad iš tikrųjų tokiais pat veiksmais, kaip sub 3, 1, čia nusikalstama, rodo kalbamųjų veiksmų pozicija kan. 2 344, būtent, jie padėti priešaky.

4. Kalbamųjų nusikaltimų (sub 3, 1-2) pamatas yra tai, kad visuomenė ima nepasitikėti augščiausiais Bažnyčios vyresniaisiais ar įstaigomis.

5. Kas nusikalstų kalbamaisiais nusikaltimais (sub 3, 1—2), tas turi atlyginti padarytąsias skriaudas, pav., atšaukti neteisybę, atsiprašyti ir t. t. Tai padaryti galima ir reikia priversti bausmėmis ir net cenzūromis. Tai padaryti turi ordinaras, prašomas įžeistojo ir net ex officio. Be to, nusikaltėlį nubausti turi ordinaras tam tikromis bausmėmis ar apgailomis pagal kaltės didumą ir reikalą atitaisyti papiktinimą. Nes kan. 2 344 sako: „...ordinaras, ne tik prašomas šalies (ad instantiam partis), bet taipogi ex officio net cenzūromis tepriverčia (nusikaltėlį) atsiteisti (ad satisfactionem praestandam) ir nubaudžia tam tikromis kitomis bausmėmis ar apgailomis pagal kaltės didumą ir reikalą atitaisyti papiktinimą".

196. Nusikaltimai bažnytiniams turtams ir t. t.: — I. Bažnyčios valstybės turtų ir teisių uzurpavimas. — 1. Nusikalsta, „Kas pats ar per kitą uzurpuoja ar valdo R. Bažnyčios turtus ar teises..." — kan. 2 345.

Pasakyta:

a) Kas pats ar per kitą. Vadinasi, nusikalsta taipogi bendrininkai. Tokia pat yra taipogi bendroji taisyklė. Tai

pažymėtai dar priminama bet kuriems nesusipratimams išvengti[1]).

b) U z u r p u o j a, arba okupuoja iš savininko lyg sava ar kaip naudodamasi sava teise. Tai padaryti savaime gali taip privatiniai asmens, taip labiausiai valstybė. Tik pirmieji šiais laikais vargu ką gali padaryti. Išskiriamas vogimas, nes vagis nesideda imąs sava. Tas pat pasakytina apie sunaikinimą.

c) V a l d o (detinet). Valdyti turi ne uzurpatorius, tik kas kitas, pav., įpėdinys, įpėdinio įpėdiniai, pirkėjas, dovanomis gavęs ir t. t.

d) R. B a ž n y č i o s t u r t u s a r t e i s e s. Tai pasauliniai Apaštališkojo Sosto turtai ir valstybinės teisės — turtai ir teisės, kurie pridera pasaulinei papos valdžiai arba valstybei. Nesvarbu, ar tie turtai yra judomieji ar nejudomieji, „pretiosa" ar „non pretiosa" ir t. t. Tik turi būti „gravis materia".

Seniau Bažnyčia arba papa turėjo ištisą valstybę. Šiandien tikrumoj papai bepridera: nejudomieji turtai — Vatikano, Laterano, Kancelarijos (Romoj) ir Kastel Gandolfo (netoli Romos) rūmai; judomieji turtai — Vatikano ir Laterano muziejai, Vatikano rinkiniai ir biblioteka[2]), ir teisės — aktyvios ir pasyvios pasiuntinystės teisė, papos eksteritorialumas ir neliečiamumas.

2. Bausmės: „Kas pats ar per kitą uzurpuoja ar valdo R. Bažnyčios turtus ar teises, pačiu įvykiu teįkrinta į ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui; gi jeigu būtų dvasiškiai, be to, dar tebūna iš jų atimtos dignitatės,

[1]) In specie seniau buvo ekskomunikuotas Italijos karalius. Dabar, mano išmanymu, jis nebėra ekskomunikuotas, nes jis, konstitucinis monarchas, negali nieko laisvai ir be žmonių atstovų arba kitos valdžios daryti su tais turtais, kurie dabar tikrumoj pridera Italijos valstybei. Taip pat mano E. E i c h m a n n, Das Strafrecht, § 52 išn. 2. Kiti Italijos valdininkai tikrai nėra ekskomunikuoti, nebent jeigu kliudytų sugrąžinti užgrobtuosius turtus ar susitaikinti su papa.

[2]) Italijos garantijos įstatymu, 13 geg. 1871 m., art. 5, anais rūmais ir rinkiniais leidžiama papai tik naudotis, t. y. jie vis delto laikomi Italijos valstybės nuosavybe.

beneficijos, oficijos, pensijos ir tebūna paskelbti negalingais jų gauti (inhabiles ad eadem declarentur)" — kan. 2 345.

3. Prieš Kodeksą I. C. pačiu įvykiu užsitraukdavo ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą papai: „Invadentes, destruentes, detinentes per se vel per alios Civitates, Terras, loca aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam iurisdictionem in eis; nec non ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes"[1]). Be to, pačiu įvykiu įkrisdavo į ekskomuniką, paprastai rezervuotą papai: „Omnes qui excommunicatione mulctantur in Constitutionibus... alienationem et infeudationem Civitatum et Locorum S. R. E. respicientibus"[2]).

197. II. Bažnytinių turtų uzurpavimas. — 1. Nusikalstų, jeigu kas pats ar per kitą dristų pasinaudoti (in proprios usus convertere) ir uzurpuoti bet kokius bažnytinius turtus ar kliudyti, kad negautų jų vaisių arba įplaukų tie, kuriems teisėmis pridera. Taipogi nusikalstų dvasiškis, tą pat darydamas ar su tuo sutikdamas.

Kalbamojo baudžiamojo įstatymo tikslas yr apsaugoti bažnytiniai turtai. Gi juridinis pamatas — jeigu šiaipjau turtų pasisavinimas yra vagystė, juo labiau tai pasakytina apie bažnytinius turtus, kurie yra paskirti Dievo kultui.

Pasakyta:

a) J e i g u k a s. Vadinasi, nusikalsti gali bet kas — privatiniai asmens ir valstybė, pasaulininkai ir dvasiškiai ir net vienuoliai. Paskutinysis dalykas skiriasi nuo senovės teisių, kur čia vienuoliai buvo išimami.

b) P a t s a r p e r k i t ą. Tuo pažymėtai išreiškiamas bendrininkavimas, kaip augščiau (sub n. 196, 1 a).

c) D r į s t ų. Tai pateisinamasis žodelis. Tik jis nepridera dvasiškių nusikaltimams. Tai rodo kan. 2 346 žodžiai „committens" ir „consentiens", kur kalbama apie dvasiškių uzurpavimą bažnytinių turtų.

---

[1]) **P i u s IX, const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § I, n. 12, vz. P. G a s p a r r i, Fontes, III n. 552.**

[2]) **P i u s IX, const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II, n. 13, vz. P. G a s p a r r i, t. p.**

d) Pasinaudoti. Čia įeina daug veiksmų. Be kitko, čia nusikalstų, pav., kas vogtų[1]), pirktų, dovanomis paimtų, gautų ir paimtų įpėdinystės teise[2]), nuomotų[3]) ir t. t. Tai sakau, laikydamasis literalinės kan. 2 346 žodžių „in proprios usus convertere" prasmės.

Esama ir tokių, kurie visai kitaip kalba, būtent: išima vieni vagis ir užpuolikus (latrones)[4]); kiti — bet kuriuos[5]) ar bent iš valdžios[6]) pirkėjus ir nuomininkus[7]), gavėjus įpėdinystės teise ar dovanomis[8]), nors neteisiniu būdu valdytų[9]) ir t. t. Tai jie įrodinėja nelemptąja senove. Tik, žinome, prieškodeksinės teisės ne įrodymas šiandienykščiose baudžiamosiose teisėse. Be to, cituojamosios kai kurios senovės teisės yra visai non ad rem. Pav., S. C. S. Off., 9 kovo 1870 m., apie vagis[10]). Nes ta kongregacija kalba ne apie bažnytinius, tik apie pasaulinius Apaštališkojo Sosto turtus, apie kuriuos kalbėjome n. 196. Arba vėl, cituojami tokie dalykai, kurių visai nerandame kan. 2 346 šaltiniuose, pav., S. Poenit., 3 ian. 1906; 5 aug. 1907[11]) ir t. t.

e) Uzurpuoti. Ką tai reiškia, vz. n. 196, 1 b.

f) Bet kokius bažnytinius turtus.

Kas vadinasi bažnytiniai turtai, kalba kan. 1 497. Jis skamba šiaip: „§ 1. Pasauliniai turtai, daiktai (sive corpo-

---

[1]) I. Chelodi, Ius poenale, n. 78; F. M. Cappello, De censuris[2] n. 338.

[2]) Plg. Pius XI, const. „Si unquam", 15 iul. 1924 (Acta A. S., XVI [1924] 309); I. Sole, De delictis et poenis, n. 385; F. M. Cappello, t. p., n. 336.

[3]) I. Chelodi, t. p.; F. M. Cappello, t. p., n. 337.

[4]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 62; I. Sole, De delictis et poenis, n. 385; E. Eichmann, Das Strafrecht, § 171; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 546.

[5]) Pav., H. Noldin — A. Schönegger, De censuris[15], n. 81.

[6]) Pav.: Pr. Cerato, t. p.; A. Vemeersch et I. Creusen, t. p.; C. Cocchi, Commentarium, V n. 192.

[7]) Pav.: Pr. Cerato, t. p; A. Vermeersch et I. Creusen, t. p.

[8]) Pav., H. Noldin — A. Schönegger, t. p.

[9]) Pav., Pr. Cerato, t. p

[10]) Pav., H. Noldin — A. Schönegger, t. p.

[11]) Pav., Pr. Cerato, t. p.

ralia), taip judomieji, taip nejudomieji, ar nedaiktai (sive incorporalia), kurie pridera visai Bažnyčiai ir Apaštališkajam Sostui ar kitam bažnytiniam moraliniam asmeniui, vadinasi *bažnytiniai turtai.*

§ 2. Jie vadinasi *šventi* (sacra), kai yra paskirti Dievo kultui pašvenčiant ar palaiminant (consecratione vel benedictione); *brangenybės* (pretiosa), kurie turi nemaža verčios meno, istorijos ar medžiagos atžvilgiu".

Kas yra moralinis asmuo, kalba kan. 99. „Bažnyčioj", sako jis: „be fizinių, esama taipogi moralinių asmenų, įsteigtų valdžios, kurie skirstomi moraliniai kolegialiniai ir nekolegialiniai asmens, pav., bažnyčios, seminarijos, beneficijos ir t. t." Be to, kan. 100, § 1 sako: „Katalikų Bažnyčia ir Apaštališkasis Sostas yra moraliniai asmens pačia Dievo tvarka; kiti žemesni bažnytiniai moraliniai asmens įgyja asmenybę pačiomis teisėmis ar tam tikru kompetentingo Bažnyčios vyresniojo parėdymu, duotu formaliniu dekretu tikybiškam ar labdarybės reikalui atlikti." Pagaliau, „Moralinis asmuo savo prigimtimi yra amžinas; bet vis delto pasibaigia, jeigu panaikinamas teisinio vyresniojo ar praslenka šimtas metų nuo jo paties sustojimo" — kan. 102, § 1.

Taigi į bažnytinius turtus įeina Bažnyčios, parapijų beneficijų, šiaipjau beneficijų, vienuolynų, brolijų, sodalicijų, pamaldžių draugijų ir kitų moralinių bažnytinių asmenų turtai. Atbulai, čia neįeina tie turtai, kurie pridera patiems dvasiškiams ir t. t. Jeigu kalbėsim apie beneficijų įplaukas, tai iki gavimo jos yra bažnytiniai, gi paskum privatiniai turtai.

Nesvarbu, kokie kalbamieji turtai yra, būtent, judomieji (pinigai, knygos) ar nejudomieji (namai, žemė), pašvęsti ar nepašvęsti, brangenybės ar nebrangenybės juridine prasme, „corporalia" ar „incorporalia" ir t. t.[1]) Tik jie turi būti „materia gravis".

---

[1]) „Corporalia" vadinasi tie turtai, kurie galimi pajausti (sensibus attingi possunt), pav., žemė, namai, pinigai ir t. t. „Incorporalia" — „intellectu percipiuntur". Tai bus iura in re, pav., servitutas, hipoteka, akcijos ir t. t.

g) Ar kliudyti, kad negautų jų vaisių arba įplaukų tie, kuriems teisėmis pridera. Čia užtenka vien kliudyti — nereikia uzurpuoti ar pasinaudoti. Kliudoma, pav., jeigu kalbamieji vaisiai ar įplaukos sunaikinamos, sekvestruojamos ar perkamos iš uzurpatorių ir t. t. Paskutiniojo dalyko pamatas yra tai, kad tie vaisiai arba įplaukos yra ne kas kita, kaip bažnytiniai turtai.

Atbulai, ne kliudytojai tie, kurie pridera prie bažnytinių turtų konfiskatos įvykdymo ir t. t., pav., likvidatoriai, raštininkai, matininkai ir t. t.

h) Taipogi nusikalstų dvasiškis, tą pat darydamas ar su tuo sutikdamas. Sutikti reiškia teigiamai ar neigiamai prisidėti.

2. Visais kalbamaisiais būdais tenusikalstama „effectu secuto".

3. Bausmės: „Jeigu kas pats ar per kitą drįstų pasinaudoti ar uzurpuoti bet kokius bažnytinius turtus, judomuosius ar nejudomuosius, corporalia sive incorporalia, ar kliudyti, kad negautų jų vaisių arba įplaukų tie, kuriems teisėmis pridera, tai tebūna įkritęs į ekskomuniką tiek ilgai, iki visa sugrąžins ir paskum gaus Apaštališkojo Sosto absoliuciją; jeigu būtų tos pačios bažnyčios ar turtų globėjas (patronus), tai, be to, pačiu įvykiu tenustoja patronato teisės; gi iš dvasiškio, kurs taip nusikalstų ar su tuo sutiktų, tebūna, be to, atimtos bet kokios beneficijos, jis pats padarytas negalingu gauti bet kokių jų kitų (beneficijų) ir net po atlyginimo ir absoliucijos tebūna suspenduotas nuo šventimų (a suorum ordinum executione) savo ordinaro nuožiūra" — kan. 2346. Paskutinioji suspensa yra baudžiamoji bausmė. Tai rodo tas dalykas, kad ji galima paskirti net po atlyginimo ir ekskomunikos absoliucijos, atsieit, metus užsispyrus, ko cenzūrose visai negalima.

4. Kaip matėme kan. 2346, atleisti ekskomunika už kalbamuosius nusikaltimus tegalima tada, kai jau visa sugrąžinta ar kliūtis pašalinta. Jeigu tai padaryti būtų negalima, tai kreiptinasi į Apaštališkąjį Sostą, būtent, išorinėj srity į S. C. Concilii (kan. 250, § 2), gi sąžinės srity į Šv. Penitenciariją (kan.

258, § 1), ir prašyti „compositionem". Paskutinysis dalykas yra ne kas kita, kaip Bažnyčios padovanojimas neteisiniu būdu įgytų bažnytinių turtų ir t. t., šiek tiek atsiteisus (oblatione aliqua facta) nuskriaustiesiems asmenims. Taigi kalbamajai ekskomunikai atleisti neužtenka tikrai pažadėti (serio promittere) atlyginti skriaudos ir t. t., kaip kitais atvejais. Išimtis — jeigu hic et nunc visai nebūtų galima ar labai sunku būtų sugrąžinti turtai ar pašalinti kliūtis, pav., mirties pavojuj. Tada paleidžiamasis asmuo turi tikrai pažadėti, jog įsakysiąs savo įpėdiniams sugrąžinti turtus ar pašalinti kliūtį ar tam tikru atveju pasirūpinti „compositione", ar, esant vilties išgyti, tai pasveikęs pats padarysiąs (sugrąžinsiąs turtus ir t. t.).

Pagaliau, dažniausiai neužtenka vien sakramentalinės kalbamosios ekskomunikos absoliucijos, nes anie įvykiai įprastai būna vieši — mažne visada reikia kreiptis į išorinės srities vyresnįjį.

5. Jau Tridento susirinkimu bažnytinių turtų uzurpavimas buvo nusikaltimas ir už jį buvo tokios pat bausmės, kaip ir dabar[1]). Pijaus IX konstitucija „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., § I, n. 11, pačiu įvykiu įkrisdavo į ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą papai, šie asmens: „Usurpantes aut sequestrantes iurisdictionem, bona, redditus ad personas ecclesiasticas, ratione suarum Ecclesiarum aut beneficiorum pertinentes"[2]).

198. III. Neteisinė bažnytinių turtų alienacija. — 1. Kas yra bažnytiniai turtai, kalbėjom augščiau (n. 197, 1 f).

2. Alienacija tikrąja prasme vadinasi bet koks veiksmas, kur turtų nuosavybė (dominium directum seu proprietas) atiduodama kitam, pav., pirkimas, pardavimas, dovanojimas ir t. t. Alienacija netikrąja prasme vadinasi tie veiksmai, kur kitam teduodama teisė vartoti daiktai (transfertur dominium indirectum), pav., nuoma, hipoteka, servitutas, paskola ir t. t.

[1]) Sess. VII, *de ref.*, c. 15; sess. XXII, *de ref.*, c. 11; sess. XXV, *de ref.*, c. 9, 12.

[2]) Vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

3. Bažnytiniai turtai savaime yra nealienuojami. Jų alienaciją tegali pateisinti tam tikra priežastis, būtent, svarbus reikalas (urgens necessitas), tikriausia Bažnyčios nauda (evidens utilitas Ecclesiae) ir „pietas". Be to, bažnytinių turtų alienacijai reikia tam tikro leidimo[1]). Tuo norima bet kurioms savivalėms užbėgti už akių. Galop, jeigu kas alienuotų bažnytinius turtus, nesilaikydamas tų dalykų, kurie bažnytinių teisių yra įsakyti tikrumui, tai alienacija būtų visai netikra. Taip įsakyta yra, pav., pirma gauti tam tikras leidimas (kan. 1 530, § 1, n. 3) ir leidimo ar sutikimo prašyme pažymėti dalomosios ir jau alienuotosios turtų dalys (kan. 1 532, § 4).

4. Nusikalstų, kas drįstų alienuoti bažnytinius turtus ar duoti sutikimą jiems alienuoti prieš kan. 534, § 1 ir 1 532 įsakymus arba žinodamas priimtų bažnytinius turtus, alienuotus be reikiamo Apaštališkojo Sosto leidimo.

Ginčijamasi, katra prasme čia suprastina alienacija. Prieš Kodeksą I. C. kanonistai tvirtindavo, jog ji esanti suprastina taip tikrąja, taip netikrąja prasme. Šiandien vieni irgi sako, jog kalbamojo nusikaltimo alienacija esanti suprastina taip tikrąja, taip netikrąja prasme; nes taip buvusios aiškinamos senovės teisės[2]). Kiti tvirtina, jog ji esanti suprastina tik tikrąja prasme; nes tai rodąs kan. 2 347 tekstas ir t. t.[3]) Treti, išgirdę ginčą, abejoja[4]). Antroji nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa. Nes: a) Baudžiamosios teisės aiškintinos suglaustai. b) Kan. 2 347 pažymėtai cituoja kan. 534, § 1 ir 1 532. Gi tie kanonai, galima sakyti, labiausiai paskutinysis tekalba apie bažnytinių turtų alienaciją tikrąja prasme. c) Priešingųjų nuomonių įrodymai nėra juridiniai. Taip, pirmosios nuomonės senovė baudžiamosiose teisėse ne įrodymas. Be to, didžiausias bažnytinių turtų alienacijos senovės teisių šaltinis, būtent, kon-

[1]) Kan. 1530—1543 ir k.

[2]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 43; I. Sole, De delictis et poenis, n. 387; G. Cocchi, Commentarium, V n. 195; A. D. Cipollini, De censuris, 187.

[3]) Pav.: I. Chelodi, Ius poenale, n. 79; E. Eichmann, Das Strafrecht, § 54; Lehrbuch des Kirchenrechts, § 310.

[4]) Pav, H. Noldin — A. Schönegger, De censuris[15], n. 100.

stitucija „Ambitiosae", Kodekso I. C. tyčia praleistas — praleistas tam, kad kas nė manyti nemanytų veizėt į senovę. Trečioji nuomonė visai be reikalo remiasi ginčais: pirmoji nuomonė nėra pamatuota ir jeigu ir būtų pamatuota, tai kaip tik ginčijantis reikėtų laikytis tos nuomonės, kuri yra prielankesnė nusikaltėliui, atsieit, antrosios.

Be to, kadangi tie veiksmai, kurie įeina į alienaciją, kan. 1 529 moderuojami valstybių įstatymais (išskyrus tam tikrus kan. 1 530—1 543 dalykus), tai pats bažnytinių turtų alienacijos nusikaltimas tejvyksta tada, kai padaromasis jo veiksmas, pav., pirkimas, pardavimas, dovanojimas ir t. t., valstybės įstatymais yra galutinai įvykęs.

5. Į bažnytinių turtų alienacijos nusikaltimą, kaip matėm, įeina trys nusikaltimai, būtent:

1) Nusikalstų, kas drįstų alienuoti bažnytinius turtus prieš kan. 534, § 1 ir 1 532 įsakymus.

Taigi:

a) Nusikalsta tas, kas neteisiniu būdu alienuoja bažnytinius turtus. Nesvarbu, ar tai daro klebonas, rektorius, dvasiškis ar pasaulininkas. Čia įeina net vyskupai; nes kan. 2 347 kalba be restrikcijos, antrajame numery net pažymėtai mini ordinarą ir kalbamojo nusikaltimo bausmės liečia taipogi vyskupus. Prieš Kodeksą I. C., apytikresniąja nuomone, jie buvo išskiriami.

b) Alienacija turi įvykti prieš kan. 534, § 1 ir 1 532. Pirmasis tųdviejų kanonų kalba apie vienuolių turtus, gi antrasis — apie bet kokius kitus bažnytinius turtus. Kan 534, § 1 alienuoti brangenybėms ir tiems turtams, kurie yra brangesni už trisdešimts tūkstančių frankų arba lirų, reikia Apaštališkojo Sosto sutikimo; kitiems vienuolių turtams alienuoti užtenka rašytinio tam tikro vyresniojo leidimo, sutinkant kapitulai ar tarybai; jeigu turtai yra diecezalinių teisių vienuolių moteriškių (monialium ac sororum), tai reikia vietos ordinaro sutikimo raštu ir regularių vienuolių vyresniojo, jeigu „monialium" vienuolynas jo priklauso. Gi kan. 1 532 alienuoti tiems

bažnytiniams turtams, kurie yra brangenybės ar brangesni už trisdešimts tūkstančių frankų arba lirų, reikia Apaštališkojo Sosto leidimo (§ 1); jeigu turtai nėra brangesni už tūkstantį frankų arba lirų, tai užtenka vietos ordinaro leidimo, atsiklausus turtų valdymo tarybos, nebent jeigu daiktas būtų visai menkos verčios, ir sutinkant suinteresuotiems asmenims (quorum interest — § 2); jeigu jie yra brangesni už tūkstantį ir pigesni už trisdešimts tūkstančių frankų arba lirų, tai reikia vietos ordinaro leidimo, sutinkant katedros kapitulai (resp. diecezinių tarėjams), turtų valdymo tarybai ir suinteresuotiems asmenims (§ 3); jeigu turtai yra dalomi, tai alienacijos leidimo ar sutikimo prašyme tikrumui reikia pažymėti pirmiau alienuotosios dalys (§ 4).

Brangenybėmis kanoniška prasme vadinami tie daiktai, kurie yra nemaža brangūs meno, istorijos ar medžiagos atžvilgiu (quibus notabilis valor sit, artis vel historiae vel materiae — kan. 1 497, § 2). Pirmasis ir antrasis dalykas savaime yra aiškus. Gi medžiagos vertumas, rodos, turi priderėti taip nuo paties daikto prigimties (aukso, sidabro, deimanto ir t. t.), taip nuo jo kainos. Tik ginčijamasi del pačios kainos. Vieni sako, jog kalbamasis daiktas turįs kaštuoti bent tūkstantį frankų arba lirų[1]). Kiti sako, jog jis turįs būti tokio pat vertumo, kaip ir kiti daiktai, del kurių reikią kreiptis į Apaštališkąjį Sostą, būtent, daugiau už trisdešimts tūkstančių frankų arba lirų[2]).

Pirmosios nuomonės įrodymai yra šie: viena, prieš Kodeksą I. C. brangenybėmis buvo vadinami daiktai apie 1 000 frankų arba lirų vertumo, ir antra, kan. 1 532, § 2 analogija, kur 1 000 frankų arba lirų turtai skiriami nuo tų turtų, kurie yra brangesni.

[1]) Pav.: I. Mori, secretarius S. C. C., in causa dioecesis N. „Donariorum votivorum", Acta A. S., XI (1919), 418; A. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, III: De rebus, Romae 1923, 407.

[2]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes, n. 43; Prümmer, Manuale theologiae moralis, Friburgi im Br. 1923, III n. 525; A. D. Cipollini, De censuris, 188.

Antrosios nuomonės įrodymai: Viena, jeigu del tokio mažo (1 000 lirų) daikto vertumo ir vien del to, kad daiktas padirbtas iš brangios medžiagos, reikėtų kreiptis į Romą, kur to nereikia net del brangesnių daiktų, padirbtų iš kitos medžiagos, būtų nesąmonė. Antra, tiesa, kan. 1 532, § 1 brangenybes skiria nuo kitų brangių daiktų. Bet tai daroma tam, kad jas sudaryti gali ne vienas dalykas, tik trys, augščiau kalbėtieji. Trečia, seniau brangenybėmis galėdavo eiti taip judomieji, taip nejudomieji turtai. Dabar kas kita. Todel senovė visai skiriasi nuo šių dienų.

Šiaip ar taip, dalykas nėra tikrai žinomas. Laukiama komisijos Kodekso I. C. kanonams autentiškai aiškinti paaiškinimo.

Pagaliau, bažnytinių turtų alienacijoj laikytinasi aukso valiutos[1]). Nes: Viena, tik aukso pinigai tėra tikri pinigai, gi popieriniai pinigai yra ne kas kita, kaip valstybės vekseliai. Antra, aukso pinigai savo prigimtimi tėra pastovūs ir visur lygaus vertumo. Todel jie vieni tegali būti teisinga ir pastovi bažnytinių turtų alienacijos taisyklė. Tokios taisyklės ir tegali norėti visuotinės ir savaime pastovios arba amžinos teisės. Trečia, prieš Kodeksą I. C. buvo laikomasi aukso valiutos. Ketvirta, Kodeksas I. C. franką ir lirą laiko tokiais pat. Gi tapatybę išlaikyti tegali aukso valiuta. Penkta, neaukso valiuta labai kaitaliojasi. Todel su ja būtinai turėtų kaitaliotis taipogi bažnytinių turtų alienacijos taisyklės. Ir kas? Vietos ordinarai šiandien galėtų alienuoti tam tikrus bažnytinius turtus, gi rytoj jau ne. Arba viename krašte jie galėtų daugiau, kitur mažiau. Taigi būtų absurdas.

c) Nenusikalstų tas, kas bažnytinius turtus alienuotų, nesilaikydamas kan. 534, § 1 ar 1 532, su sustabdančiąja sąlyga, būtent, — „Jeigu bus gautas tam tikras sutikimas".

d) Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „drįstų" (praesumpserit).

[1]) A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome Iuris Canonici, Mechliniae-Romae, II₂ n. 819; G. Cocchi, Commentarium, V n. 195; I. Chelodi, Ius de personis, Tridenti 1922, n. 261; A. Battandier, Guide canonique, Paris 1923, n. 449; F. M. Cappello, De censuris², n. 408.

2) Nusikalstų tas, kas prieš kan. 534, § 1 ir 1 532 dristų duoti sutikimą bažnytiniams turtams alienuoti.

Čia nusikalsta tas, kas, neturėdamas tam tikros galios ar teisės, duoda sutikimą bažnytiniams turtams alienuoti. Pavyzdžiai — jeigu vyskupas leistų alienuoti tuos turtus, kuriems reikia Apaštališkojo Sosto leidimo; jeigu valstybė leistų alienuoti bažnytinius turtus, pirma negavus tam tikros bažnytinės valdžios leidimo ir t. t.

Šis nusikaltimas irgi turi pateisinamąjį žodelį „dristų".

3) Nusikalstų tas, kas žinodamas (scienter) priimtų bažnytinius turtus, alienuotus be reikiamo Apaštališkojo Sosto leidimo.

Priimti, bendrai, reiškia gauti pats daiktas bet kokiu būdu, pav., dovanomis, perkant ir t. t. Gavėjas tenusikalsta tada, kai priima bažnytinius turtus, alienuotus be Apaštališkojo Sosto sutikimo. Atbulai, kitais atvejais jis nenusikalsta. Nes gavėjas savaime neįeina į alienacijos subjektus ir pažymėtai tėra įvardytas kan. 2 347, n. 3.

Šis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „žinodamas" (scienter).

6. Bausmės: Kan. 2 347 sako: „Neliečiant veiksmo netikrumo ir priedermės, reikalautinos įvykdyti net cenzūros bausme, sugrąžinti neteisiniu būdu įgyti turtai ir atlyginti skriaudos, jeigu jos būtų padarytos, kas dristų alienuoti bažnytinius turtus ar duoti sutikimą prieš kan. 534, § 1 ir 1 532 įsakymus, tas:

1°. Jeigu daiktas būtų toks, kurs nėra brangesnis už 1 000 lirų, tai tebūna nubaustas teisinio vyresniojo tam tikromis bausmėmis;

2°. Jeigu daiktas būtų brangesnis už 1 000 lirų, bet pigesnis už 30 000 lirų, tai iš globėjo tebūna atimta patronato teisė; iš administratoriaus — teisė administruoti; iš vienuolių vyresniojo ar ekonomo — sava oficija ir padarytas negalingu gauti kitų oficijų, be kitų tam tikrų bausmių, paskirtinų vyresniųjų; gi ordinaras ir kiti dvasiškiai, kurie turi oficiją, beneficiją, dignitatę ar pareigas Bažnyčioj, dvigubai teužmoka nuskriaustajai

bažnyčiai ar labdarybės įstaigai; kiti dvasiškiai tebūna suspenduoti laikui, paskirtam ordinaro;

3°. Jeigu žinant būtų padaryta be Apaštališkojo Sosto sutikimo, kurį įsako minėtieji kanonai, tai visi, kurie bet kokiu būdu nusikalto, taip duodami, taip priimdami ar sutikdami, pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, niekam nerezervuotą".

Pastaba. — Klausimas, ar gali alienuoti savo turtus moraliniai bažnytiniai asmens su kits kitu be reikiamo leidimo. Senovėj manyta, kad negali. Tam dalykui pritarė dvi tam tikri kongregacijos deciziji. Toks buvo taipogi R. Kurijos įprotis. Neveizint į tai, I. D'Annibale ima tvirtinti, jog kalbamieji asmens „probabilius" neįeina į draudimą alienuoti savo turtus su kits kitu. Tai įrodąs bažnytinių turtų alienacijos įstatymų tikslas ir tai, kad ne visur tėsama priešingo įpročio. Bet tai ne labai pakeitė dalyko ir net prieš Kodeksą I. C. apytikresnė buvo ta nuomonė, kuri tvirtino, jog bažnytinių turtų alienacijos įstatymai saistą taipogi moralinius bažnytinius asmenis. Jos naudai taipogi išrišo ginčą Kodeksas I. C.; nes jis kalba be restrikcijos ir, kadangi čia turtai pareina į visai kitas rankas arba nuosavybę, visada įžeidžiamas bažnytinių turtų nealienumas, ko seniau nebuvo tikrai žinoma. Todel ir moraliniai asmens, alienuodami savo turtus net su kits kitu prieš kan. 534, § 1 ir 1 532 įsakymus, nusikalsta.

7. Bažnytiniai turtai alienuoti draudžiami mažne nuo pat apaštalų laikų[1]). Dekretalių teisės juos alienuoti teleisdavo del teisingos priežasties, Bažnyčios naudos ar reikale ir reikėdavo vyskupo, katedros kapitulos ir beneficijos ar turtų valdytojo sutikimo. Povilas II išleido konstituciją „Ambitiosae", 1 kovo 1468 m.[2]) Ta konstitucija nejudomiesiems bažnytiniams turtams ir brangenybėms alienuoti reikėjo Apaštališkojo Sosto leidimo po įvykio ekskomunika, gi kitiems — vyskupo leidimo. Konstituciją „Ambitiosae" patvirtino Tridento susirinkimas. Tik-

[1]) C. 12, C. XII, qu. 2.

[2]) C. un., *de rebus Ecclesiae non alienandis*, III, 4, in Extravag. com

rumoj jos tebuvo laikomasi, galima sakyti, tik Italijoj. Pijus IX, konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., § IV, n. 3, išnaujo patvirtino konstituciją „Ambitiosae" ir išleido ekskomuniką, niekam nerezervuotą, kurią pačiu įvykiu užsitraukdavo šie asmens: „Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque Beneplacito Apostolico, ad formam Extravagantis *Ambitiosae*, De Reb. Eccl. non alienandis"[1]).

199. Neteisingas užtūrėjimas daikto, palikto labdarybės reikalams. — 1. Nusikalsta, kas šiaip jau (actu inter vivos), testamentu ar fiducija gautų legaciją ar donaciją labdarybės reikalams (ad causas pias) ir nesirūpintų (negligat) jos įvykdyti.

Šiaipjau legacija ar donacija būna tada, kai ius in re gaunama tuoj ar po tam tikro laiko, pav., po metų. Kas kita testamentas. Jis teigyja galią, mirus testatoriui.

Fiducija būna tada, kai turtai ar daiktai paliekami kuriam asmeniui su ta sąlyga, kad jis atiduotų kitam asmeniui. Dvasiškis ar vienuolis, gavęs fiduciją labdarybės reikalams, tuoj turi pranešti savam ordinarui (kan. 1 516, § 1).

„Causae piae" vadinasi tie dalykai, kurie turi religinį ar labdarybės tikslą ir antagamtinį motyvą. Tai, pav., bažnyčios, vienuolynai, orfanotrofijos, nozokomijos, beturčių mokyklos ir t. t. Bet kurių palikimų labdarybės reikalams vykdytojai yra ordinarai (kan. 1 515, § 1). Todel jie gali ir turi veizėti, kad kalbamieji palikimai būtų įvykdyti, ir kiti įgaliotieji vykdytojai turi duot jiems atskaitą, kaip yra įvykdę palikimą (kan. 1 515, § 2).

2. Bausmės: „Kas šiaip jau, testamentu ar fiducija gautų legaciją ar donaciją labdarybės reikalams ir nesirūpintų įvykdyti, tas tebūna priverstas ordinaro net cenzūromis" — kan. 2 348. Ordinaras čia suprantamas savas. Bausmės yra nedeterminuotos.

200. Atsisakymas mokėti tam tikri mokesniai. — 1. Nusikalsta tas, kas atsisako mokėti mokesnį kan. 463, § 1 ir 1 507.

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

Klebonai ir kiti dvasiškiai, dirbdami dvasinį darbą, turi teisę imti atpildą teisine taksa. Tai laidotuvės, teisimas, jungtuvės ir t. t. Apie tų dalykų taksas kalba kan. 463, § 1 ir 1 507. Jos mokamos dvasiškiams tam, kad būtų atpildytos išlaidos ir dvasiškiai turėtų iš ko gyventi.

Be to, tikintieji turi priedermę mokėti dvasiškiams už patarnavimą. Priedermė yra didelė ir teisingumo.

2. Bausmės: „Kas atsisakytų mokėti reikiamą teisinį mokesnį kan. 463, § 1 ir 1 507, tas tebūna nubaustas išmintinga ordinaro nuožiūra, iki sumokės" — kan. 2 349.

Bausmės nedeterminuotos. Be to, reikalaujama bausti išmintingai. Kitaip gali būti, pav., papiktinimas ir žmonės gali imti manyti, kad Bažnyčia esanti gobšė arba besotė.

XIV SKYRIUS.

Nusikaltimai gyvybei, laisvei, nuosavybei, šlovei ir dorovei (de delictis contra vitam, libertatem, proprietatem, bonam famam ac mores)

(kan. 2350—2359).

201. Medžiaga. — 1. Nusikaltimai gyvybei: a) abortas, b) nusižudymas ir kėsinimasis nusižudyt ir c) dvikova; 2. Nusikaltimai laisvei: a) prievarta tapti dvasiškiu ar įstot į vienuoliją ir b) pagrobimas; 3. Realinis neteisingumas, 4. Garbės ir šlovės įžeidimas ir 5. Nusikaltimai dorovei: a) bigamija, b) pasaulininkų nusikaltimai VI Dievo įsakymui, c) žemųjų šventimų dvasiškių nusikaltimai VI Dievo įsakymui ir d) augštųjų šventimų dvasiškių nusikaltimai VI Dievo įsakymui.

202. Nusikaltimai gyvybei: — I. Abortas. — 1. Abortas yra „eiectio fetus immaturi ex utero matris".

2. Abortas skirstomas natūralinis arba atsitiktinis, kai įvyksta del natūralinių priežastų, ir tyčia padarytas arba „voluntarius seu artificialis", kai tyčia padaromas. Paskutinysis vadinasi stačiai „procuratio abortus".

3. „Procuratio abortus" galima apibrėžti štai kaip: „studiosa et ex industria seu directa intentione actio, qua fetus immaturus eicitur". Tai nusikaltimas.

Pasakyta:

a) Studiosa et ex industria seu directa intentione. Vadinasi, nusikalstama tada, kai tyčia, stačiai

ir abortui padaryti daroma tai, iš ko savaime gali kilti abortas. Tik nesvarbu, ar jis pats ar per jį kas kita norima pasiekti. Todėl nusikalsta, pav., moteriškė, kuri daro abortą savo gyvybei išgelbėti. Atbulai, nenusikalstama, jeigu abortas pasidaro netyčia, padaromas nestačiai ir be tikslo padaryti. Tai bus, kai kas daroma kitiems galams pasiekti ir nenoromis, nors ir buvo numatyta, pasidarė abortas, pav., motyną gydant, mušant iš pykčio, neapykantos ar zelotipijos, nuo sunkaus darbo, nepasisaugojimo ir t. t. Bet jeigu tai, atkartoju, būtų stačiai daroma tam, kad pasidarytų abortas, tai vis delto nusikaltimas.

b) Actio. Tas veiksmas gali būti fiziškas, pav., vaistai, uždaužimas, mušimas, sunkus kėlimas ar darbas ir t. t., ar morališkas, pav., išgandinimas ir t. t.

Ar nusikaltimas — embriotomija? Prieš atsakant į tą klausimą, pasakytina, kas yra embriotomija. Embriotomija būna tada, kai „fetus" viduj užmušamas, supjaustomas, sukapojamas ar nupjaunamos ir ištraukiamos laukan jo dalys. Į ją įeina: kraniotomija (qua perforatur cranium infantis et extrahitur massa cerebralis), cefalotripsija (cephalotripsia — qua fortiter comprimitur caput infantis, donec massa cerebralis et sanguis resistentiam vincit ossium et pellis capitis), cefalotomija (cephalotomia — galvos perskėlimas), sfenotripsija (sphenotripsia — daug vietų perduriama galva), embriulcija (embriulcia — galva atskiriama nuo kūno ar perskrodžiama krūtinė ir t. t.), evisceracija (evisceratio — vidurių išėmimas) ir t. t. Vieni sako, jog embriotomija tėsanti žmogžudystė, tik ne aborto nusikaltimas[1]); kiti — esanti aborto nusikaltimas[2]). Mano išmanymu, reikia skirti dalykas, būtent iki „fetus" tebėra „immaturus", tai aborto nusikaltimas, gi paskiau žmogžudystė.

[1]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 50; H. Noldin — A. Schönegger, De censuris[15], n. 92; I. Sole, De delictis et poenis, n. 390; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 551; I. Chelodi, Ius poenale, n. 80; F. M. Cappello, De censuris[2], n. 384; G. Cocchi, Commentarium, V n. 198; A. D. Cipollini, De censuris, 176.

[2]) Pav.: E. Eichmann, Das Strafrecht, 176; F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Manuale Iuris Canonici[2], n. 1322.

Nes embriotomija iki kalbamojo meto yra ne kas kita, kaip norėtas abortas ir tai žiauriausias, gi Kodeksas I. C. kalba be jokios restrikcijos, arba nieku būdu neišskiria jokio abortų būdo.

c) Qua fetus. „Fetus" čia suprantamas plačiąja prasme. Todel čia įeina taipogi embrionas, kuo vardu fiziologų vadinamas „fetus" iki penkių mėnesių. Atbulai, neabortas — pašalinimas „molae". Be to, „fetus" turi būti gyvas. Atbulai, negyvo gemalo pašalinimas ne nusikaltimas. Tai net įsakyta, nes kitaip gali kenkti motynos sveikatai. Taipogi nebus aborto nusikaltimo, jeigu, pašalinant „fetus", visai nežinota ar nemanyta, kad jis esąs nebegyvas.

d) Immaturus. „Fetus immaturus" vadinasi, iki jis negali gyventi „extra uterum matris". Tai bus nuo „conceptione" iki šešių mėnesių[1]).

„Conceptio" įvyksta ne tuoj, lytiškai susiėjus, tik po trijų valandų ar dar vėliau, kas retkarčiais nusitęsia net iki penkiolikos dienų[2]). Bet kadangi įprastai pastojama po trijų valandų, tai nuo to meto abortai ir pradeda eiti. Atbulai, pašalinimas „seminis viri" tuoj po „copulationem" ar iki trijų valandų, ne „procuratio abortus", nes tai ne „fetus". Neleistinumas — kitas klausimas.

Po 6—8 mėnesių „fetus" gali gyventi „extra uterum matris". Tada jis vadinasi „maturus".

Kadangi baudžiamosios bausmės aiškintinos prielankiai nusikaltėliui, tai „fetus" pribrendimui mes paėmėme visų trumpiausią terminą, būtent, šešis mėnesius[3]). Tik jeigu kuriuo atveju kas kita būtų tikrai sužinota, tai laikytinasi realybės. Atbulai, vaisiaus išmetimas po šešių mėnesių nėra „procuratio abortas" ar stačiai abortas, tik „acceleratio partus" arba „partus acce-

[1]) I. Antonelli, Medicina pastoralis⁴, Romae 1920, II n. 75.

[2]) I. Antonelli, t. p., I nn. 213 ir 218.

[3]) Kiti „fetus maturus" telaiko 7 mėnesių, pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes², n. 50; I. Sole, De delictis et poenis, n. 390; G. Cocchi, Commentarium, V n. 198.

leratus". Paskutinysis skiriasi nuo aborto tuo, kad abortas niekada neleistinas, gi šis vis delto leistinas del didelės priežasties. Leistinas del to, kad vaisiaus nenužudoma, tik jis perkeliamas į kitą būklę, kur savaime gali gyventi ar ekzistuoti. Reikia priežasties, nes tai vis delto pavojinga ir žmogus palieka silpnas.

Nesvarbu, ar „fetus" yra „animatus" ar „inanimatus", nes Kodeksas I. C. kalba be restrikcijos. Tai skiriasi nuo senovės teisių, kur „fetus" turėjo būti „animatus". Gi šiam dalykui buvo skiriama 40 dienų moterims ir 80 dienų vyriškiams. Tai jau senai yra pasenę.

e) Eicitur, arba „effectu secuto". Vadinasi, nusikalstama ne tada, kai daroma ar padaroma tai, kas savaime gali padaryt ir padarys abortą, pav., duodant ar geriant vaistus, tik tada, kai jau įvyksta pats abortas. Be to, pats abortas turi kilti iš to veiksmo, kuris stačiai padarytas abortui padaryti. Atbulai, ne nusikaltimas, jeigu tikrai ar apytikresniai žinoma, kad abortas įvyko visai iš ko kita, pav., moteriškė, išgėrusi aborto vaistų, nukrito nuo augšto ir todel išsimetė. Net abortas ne nusikaltimas tada, kai pozityviai abejojama, ar jis esąs kilęs iš to ar iš kitko.

4. Nors aborto nusikaltimas tėra „effectu secuto", vis delto jį padaromieji veiksmai yra neleistini. Tai nuodėmė. Tik ji savaime nėra rezervuota, iki įvyksta pats nusikaltimas. Nes dar nėra ekskomunikos, kurios atžvilgiu kalbamoji nuodėmė savaime rezervuojama.

Klausimas, ar, pirma atleidus aborto nuodėmę, paskum t. y. „effectu secuto", beįvyksta nusikaltimas ir beužsitraukiama jo ekskomunika? Jau prieš Kodeksą I. C. buvo ginčijamasi. Teigiamoji nuomonė buvo bendresnė. Šiandien po senovei vieni neigia[1]), kiti teigia[2]). Pirmesniosios nuomonės įro-

[1]) Pav.: A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 551; I. Chelodi, Ius poenale, n. 80.

[2]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris[2], n. 386; Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 50; H Noldin—A. Schönegger, De censuris[15], n. 92; F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Manuale Iuris Canonici[2], n. 1322.

dymas yra tai, kad, abortui galutinai įvykus, kaltininkas jau esąs susitaikęs su Dievu per išpažintį ir todėl jis laikytinas visai susitaikiusiu taipogi su Bažnyčia. Antroji nuomonė sako, jog čia esama visai kito dalyko. Paskutinioji nuomonė, mano išmanymu, yra teisa. Nes: a) Čia baudžiama ne už esamą, tik už buvusią nuodėmę arba nusikaltimą. b) Mina pakišta — „procuratio". „Effectus secutus" bėra nusikaltimo apkepurėjimas. c) Nuodėmės atleidimas nesukliudo „procurationis abortus" padarinio arba neatšaukia nė trupučiuko įtakos nusikaltimui. Todėl net kan. 2209, § 5 nusikaltėlis pasilieka visai kaltas abortu. Nuodėmės atleidimas gali tik liudyti, jog bloga valia atšaukta. Gi tai tegali padėti lengviau pašalinti medicinalines aborto bausmes.

5. Nusikalsta tas, kas tik daro „procurationem abortus", pav., gydytojai, pribuvėjos, vaistininkai, šiaipjau žmonės, pati motyna ir t. t. Be to, nusikalsta taip fiziški, taip morališki principaliniai bendrininkai, būtent, įsakytojai, padėjėjai ir t. t., kaip kalba kan. 2209 ir 2231. Jeigu kas kitas daro abortą, tai nesvarbu, ar tai pacientė žino ar ne, su tuo sutinka ar prieštarauja ir t. t.

6. Aborto nusikaltimo pamatas yra tai, kad „fetus" yra žmogus, nors dar negimęs. Todėl jis jau turi teisę egzistuoti ir jo gyvybę saugoja prigimties įstatymas: „Neužmušk".

7. Bausmės už abortą yra šios:

1) „Kas padarytų abortą, neišskiriant motynos, tas, įvykus abortui (effectu secuto), pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, rezervuotą ordinarui; gi jeigu būtų dvasiškiai, be to, dar tebūna deponuoti" — kan. 2350, § 1.

2) Bet kas pačiu įvykiu yra iregularus ex delicto (kan. 985, n. 4).

8. Senovės stabmeldžiuose, graikuose ir romėnuose abortas labai giliai ir plačiai buvo įleidęs šaknis. Net Platonas ir Aristotelis jį rekomendavo, gi Hyppokrates nurodinėjo įvairiausius būdus jam padaryti[1]). „Išrinktojoj tautoj"

[1]) Vz. Fr. Wernz, Ius decretalium, VI n. 369.

maža tebuvo abortų. Dar mažiau jų tebuvo pirmųjų ir viduriniu amžių krikščionyse. Dar viduriniais amžiais jokie gydytojai nedrįso sakyti, jog abortas kartais esąs leistinas. Tik XVIII amžiuj ima pūsti kiti vėjai. Pirma Anglijoj, paskum Vokietijoj (XIX amž.) ir Prancūzijoj, labiausiai darant įtaką materializmui, gydytojai pradeda vis daugiau ir daugiau tvirtinti, jog abortas esąs leistinas. Todel Brukselio (1853 m.) ir Paryžiaus (1863 m.) akademijos paskelbė, jog gydytojai turį daryti abortą toms moteriškėms, kurių gyvybei gresiąs gimdymas. Abortams daryti išgalvotos įvairios priemonės. Toliau, pradėjo raišti taipogi teismai.

Bažnyčia nuo pat savo pradžios abortą laikė neleistinu dalyku ir nusikaltimu ir jau senai už jį baudžia[1]). Didžiausias už abortą bausmes buvo išleidęs S i k s t a s V, konst. „Effraenatam", 29 spal. 1588 m.[2]) Be kitko, buvo įvykio ekskomunika, rezervuota papai. Be to, tas pat papa prie aborto nusikaltimo priskyrė „procuratio sterelitatis". Kalbamuosius įstatymus suminkštino G r i g a l i u s XIV, konst. „Sedes Apostolica", 31 geg. 1591[3]). Jis atšaukė „procurationem sterelitatis", prie „procuratio abortus" pridėjo „fetus animatus" ir ekskomuniką padarė rezervuotą tik ordinarui. P i j u s IX, konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., § III, n. 2, pridėjo „effectu secuto"[4]). Bet kadangi nebuvo pažymėta „motyna", tai daugelis kanonistų ima tvirtinti, jog motyna abortu nenusikalstanti. Kodeksas I. C. visai nebemini „animatus" ir pridėjo „neišskiriant motyną".

9. Baudžiamasis Statutas, str. 465: „Motina, kuri nusikalto padariusi galą savo gemalui, yra baudžiama

kalėti grasos kalėjime ne ilgiau kaip trejus metus.

Str. 466: „Kas nusikalto padaręs galą neščios moteriškės gemalui, tas yra baudžiamas

kalėti grasos kalėjime.

---

[1]) Conc. Illiber. (300—306), c. 63, vz. I. C. H e f e l e, Conciliengeschichte, I² 184; conc. Ancyr. (314), c. 21, vz. I. C. H e f e l e, t. p., 240.

[2]) Vz. P. G a s p a r r i, Fontes, I n. 165.

[3]) Vz. P. G a s p a r r i, t. p., n. 173.

[4]) Vz. P. G a s p a r r i, t. p., III n. 552.

Jei gemalui galą padarė gydytojas ar priėmėja, tai teismui leidžiama uždrausti kaltininkui praktikuoti nuo vienų ligi penkerių metų laikui ir paskelbti nusprendimas.

Jei gemalui galas yra padarytas be neščiosios moteriškės pačios sutikimo, tai kaltininkas yra baudžiamas kalėti sunkiajame kalėjime ne ilgiau kaip aštuonerius metus".

203. II. Nusižudymas ir kėsinimasis nusižudyti. — 1. Nusikalsta tas, kas nusižudo (qui in seipso manus intulerint) ar kėsinasi nusižudyti. Pamatas — žmogus nėra savo gyvybės viešpats ir jam tik leista gyvybe naudotis.

Kaip nusižudoma, nesvarbu. Dažniausi pavyzdžiai yra šie: nusišovimas, nusinuodijimas, nusiskandinimas, pasikorimas, šokimas iš augšto ir t. t. Tik nusižudyta turi būti „deliberato consilio" — kan. 1 240, § 1, n. 3. Atbulai, jeigu kas nusižudytų „non sui compos" arba be sąmonės, tai ne nusikaltimas. Bet visada spėjama, kad kiekvienas žmogus nusižudąs „sui compos", arba sveikas gyvybės atžvilgiu; nes kan. 2 200, § 2 sako: „Išoriniu būdu sulaužius įstatymą, išorinėj srity spėjama esant tyčiapadarymą, iki priešinga bus įrodyta". Taigi, kai ir „non sui compos" nusižudoma, tai turi būti teisiniu būdu įrodyta, būtent, tikėtino gydytojo liudijimu ir kitais būdais. Jeigu būtų abejojama tam tikra nusižudėlio proto būkle ar nelaimės priežastimi, būtent, ar tyčia ar atsitiktinai įvyko mirtis ir t. t., tai reikia būti prielankiam nelaimingajam. Tik veizėtina, kad nebūtų papiktinimo. Tam dalykui reikia savo metu įspėti tikintieji. Pagaliau, jeigu nusikaltėlio šeima yra dorovinga ir tikinti, tai žmonės nusižudymu mažiau tesipiktina. Nes mano, kad tai įvykę netyčia ar „non sui compos".

Tas pat pasakytina apie kėsinimąsi nusižudyti.

2. Bausmės už nusižudymą ar kėsinimąsi nusižudyti yra šios:

1) „Kas nusižudytų, tenebūna katalikiškai laidojamas kan. 1 240, § 1, n. 3; kas kėsintųsi nusižudyti, tebūna pašalintas nuo teisinių bažnytinių veiksmų ir, jeigu būtų dvasiškiai,

tai tebūna suspenduoti laikui, paskirtam ordinaro, ir pašalinti nuo tų beneficijų ar oficijų, kurios turi sąžinės ar išorinės srities sielų ganymą" — kan. 2 350, § 2. Bet jeigu ir „sui compos" nusižudėlis prieš mirdamas parodytų bet kokius apgailos ženklus, vis delto galimas katalikiškai laidoti. Tik tai taipogi reikia įrodyt ir paskum paskleisti žmonių tarpe. Kitaip bus papiktinimas.

2) „Kas sužeistų save ar kitus ar kėsintųsi nusižudyti", tas pačiu įvykiu yra iregularus ex delicto (kan. 985, n. 5).

3. Jau seniausios bažnytinės teisės draudė katalikiškai laidoti nusižudėlius[1]). Atbulai, už kėsinimąsi nusižudyti nebuvo savų bausmių. Tik kanonistai, remdamiesi romėnų teisėmis, už jį buvo sugalvoję įvairių bausmių, kurių tarpe pažymėtina įvykio ir teisių nešlovė.

4. Baudžiamasis statutas, str. 462: „Kas nusikalto pristatęs kam priemonių nusižudyti, jei del to nusižudė, tas yra baudžiamas

kalėti grasos kalėjime ne ilgiau kaip trejus metus arba kalėti tvirtovės kalėjime ne ilgiau kaip trejus metus".

Str. 463: „Kas nusikalto kalbinęs nusižudyti žmogų, kuriam nesukako dvidešimt vieni metai amžiaus, arba žmogų, kuris žinomai negali numatyti savo darbo savybės ir reikšmės arba valdyti savo elgesio, arba padėjęs tokiems žmonėms žudytis patardamas arba nurodydamas, statydamas priemonių arba šalindamas kliūtis, jei del to kas nusižudė arba kėsinosi nusižudyti, tas yra baudžiamas

kalėti sunkiajame kalėjime ne ilgiau kaip aštuonerius metus".

204. III. Dvikova (duelius). — 1. Dvikova arba duelius vadinasi atskirų asmenų kovimasis, pirma susitarus del vietos, laiko ir ginklų, kuriais savaime galimas užmušti ar sunkiai sužeisti žmogus. „Duellum", sako Fr. Wernz: „est pugna inter duos vel plures pari numero ex condicto armis lethalibus cum periculo occisionis vel mutilationis vel vulneris suscepta"[2]).

[1]) Plg. c. 11, X, *de sepulturis*, III, 28.
[2]) Ius decretalium, VI n. 377.

Dvikovai, kaip matome, reikia trijų dalykų, būtent:

a) Turi kautis du. Jeigu kaujasi daugelis, tai iš abiejų pusių turi būti lygus skaitlius — kautis turi atskiras asmuo su atskiru asmeniu. Taipogi bus dvikova, jeigu vienas kaujasi su daugeliu, tik paeiliui (successive).

b) Kautinasi, susitarus arba pirma paskyrus kovai vietą, laiką ir ginklus. Be to, tarp to susitarimo ir pačios dvikovos turi praslinkti tam tikras metas (aliquod spatium temporis). Todėl ne dvikova, kai kas supykęs tuoj šaukia į kovą ir tuoj kaujamasi, nors paėjus į šalį. Taipogi nebus dvikovos tada, kai kas provokuoja kautis ir tuoj puola ant jo, gi šis ginasi.

c) Kautinasi tokiais ginklais, kuriais savaime galimas užmušti ar sunkiai sužeisti žmogus, pav., šautuvais, revolveriais, kardais ir t. t. Atbulai, nebus dvikovos, jeigu kas kautųsi tokiais ginklais ar įrankiais, kuriais savaime negalima užmušti ar sunkiai sužeisti, nors atsitiktinai gali įvykti mirtis ir t. t., pav., kumstėmis, lazdomis ir t. t.

2. Dvikova skirstoma šiaip:

a) I š k i l m i n g a, kai dalyvauja vadinamieji sekundantai arba liudytojai ir laikomasi tam tikrų ceremonijų, ir p a p r a s t a, kai kaujamasi be liudytojų ir kitų ceremonijų.

b) V i e š a ir s l a p t a.

c) V i s u o m e n i n ė ar valstybinė (duellum publicum) ir p r i v a t i n ė, veizint į tai, ar kaujamasi valdžios ar privatiniu vardu.

d) M i r š t a m a (d. fatale seu lethale), kur mušamasi mirtinai ar bent norima užmušti, ir n e m i r š t a m a (d. non fatale seu non lethale), kai tenorima sužeisti.

3. Privatinės dvikovos niekada neleistinos. Tai draudžia prigimties įstatymas ir pozityvios Dievo teisės. Nes juodu draudžia pastatyti pavojun gyvybę ar susižeisti be tam tikro pamato. Gi dvikovai nėsama jokios protingos priežasties. Iš tikrųjų, kam kaujamasi? Garbei atitaisyti. Tai niekšiškas įrankis (remedium futile). Kaujamasi priešininkui nubausti. Bet

tam yra vyriausybė arba teismas. Kaujamasi pagarsėti. Nesąmonė!

Taipogi draudžiama valstybinė arba visuomeninė dvikova. Pamatas yra tas pat, kaip augščiau. Čia tik leidžiama dvikova tada, kai tuo galima užbėgti už akių leistinam karui (jeigu tokių esama) ar stačiai karui baigti. Tada mažiau kraujo teišliejama.

4. Nusikalsta dvikovos nusikaltimu tas, kas kaujasi dvikovoj, paprastai iššaukia ar sutinka eit į dvikovą, bet kokiu būdu padeda, tyčia žiūri, leidžia kautis ar to (jeigu jo yra dalykas) nesukliudo.

Taigi nusikalsta:

1) Kas kaujasi dvikovoj, kaip ją išdėstėm augščiau (sub 1). Nesvarbu, ar ta dvikova yra privatinė ar neleistinoji valstybinė, iškilminga ar paprasta, vieša ar slapta, mirštama ar nemirštama — bet kokia.

2) Kas iššauktų kautis dvikovoj. Nesvarbu, ar provokuojamasis asmuo sutinka ar ne, ar provokuotojas nurodo vietą, laiką ir ginklus ar ne ir tai palieka paskirti kitam. Taipogi nesvarbu, ar dvikova paskum iš tikrųjų įvyko ar ne: provokuota — nusikalsta. Išimtis — jeigu tai daroma fiktyviškai, pav., hic et nunc neva išniekinimui išvengti. Tik ir tada neleistina, nes piktina žmones.

Provokacijos dvikova suprantama bet kokia, kaip augščiau (sub 4, 1).

3) Kas sutiktų eit į dvikovą. Čia užtenka vien sutikti — nesvarbu, ar dvikova įvyko ar ne. Tik reikia, kad sutikimas būtų tikras (acceptatio seria). Atbulai, jeigu tai padaryta fiktyviškai, pav., neva išniekinimui išvengti (ignominia), nenusikalstama, kaip augščiau (sub 4, 2).

4) Kas bet kokiu būdu padeda kautis dvikovoj (operam seu favorem praebentes). Vadinasi, čia nusikalsta taip principaliniai, taip antraeiliai bendrininkai. Taigi čia nusikalsta: a) kas duoda vietą dvikovai; b) kas pašalina sargus, kad jie nesukliudytų dvikovos; c) kas rašo provokacijos ar sutikimo laiškus ar juos nuneša duelantui; d) gydytojas ar ku-

nigas, kurie susitarę (ex condicto) su duelantu, eina į dvikovos vietą ar netoli stovi reikale suteikti savo pagalbą; e) kas nugabena į paskirtą vietą pačius duelantus ar ginklus; f) liudytojai arba asistentai ar sekundantai; g) kas įsako, liepia, pataria ir t. t.

Kalbamosios rūšies dvikovos bendrininkai tenusikalsta „effectu secuto".

Atbulai, nenusikalsta tie bendrininkai, kurie labai maža ar, galima sakyti, jokios įtakos nedaro dvikovai. Todel nenusikalsta tie, kurie moko fektuoti ar pardavė ginklus, jeigu taip daroma visiems ir neveizima į atskirus asmenis. Taipogi nenusikalsta viešieji vežėjai, kurie nuveža duelantus, gi be jų vis delto būtų nuvykta. Juo labiau nenusikalsta tie, kurie eina su duelantais į dvikovos vietą dvikovai visai sukliudyti ar dvikovai sustabdyti po pirmosios žaizdos.

5) Kas tyčia ir matomai veizi į dvikovą (de industria spectantes). Mat, tai veikia duelantus. Atbulai, nenusikalstų tas, kas, eidamas pro šalį, iš smalsumo sustotų paveizėti ar kas iš toli ar slapta veizėtų; nes tai neveikia duelantų. Taipogi nenusikalsta kareiviai, kurių tarpe kilo dvikova ir veizi. Pamatas tas pat. Juo labiau nenusikalstų tas, kas ateitų į dvikovos vietą anam niekšiškam darbui sukliudyti. Galop, nenusikalsta gydytojas ar kunigas, kurs, jau sužeidus duelantą, prašomas ar neprašomas ateina į dvikovos vietą ar kur kitur sužeistajam padėti kūno ar resp. sielos atžvilgiu.

6) Kas leidžia kautis dvikovoj ar, esant jo dalykui, nesukliudo. Nesvarbu, ar pozityviai ar negatyviai leidžiama. Tik taip leidėjai, taip nesukliudytojai čia suprantami ne privatiniai asmens, tik vyriausybė — civilinė ar karo.

5. Bausmės: Kan. 2 351 sako: „§ 1. Neliečiant kan. 1 240, § 1, n. 4 įsakymo, kas, kokios bebūdamas dignitatės, kautųsi dvikovoj ar paprastai iššauktų, ar sutiktų eit į dvikovą, ar bet kokiu būdu padėtų, tyčia (de industria) žiūrėtų, leistų kautis, ar, esant jo dalykui, nesukliudytų, tas pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui.

§ 2. Gi duelantai ir vadinamieji sekundantai (patrini) dar pačiu įvykiu nustoja šlovės (sunt praeterea ipso facto infames)".

6. Dvikova labai buvo paplitusi germanų tautoj, kur buvo praktikuojama teismuose savo nekaltumui įrodyti (purgatio vulgaris), rodoma spektakliuose ir daroma privatiniuose karuose. XIV amžiuj Ispanijoj ir Galijoj dvikovose imta kautis įžeistai garbei atitaisyti.

Bažnyčia jau senai smerkia dvikovas. Tridento susirinkimas išleido net ekskomuniką už duelių ir t. t.

Prieš Kodeksą I. C. dvikovos nusikaltimas ir bausmės už ji buvo tokios pat, kaip ir dabar[1]).

7. Taipogi Baudžiamasis Statutas baudžia už dvikovas. Tai str. 481—488.

205. Nusikaltimai laisvei: — I. Prievarta tapti dvasiškiu ar įstot į vienuoliją. — 1. Kas, kokios bebūdamas dignitatės, bet kokiu būdu priverstų vyriškį tapti dvasiškiu, ar vyriškį ar moteriškę įstot į vienuoliją, ar padaryt iškilmingą ar privatinę, amžiną ar laikinę vienuolių profesiją, tas nusikalstų.

Prievarta čia suprantama bet kokia, by tik būtų padaromoji priežastis (causa efficiens), del kurios vyriškis tapo dvasiškiu ir vyriškis ar moteriškė įstojo į vienuoliją ar padarė vienuolių profesiją. Taigi čia jeina fiziška ir morališka prievarta, absoliutinė ir relatyvinė didelė baimė ir didelė pagarbos baimė. Mažos baimės vis delto neužtenka, nes išorinėj srity į ją nekreipiama akies. Be to, nesvarbu, ar priversta betarpiškai ar tarpiškai. Paskutinysis dalykas būna tada, kai prievarta ar baimė daroma tėvams, gentims, vyresniesiems ir t. t. tam, kad tuomi būtų priverstas kitas asmuo. Atbulai, neprievarta — kliudymas tapti dvasiškiu ir t. t.

2. Ir tai nusikalstų:

1) Kas priverstų tapti dvasiškiu, t. y. eiti tonsūros (plg. kan. 108, § 1). Atbulai, nenusikalsta tas, kas verčia stot į

[1]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § II, n. 3, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

kunigų seminariją. Tik jeigu ta pačia prievarta būtų einama tonsūros, tai vis delto nusikaltimas. Jeigu kas, priverstinai įstojęs į seminariją, paskum atšauktų savo nenorą arba laisvai eitų tonsūros, tai nebus nusikaltimo.

Klausimas, ar nusikaltimas priversti eiti žemųjų šventimų ar subdiakonato tas, kas laisvai ar priverstas yra buvęs tonsūros. Ginčijamasi. Vieni tai neigia[1]); kiti teigia[2]). Paskutinioji nuomonė, mano išmanymu, yra apytikresnė. Nes kan. 971 sako stačiai: „Nefas est quemquam, quovis modo, ob quamlibet rationem, ad statum clericalem cogere". Be to, versti „ad retinendum statum", kurs galimas leistinai pamesti, yra tas pat, kas priversti „ad illum amplectendum". Atbulai, versti eiti diakonato ar kunigystės visai nėra nusikaltimo, nes subdiakonas turi lipti augštyn.

2) Kas bet kokiu būdu priverstų vyriškį ar moteriškę įstot į vienuoliją.

Kas čia reiškia įstot į vienuoliją, ginčijamasi. Vieni sako, jog tai esą įstot į postulatą[3]); kiti — į noviciatą[4]). Dalykas nėra ganėtinai aiškus. Todel, mano galva, laikytinasi paskutiniosios nuomonės, nes ji yra prielankesnė nusikaltėliui.

Vienuolija čia suprastina bet kokia, kur daromi vieši apžadai — apžadai iškilmingieji ar paprastieji, amžini ar laikiniai. Išskiriama tik ta vienuolija, kur nėra viešų vienuolių apžadų, apie kuriuos kalba kan. 673—681.

Atbulai, kalbamojo nusikaltimo nebus tada, kai priverčiama gyventi vienuolyno internate ar mokytis vienuolyne.

---

[1]) Pav.: I. Chelodi, Ius poenale, n. 81; A. Blat, De delictis et poenis, n. 194; F. M. Cappello, De censuris², n. 419; A. D. Cipollini, De censuris, 191. Paskutinysis čia išima subdiakonatą.

[2]) Pav.: Pr. Cerato, Censurae vigentes², n. 44; I. Sole, De delictis et poenis, n. 395; E. Eichmann, Das Strafrecht, § 60.

[3]) Pav., A. Blat, t. p.

[4]) Pav.: Pr. Cerato, t. p.; I. Chelodi, t. p.; I. Sole, t. p.; G. Cocchi, Commentarium, V n. 205; A. D. Cipollini, t. p.; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III², n. 554; F. M. Cappello, t. p.; F. Claeys Bouuaert et G. Simenon, Manuale Iuris Canonici², n. 1323.

3) kas bet kokiu būdu priverstų padaryt iškilmingą ar paprastą, amžiną ar laikinę vienuolių profesiją.

3. Visais trimis kalbamaisiais veiksmais (sub *2*, 1—3) nusikalsti gali bet kas — neveizima į asmens būklę ir dignitatę. Išskiriami tik kardinolai, nes jų čia pažymėtai nėra įvardyta (plg. kan. *2 227*, § *2*).

Be to, kalbamieji nusikaltimai eina skyrium. Todel jeigu kas, pav., pirma priverstų įstot į vienuoliją, gi paskum dar priverstų padaryti vienuolių profesiją, tai būtų du nusikaltimu.

Pagaliau, kalbamieji nusikaltimai teįvyksta „effectu secuto".

4. Bausmės: „Pačiu įvykiu baudžiami ekskomunika, niekam nerezervuota, visi tie, kurie, kokios bebūdami dignitatės, bet kokiu būdu priverstų vyriškį tapti dvasiškiu, ar vyriškį ar moteriškę įstot į vienuoliją, ar padaryti iškilmingą ar paprastą, amžiną ar laikinę vienuolių profesiją" — kan. *2 352*.

5. Jau senai draudžiama priverstinai švęsti kunigais ir t. t. Kas drįsdavo priverstinai (invitum) įšvęsti, tas būdavo suspenduojamas metams[1]). Tik buvo galima priversti šventintis klebonas nekunigas po metų ir reikale beneficiatas. Paskutinysis dalykas dabar savaime atkrito, nes nekunigo nebegalima skirti klebonu (kan. 453, § 1) ir t. t.

Taipogi jau senai draudžiama versti stot į vienuoliją[2]). Gi Tridento susirinkimas metė ekskomuniką ant tų, kurie verčia vyriškį ar moteriškę įstot į vienuoliją, eiti habito ar padaryti profesiją[3]). Išimtys buvo tik dvi, būtent, moteriškė buvo galima priversti įstot į vienuolyną, jeigu jos vyras įstojo į vienuoliją ir jai buvo pavojaus nesusitūrėti ar buvo jauna, ir jeigu vyras metė savo pačią del jos svetimoterystės[4]). Tai irgi savaime išnyko; nes vedę vyriškiai ir ištekėjusios moteriškės nūnai nebegali įstot į vienuoliją. Gi nusidėjus moterystės iš-

[1]) C. 1, 7, D. 74; c. 23, C. XXV, qu. 2.
[2]) C. 2, *de regularibus et transeuntibus ad religionem*, III, 14, in VI°.
[3]) Sess. XXV, *de regularibus*, c. 18.
[4]) C. 18—19, *de conversione coniugatorum*, III, 32.

tikimybei, begalima išsiskirti. Be to, šiandien nebenusikalsta tas, kas kliudo moteriškei stot į vienuoliją, eiti habito ar padaryti profesiją — šis senovės nusikaltimas Kodekso I. C. tyliai atšauktas (plg. kan. 6, n. 5).

206. II. Pagrobimas. — 1. Pagrobimas yra priverstinis išgabenimas žmogaus kur susituokti, paleistuvauti, pasipelnyti ir t. t. Jis savaime gali būti taip vyriškio, taip moteriškės. Bet kadangi įprastai grobiami ne vyriškiai, tik moteriškės, tai bažnytinių teisių suprantamas vien moteriškių.

2. Pagrobimas skirstomas p r i e v a r t o s arba, stačiai sakant, pagrobimas ir a p g a u l ė s (seductionis). Pirmasis būna tada, kai moteriškė pagrobiama prieš jos valią arba prievarta ar vyliais. Antrasis būna, kai išgabenama kur nepilnametė moteriškė, jai sutinkant, tik nežinant ar prieštaraujant jos tėvams ar globėjams.

3. Nuo pagrobimo reikia skirti priverstinis sulaikymas (detentio violenta), t. y. kai vyriškis prievarta laiko moteriškę jos gyvenamojoj vietoj ar ten, kur ji laisvai yra patekusi. Be to, dar skirtinas yra išbėgimas (fuga), būtent, kai pilnametė moteriškė pati išbėga ar išgabenama kur, jai sutinkant, tik nežinant ar prieštaraujant jos tėvams.

4. Prievartos ir apgaulės pagrobimas susituokti ar paleistuvauti yra nusikaltimas. Gi sulaikymas ir išbėgimas ne nusikaltimas.

Prievartos pagrobimas padarytas nusikaltimu moteriškės laisvei, gi apgaulės pagrobimas jos proto ir valios silpnumui apsaugoti.

Pagrobimo nusikaltimui nesvarbu, kokios moteriškė yra būklės, ar ji yra ištekėjusi, našlė, sužieduotinė, dorovinga, paleistuvė ir t. t.

5. Bausmės: „Kas susituokti ar paleistuvauti pagrobtų moteriškę prieš jos valią arba prievarta ar apgaule, ar nepilnametę moteriškę, kuri, tiesa, sutinka, tik nežinant tėvams ar globėjams, tas pačiu įvykiu tebūna pašalintas nuo teisinių bažnytinių veiksmų ir, be to, tebūna nubaustas kitomis bausmėmis pagal kaltės didumą" — kan. 2353.

6. Jau S. Įstatyme už pagrobimą buvo baudžiama[1]). Romėnų teisės pagrobimą laikė didžiuoju nusikaltimu[2]).

Pirmaisiais krikščionijos amžiais nerandame bažnytinių įstatymų, kur būtų nagrinėjamas pagrobimas. Bet tada nė reikėti nereikėjo išleisti tokių įstatymų; nes pagrobimą draudavo romėnų teisės ir pats kalbamasis nusikaltimas krikščionyse buvo retas atsitikimas. Tik nuo IV amžiaus, kai ir krikščionys pradėjo dažniau susitepti pagrobimu, taipogi Bažnyčia turėjo išleisti ne vieną skaudžią bausmę už tą negerovę[3]). Jau seniausios bažnytinės teisės už pagrobimą paleistuvauti bausdavo ekskomunika, gi dvasiškiai — depozicija[4]). Tridento susirinkimas už pagrobimą moteriškės susituokti išleido įvykio ekskomuniką ir amžiną nešlovę ir t. t.[5])

7. Baudžiamasis Statutas, str. 505: „Kas nusikalto:

1) pagrobęs nepilnametę merginą nuo keturiolikos ligi šešiolikos metų amžiaus be jos sutikimo, arba kad ir sutinkant jai, bet naudodamas piktam jos nekaltybe;

2) pagrobęs moteriškę, kuriai yra sukakę šešiolika metų amžiaus be jos sutikimo,

jei ją pagrobė paleistuvauti, tas yra baudžiamas nurodytu šio straipsnio pirmajame punkte atsitikimu — kalėti grasos kalėjime;

nurodytame šio straipsnio antrajame punkte atsitikimu — kalėti grasos kalėjime ne ilgiau kaip trejus metus.

Šita paskutiniąja bausme baustinas yra tas, kuris nusikalto pagrobęs moteriškę, nuo keturiolikos ligi dvidešimt vienų metų amžiaus be jos sutikimo, norėdamas, kad to nutikimo pagarsėjimas pakenktų jos garbei.

Pasikėsinimas baudžiamas".

---

[1]) Atk. 22, 25—30.

[2]) L. 5, § 2, D. XLVIII.

[3]) Plg. conc. Arcyr. (314), c. 11, vz. C. I. Hefele, Conciliengeschichte, I² 230; conc. Chalced. (451), c. 27, vz. C. I. Hefele, t. p., II² 527; c. 2, C. XXXVI, qu. 1.

[4]) C. 1, C. XXXVI, qu. 1; c. 1, C. XXXVI, qu. 2.

[5]) Sess. XXIV. *de ref. matrim.*, c. 6.

Str. 506: „Kas nusikalto pagrobęs neištekėjusią moteriškę, norėdamas su ja susivesti, jai nesutinkant tatai daryti, tas yra baudžiamas

kalėti paprastajame kalėjime ne trumpiau kaip šešis mėnesius.

Pasikėsinimas baudžiamas."

207. Realinis neteisingumas. — Kan. 2 354 sako: „§ 1. Pasaulininkas, teisiniu būdu pasmerktas už žmogžudystės, pagrobimo nepribrendusių bet katros lyties asmenų, pardavimo žmogaus į nelaisvę ar kitam blogam galui, palūkanų, užpuolimo, didelės kvalifikuotos ar nekvalifikuotos vagystės, padegimo ar tyčia padaryto ir labai didelio (valde notabilis) sugadinimo, didelio sužeidimo (gravis mutilationis vel vulnerationis) ar prievartos nusikaltimą, pačiomis teisėmis tebūna pašalintas nuo teisinių bažnytinių veiksmų ir nuo bet kokių pareigų, jeigu turėtų Bažnyčioj, neliečiant priedermės atlyginti skriaudas.

§ 2. Gi dvasiškis, kurs padarytų bet kurį § 1 kalbėtųjų nusikaltimų, tebūna nubaustas bažnytinio tribunolo pagal įvairų kaltumo didumą apgailomis, cenzūromis, atimant oficiją, beneficiją ir dignitatę ir reikale net depozicija; gi atsakingas žmogžudystės kaltininkas tebūna degraduotas".

§ 1 nusikaltimai yra mišrūs. Todel juos gali nagrinėti valstybė ir Bažnyčia pirmenybės teise (iure praeventionis). Bet katros įudviejų savo ruožu pasmerktasis ar nubaustasis kalbamasis kaltininkas tuo patim dar pačiu įvykiu užsitraukia tam tikras bažnytines bausmes, įvardytas šio paragrafo. Tik nuteisimas turi būti teisinis, būtent, teisingas ir laikantis respektyviai bažnytinių ar valstybės įstatymų.

§ 2 kalba apie tuos pat dvasiškių nusikaltimus.. Šie nusikaltimai pridera tik bažnytiniam tribunolui.

208. Garbės ir šlovės įžeidimas. — 1. Nusikalstų, „Jeigu kas ne realiniu būdu, tik žodžiais, raštais ar kitaip įžeistų kieno garbę (iniuriam intulerit) ar gerą vardą arba šlovę (bonam famam laeserit)..." — kan. 2 355.

Tai garbės ir šlovės įžeidimas. Čia įžeisti galima žodžiais, raštais ir bet kokiu kitu būdu, pav., paveikslais, karikatūromis, gestais ar ženklais. Tik išskiriamas realinis įžeidimas, apie kurį kalbama kitose vietose.

Šlovei įžeisti nesvarbu, ar yra „calumnia", „detractio" ar „contumelia". Tik vis delto nenusikaltimas — ta „detractio", kurios moralistai nelaiko nuodėme, pav., tam tikrame reikale.

Be to, kalbamajam nusikaltimui nesvarbu, ar įžeidžiamas fizinis ar moralinis kolegialinis asmuo.

Jeigu abi šali įžeistų viena antrą, tai pats įžeidimas rekompensuojasi. Išimtis — jeigu viena šalis daugiau įžeistų (kan. 2 218, § 3).

2. Įžeidus garbę ar šlovę, nusikaltėliui galimas iškelti civilinis ir kriminalinis ieškinys. Pirmasis keliamas skriaudos atlyginimui išieškoti, gi antrasis — nusikaltėliui nubausti. Civilinis kalbamasis ieškinys visada tėra privatinis. Kriminalinis kalbamasis ieškinys taipogi savaime yra privatinis. Tik jeigu įžeistasis būtų dvasiškis ar vienuolis, labiausiai turįs kokią dignitatę, tai paskutinysis ieškinys galimas iškelti taipogi ex officio (kan. 1 618 ir 1 938).

3. Bausmės: „Jeigu kas ne realiniu būdu, tik žodžiais, raštais ar kitaip įžeistų kieno garbę ar šlovę, tai ne tik galimas priversti reikiamai atitaisyti garbės įžeidimą ir atlyginti skriaudas kan. 1 618 ir 1 938 (cogi ad debitam satisfactionem damnaque reparanda), bet dar nubausti tam tikromis bausmėmis ar apgailomis, neišskiriant reikale, jeigu būtų dvasiškiai, suspensos ar pašalinimo nuo oficijos ar beneficijos" — kan 2 355.

4. Baudžiamasis Statutas už kalbamuosius įžeidimus baudžia str. 530—540.

209. Nusikaltimai dorovei: — I. Bigamija. — 1. Bigamija būna tada, kai nors civiliniu būdu susituokiama su ryšio kliūtimi, arba tebesant kitai tikrai moterystei.

2. Bigamija — nusikaltimas, nes ji prieštarauja moterystės vienumui ir nesuardomumui[1]).

[1]) P. Malakauskis, Moterystės teisės, Kaunas 1923, I 1 n. 166.

Čia pasakytina štai kas:

a) Pirmesnė moterystė turi būti tikra. Ji gali būti tvirta, tvirta ir pavartota ar teisinė, arba tikra nekrikščionių moterystė. Pats jos tikrumas turi būti objektyvus. Todel nieko nereiškia subjektyvus nusikaltėlio manymas apie moterystės netikrumą.

b) Pirmesnė moterystė turi tebebūti. Atbulai, išskiriama teisiniu būdu atrišta moterystė. Pavartotą moterystę atriša mirtis ir Povilo privilegija (kan. 1 118 ir 1 120). Tvirtą ir nepavartotą moterystę atriša taipogi iškilmingieji apžadai ir papa (kan. 1 119). Bet kurie kiti moterysčių atrišimai (ar dispensos) yra neteisiniai ir jokie. Todel bigamijos nusikaltimu nusikalsta tas katalikas, kurs, metęs savo tikybą ar virtęs pravoslavu, protestantu ir t. t. ir pamynęs po kojų tikrąją savo moterystę, iš naujo susituokia su kita. Net nesvarbu, ar naujoji jo tikyba jį išskyrė arba neva panaikino pirmesnę tikrą moterystę ar ne; nes jos panaikinti neturėjo teisės ir negalėjo.

c) Nusikalstama net tada, kai susituokiama su moterystės ryšiu, abejojant pirmesnės moterystės tikrumu ar atrišimu; taip tuoktis neleistina[1]).

d) Nusikalsta taipogi tas, kas susituokia su moterystės ryšiu, privatiniu būdu manydamas, kad pirmesnė moterystė esanti netikra ar atrišta; nes taip tuoktis irgi neleistina. Atbulai, jeigu kalbamieji dalykai būtų teisiniu būdu išspręsti, t. y. kaip reikalauja bažnytiniai įstatymai, arba kan. 1 069, § 2, tai nenusikalstama[2]).

2. Bausmės:

1) „Bigamai, t. y. kas, kliudomas moterystės ryšio, kėsintųsi nors tik, kaip sakoma, civiliniu būdu sueit į moterystę, tas pačiu įvykiu nustoja šlovės (sunt ipso facto infames), ir jeigu, nepaisydamas ordinaro įspėjimo, tebegyventų neleistiname susibūrime, tebūna ekskomunikuotas ar asmeniniu būdu interdiktuotas pagal įvairų kaltumo didumą" — kan. 2 356.

[1]) P. Malakauskis, Moterystės teisės, I n. 167.
[2]) Vz. P. Malakauskis, t. p., n. 168.

2) Iregularitatė ex delicto (kan. 985, n. 3).

3) Kalbamieji nusikaltėliai laikytini viešais nusidėjėliais. Todėl jų negalima leisti eiti komunijos (kan. 855), katalikiškai laidoti (kan. 1 240, § 1, n. 6), įvesti moteriškės po jungtuvių ar po mažo, priimti į tikybiškas brolijas (kan. 693, § 1) ir t. t.

3. Už bigamiją jau pirmaisiais amžiais buvo baudžiama. Bausmės buvo įvairios. Be kitko, buvo baudžiama tomis pat bausmėmis, kur ir už svetimoterystę. Gratiano dekretas ir dekretalių teisės bigamiją nagrinėjo mažne vien iregularitatės atžvilgiu.

Prieš Kodeksą I. C. visuotinių teisių bausmės už bigamijos nusikaltimą buvo šios: a) iregularitatė, kuri kyla iš antrosios moterystės pavartojimo, tebesant pirmesnės moterystės ryšiui[1]); b) teisių nešlovė[2]); c) išsprendžiamoji ekskomunika[3]); d) erezijos įtarimas[4]), ir e) neleidimas eiti sakramentų, palaiminimų ir t. t.

4. Baudžiamasis Statutas, str. 412: „Kas nusikalto susivedęs, žinomai pirmajai vedybai tebesant, jei tam dalykui nenustatytas tam tikras leidimas pripažintomis įstatymo kaltininko tikybos taisyklėmis, tas yra baudžiamas

buvęs susivedęs — kalėti grasos kalėjime;

nebuvęs susivedęs — kalėti paprastajame kalėjime".

Str. 413: „Krikščionių tikybos dvasininkas, kuris žinomai dalyvavo sutuokiant taip, kaip yra numatyta 408—412 straipsniais, yra baudžiamas

kalėti grasos kalėjime ne ilgiau kaip trejus metus arba kalėti paprastajame kalėjime.

Šita pat bausme baustinas yra: 1) nekrikščionių tikybos dvasininkas, kuris žinomai dalyvavo susituokiant taip, kaip yra numatyta 408—412 straipsniais; 2) tarnautojas, kuris nusikalto padaręs metrikos įrašą, kuriuo patikrinama žinomai

---

[1]) C. 3, X, *de bigamis non ordinandis*, I, 21.

[2]) C. 4, X, *de bigamis non ordinandis*, I, 21.

[3]) C. 1, C. XXXIV, qu. 1, 2.

[4]) Plg. Urbanus VIII, const. „Magnum in Christo", 20 Iun. 1637, § 2, vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 217.

nusižengiama įstatymais vedyba (408—412 str.), ir 3) reiškėjas, kuris nusikalto žinomai davęs laiduotinę paraišką tokiai vedybai (408—412 str.)".

210. II. Pasauliniukų nusikaltimai VI Dievo įsakymui — 1. Kan. 2357 sako: „§ 1. Pasauliniukai, kurie yra teisiniu būdu pasmerkti už nusikaltimus VI Dievo įsakymui su jaunesniais už šešiolikos metų amžiaus ar už iššaginimą (stuprum), sodomiją, paleistuvystę su gentimis ar esančiais artume (incestum), padėjimą kitam nusidėti VI Dievo įsakymui (lenocinium), pačiu įvykiu nustoja šlovės, be tų bausmių, kur ordinaras laikys reikalinga paskirti.

§ 2. Kas padarytų viešą svetimoterystę ar viešai gyventų konkubinate, ar teisiniu būdu būtų pasmerktas už kitus nusikaltimus VI Dievo įsakymui, tebūna pašalintas nuo teisinių bažnytinių veiksmų, iki parodys tikro pasitaisymo ženklus".

Visi kalbamieji nusikaltimai yra mišrūs. Todel juos gali nagrinėti taip valstybė, taip Bažnyčia iure praeventionis. Iš § 1 išimama yra svetimoterystė ir konkubinatas ir § 2 liepiama ordinarui už juodu bausti del to, kad už tuodu nusikaltimu ne visos valstybės pakankamai baudžia.

Teisinis pasmerkimas suprantamas valstybės ar Bažnyčios respektyviais įstatymais.

2. Diecezinis Žemaičių V sinodas (1752), ses. I, c. II, n. VIII, už žydo nusidėjimą VI Dievo įsakymui su krikščione baudžia štai kaip: žydą — pinigų bauda (decem marcas ad minus) ir kalėti, gi krikščionę — įsakyti lazdomis amžinai išvyti iš tos vietos (fustigata de ipsa civitate sine spe redeundi proscribatur).

3. Baudžiamasis Statutas baudžia už paleistuvavimą str. 513—529 kalėti ir kitomis bausmėmis, gi už svetimoterystę — str. 418 areštu.

211. III. Žemųjų šventimų dvasiškių nusikaltimai VI Dievo įsakymui. — „Žemųjų šventimų dvasiškiai, nusikaltę bet kaip VI Dievo įsakymui, tebūna nubausti pagal kaltės didumą, net pašalinant iš dvasiškių luomo, jeigu tai lieptų nusikaltimų ap-

linkybės, be tų bausmių, apie kurias kalba kan. 2 357, jeigu jų būtų" — kan. 2 358. Tik kalbamieji nusikaltimai turi būti padaryti išoriniu būdu ir atsakingai moraline prasme (kan. 2 195, § 1). Jų pavyzdžiai — svetimoterystė, nepadorios kalbos ar raštai ir t. t.

212. IV. Augštųjų šventimų dvasiškių nusikaltimai VI Dievo įsakymui. — 1. Konkubinatas.

1) Konkubinatas būna tada, kai vyriškis, in casu dvasiškis ar vienuolis, gyvena su moteriške lyg susituokęs. Tik reikia, kad juodu būtų susitarusiu taip gyventi ar nuolat (habitualiter), t. y. dažnai ir be paliovos (continuo), lytiškai santykiautų. Bet jau pats faktas, kad vyriškis laiko ir išlaiko moteriškę savo namuose ar kur kitur, dažnai yra konkubinato ženklas arba pažymys (indicija). Atbulai, nebūtų konkubinato, jeigu kas įprastai lankytų paleistuvavimo namus ir su ta pat moteriške nusidėtų. Nes ši moteriškė lytiškai santykiauja su visais ir todel yra ir pasilieka paleistuvė, o ne konkubina arba sugulovė. Nebus konkubinato taipogi, jeigu paprastai paleistuvaujama, t. y. šiaip jau retkarčiais lytiškai santykiaujama.

2) Konkubinatas skirstomas tikras, spėjamas, viešas ir žinomas. Spėjamasis konkubinatas būna tada, kai nėra tikrai žinomas, tik del tam tikrų aplinkybių suponuojamas. Pavyzdžiu gali būti kan. 133, §§ 3—4, kur ordinaro yra dalykas nuspręsti, ar tam tikru atveju laikyti ar lankyti kuri moteriškė dvasiškiui gali būti pavojus nesusitūrėti ar papiktinti kiti, ir taipogi jo yra dalykas tai uždrausti, gi nepaklausius užsispyrėlis teisių laikomas konkubinu.

3) Bet koks, būtent, tikras, spėjamas, žinomas ir net slaptas, dvasiškių konkubinatas yra nusikaltimas. Tik jis turi būt įrodomas išorinėj srity. Paskutiniįį dalyką rodo kan. 2 357, § 2, kur pažymėtai minimas viešas konkubinatas. Be to, konkubinato nusikaltimui pirma reikia įspėti. Išimtis — teisių įspėjamasis konkubinatas, nes čia pačios teisės yra atlikusios įspėjimo darbą ir jis prilygsta įrodytą nusikaltimą.

4) Bausmės: „Augštųjų šventimų dvasiškiai, taip pasauliniai, taip vienuoliai, konkubinai, nepaisę įspėjimo, tebūna pri-

versti mesti neteisinį susibūrimą ir atitaisyti papiktinimą, suspenduojant a divinis, atimant oficijos, beneficijos, dignitatės vaisius arba įplaukas (fructus) kan. 2 176—2181 įsakymu" — kan. 2 359, § 1.

Kalbamoji suspensa a divinis yra cenzūra.

Kan. 2 176—2 181 kalba apie už konkubinatą baudimo procedūrą ir dar įvardija tam tikrų bausmių, būtent, iš klebono tuoj turi būti atimta parapija (kan. 2 177, n. 2), gi iš šiaipjau dvasiškio, kurs turi beneficiją be sielų ganymo, nepasitaisius per du mėnesiu po suspensos, turi būti atimta pusė beneficijos įplaukų; po kitų trijų mėnesių — visos beneficijos įplaukos; dar po kitų trijų mėnesių — pati beneficija (kan. 2 177, n. 3).

5) Dvasiškiai už konkubinatą baudžiami jau nuo IV amžiaus[1]). Labiausiai sunkios bausmės už jį buvo išleistos XI ir XII amžiuj. Be kitko, dvasiškiai buvo deponuojami ir tikintiesiems draudžiama santykiauti su jais[2]). Net moteriškės „complices" buvo baudžiamos, pav., ekskomunikuojamos, atiduodamos į nelaisvę ir t. t. Apie dvasiškių konkubinatą nemaža dar kalba Tridento susirinkimas[3]).

Dabartinės bausmės už dvasiškių konkubinatą yra tokios pat, kaip ir Tridento susirinkimo.

2. Kvalifikuotieji nusikaltimai.

„Jeigu jie (augštųjų šventimų dvasiškiai, taip pasauliniai, taip vienuoliai) nusikalstų VI Dievo įsakymui su nepilnametėmis, kurios nėra šešiolikos metų amžiaus, ar padarytų svetimoterystę, iššaginimą (stuprum), bestialitatę, sodomiją, lenocinium (padėtų kitam nusidėti VI Dievo įsakymui), paleistuvystę su gentimis ar artume esančiais asmenimis pirmojoj kartoj, tai tebūna suspenduoti, paskelbti nustoję šlovės, atimta bet kokia oficija, beneficija, dignitatė ir pareigos, jeigu jų turėtų, ir svar-

[1]) Conc. Illiber. (300—306), c. 18, vz. C. I. Hefele, Conciliengeschichte, I² 163; conc. Neocaes. (314—325), c. 1, vz. C. I. Hefele, t. p., 244 ir t. t.

[2]) Syn. Roman. (1050), vz. C. I. Hefele, t. p., IV² 746—747.

[3]) Sess. XXV, *de ref.*, c. 14.

besniais atvejais (in casibus gravioribus) tebūna deponuoti" — kan. 2 359, § 2.

3. Kiti nusikaltimai.

„Jeigu jie (augštųjų šventimų dvasiškiai, taip pasauliniai, taip vienuoliai) kitu būdu nusikalstų VI Dievo įsakymui, tai tebūna nubausti tam tikromis bausmėmis pagal atvejo didumą, neišskiriant beneficijos atėmimo, labiausiai tie, kurie gano sielas" — kan. 2 359, § 3.

XV SKYRIUS.

Neteisybės nusikaltimai (de crimine falsi)

(kan. 2360—2363).

213. Medžiaga. — 1. Neteisybės nusikaltimų sąvoka, 2. Apaštališkojo Sosto raštų padirbimas, sufalsifikavimas ir t. t., 3. Subrepcijos ir obrepcijos nusikaltimai, 4. Šiaipjau bažnytinių dokumentų padirbimas, sufalsifikavimas ir t. t. ir 5. Neteisingas solicitacijos skundas.

214. Neteisybės nusikaltimų sąvoka. — 1. Neteisybė arba „falsum est quaelibet veritatis immutatio". Gi neteisybės nusikaltimas arba „crimen falsi" galima apibrėžti šiaip: „dolosa veritatis immutatio vel suppressio". Taigi kalbamajam nusikaltimui reikia, kad būtų padaryta neteisybė ir tai tyčia. Jeigu pirmojo ar antrojo dalyko trūksta, tai neteisybė nėra nusikaltimas. Tai tėra stačiai „falsum".

Prieš Kodeksą I. C. buvo ginčijamasi, ar neteisybės nusikaltimui reikią, kad neteisybė kam kenktų ar galėtų kenkti ar būti naudinga sau. Vieni tai neigė[1]). Kiti skyrė dalyką, būtent, jeigu Apaštališkojo Sosto raštai esą vartojami kitų naudai, tai reikią skriaudos, gi vien substancialiniam pakeitimui užtenką turėti vien sau naudos[2]). Nūnai, bendrai, nebereikalaujama jokios skriaudos ar naudos, nes Kodeksas I. C. kalba be restrikcijos ir kalbamaisiais atvejais baudžiama ne už kokią skriaudą ar naudą, tik dėl įžeidimo ar nieku laikymo Apaštališkojo Sosto.

---

[1]) Pav., A. Reiffenstuel, Ius canonicum universum, L. V tit. 20 n. 71. Tik Apaštališkojo Sosto raštų sufalsifikavimui nereikalavo jokios skriaudos (t. p., n. 33).

[2]) Pav., I. l'Annibale, Commentarius reatinus, n. 60.

2. Neteisybė yra draudžiama paties prigimties įstatymo ir pozityvių Dievo teisių. Gi bažnytinės teisės jau pirmaisiais amžiais baudžia neteisingus skundėjus ir liudytojus[1]). Paskiau imti skaudžiai bausti raštų falsifikatoriai, labiausiai dvasiškiai[2]). Viduriniais amžiais dažniau bausta už sufalsifikavimą bažnytinių dokumentų, labiausiai Apaštališkojo Sosto raštų. Taipogi buvo baudžiama už pasaulinių dokumentų sufalsifikavimą[3]). Kalbamieji įstatymai yra įdėti į Grigaliaus IX kolekciją ir t. t. Galop, P i j u s IX, konst. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § I, n. 9 ir § III, n. 3, skaudokai baudžia už Apaštališkojo Sosto raštų sufalsifikavimą[4]).

3. Neteisybės nusikaltimas galimas padaryti šiaip: „dicto, scripto, facto et usu".

Nusikalsta:

a) D i c t o — liudytojai, kurie meluoja ar slepia tiesą; teisėjas, kurs neteisingai nuteisia ir t. t.

b) S c r i p t o — kas sufalsifikuoja laiškus, dekretus ir t. t.

c) F a c t o — kas ką kita sufalsifikuoja, pav., padirba netikrus pinigus ir t. t.

d) U s u ar, geriau sakant, a b u s u — kas vartoja sufalsifikuotus daiktus ir t. t.

Kaip matom, į neteisybės nusikaltimą gali įeiti bet kurios neteisybės. Tik tokie dalykai, kaip pinigų padirbimas, prekių, svarstyklių ir kitų daiktų sufalsifikavimas, Bažnyčios tam tikrai nenagrinėjami ir paliekami valstybei. Be to, bažnytinėse teisėse neteisybės nusikaltimai tikrumoj tėra šie: viena, teismo šalių, liudytojų , ekspertų, teisėjų ir teismo narių (administri), advokatų ir prokuratorių neteisybės, apie ką kalba kan. 1 743, § 3, 1 755, § 3, 1 624—1 625 ir 1 666, ir antra, tie atvejai, apie kuriuos kalba nagrinėjamasis skyrius, t. y. kan. 2 360—2 363.

[1]) Plg. conc. Illiber. (300—306), c. 73—75, vz. C. I. H e f e l e, Conciliengeschichte, I² 188—189; conc. Arelat. I (314), c. 14, vz. C. I. H e f e l e, t. p., 213; conc. Arel. II (443 ar 452), c. 24, vz. C. I. H e f e l e, t. p., II² 301.

[2]) Plg. conc. Agath. (506), c. 50, vz. C. I. H e f e l e, t. p., 658.

[3]) C. 3, X, *de crimine falsi*, V, 20.

[4]) Vz. P. G a s p a r r i, Fontes, III n. 552.

215. Apaštališkojo Sosto raštų padirbimas, sufalsifikavimas ir t. t. — 1. Nusikalsta tas, kas padirba ar sufalsifikuoja Apaštališkojo Sosto raštus, dekretus ar reskriptus, ar žinodamas tokius juos vartoja.

Apaštališkasis Sostas čia suprantamas papa, kongregacijos ir kitos Romos Kūrijos dikasterijos (plg. kan. 7).

2. Čia yra du nusikaltimu, būtent:

1) Apaštališkojo Sosto raštų padirbimas ar sufalsifikavimas.

Padirbėjai vadinasi tie, kurie visai padirba dokumentus, raštus ir t. t. Gi falsifikatoriai yra tie, kurie tyčia iš esmės pakeičia dokumentą ir t. t., pav., pašalina ar prideda naują antspaudą ar parašą, įdeda naujus lapus ir t. t.

Nusikalstama tada, kai visai padirbami ar sufalsifikuojami kalbamieji raštai. Jų paskelbti nereikia, kur kitaip buvo prieš Kodeksą I. C. Net nesvarbu, ar jie vartojami ar ne ir t. t.

2) Padirbtų ar sufalsifikuotų Apaštališkojo Sosto raštų vartojimas.

Čia nusikalstama tada, kai kalbamieji raštai imami vartoti. Nesvarbu, ar tikslas pasiekiamas ar ne. Pav., nusikalsta tas, kas anuos raštus įduoda vyresniajam kuriai malonei gauti, nors vyresnysis, sužinojęs realybę, ar del ko kita nesuteiktų ieškomosios malonės.

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „žinodamas" (scienter).

3. Kalbamuoju nusikaltimu yra autonomišku. Todel jeigu tas pat asmuo padirbtų ar sufalsifikuotų Apaštališkojo Sosto raštus ir juos žinodamas vartotų, tai nusikalstų dviem nusikaltimam.

4. Bausmės: Kan. 2360 sako: „§ 1. Bet kurie Apaštališkojo Sosto raštų (litterarum), dekretų ar reskriptų padirbėjai ar falsifikatoriai ir tie, kurie tokius raštus, dekretus ar reskriptus žinodami vartoja, pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui.

§ 2. Dvasiškiai, nusikaltę § 1, be to, dar tebūna nubausti kitomis bausmėmis, kur galima net atimti bažnytinė beneficija, oficija, dignitatė ir pensija; gi iš vienuolių tebūna atimtos vi-

sos oficijos, kur jis turi vienuolijoj, ir aktyvus ir pasyvus balsas, be kitų bausmių, išleistų savų jų konstitucijų".

5. Prieš Kodeksą I. C. už Apaštališkojo Sosto raštų padirbimą ar sufalsifikavimą buvo įvykio ekskomunika, specialiniu būdu rezervuota papai, gi už tokių jų vartojimą ir bendrininkavimą kalbamuosiuose nusikaltimuose buvo įvykio ekskomunika, rezervuota ordinarui[1]).

216. Subrepcijos ir obrepcijos nusikaltimas. — 1. Subrepcija vadinasi tiesos nutylėjimas, kur reikia pasakyti (plg. kan. 42, § 1). Gi obrepcija būna tada, kai išdėstoma neteisybė (plg. kan. 42, § 2).

2. Prašymo subrepcija tenaikina reskriptą tada, kai nutylima tai, kas Kurijos stilium pažymėtina tikrumui. Išimtis — reskriptai motu proprio. Taipogi prašymo obrepcija nenaikina reskripto, by tik viena motyvinė priežastis yra teisinga. Atbulai, jeigu nė vienos motyvinės priežasties nėra teisingos, tai naikina reskriptą (kan. 45). Tik išskiriama Apaštališkojo Sosto dispensa nuo žemesniojo laipsnio moterystės kliūčių (kan. 1 054).

3. Kas tyčia padarytų subrepciją ar obrepciją prašyme Apaštališkajam Sostui ar vietos ordinarui, tas nusikalstų.

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamuosius žodelius „fraude vel dolo" (tyčia).

Pats nusikaltimas yra visai naujas.

4. Bausmės: „Jeigu kas prašyme Apaštališkajam Sostui ar vietos ordinarui gauti reskriptui tyčia (fraude vel dolo) nutylėtų teisybę ar išdėtų neteisybę, tai savas ordinaras gali jį nubausti pagal kaltės didumą, neliečiant kan. 45 ir 1 054" — kan. 2 361. Bausmės neįsakytos. Tai rodo žodžiai „gali nubausti'.

217. Šiaipjau bažnytinių dokumentų padirbimas, sufalsifikavimas ir t. t. — 1. Nusikalsta tas, kas padirba ar sufalsifikuoja viešus ar privatinius bažnytinius raštus ar aktus, ar žinodamas tokius juos vartoja.

[1]) Const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, § I, n. 9; § III, n. 3, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

Padirbėjai, falsifikatoriai ir vartotojai čia suprantami taip pat, kaip augščiau (n. 215, 2, 1).

Kalbamieji raštai suprantami tie, kuriuos yra parašę bažnytiniai vyresnieji, žemesni už Apaštališkąjį Sostą.

Bažnytiniai raštai ar aktai vadinasi vieši, kai parašomi bažnytinių vyresniųjų ex officio, pav., ordinaro reskriptas, klebono liudijimas „de facto ad suum officium pertinenti" (apie tą dalyką, kuris pridera prie jo pareigų) ir t. t. Raštas bus privatinis tada, kai parašomas ne ex officio arba neinant savo pareigų, pav., susižėdavimo raštas, bažnytinių turtų pardavimo raštas ir t. t.

Kalbamasis vartojimo nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „žinodami" (scienter).

2. Bausmės: „Taip viešų, taip privatinių bažnytinių raštų ar aktų padirbėjai ar falsifikatoriai ir tie, kurie tokius dokumentus žinodami vartoja, pagal nusikaltimo didumą tebūna nubausti, neliečiant kan. 2 406, § 1 įsakymo" — kan. 2 362. Bausmės nedeterminuotos.

3. Diecezinis Žemaičių V sinodas (1752), ses. III, c. XI, n. III, sako: „Ut malitiae fabricatorum obicem ponamus, statuimus, quod quicunque instrumentum, ultimas voluntates, litteras scribendo vel subscribendo seu exequendo falso procuderit, confecerit aut talibus scienter usus fuerit, aut testimonium falsum deposuerit: si clericus non beneficiatus fuerit, ultra poenas iuris carcere unius anni puniatur, parti nihilominus laesae interesse et damna in duplo resarciat, beneficiatus autem beneficio privetur et laicus poena arbitria puniatur cum dupli restitutione".

218. Neteisingas solicitacijos skundas. — 1. Jeigu kas pats ar per kitą neteisingai praneštų Bažnyčios vyriausybei, jog nuodėmklausis solicitavęs, nusikalstų.

Kalbamojo nusikaltimo pamatas yra tai, kad labai skaudžiai gali būti nubaustas nekalčiausias nuodėmklausis.

2. Neteisingo solicitacijos skundo nusikaltimui reikia štai ko:

a) Pranešti, jog nuodėmklausis solicitavęs per išpažinti „ad turpia". Atbulai, jeigu neteisingai pranešama, jog nuodėmklausis solicitavęs ne per išpažinti ir be jokio ryšio su išpažintimi, įkalbinėjęs vogti ir t. t., tai nebus kalbamojo nusikaltimo. Tai rodo kan. 904, kur pasakyta, jog penitentas turįs pranešti per mėnesį apie kunigą, solicitavusį per išpažinti (in confessione).

b) Pranešimas turi būti neteisingas formaline ir materialine prasme. Todėl jeigu pranešėjas klaidingai mano, kad nuodėmklausis nesolicitavęs, ar pranešdamas manė, kad jis tikrai solicitavęs, gi tikrumoj solicitacijos nebūtų buvę, tai nenusikalstama kalbamuoju nusikaltimu.

c) Pranešta turi būti tiems Bažnyčios vyresniesiems, kuriems apie solicitacijas yra praneština, būtent, vietos ordinarui ar S. C. S. Officii ar jųdviejų įgaliotiniams (plg. kan. 904). Atbulai, jeigu apie solicitaciją neteisingai pranešama vienuolių vyresniesiems, tam tikrai neįgaliotam generaliniam vikarui, dekanui, klebonui, valstybės teismui ir t. t., tai nenusikalstama.

d) Pranešimas turi būti juridiškas. Vadinasi, praneština raštu su skundėjo parašu ar gyvu žodžiu vyresniajam. Paskutiniuoju atveju turi dalyvauti notaras, kuris skundą užrašo. Atbulai, anonimai ar raštai be parašo — neteisinis pranešimas. Tas pat pasakytina apie privatinį pranešimą, kur pranešama šiaip jau pasikalbant ir t. t.

3. Kalbamuoju nusikaltimu nusikalsta tas, kas praneša. Tik nesvarbu, ar tai padaro jis pats ar per kitą, pav., įsakydamas, liepdamas, patardamas ir t. t. Net taip pat nusikalstama tada, kai paleidžiamas neteisingas gandas tam, kad kas kitas praneštų vyresniajam, ir tai tikrumoj įvyksta. Taipogi nesvarbu, ar pranešama, jog solicitacija jam pačiam ar kitam atsitikusi.

4. Neteisingo solicitacijos skundo nusikaltimas įvyksta tada, kai juridiškasis skundas priimamas. Nesvarbu, ar apskųstasis šauktas tiesion arba pasiaiškinti ar ne, nubaustas ar išteisintas ir t. t.

5. Bausmės: „Jeigu kas pats ar per kitą neteisingai praneštų vyresniajam, jog nuodėmklausis esąs solicitavęs, tai pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, specialiniu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui, ko jokiu atveju negalima atleisti, iki neteisingas pranešimas bus formaliniu būdu atšauktas ir, kiek galima, atlygintos skriaudos, jeigu iš to būtų kilusios, paskyrus, be to, dar didelę ir ilgą apgailą, neliečiant kan. 894 įsakymo" — kan. 2363. Gi kan. 894 sako: „Vienintelė nuodėmė tėra savaime rezervuota Šventajam Sostui, būtent, neteisingas pranešimas (falsa delatio), kur nekaltas kunigas skundžiamas bažnytiniams teisėjams solicitacijos nusikaltimu". Tik kan. 2363 žodis „apud Superiores" ir kan. 894 žodžiai „apud iudices ecclesiasticos" reiškia tą pat.

6. Už neteisingo solicitacijos skundo nusikaltimą ekskomunika atleisti, kaip matėme ką tik cit. kan. 2363, tegalima štai kada:

a) Pirma reikia formaliniu būdu atšaukti pats neteisingas pranešimas ar skundas. Vadinasi, reikia taip atšaukti, kad juridiškai nebeturėtų galios. Todel jis atšauktinas žodžiu ar raštu tam vyresniajam, kuriam buvo neteisingai pranešta ar apskųsta.

Greitame reikale, kur ekskomunikos absoliucijos negalima atidėti be nešlovės ar papiktinimo, užtenka pačiam kaltininkui parašyti atšaukimas, pasirašyt ir paskum nusiųsti tam vyresniajam, kuriam buvo apskųsta. Tada kalbamasis raštas, užlipytas voke, taipogi galimas įteikti nuodėmklausiui, kad kuo greičiausiai nusiųstų tam tikram vyresniajam. Jeigu greitame reikale nė raštu negalima atšaukti, tai padaryti užtenka žodžiais prie dviejų liudytojų. Vien pažadėti atšaukti vis delto neužtenka, nes kan. 2393 absoliutiniu būdu reikalauja atšaukti. Tai yra kan. 2252, § 2 išimtis.

Mirties pavojuj neteisingas skundas atšauktinas taip, kaip galimas. Visų pirma, atšaukti galima raštu, parašytu paties kaltininko ar nuodėmklausio ir pasirašytu skundėjo. Toliau, galima atšaukti net žodžiu prie dviejų liudytojų, kurių vienas gali būti net nuodėmklausis. Liudytojai paskum praneš vyres-

niajam. Galop, jeigu nė to fiziškai nebūtų galima padaryti, pav., labai sunkioj ligoj ir nėsant jokio liudytojo, tai, mano išmanymu, užtenka vien tikrai (serio) pažadėti atšaukti tada, kai tik bus galima.

b) Taipogi pirma reikia atlyginti esamos skriaudos. Jeigu visa tuoj atlyginti negalima, tai atlygintina tiek, kiek galima, gi likučiai tikrai pažadėtini atlyginti tada, kai tik bus galimi. Kalbamosios skriaudos suprantamos bet kokios — materialinės, dvasinės (nešlovė) ir t. t. Tik paskutiniųjų, deja, kas visas beatlygins! Pav., ar galimos atlyginti tos skriaudos, kurios yra kilusios iš mišių ar išpažinties suspensos ir t. t.

c) Paskirtina didelė ir ilga apgaila. Didelė — kur įprastai skiriama už dideles nuodėmes, pav., klausyti mišių, pasnikauti, kalbėti ražančius ir t. t. Ilga — 3-6 mėnesius, pav., kas savaitė kalbėti po dalį ražančiaus, po vieną dieną pasnikaut ir t. t. Tik vis delto reikia kreipti akis į dvasines ir fizines penitento jėgas. Kitaip užuot pakėlus iš balos jis visai gali suklupti po nepakeliama našta.

7. Neteisingą solicitacijos skundą pirmąjį kartą nagrinėja Benediktas XIV, konst. „Sacramentum Poenitentiae", 1 birž. 1741 m.[1]) Tik iki šiolei jis nebuvo nusikaltimas. Buvo tik nuodėmė. Ji buvo specialiniu būdu rezervuota papai. Taigi neteisingas solicitacijos skundas yra visai naujas nusikaltimas.

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 309.

XVI SKYRIUS.

Nusikaltimai, administruojant ar einant šventimų ir kitų sakramentų (de delictis in administratione vel susceptione ordinum aliorumque sacramentorum)

(kan. 2364—2375).

219. Medžiaga. — 1. Sakramentų administravimas nevertiems, 2. Neteisinis sutvirtinimas, 3. Išpažinties klausymas ir rezervuotos nuodėmės atleidimas be reikiamos galios, 4. Dalyvio išrišimas, 5. Solicitacija, 6. Išpažinties paslapties sulaužymas, 7. Konsekravimas vyskupo be apaštališkojo mandato, 8. Simonija, administruojant ar einant sakramentų, 9. Šventinimasis pas nevertą asmenį, 10. Neleistinas šventimas, 11. Neleistinas šventinimasis ir 12. Neleistinas ėjimas mišrion moterystėn.

220. Sakramentų administravimas nevertiems. — 1. Dvasiškiai negali leistinai administruoti sakramentų tiems, kuriems eiti jų draudžia Dievo ir bažnytinės teisės. Jeigu tai drįstų daryti, nusikalstų.

Dievo teisės draudžia eiti „sacramenta vivorum" su didele nuodėme ir „sacramenta mortuorum" be reikiamos dispozicijos arba pasirengimo.

Asmens, kuriems bažnytinės teisės draudžia eiti sakramentų, yra šie: a) įsirašę į eretikų ar atskalūnų tikybą, iki, metę klaidą, susitaikins su Bažnyčia (kan. 731, § 2); b) ekskomunikuotas (kan. 2260, § 1) ir asmeniniu būdu interdiktuotas (kan. 2275, n. 2); c) vieši nusidėjėliai, kurie viešai ar

slapta prašo sakramentų, ir slapti nusidėjėliai, kurie slapta prašo, iki tebėra nepasitaisę (kan. 855) ir t. t.

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „dristų".

2. Bausmės: „Dvasiškis (minister), kuris dristų administruoti sakramentus Dievo ar bažnytinių teisių draudžiamiems asmenims, tebūna suspenduotas nuo sakramentų laikui, paskirtam išmintinga ordinaro nuožiūra, ir nubaustas kitomis bausmėmis pagal kaltės didumą, neliečiant specialinių bausmių, kurias teisės yra išleidusios už tuos pat nusikaltimus" — kan. 2364.

3. Prieš Kodeksą I. C. už sakramentų administravimą žinomiems eretikams ar apostatams buvo depozicija.

221. Neteisinis sutvirtinimas. — 1. Paprastas sutvirtintojas yra vyskupas. Kitiems reikia tam tikro leidimo. Pačiomis teisėmis tai turi kardinolai (kan. 239, § 1, n. 23), abatai ir pralotai nullius, apaštališkieji vikarai ir prefektai savo teritorijoj (kan. 782, § 3). Kartais ir šiaipjau kunigams papa leidžia sutvirtinti.

2. „Kunigas, kurs, neturėdamas galios, duotos teisių ar papos, dristų administruoti sutvirtinimo sakramentą, tebūna suspenduotas; jeigu dristų peržengti savo galios ribas, tai pačiu įvykiu nustoja tos galios" — kan. 2365.

Ką tik cituotas kan. 2365, kaip matome, neliečia vyskupų.

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „dristų".

222. Išpažinties klausymas ir rezervuotos nuodėmės atleidimas be reikiamos galios. — 1. Nusikalstų tas kunigas, kurs be reikiamos jurisdikcijos dristų klausyti sakramentalinės išpažinties ar išrišti rezervuotą nuodėmę.

2. Čia, kaip matom, yra du nusikaltimu, būtent:

1) Išpažinties klausymas be reikiamos jurisdikcijos.

Kalbamajam nusikaltimui užtenka vien klausyt išpažinties. Nesvarbu, ar manoma išrišti ar ne, ar tikrumoj išrišama ar ne ir t. t. Nusikalstama net tada, kai, Bažnyčiai papildant jurisdikciją, neleistinai išrišama. Tik kalbamaisiais atvejais išpažintis turi būti sakramentalinė, t. y. absoliucijai gauti. At-

bulai, nenusikalstama tada, kai išpažinties klausoma tikrai ir leistinai ar kai jos esama nesakramentalinės, pav., pasiguosti, pasitarti ir t. t.

Minėjome papildomąją jurisdikciją. Bažnyčia papildo jurisdikciją bendroj klaidoj ir pozityvioj ir apytikrėj abejonėj (kan. 209). Pirmuoju atveju leistinai tegalima klausyt išpažinties dideliame tikinčiųjų reikale. Antruoju atveju tai galima daryti net be jokios specialinės priežasties[1]).

2) Rezervuotos nuodėmės atleidimas be reikiamos jurisdikcijos.

Nesvarbu, ar nuodėmė yra rezervuota papos ar ordinaro, pati savaime (ratione sui) ar cenzūros atžvilgiu[2]), nes kan. 2 366 kalba be restrikcijos. Tik reikia atsiminti tie atvejai, kur pačios teisės duoda galią atleisti rezervuotas nuodėmes, būtent, 882, 899, 900 ir t. t. Be to, jeigu kas išrištų nuodėmę, kuri yra specialiausiu ar specialiniu būdu rezervuota Apaštališkajam Sostui ekskomunikos atžvilgiu, tai dar nusikalstų kan. 2 338, § 1. Tai nusikaltimų susibėgimas (concursus delictorum).

3. Abu kalbamuoju nusikaltimu turi pateisinamąjį žodelį „drįstų" (praesumpserit).

4. Bausmės: „Kunigas, kurs be reikiamos jurisdikcijos drįstų klausyti sakramentalinės išpažinties, pačiu įvykiu yra suspenduotas a divinis; gi tas, kuris drįstų išrišti rezervuotą nuodėmę, pačiu įvykiu yra suspenduotas nuo išpažinčių klausymo" — kan. 2 366.

5. Diecezinis Žemaičių V sinodas (1752), ses. I, c. V, n. I, neaprobuotiems kunigams, klebonams, vikarams, vienuoliams (regularis), daktarams, magistrams ar teologijos profesoriams po ekskomunikos bausme draudžia klausyti išpažinčių ir išrišti.

223. Dalyvio išrišimas (absolutio complicis). — 1. Dalyvis (complex), bendrai, vadinasi tas, kuris drauge su kitu padaro tą pat nuodėmę ar nusikaltimą, kur vienas savaime

[1]) „Ganytojas", Nr. 7 (1924), 188: P. Malakauskis, Kuomet Bažnyčia papildo jurisdikciją.

[2]) Kai kurie kanonistai, pav., A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 569, išskiria nuodėmes, rezervuotas cenzūros atžvilgiu.

negali padaryti. Jis skirtinas nuo nusikaltimo ar nuodėmės bendrininko (n. 31). Mūsų klausime dalyvis yra tas, kurs labai ir išoriniu būdu nusideda VI Dievo įsakymui su nuodėmklausiu.

2. Nusikalsta tas, kas netikrai ar neleistinai atleidžia ar rodo išrišąs savo dalyvio nuodėmę VI Dievo įsakymui, ar atleidžia ar rodo išrišąs kitas jo nuodėmes, jam neišpažįstant anos nuodėmės, tiesiog ar netiesiog veikiant penitentą nuodėmklausiui.

3. Smulkiau kalbant, apie dalyvio išrišimą pasakytina štai kas:

a) Dalyvis gali būti vyriškis ar moteriškė, suaugęs ar vaikas ir t. t. Neišskiriama nė to, su kuriuo nuodėmklausis yra nusidėjęs prieš savo kunigystę ar visai dar nebūdamas dvasiškis.

b) Dalyvio nuodėmė suprantama bet kuri tikra ir išorinė nuodėmė VI Dievo įsakymui. Todel čia įeina ne tik lyties santykiai, bet taipogi dasilytėjimai, veizėjimas, kalbos ir t. t. Tik kalbamoji nuodėmė turi būti didelė iš abiejų šalių. Bet nereikia, kad abu veiktų, pav., dasilytėtų vienas antro ar kalbėtų. Ne; užtenka vienam katram daryti, by tik antroji šalis su tuo sutinka ir tai išoriniu būdu išreiškia, kas spėjama, jeigu išoriniu būdu nesipriešinta.

Atbulai, dalyvio išrišimas nebus nusikaltimas šiais atvejais: jeigu nuodėmė tėra maža; jeigu nusidėta visai vidujiniu būdu — išoriniu būdu neišreikšta, pav., viduj sutikta su dasilytėjimu, tik išoriniu būdu priešintasi; jeigu nuodėmė tėra abejotina teisių ar įvykio abejojimu; jeigu nežinoma, ar abu labai nusidėjusiu.

c) Nusikalstama tada, kai dalyvis išrišamas ar rodoma jį išrišant. Pirmasis atvejis bus tada, kai norima išrišti ir kalbama absoliucijos formula. Antrasis atvejis yra tada, kai nuodėmklausis, nenorėdamas išrišti, kalba absoliuciją, kalba bet kurias kitas maldeles ar šiaip jau lūkterėja, kur penitentas mano, kad gaunąs absoliuciją. Atbulai, nenusikalstama tada, kai vien klausoma dalyvį išpažinties arba, įspėjus penitentą, paleidžiama be absoliucijos. Čia galima kalbėti bet kurios malde-

lės, lūkterėti ar palaiminti penitentas tam, kad niekas nesistebėtų ar nebūtų papiktinimo.

Išrišamoji dalyvio nuodėmė turi tebebūti stačiai (directe) neatleista. Atbulai, jeigu ji jau yra stačiai išrišta, tai nebėra nusikaltimo. Jeigu ji tėra nestačiai išrišta, tai laikoma tokia pat, kai ir visai neatleista.

Jeigu penitentas pats tyčia ar užmiršęs nepasakytų dalyvavimo nuodėmės, tai nuodėmklausis, duodamas absoliuciją, nenusikalstų. Atbulai, jeigu ta nuodėmė nepasakyta, tiesiog ar netiesiog veikiant penitentą nuodėmklausiui, vis delto nusikalsta. Tiesiog ar stačiai (directe) veikti bus tada, kai nuodėmklausis pozityviai ar pažymėtai įsako ar pataria nutylėti. Nestačiai ar netiesiog (indirecte) bus, kai įkalba, jog ta nuodėmė nėsanti nuodėmė ar tėsanti maža.

d) Nusikalstama, jeigu neleistinai išrišamas dalyvis.

Tikrai ir leistinai galimas išrišti dalyvis šiais atvejais:

Pirma, mirties valandoj, kai kitas kunigas, nors neaprobuotas, negali klausyti mirštančio išpažinties be papiktinimo ir didelio šlovės nustojimo ar kai penitentas atsisako išpažinti tam, kurs gali jį klausyti, pav., genčiui ar savo priešui; nes tada esama pavojaus paslėpti nuodėmė ir todel padaryti šventvagystė. Jeigu būtų galimas pašalinti papiktinimas ar pavojus nustoti šlovės, tai padarytina, pav., nuodėmklausiui dalyviui pasišalinant kur tą laiką bet kokiu pretekstu. Atbulai, vien mirties pavojus neleidžia išrišti dalyvio.

Antra, daugelis teologų sako, jog galimas esąs išrišti dalyvis didžiausiame reikale (in urgentissima necessitate), būtent, kai negalima pasiekti kito nuodėmklausio ir kitaip reikėtų amžinai likti be išpažinties ar nebūtų galima atidėti metinės išpažinties ar velykinės komunijos be didelės negerovės ar papiktinimo. Tai labai apytikris dalykas.

e) Jeigu penitentas nežinotų, kad nuodėmklausis yra dalyvis, tai galimas išrišti; nes čia nuodėmklausis neturi priedermės išsiduoti. Tik tas išrišimas tėra netiesioginis (absolutio indirecta). Todel paskum, penitentui sužinojus realybę, ta nuodėmė vis delto reikia išpažinti kitam nuodėmklausiui.

Jeigu penitentas žinotų, kad yra nusidėjęs su X, ir eitų išpažinties pas tą pat asmenį, tik nežinotų, kad tai jis, tai nuodėmklausis, pažindamas savo dalyvį, negali išrišti — nusikaltimas. Kas kita, jeigu šiuo atveju nė nuodėmklausis nepažintų savo dalyvio. Tik ir čia išrišimas būtų netiesioginis, kaip augščiau.

Jeigu nuodėmklausis abejotų, ar penitentas esąs jo nuodėmės dalyvis, tai išrišdamas nenusikalstų. Nes negali būti priedermės tirti dalykas ten, kur pavojinga pačiam nustoti šlovės ar apšlovinti dvasiškių luomas.

4. Bausmės: Kan. 2367 sako: „§ 1. Kas išrištų ar rodytų išrišąs VI Dievo įsakymui nuodėmės dalyvį (complicem in peccato turpi), tas pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, specialiausiu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui; taip būna net mirties valandoj, jeigu kitas kunigas, nors neaprobuotas išpažintims klausyti, be didelio kokio šlovės nustojimo ir papiktinimo galėtų išklausyti mirštantį išpažinties, išskyrus atvejį, kai mirštąs atsisako kitam išpažinti.

§ 2. Tokios pat ekskomunikos neišbėgtų tas, kas išrištų ar rodytų išrišąs dalyvį, kurs neišpažįsta dalyvavimo nuodėmės, niekada dar neišrištos, tik taip elgiamasi del to, kad tai padaryti stačiai ar nestačiai įvedė dalyvis nuodėmklausis".

5. Jeigu nuodėmklausis jau tretysis kartas nusikalsta kalbamuoju nusikaltimu, tai turi atsisakyti nuo savo pareigų ir tai, šiaipjau kunigas — bent per tris mėnesius, gi klebonas — bent per šešis mėnesius. Tai įsako Šv. Penitenciarija, duodama galią atleisti užsitrauktą ekskomuniką. Jeigu to dalyko įvykdyti nebūtų galima, tai iš naujo kreiptinasi į Šv. Penitenciariją.

6. Iki XVII amžiaus vidurio visi teologai tvirtino, jog dalyvis esąs galimas tikrai ir leistinai išrišti. Benedikt a s XIV, konst. „Sacramentum Poenitentiae", 1 birž. 1741 m., pirmasis atėmė iš nuodėmklausio jurisdikciją išrišti dalyvį ir prereformavo mūsų nusikaltimą[1]). Tai buvo įdėta į Pijaus IX

[1]) Vz P. Gasparri, Fontes, I n. 309.

konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., § I, n. 10, kur buvo įvykio ekskomunika, specialiniu būdu rezervuota papai[1]).

224. Solicitacija. — 1. Solicitacijos nusikaltimas būna tada, kai kunigas bet kokiu būdu stengiasi įvesti kitą į nuodėmę VI Dievo įsakymui per išpažintį ar jos proga ar pretekstu.

Be to, nusikalstų tas penitentas, kurs žinodamas per mėnesį nepraneštų apie kunigą solicituotoją vietos ordinarui ar S. C. S. Officii.

2. Pirmajam kalbamųjų nusikaltimų reikia štai ko:

a) Solicitacijos nusikaltimu tenusikalsta kunigas. Tik nesvarbu, ar jis yra aprobuotas ar neaprobuotas išpažintims klausyti. Atbulai, kalbamuoju nusikaltimu nenusikalsta žemųjų šventimų dvasiškis, pasaulininkas ir pats penitentas.

b) Nusikalstama tada, kai solicituojama. Nesvarbu, kaip solicituojama, būtent, žodžiais, ženklais, dasilytėjimu, raštu ir t. t. Jeigu abejojama nuodemklausio kalba, tai veizėtina į aplinkybes ar galą, t. y. jeigu paskum nusidėta, tai laikytina buvus solicitacijos. Pav., jeigu nuodėmklausis pasakytų penitentui ateit į jo namus, nes turįs reikalą, gi nuvykus nepasirodytų jokio reikalo, tik būtų nusidėta VI Dievo įsakymui, tai anas kvietimas — solicitacija.

Be to, solicitacija būna net tada, kai penitentas sutinka su solicitacija ar tą pat daro ar net pirmasis pradėjo aną dalyką.

c) Solicituojama, kai kas daroma ar stengiamasi įvesti į bet kurią nuodėmę VI Dievo įsakymui. Taigi čia įeina nepadorūs veiksmai, dasilytėjimai, kalbos ir t. t.

d) Solicituojama turi būti per išpažintį ar jos proga ar pretekstu.

P e r i š p a ž i n t į. Nesvarbu, ar per pačią išpažintį ar betarpiškai po ar prieš ją.

I š p a ž i n t i e s p r o g a. Vadinasi, kai išpažintis atsitiktinai buvo proga solicituoti, pav., prašant klausyt išpažinties.

[1]) Vz. P. G a s p a r r i, Fontes, III n. 552.

Išpažinties pretekstu. Tai būna tada, kai kunigas prisidengia išpažintimi solicituoti, pav., lankydamas ligonę, sakytųsi noris išklausyti ją išpažinties ir solicituotų.

e) Nesvarbu, kame solicituojama, būtent, konfesionale, išpažintims klausyti paskirtoj ar hic et nunc jai išrinktoj vietoj.

3. Antrajam kalbamųjų nusikaltimų reikia šių dalykų:

a) Apie solicitaciją pranešti turi solicituotasis asmuo. Nesvarbu, kelerių jis yra metų, katros lyties, kokios būklės ir t. t. Taipogi nesvarbu, ar solicitavimo metu suprato aną dalyką ar ne ir tik paskum ar dabar tesuprato, by tik solicitavimas būtų buvęs toks, kurs savaime galimas pastebėt ir suprasti.

Niekas kitas neturi priedermės pranešti apie solicitaciją, nes Kodeksas I. C. tekalba apie solicituotąjį.

b) Pranešti reikia net tada, kai solicitacija buvo ar yra visai slapta, negalima įrodyti ar labai senai yra įvykusi. Taipogi reikia pranešti tada, kai solicituotojas yra jau pasitaisęs, pats save apskundęs ar jau nubaustas. Pagaliau, nuo kalbamosios priedermės nepateisina jokia gėda, šiaipjau geradarystė (gratitudo) ir t. t. Nes Kodeksas I. C. kalba absoliutiniu būdu.

Apie solicitaciją visai nereikia pranešti tik vienu atveju, būtent, mirus solicituotojui. Be to, apie solicitaciją galima nepranešti tada, kai solicituotojas yra didelis geradaris, iš kurio gaunama nepaprasta ir reikalinga pašalpa, gi pranešus jos būtų nustota. Toliau, tas pat pasakytina, kai solicituotojas yr artimiausias draugas ar artimas gentis. Išimtis — jeigu pranešti vis delto reikalautų visuomenės labas (bonum publicum).

c) Priedermė pranešti yra asmeninė. Todel tai padaryti turi solicituotasis asmuo pats.

d) Pranešti reikia tam vietos ordinarui, kur solicituotasis asmuo gyvena. Šis ordinaras skundą nusiunčia solicituotojo vietos ordinarui. Jeigu negalima apskųsti solicituotojo asmens vietos ordinarui, tai galima skųsti stačiai solicituotojo vietos ordinarui. Bet visada galima skųsti stačiai S. C. S. Officii.

e) Pranešimas turi būt juridiškas, t. y. raštu su skundėjo parašu ar žodžiu. Paskutiniuoju atveju turi dalyvauti notaras, kurs užrašo skundą. Atbulai, neužtenka anonimiško skundo ir t. t., kaip augščiau (n. 218, 2 d).

f) Nusikalstama tada, kai per mėnesį, sužinojus priedermę pranešti, nepranešama. Jeigu būtų tokios aplinkybės, kur negalima pranešti be apytikrio pavojaus gyvybei, turėti didelę turtų skriaudą ar labai įžeisti savo šlovę, tai ta priedermė sustoja. Išimtis — jeigu nepranešant būtų skriauda visuomenei, pav., papiktinimas. Praslinkus anam pavojui, kalbamoji priedermė iš naujo atgyja.

g) Apie kalbamąją priedermę pranešti turi įspėti penitentą nuodėmklausis (kan. 906). Tai padarytina net tada, kai penitentas yra in bona fide ir numatoma, kad vis delto nepraneš. Paskutiniojo dalyko išimtis — mirties atvejis, nes kitaip penitentas gali prapulti.

Jeigu nuodėmklausis neįspėtų, tai vis delto nenusikalstų, tik nusidėtų.

h) Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „žinodamas" (scienter).

4. Bausmės: Kan. 2368 sako: „§ 1. Kas nusikalstų solicitacijos nusikaltimu, apie kurį kalba kan. 906, tebūna suspenduotas nuo mišių laikymo ir išpažinčių klausymo ar del nusikaltimo didumo taipogi paskelbtas negalingu klausyt išpažinčių; tebūna atimtos bet kokios beneficijos, dignitatės, aktyvus ir pasyvus balsas ir paskelbtas negalingu gauti jų visų, gi svarbesniais atvejais (in casibus gravioribus) tebūna taipogi degraduotas (Kalbamoji degradacija įsakyta, nes Kodeksas I. C. kalba absoliutiniu būdu).

§ 2. Gi tikintysis, kurs žinodamas nepraneštų apie solicituotoją per mėnesį prieš kan. 906 įsakymą, pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, niekam nerezervuotą, ko negalima išrišti, iki įvykdys ar iš širdies pažadės įvykdyti kalbamąją priedermę." Paskutiniuoju atveju vis delto reikia įsitikrinti, kad pažadėjimas bus įvykdytas. Jeigu kalbamojo pažadėjimo neįvykdoma, tai ekskomunika vis delto nebeatgyja; nes apie tai nieko nesako ką tik cituotasis kanonas.

I pastaba. — Solicitacijos nuodėmė nėra rezervuota.

II pastaba. — Solicitacijos skunde, pasak S. C. S. Officii, instrukc. 20 vas. 1866 m., nn. 10—11, reikia labai atsargiai veizėt į dalyką[1]). Nes čia kaltinamasis asmuo arba nuodėmklausis yra surištas išpažinties paslaptimi ir neturi jokio liudytojo — negali, kaip reikiant, apsiginti. Todėl niekada nebaustina, pirmąjį kartą apskundus. Šiandien įprasta nebausti, net antrąjį kartą apskundus, tik po pirmojo ir antrojo skundo tėviškai ar teismo būdu įspėjama. Taipogi nebaustina tada, kai nėsama jokių liudytojų, išskyrus atveji, kur skundėjas yra „omni exceptione maior". Svarbesniais atvejais vietos ordinaras turi kreiptis į S. C. S. Officii.

III pastaba. — Jeigu solicituotojas prieš skundą ar, jau apskundus, prieš pirmąjį kvietimą į teismą pats prisipažintų arba pasisakytų savo nusikaltimą vietos ordinarui, tai tebaustinas minkštesnėmis bausmėmis, patariant ar įsakant niekada nebeklausyti solicituotąjį asmenį išpažinties, ir, paskum apskundus ir t. t., nebegalima bausti kitomis bausmėmis. Taip kalba S. C. S. Officii, instr. 20 vas. 1866 m., n. 13[2]).

5. Pirmaisiais amžiais nebuvo solicitacijos nusikaltimo. Jis gimė tik viduriniais amžiais. Susirinkimas Trevirense (1227), c. 8, bene pirmasis už solicitaciją moteriškės išleido depoziciją ir ekskomuniką[3]). Paskum Pijus IV, ep. „Cum sicut nuper", 16 bal. 1561 m., išleido įstatymą kunigams solicituotojams[4]). Tik tas įstatymas tebuvo skiriamas Ispanijai. Grigalius XV, konst. „Universi", 30 rugp. 1622 m., jį patvirtino, paplėtė (griežčiausiai įsakė pranešti apie nuodėmklausį solicituotoją ir t. t.) ir paskelbė visam pasauliui[5]). Galutinis

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, IV n. 990.
[2]) Vz. P. Gasparri, t. p.
[3]) Vz. C. I. Hefele, Conciliengeschichte, V² 951.
[4]) Vz. P. Gasparri, t. p., I n. 102.
[5]) Vz. P. Gasparri, t. p., n. 201.

ir plačiausias solicitacijos nusikaltimo šaltinis yra Benedikto XIV konst. „Sacramentum Poenitentiae", 1 birž. 1741 m.[1])

225. Išpažinties paslapties sulaužymas. — 1. Didžiausia paslaptis — išpažinties paslaptis. Į ją įeina visa tai, kas girdėta per išpažintį ir pasakant arba išreiškiant padarytų pačią išpažintį „odiosam".

Išpažinties paslapties turi laikytis visi, nes kan. 889 sako: „§ 1. Sacramentale sigillum inviolabile est; quare diligenter confessarius ne verbo aut signo aut alio quovis modo et quavis de causa prodat aliquatenus peccatorem. — § 2. Obligatione servandi sacramentale sigillum tenentur quoque interpretes aliique omnes ad quos notitia confessionis quoquo modo pervenerit".

2. Nusikalstų nuodėmklausis, kuris drįstų stačiai ar nestačiai sulaužyt išpažinties paslaptį, ir vertėjas ir visi kiti, kurie bet kokiu būdu yra ką iš kito išpažinties sužinoję, jeigu lengvavaikiškai (temere) ją sulaužytų.

Kalbamojo nusikaltimo pamatas yra tai, kad išpažinties paslapties nesilaikymas labai įžeistų pačią išpažintį ir padarytų didžiausią skriaudą penitentams (plg. kan. 890, 1 757 ir 2 027, § 2).

Nuodėmklausis suprantamas tik kunigas. Tik nesvarbu, ar jis yra aprobuotas ar neaprobuotas išpažintims klausyti.

Vertėjas suprastinas taip kunigas, taip nekunigas. Tas pat pasakytina apie kitus išpažinties paslapties sulaužytojus.

Nuodėmklausis, kaip matėme, nusikalsta, taip stačiai, taip nestačiai sulaužydamas išpažinties paslaptį. Pirmasis atvejis būna tada, kai bet kokiu būdu išreiškiama išpažinta nuodėmė. Antrasis atvejis tikrąja ir ta prasme, kurios mes bausmėse turime laikytis, būna tada, kai bet kokiu būdu pasakoma nuodėmė ir tuo patim išduodamas pats penitentas arba pasakomas penitentas ir tuo patim išduodama nuodėmė.

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 309

Vertėjas ir kiti asmens tenusikalsta, stačiai sulaužydami išpažinties paslaptį. Tai rodo kan. 2 369, § 2, kur nėra pasakyta, jog jie nusikalstą, nestačiai sulaužydami išpažinties paslaptį, kaip tai pasakyta to paties kanono § 1.

3. Kalbamieji nusikaltimai turi pateisinamuosius žodelius „drįstų" (praesumpserit) ir „temere" (lengvavaikiškai).

4. Bausmės: Kan. 2 369 sako: „§ 1. Nuodėmklausis, kuris drįstų stačiai sulaužyt išpažinties paslaptį, pasilieka įkritęs į ekskomuniką, specialiausiu būdu rezervuotą Apaštališkajam Sostui; gi kuris drįstų sulaužyti nestačiai, baustinas yra tomis bausmėmis, apie kurias kalba kan. 2 368, § 1.

§ 2. Kas tik lengvavaikiškai (temere) sulaužytų kan. 889, § 2 įsakymą, tas pagal kaltės didumą tebūna nubaustas sėkminga (salutari) bausme, kur gali būti net ekskomunika".

Ekskomunika, apie kurią kalba kan. 2 369, § 1, yra įvykio. Tai rodo jos rezervatas.

Įvykio bausmės už išpažinties paslapties sulaužymą yra naujos.

5. Pirmaisiais amžiais nerandame bažnytinių įstatymų, kur būtų baudžiama už išpažinties paslapties sulaužymą. Tik Leonui I paskelbus, jog slapta esančios laikytinos nuodėmės, sužinotos per slaptą išpažintį[1]), concilium Dovin. Armenijoj (527), c. 20, pirmasis išleido ekskomuniką už kunigų sulaužymą išpažinties paslapties[2]). Gratiano dekretas mini depoziciją už išpažinties paslapties sulaužymą[3]). Galop, Laterano IV susirinkimas (1215) tą bausmę patvirtino ir, be to, nusikaltėlį liepė amžinai įdėt į vienuolyną[4]). Kalbamosios bausmės, bent teorijoj, turėjo galią iki pat Kodekso I. C.

226. Konsekravimas vyskupo be apaštališkojo mandato. — 1. „Vyskupas, kurs konsekruoja vyskupą, ir vyskupai ar kunigai, kurie vietoj vyskupų asistuoja, ir konsekruojamasis

[1]) C. 89, D. 1, *de poenit.*
[2]) Vz. C. I. Hefele, Conciliengeschichte, II² 718.
[3]) C. 2, D. 6, *de poen.*
[4]) C. 12, X, *de poenitentiis et remissionibus*, V, 38.

asmuo be Apaštališkojo Sosto indulto prieš kan. 953 įsakymą pačių teisių suspenduojami, iki Apaštališkasis Sostas dispensuos" — kan. 2370.

2. Iki šiolei už kalbamąjį nusikaltimą buvo išsprendžiamoji depozicija. Baudžiami tebuvo tik tie, kurie konsekruodavo vyskupą, neteisiniu būdu išrinktą ar nevertą (indignum).

227. Simonija, administruojant ar einant sakramentų. — 1. „Visi, net vyskupai, kurie žinodami simoniaškai įšvęstų ar būtų įšvęsti, ar administruotų ar eitų kitų sakramentų, yra įtariami eretikais; dvasiškiai, be to, dar įkrinta į suspensą, rezervuotą Apaštališkajam Sostui" — kan. 2371.

Kas yra simonija ir kaip ji skirstoma, kalba kan. 727—730.

2. Bažnyčia visada bjaurėjosi simonijos erezija, kaip seniau ji buvo vadinama, ir už ją jau V amžiuj išleido amžiną depoziciją, gi pasaulininkams — ekskomuniką[1]). Dekretalių teisės išleido suspensą ir ekskomuniką ir buvo baudžiama ne tik už šventimų, bet taipogi už beneficijų simoniją. Pijus IX, konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., atšaukė visas įvykio bausmes už šventimų simoniją[2]). Nūnai vėl turime įvykio suspensą.

228. Šventinimasis pas nevertą asmenį. — 1. „Pačiu įvykiu užsitraukia suspensą a divinis, rezervuotą Apaštališkajam Sostui tas, kas drįsta šventintis pas ekskomunikuotą ar interdiktuotą po paskelbiamojo ar pasmerkiamojo išsprendimo ar pas žinomą apostatą, eretiką ar atskalūną; gi kas bona fide anų būtų įšvęstas (ordinatus), tas negali vartoti tų šventimų, iki bus dispensuotas" — kan. 2372.

Šventimai čia suprantami taip augštieji, taip žemieji. Tik tonsūra neįeina. Paskutiniįjį dalyką rodo pati daiktų prigimtis, nes suspensa a divinis suponuoja galią eiti šventas pareigas (celebrare divina officia), ko tonsūra savaime neturi.

Kas bona fide šventinasi pas nevertus šventintojus, įvardytus kan. 2372, tas nenusikalsta tikrąja prasme; nes nėsama

[1]) Pav., conc. Chalced (451), c. 2, vz. C. I. Hefele, Conciliengeschichte, II² 506.

[2]) Vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

kaltės. Todel ir draudimas eiti tie šventimai nėra bausmė tikrąja prasme, tik vien uždraudimas arba kliūtis, kurią galime pavadinti iregularitate.

2. Kalbamasis nusikaltimas yra senas. Senovėj daugelis tvirtino, jog tokie šventimai esą netikri. Nuo XIII amžiaus, išrišus jų tikrumo klausimą, taip įšvęstas pačiu įvykiu buvo suspenduojamas „ab ordine male suscepto". Tas pat buvo Pijaus IX konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., n. 6[1]).

229. Neleistinas šventimas. — 1. Kan. 2373 sako: „Pačiu įvykiu įkrinta metams į suspensą švęsti (ab ordinum collatione), rezervuotą Apaštališkajam Sostui, šie asmens:

1°. Kas prieš kan. 955 įsakymą išvęstų svetimą valdinį be savo ordinaro litteris dimissoriis;

2°. Kas prieš kan. 993 ir 994 įsakymą išvęstų savą valdinį, kurs kur kitur yra gyvenęs tiek ilgai, jog ten galėjo užsitraukti kanoniską kliūtį;

3°. Kas bet kam suteiktų augštuosius šventimus be kanoniško titulo prieš kan. 974, § 1, n. 7 įsakymą;

4°. Kas, neliečiant teisinės privilegijos, išvęstų vienuolį, prideranti prie vienuolijos, esančios ne jo teritorijoj, net su savo vyresniojo litteris dimissoriis, nebent jeigu būtų teisiniu būdu įrodyta, jog esama kan. 966 atvejo".

2. Tokios pat bausmės buvo prieš Kodeksą I. C., išskyrus šventimą be titulo, kur išvęstasis reikėjo išlaikyti, gi jeigu taip išvęsta, susitarus neprašyti išlaikymo, tai būdavo suspensa „ab collatione ordinum" trejiems metams.

230. Neleistinas šventinimasis. — „Kas be litteris dimissoriis ar su neteisingomis jomis, ar neturėdamas kanoniško amžiaus, ar per saltum (peršokdamas) tyčia įsišventintų, tas pačiu įvykiu suspenduojamas nuo tų šventimų; gi kas tai padarytų be litteris testimonialibus ar su kuria cenzūra, iregularitate ar kita kliūtimi, tas tebūna nubaustas didelėmis bausmėmis pagal aplinkybes" — kan. 2374.

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

231. Neleistinas ėjimas mišrion moterystėn. — 1. „Katalikai, kurie drįstų sueiti moterystėn, nors tikrai, be Bažnyčios dispensos, pačiu įvykiu pašalinami nuo teisinių bažnytinių veiksmų ir sakramentalijų, iki bus dispensuoti ordinaro" — kan. 2375.

Mišri moterystė čia suprastina tikrąja prasme, būtent kai tuokiasi katalikas su krikščioniu arba pakrikštytu. Atbulai, išimtinos tos jungtuvės, kur tuokiamasi su kulto skirtumo kliūtimi; nes bausmės aiškintinos suglaustai[1]).

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „drįstų" (ausi fuerint).

2. Prieš Kodeksą I. C. kalbamieji nusikaltėliai buvo laikomi viešais nusidėjėliais.

[1]) I. Chelodi, Ius poenale, n. 96, čia įima ir kulto skirtumą.

XVII SKYRIUS.

Nusikaltimai dvasiškių ar vienuolių luomo priedermėms (de delictis contra obligationes proprias status clericalis vel religiosi)

(kan. 2376—2389).

232. Medžiaga. — 1. Trimečių kvotimų nelaikymas, 2. Nedalyvavimas kunigų konferencijoj, 3. Rubrikų ir apeigų nesilaikymas, 4. Dvasiškių drabužių nedėvėjimas, 5. Pirklyba ir pramonė, 6. Rezidencijos priedermės nesilaikymas, 7. Klebono nėjimas pareigų, 8. Kanauninko teologo ir nuodėmklausio nėjimas savo pareigų, 9. Vienuolių nusikaltimai: a) apostazija a religione, b) išbėgimas iš vienuolijos ir c) apgaulingas išgavimas profesijos netikrumo paskelbimo; 10. Celibato sulaužymas ir 11. Nusikaltimas bendram vienuolių gyvenimui.

233. Trimečių kvotimų nelaikymas. — „Kunigai, kurie be ordinaro dispensos ar teisinės kliūties atsisakytų laikyti kvotimus kan. 130, tebūna priversti ordinaro tam tikromis bausmėmis" — kan. *2* 376.

Kalbamosios teisinės kliūties pavyzdys — liga, neatidedamos pareigos, negalima kelyba ir t. t.

Cituotas kan. 130 sako, jog visi kunigai, išėję teologijos mokslus, bent per trejus metus turi laikyti teologijos mokslų kvotimus, kurių objektas paskirti yra vietos ordinaro dalykas ir t. t.

Kan. *2* 376 žodis „atsisakytų" reiškia šioki tokį užsispyrimą. Tai galima sužinoti įspėjant.

Kalbamasis nusikaltimas yra visai naujas.

234. Nedalyvavimas kunigų konferencijoj. — „Kunigus, užsispyrusius prieš kan. 131, § 1 įsakymą, ordinaras išmintinga savo nuožiūra tenubaudžia; jeigu būtų vienuoliai nuodėmklausiai, kurie negano sielų, tai jis tesuspenduoja nuo išpažinčių klausymo pasaulininkų" — kan. *2 377*.

Kan. 131, § 1 įsako kartkartėmis metuose daryti kunigų konferencijas vyskupo gyvenamojoj vietoj ir atskiruose dekanatuose[1]).

Užsispyrimui ištirti pirma reikia kanoniškai įspėti.

235. Rubrikų ir apeigų nesilaikymas. — „Augštųjų šventimų dvasiškiai, kurie, laikydami šventas pamaldas, labai nesilaikytų rubrikų ir apeigų, įsakytų Bažnyčios, ir įspėti nepasitaisytų, tebūna suspenduoti pagal įvairų kaltės didumą" — kan. *2 378*.

236. Dvasiškių drabužių nedėvėjimas. — 1. „Visi dvasiškiai tedėvėja padoriais bažnytiniais drabužiais, teisiniais vietos įpročiais ir vietos ordinaro įsakymais, ir, nebent jeigu krašto įpročiai būtų kiti, dvasiškių tonsūra" ... — kan. 136, § 1.

Kaip rodo ką tik cituotasis kanonas, visuotinės teisės teįsako dvasiškiams dėvėti padoriais, atatinkamais jų luomą ir būklę ir bažnytiniais drabužiais. Jie turi skirtis nuo pasauliniukų drabužių. Sutonas Kodekso I. C. teįsakytas mišiose (kan. 811, § 1) ir ob paritatem rationis kitose bažnytinėse apeigose. Paskutiniuoju du dalyku taipogi patvirtina S. C. Consistorialis atsakas, 31 geg. 1916 m., kur pasakyta, jog „vestis talaris communi lege in sacris functionibus unice adhibenda"[2]).

Dvasiškių drabužiai konkrečiau determinuoti yra dalinių teisių dalykas. Tai teisinis vietos įprotis ir vietos ordinaro įsakymai. Žemaičių vyskupijos ordinaras išleido įstatymą „De

[1]) Lietuvos vietos ordinarai yra išleidę tam tikras kalbamųjų konferencijų instrukcijas, būtent: a) Kauno arkivyskupijos ordinaras — „Apie dekanatines konferencijas", 31 gruod. 1926 m., n. 4478, vz. „Tiesos kelias" (ofic. dalis), Nr. 1 (1927) 9—14; b) Telšių ordinaras — „Dekanatinių konferencijų taisyklės", 23 gruodžio 1926 m., ir c) Panevėžio ordinaras — „Dekanatinių konferencijų klausimu", 26 rugp. 1927 m., n. 3678, vz. „Tiesos kelias", (ofic. dal.), Nr. 10 (1927) 91—92.

[2]) Acta A. S., VIII (1916) 148.

vestitu clericali", 6 rugs. 1919 m., n. 1617, kur dvasiškių drabužiai yra sutanas, sutanėlė ir „collare romanum"[1]). Tas pat atkartota 12 liep. 1920 m.[2]) Įstatymas sveikintinas, nes „habitus non facit monachum" ir taip yra ne viename kultūringame krašte. Kaip kame dabar yra Lietuvoj, veizėtina į atskiras vyskupijas.

2. Įsakymas dėvėti dvasiškių drabužiais savaime yra griežtas. Kas ilgokai (per notabile tempus) jo nesilaikytų, tas, bendrąja teologų nuomone, labai nusidėtų. Šiaip jau nedėvėti dvasiškių drabužiais ilgiau už septynias dienas laikoma didele nuodėme. Bet čia dar reikia veizėt į nieku laikymą pačių drabužių, dvasiškių būklę (juo kas yra augštesnis, juo labiau turi laikytis dvasiškių drabužių įsakymo) ir t. t. Todel ir trumpesnį laiką galima kartais labai nusidėti. Be to, jeigu kas maža tesiskiria nuo dvasiškių drabužių, tai taipogi labai nenusidėsi. Galop, nedėvėti dvasiškių drabužiais del tam tikros teisingos priežasties nėra jokios nuodėmės, pav., tolimoj kelionėj, labiausiai per kraštus „infidelium", persekiojant dvasiškius ir t. t. Tik paskutiniuoju atveju, jeigu tai ilgai siaustų, reikia kreiptis į vietos ordinarą leidimo ar, geriau sakant, pateisinamajai būklei konstatuoti.

3. Kame krašto įpročiais esama įsakyta dėvėti tonsūra, veizėtina į atskirus kraštus. Lietuvoj, bent buv. Žemaičių vyskupijoj, ne lengva įrodyti visuotinis toks įprotis. Bet ir ten, kame reikia dėvėti tonsūra, įsakymas nėra taip griežtas, kaip dvasiškių drabužių. Ja nedėvėti šiandien, galima sakyti, nebėra didelės nuodėmės[3]).

4. Dalinių teisių dvasiškių drabužių ir tonsūros įsakymų turi laikytis tie dvasiškiai, kurie ten turi buveinę (domicilium) ar lyg buveinę (quasi domicilium). Kitais atvejais galima laikytis savo vyskupijos ar vietos įstatymų arba teisių. Juo labiau tai pasakytina kelionės metu. Kalbamosios taisyklės ga-

[1]) Vz. „Ganytojas", Nr. 16 (1919) 361–362.

[2]) „Žemaičių vyskupos kronika", Nr. 1 (1920) 22.

[3]) A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 583; A. Vermeersch, Theologiae moralis principia—responsa—consilia, Romae 1921, III n. 15.

limos taikinti net tais atvejais, apie kuriuos kalba S. C. C., litt. circ. (ad omnes ordinarios, de sacerdotibus valetudinis vel rusticationis animique causa extra suam dioecesim se conferentibus) 1 iul. 1926[1]).

5. Nusikalstų dvasiškis, kurs nedėvėtų dvasiškių drabužiais ir tonsūra, kartu ar kartais skyrium, ir vietos ordinaro rimtai įspėtas per mėnesį nepasitaisytų. Be to, augštųjų šventimų dvasiškiai dar nusikalstų, jeigu neprideranèiai dvasiškių luomui žinomai gyventų ir, iš naujo įspėti vietos ordinaro po suspensos už dvasiškių drabužių nedėvėjimą, taip gyventi nesiliautų per tris mėnesius.

6. Bausmės: „Dvasiškiai, kurie prieš kan. 136 įsakymą nedėvėja bažnytiniais drabužiais ir dvasiškių tonsūra, tebūna rimtai įspėti; per mėnesį nepaveikus įspėjimui, žemųjų šventimų dvasiškiams tebūna pritaikintas to paties kan. 136, § 3 įsakymas; gi augštųjų šventimų dvasiškiai, neliečiant kan. 188, n. 7 įsakymo, tebūna suspenduoti ab ordinibus receptis, ir jeigu jie žinomai gyvena ne taip, kaip pridera jų dvasiškių luomui, ir, iš naujo įspėti, nesiliautų, tai, praslinkus trims mėnesiams po paskutiniojo įspėjimo, tebūna deponuoti" — kan. 2 379.

Taigi:

1) „Žemųjų šventimų dvasiškiai, kurie be teisingos priežasties patys mestų dėvėję bažnytiniais drabužiais ir tonsūra ir ordinaro įspėti per mėnesį nepasitaisytų, tai pačiomis teisėmis sugrąžinami į pasaulinį luomą" — kan. 136, § 3.

2) Augštųjų šventimų dvasiškiai, kurie be teisingos priežasties patys mestų dėvėję bažnytiniais drabužiais ir ordinaro įspėti per mėnesį po įspėjimo jais neapsivilktų, tai pačiu įvykiu nustoja bet kokių oficijų ir beneficijų ir tam dalykui nereikia jokio paskelbimo (kan. 188, n. 7). Tik į kalbamąsias bausmes neįeina vien dvasiškių tonsūros nedėvėjimas, nes kan. 188, n. 7 jos nemini ir t. t. Be to, kalbamieji dvasiškiai yra suspenduotini ab ordinibus receptis. Tik šia bausme bausti tegalima už dvasiškių drabužių ir tonsūros nedėvėjimą kartu. Atbulai, kal-

[1]) Acta A. S., XVIII (1926) 312—316.

bamąja bausme negalima bausti vien už dvasiškių drabužių ar vien už tonsūros nedėvėjimą.

3) Jeigu augštųjų šventimų dvasiškiai be teisingos priežasties patys mestų dvasiškių drabužius ir nebedėvėtų tonsūra, gi, rimtai ordinaro įspėti, per mėnesį nepasitaisytų ir suspenduoti gyventų žinomai nepriderančiai dvasiškių luomui, tai ordinaras iš naujo turi įspėti. Jeigu ir tada per tris mėnesius nepasitaisytų, arba nesiliautų taip gyvenę, tai yra deponuotini.

Kalbamasis gyvenimas, kur nepridera dvasiškių luomui, yra, pav., kai einamos pasaulinės ar valstybės pareigos, kurių dvasiškiai negali eiti be tam tikro leidimo: gydymas, pasaulininkų turtų prokuratorius ar administratorius, banko valdytojas ir t. t. (kan. 139, 141, 142 ir t. t.).

Pastaba. — Kame neįprasta dėvėti tonsūra, tai ir be jos vis delto nusikalstama.

7. Diecezinis Žemaičių V sinodas (1752), ses. II, c. VIII, n.I, kreipia akį į tuos, kurie neteisiniu būdu dėvėja žiedais. Jis liepia atimti kalbamuosius žiedus ir nubausti pinigų bauda, laikantis žiedų brangumo normos.

237. Pirklyba ir pramonė (negotiatio et mercatura). — 1. Kan. 142 sako: „Prohibentur clerici per se vel per alios negotiationem aut mercaturam exercere sive in propriam sive in aliorum utilitatem" (Draudžiama dvasiškiams patims ar per kitus verstis pramone ar pirklyba savo ar kitų naudai).

Kalbamojo įstatymo pamatas yra štai kas: a) anie dalykai atitraukia dvasiškius nuo jų pareigų; b) dvasiškiai įtariami gobšais, ir c) esama pavojaus sukti, apgaudinėt ir t. t.

Pasyvus kalbamojo įstatymo subjektas yr augštųjų ir žemųjų šventimų dvasiškiai su tonsūratu įimtinai.

2. „Negotiatio" ir „mercatura" maždaug reiškia tą pat. Tik pirmosios sąvoka yra platesnė, nekaip antrosios.

„Negotiatio" tikrąja prasme vadinasi pirkimas daiktų, kurie neperdirbus parduodami brangiau. Tai taipogi vadinasi stačiai „mercatura" (pirklyba). „Negotiatio" platesne prasme yr pirkimas daiktų, kurie paskum perdirbami, labiausiai sam-

dytais darbininkais, ir parduodami pelnui. Čia įeina meno išdirbiniai ir pramonė arba „negotiatio artificialis".

3. „Negotiatio" ir „mercatura" skirstoma:

a) N a m i n ė arba ekonominė. Ji būna tada, kai daiktai perkami sau ar savo namų reikalams arba naudai, nors paskum kaip nereikalinga (superfluum) ar del kitos priežasties, taip sakant, „ob alium finem", parduodama pigiau, už tą pat ar brangiau.

b) P e l n o (lucrativa). Ji būna, kai daiktai perkami, perdirbami ar ne ir parduodami brangiau.

c) P o l i t i k i n ė. Ji būna tada, kai perkama visuomenei ar kuriai bendruomenei, pav., valstybei, miestui, kariuomenei, misijoms, draugijoms, beturčiams ir t. t.

d) ‚Negotiatio lucrativa", kur vadinasi „negotiatio artificialis" (meno išdirbiniai ir pramonė), skirstoma „artificialis" tikrąja ir netikrąja prasme. Pirmoji būna tada, kai kas perka kurį daiktą arba medžiagą, pats ar samdytais darbininkais perdirba ir paskum brangiau parduoda. Antroji būna, kai kas savo daiktus perdirba pats ar samdytais darbininkais ir paskum parduoda.

e) „Negotiationis" ir „mercaturae" objektas gali būti prekės, darbas, pinigai ir t. t. Paskutiniuoju atveju vadinasi „cambium". Čia įeina pinigų keitimas, persiuntimas ir kitos operacijos.

4. Augščiau cituotas kan. 142 bendrai draudžia dvasiškiams verstis pirklyba ir pramone.

In specie kalbant, čia pasakytina štai kas:

a) Leistina naminė arba ekonominė „negotiatio" ir „mercatura"; nes tai yra ne kas kita, kaip geras turtų tvarkymas, kas yra net įsakyta, labiausiai administruojant bažnytinius turtus. „Administratores", sako kan. 1 523: „bonorum ecclesiasticorum diligentia boni patrisfamilias suum munus implere tenentur..."

b) Leistina „negotiatio artificialis" tikrąja prasme, kai dvasiškis perka medžiagą, pats perdirba ir brangiau parduoda.

Čia tik kartais gali būti draudžiama kitu atžvilgiu, pav., kaip „res indecora".

c) Leistina „negotiatio artificialis" netikrąja prasme. Tik jos čia vis delto negalima per daug išplėsti, pav., turint daug linų, išsigyti verpiamoji mašina ir t. t.

d) Leistini imti pirklybos ar pramonės turtai ar įstaigos įpėdinystės teise ar dovanomis. Tik kuo greičiausiai reikia likviduoti. Jeigu tai nebūtų galima be didelės skriaudos, tai reikia kreiptis į Šventąjį Sostą. Jeigu kalbamieji daiktai būtų gauti drauge su kitais asmenimis, tai galima pasilikti draugystėj. Tik tada negalima pačiam aktyviai dalyvauti pirklyboj ar pramonėj.

e) Leistinos, bendrąja nuomone, pirkti komercijos ir pramonės akcijos. Tik negalima aktyviai dalyvauti valdyboj.

f) Neleistina „negotiatio artificialis" netikrąja prasme, kur perkama medžiaga, perdirbama samdytais darbininkais ir paskum brangiau parduodama. Todel neleistina nuomoti žemės ir dirbti samdytais darbininkais pelnui, statyti fabrikų, dirbtuvės ir t. t.

g) Neleistina pelno „negotiatio" ir „mercatura". Išimtis — didžiame esame reikale. Tai bus, kai neturi iš ko gyventi dvasiškis pats ir jo namiškiai (familiares). Tik iliuzijai išvengti reikia kreiptis į vietos ordinarą, kad jis patikrintų ir deklaruotų reikalo pakankamumą. Jeigu reikalas būtų nedidelis ar būsimas ar būtų ne pačiam dvasiškiui ar jo namiškiams, tai seniau Italijoj reikėdavo Apaštališkojo Sosto leidimo, gi kitur — ordinaro. Nūnai, mano išmanymu, visada reikia Apaštališkojo Sosto leidimo, arba dispensos, nes tai visuotinės teisės.

h) Neleistina politikinė pelno „negotiatio" ir „mercatura". Taipogi ji neleistina nė tada, kai daroma ne pelnui; nes susirišama nereikalingomis pareigomis ir esama pinigų administracijos pavojų. Politikinė „negotiatio" ar „mercatura" dvasiškiams tėra leista nepaprastais atvejais, būtent, kai jos reikalauja „causa pietatis et caritatis" (labdarybės reikalas), pav., bado metu beturčiams aprūpinti maistu ir t. t. Tik iliuzijai iš-

vengti reikia kreiptis į ordinarą, kad deklaruotų kalbamąjį atvejį.

5. Jeigu dvasiškis ar vienuolis neleistinai verstųsi pirklyba ar pramone pats ar per kitą savo ar kitų naudai, nusikalstų.

Šiam nusikaltimui reikia ne vieno kito karto, bet nuolat (habitus) verstis. Be to, jam neužtenka bet kurio menkniekio, tik reikia didelio daikto.

6. Bausmės: „Dvasiškiai ar vienuoliai, kurie patys ar per kitus verčiasi pirklyba ar pramone (mercaturam vel negotiationem per se aut per alios exercentes) prieš kan. 142, tebūna ordinaro suvaldyti (coerceantur) tam tikromis bausmėmis pagal kaltės didumą" — kan. 2 380.

7. „Negotiatio" dvasiškiams visada buvo draudžiama, išskyrus reikalą. Bausmės iki šiolei buvo: a) šiaipjau dvasiškių — išsprendžiamoji ekskomunika, suspensa ir degradacija, ir b) misionierių — įvairios įvykio bausmės, apie kurias kalba Urbono VIII litt. ap. „Ex debito", 22 vas. 1633 m.[1]), ir Klemenso IX konst. „Sollicitudo", 17 birž. 1669 m.[2])

Diecezinis Žemaičių V sinodas (1752), ses. II c. VIII, n. II, po prekių konfiskavimo bausme draudžia sielų ganytojams verstis pirklyba pelnui, kur bažnytinių teisių draudžiama.

238. Rezidencijos priedermės nesilaikymas. — 1. Rezidencija vadinasi priedermė nuolat gyventi pareigų vietoj joms eiti.

2. Rezidencija skirstoma:

a) Materialinė ir formalinė. Pirmoji yra ne kas kita, kaip gyvenimas pareigų vietoj. Antroji — gyvenimas ir ėjimas savo pareigų.

b) Tikra, kai fiziškai ir tikrai gyvenama pareigų vietoj, ir fiktyvi, kai tik teisės laiko tenai esančiu.

c) Absoliutinė ir sąlyginė, veizint į tai, ar reikalaujama asmeninės rezidencijos ar pareigos galimos eiti per kitą už tam tikrą atlyginimą ir t. t.

3. Daug esama bažnytinių oficijų ir beneficijų, kur pačios

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 211.
[2]) Vz. P. Gasparri, t. p., n. 243.

teisės pažymėtai įsako reziduoti, pav., vyskupai (kan. 338), apaštališkieji prefektai ir vikarai (kan. 301), apaštališkieji administratoriai (kan. 315, § 1), pralotai ir abatai nullius (plg. 323), vyskupai padėjėjai (kan. 354), pralotai ir kanauninkai (kan. 418), dekanai (kan .448, § 2), klebonai (kan. 465), parapiniai vikarai (kan. 476, § 5) ir t. t.

4. Nuo įsakytos rezidencijos tegali paleisti ar pateisinti keturios priežastys, būtent: „caritas christiana, urgens necessitas, debita obedientia et evidens Ecclesiae vel reipublicae utilitas". Tik jos turi būti pripažintos tam tikros bažnytinės vyriausybės raštu. Be to, kasmet leidžiamos vakacijos, pav., vyskupui (kan. 338, § 2) ir kapitulos kanauninkams ir pralotams (kan. 418, § 1) — trys mėnesiai, klebonams — du mėnesiu (kan. 465, § 2) ir t. t. Tik kai kuriems jų, pav., klebonui, išvykstant ilgiau už savaitę, reikia vietos ordinaro leidimo raštu ir savo vietoj palikti pavaduotojas (kan. 465, § 4) ir t. t.

5. Kas neteisiniu būdu sulaužytų rezidencijos priedermę, nusikalstų. Tik čia, bendrai, tenusikalstama už materialinės rezidencijos nesilaikymą. Už formalinės rezidencijos nesilaikymą tenusikalstama tada, kai tai yra stačiai kalta ir žinoma (culpabilis ac notoria)[1]).

6. Bausmės: Kan. 2381 sako: „Kas turi rezidencialinę oficiją, beneficiją ar dignitatę, jeigu neteisiniu būdu nebūtų namie (si illegitime absit), tai:

1°. Tuo patim nustoja visų savo beneficijos ir oficijos įplaukų, proporcingai neteisiniam nebuvimui, ir tai turi sugrąžinti ordinarui, kurs teatiduoda bažnyčiai ar labdarybės įstaigai (pio loco) ar beturčiams;

2°. Tebūna iš jo atimta oficija, beneficija ir dignitatė kan. 2168—2175 norma".

Sustosime prie ką tik cituotojo kanono n. 1.

1) Visų pirma, kalbamųjų įplaukų nustojama del to, kad jų neužsitarnaujama arba neuždirbama.

[1]) S. C. C., *Toletana et aliarum*, 10 iul. 1920, ad II, vz. Acta A. S., XII (1920) 364.

Be to, kalbamajai bausmei nereikia jokio paskelbiamojo išsprendimo[1]).

Toliau, prieš Kodeksą I. C. kanonistai tvirtino, jog, bijantis nustoti šlovės vyskupo akyse, galima esą pačiam atiduoti nustotos kalbamosios iplaukos bažnyčiai, seminarijai ar beturčiams. To ir nūnai galima laikytis. Tik dabar vietoj seminarijos galima atiduoti „kuriai labdarybės įstaigai" (alicui pio loco) — kan. 2381, n. 1.

Galop, kalbamųjų įplaukų nustojama proporcingai neteisiniam nebuvimui arba lotyniškai „pro rata illegitimae absentiae". Vadinasi, kiek ilgai neteisiniu būdu nereziduota, tiek nustojama beneficijos ar oficijos įplaukų. Taigi, jeigu nebūta vieną dieną, tai nustojama tos dienos įplaukų; jeigu nebūta mėnesį, tai nustojama viso mėnesio įplaukų ir t. t.

2) Oficijų įplaukos visos pridera rezidencijai, nes čia jos kaip tik ir duodamos vien už rezidenciją. Todel jeigu kas nebūtų namie kurią dieną ar mėnesį ir t. t., tai nustotų visų oficijos įplaukų proporcingai nebuvimo ilgiui — kiek pridera tai dienai, mėnesiui ir t. t.

Kas kita beneficijos įplaukos; nes jos duodamos ne tik už rezidenciją, bet taipogi už brevioriaus kalbėjimą — dalis už tai, dalis už anai. Todel čia už neteisinį rezidencijos sulaužymą nustojama ne visų beneficijos to laiko įplaukų, tik tos dalies, kuri pridera už pačią rezidenciją — visai išskiriama arba nepaliečiama brevioriaus dalies.

3) Apie rezidencijos įplaukų nustojimą kalba mūsų nagrinėjamas kan. 2381. Apie brevioriaus įplaukų nustojimą kalba visai kitas kanonas, būtent, 1475, § 2. Paskutinysis skamba štai kaip: „Si (beneficiarius) nullo legitimo detentus impedimento, obligationi recitandi horas canonicas non satisfecerit, fructus pro rata omissionis non facit suos,eosque fabricae ecclesiae aut seminario dioecesano tradat vel in pauperes eroget".

Kan. 2381 ir 1475, § 2 turi bendra tai, kad įplaukos nustojamos pačiu įvykiu ir „pro rata illegitimae respect. absentiae

[1]) S. C. C., *Toletana et aliarum*, 10 iul. 1920, ad VII, vz. Acta A. S., XII (1920) 364—365.

aut omissionis (proporcingai neteisiniam nebuvimui ar resp. neatkalbėjimui). Juodu skiriasi tuo, kad pirmasis kalba apie beneficijos ir oficijos įplaukas; gi antrasis — tik apie beneficijos įplaukas. Be to, pirmasis nustotas įplaukas liepia sugrąžinti ordinarui ir t. t.; antrasis — be tarpo bažnyčiai, vyskupijos seminarijai ar beturčiams. Nes pirmasis atvejis įprastai yra viešas, gi antrasis slaptas įvykis.

4) Nustatant beneficijos įplaukų dalį, reikia veizėt į pačios rezidencijos pareigų kiekį arba didumą, vadinasi, juo (be brevioriaus kalbėjimo) daugiau turima priedermių, juo daugiau beneficijos įplaukų priskirtina rezidencijos daliai. Tai galima net matematiškai nustatyti. Mat, brevioriaus įplaukų dalis įprasta apskaitliuoti šiaip: a) vyskupui ir klebonui ar teisėse prilygstantiems kleboną — ¼-$^1/_5$[1]), gi pasak H. Noldin'o — $^1/_{10}$[2]); b) kanauninkams ir pralotams — ⅓-¼; c) kitiems beneficiatams, jeigu jie turi kitų priedermių, pav., laikyti mišias ar pamaldas (divina officia obire), Lietuvos filialistams — ½; jeigu beneficiatas būtų paprastas (simplex), t. y. be brevioriaus, neturėtų jokių kitų priedermių, — visos beneficijos įplaukos. — Taigi kitos beneficijos įplaukos, atsieit, kur mūsų apskaitliavimu liko nuo brevioriaus įplaukų dalies, pridera rezidencijai.

Pastaba. — Pačios brevioriaus įplaukų dalies nustojama yra ne visos, tik „pro rata omissionis" (proporcingai neteisiniam neatkalbėjimui brevioriaus). Čia irgi matematiškai apskaitliuojama, būtent: a) už „matutinum" ir „laudes" — ½; b) už kitą brevioriaus pusę — taipogi ½; c) už atskirą „hora" — $^1/_{12}$[3]), ir d) jeigu praleidžiama „levis materia" (maža), tai irgi nustojama proporcingos dalies.

5) Rezidencijos įplaukos sugrąžinti yra teisingumo priedermė ir savaime didelė (sub gravi). Išimtis — „levis materia".

Pastaba. — Atlyginti ar sugrąžinti nustotoji brevioriaus įplaukų dalis taipogi yra teisingumo įsakymas,

---

[1]) A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, II² n. 800.

[2]) De praeceptis¹⁵, n. 759.

[3]) Plg. Pius V, const. „Ex proximo", 20 sept. 1571, vz. P. Gasparri, Fontes, I n. 140. — A. Vermeersch et I. Creusen, t. p.; H. Noldin, t. p.

nes neteisiniu būdu neatkalbėjusysis brevioriaus „fructos non facit suos" (kan. 1 475, § 2)[1]). Ta priedermė taipogi savaime yra didelė. Maža tebus šiais atvejais: a) jeigu įplaukos tėra „materia levis" (maža); b) jeigu neatkalbėtoji brevioriaus dalis būtų „materia levis" (maža dalelė), nors ją atatinkamoji įplaukų dalis būtų didelė, ir c) jeigu beneficija būtų labai menkutė ir todel jau savaime neužtektų atpildyti už kitas beneficijos priedermes. Paskutiniuoju atveju, gal, net jokios nėsama priedermės atlyginti.

6) Bažnytiniai turtai negali būti be savininko. Todel klausimas, kam pridera beneficijos įplaukos, nustotosios už rezidencijos nesilaikymą ar brevioriaus neatkalbėjimą. Čia pasakytina štai kas: a) Prieš atidavimą bažnyčiai, labdarybės įstaigai, resp. vyskupijos seminarijai ar beturčiams, kalbamųjų turtų savininkas yra pati Bažnyčia. b) Po atidavimo ir galutinio įvykdymo, būtent, atidavus bažnyčiai ir t. t., tampa to savastim, kam atiduota, pav., seminarijos, bažnyčios ir t. t.

7. Jau pirmaisiais ir visais viduriniais amžiais Bažnyčia griežčiausiai liepia laikytis rezidencijos. Senovės teises Tridento susirinkimas patvirtino, paplėtė ir išleido tam tikras bausmes, kas ir Kodekso I. C. substancialine prasme priimta.

239. Klebono nėjimas pareigų. — „Jeigu klebonas labai apsileistų administruodamas sakramentus, lankydamas ligonis, mokydamas vaikus ir žmones, sakydamas pamokslus sekmadieniais ir įsakytais kitais šventadieniais, saugodamas parapijos bažnyčią, Šv. Sakramentą, šv. aliejus, tai tebūna nubaustas ordinaro kan. 2 182—2 185 norma" — kan. 2 382.

Be to, „Klebonas, kurs nesurašytų ar nesaugotų parapijos knygų teisių normomis, tebūna nubaustas ordinaro pagal kaltės didumą" — kan. 2 383.

Kalbamosios knygos — metrikų, de statu animarum ir t. t.

240. Kanauninko teologo ir nuodėmklausio nėjimas savo pareigų. — „Kanauninką teologą ir nuodėmklausį, neinančiu savo pareigų, vyskupas tegul priverčia paeiliui, įspėdamas,

[1]) H. Noldin, De praeceptis[15], n. 759, sako, jog kalbamoji priedermė nėsanti teisingumo, tik baudžiamasis bažnytinis įsakymas sugrąžinti.

grasindamas atimsiąs iplaukų dalį ir atiduosiąs tiems, kurie vietoj jų eina pareigas; gi jeigu jie apsileistų per ištisus metus, įspėjęs tenubaudžia beneficijos suspensa; tebesant apsileidus per kitus šešis mėnesius, teatima pačią beneficiją" — kan. 2384.

Apie kaunauninką teologą ir nuodėmklausį veizėk kan. 398—401.

241. Vienuolių nusikaltimai. — I. Apostazija a religione. — „Vienuolis apostata a religione, neliečiant kan. 646, pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, rezervuotą augštesniam savam vyresniajam ar jeigu vienuolija būtų pasaulininkų ar neišimta (non exempta), tai vietos ordinarui, kur gyvenama; pašalinamas nuo teisinių bažnytinių veiksmų, nustoja visų savo vienuolijos privilegijų; jeigu sugrįžtų, amžinai neturi pasyvaus ir aktyvaus balso ir, be to, dar vyresnysis turi nubausti kitomis bausmėmis pagal kaltės didumą ir konstitucijų taisyklėmis" — kan. 2385.

Kas yra apostata a religione, sako kan. 644, § 1: „Apostata a religione dicitur professus a votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus qui e domo religiosa illegitime egreditur cum animo non redeundi, vel qui etsi legitime egressus, non redit eo animo ut religiosae obedientiae sese subtrahat". Atbulai, jeigu išbėgtų iš vienuolyno laikinųjų apžadų vienuolis, tai ne apostata a religione.

Tam dalykui, kad kalbamojo vienuolio išbėgimas būtų apostazija a religione, reikia taip paties įvykio — pabėgti, taip „animus non redeundi" (manyti nebesugrįžti). Paskutinysis dalykas spėjamas, „si religiosus intra mensem nec reversus fuerit nec Superiori animum redeundi manifestaverit" — kan. 644, § 2. Taipogi spėjama, kad nemanoma grįžti, jeigu kėsintasi susituokti ar pamesta tikyba ir t. t.

242. II. Išbėgimas iš vienuolijos (fuga a religione). — „Vienuolis pabėgėlis pačiu įvykiu nustoja oficijos, jeigu ją turėtų vienuolijoj, ir įkrinta į suspensą, rezervuotą augštesniam savam vyresniajam, jeigu būtų augštųjų šventimų; sugrįžęs tebūna nubaustas konstitucijomis, ir jeigu apie tai konstitucijos nieko

nekalbėtų, tai augštesnis vyresnysis tenubaudžia pagal kaltės didumą" — kan. 2386.

Kas yra vienuolis pabėgėlis, kalba kan. 644, § 3: „Fugitivus est qui, sine superiorum licentia, domum religiosam deserit cum animo ad religionem redeundi".

Pabėgėlis gali būti net laikinųjų apžadų vienuolis.

Be to, kalbamasis kanonas taikinamas yra taipogi dvasiškių draugijoms, kur nariai nedaro apžadų, tik bendrai gyvena (societatibus clericalibus sine votis, quatenus sodales vitam communem degant)[1]).

243. III. Apgaulingas išgavimas profesijos netikrumo paskelbimo. — „Vienuolis dvasiškis, kurio profesija būtų deklaruota netikra, jam pačiam apgavus, jeigu jis būtų žemųjų šventimų, tebūna pašalintas iš dvasiškių luomo; jeigu būtų augštųjų šventimų, pačiu įvykiu suspenduojamas, iki Apaštališkasis Sostas kitaip padarys" — kan. 2387.

Apgaulė (dolus) čia suprantama pačios deklaracijos, būtent, jeigu vienuolis apgaule išgavo deklaraciją, kad jo profesija esanti netikra. Atbulai, čia neįeina profesijos apgaulė, būtent, kai vienuolis, negalėdamas tikrai tapti vienuoliu, apgaule įsiskverbia į vienuoliją.

Kalbamasis kanonas taikinamas yra taipogi toms dvasiškių draugijoms, kur nariai nedaro apžadų, tik bendrai gyvena, kaip augščiau (n. 242)[2]).

244. Celibato sulaužymas. — 1. Augštųjų šventimų dvasiškiai, regularūs vienuoliai, vienuolės moniales po iškilmingųjų skaistybės apžadų, paprastųjų amžinų apžadų vienuoliai ir vienuolės ar tie, kurie su jais drįstų susituokti, nors vien civiliniu būdu, nusikalstų.

Ši moterystė gali būti tikra ar netikra. Netikra — del augštųjų šventimų, iškilmingųjų vienuolių apžadų ar ko kita, pav., gentystės, artumo, jungtuvių formos trūkumo, kaip yra

[1]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 2—3 iun. 1918, ad VI, vz. Acta A. S., X (1918) 347.

[2]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 2—3 iun. 1918, ad VI, vz. Acta A. C., X (1918) 347.

paaiškinusi S. C. S. Officii, 13 saus. 1892 m.[1]) Tikra — pav., jeigu einama moterystėn paprastųjų apžadų vienuolių.

Be to, nesvarbu, ar kalbamoji moterystė yra bažnytinė ar civilinė. Čia taipogi įeina tos jungtuvės, kurios sueinamos vien prigimties įstatymu, būtent, bet kokiu būdu pareiškiant moterystės sutikimą.

Ginčijamasi, ar nusikalstama tada, kai kalbamuoju atveju veidmainingai (simulate) susituokiama. Vieni tai neigia[2]). Tik jie priduria, jog moterystės sutikimo žodžiai visada atatinką vidujinį sutikimą. Tai esąs kan. 1 088, § 2 spėjimas. Todel išorinėj srity jie visada spėja, kad esą nusikalsta. Kiti stačiai sako, jog esą nusikalstama[3]).

Pirmosios nuomonės įrodymai yra šie: a) Kas veidmainingai pareiškiąs moterystės sutikimą, tas nesikėsinąs tuoktis. b) Tėsą baudžiami tik tie, kurie drįstą kėsintis susituokti. Gi „simulantes contrahere" tokie nėsą.

Į tos nuomonės įrodymus atsakytina štai kas: Į pirmąjį — mūsų nusikaltimui nereikia tikro moterystės sutikimo ir baudžiama už bet kokį kėsinimąsi susituokti — visai nesvarbu, kokiu būdu kėsinamasi. Į antrąjį — kan. 2 388 stačiai sako „kas drįstų tuoktis", kas kan. 2 229, § 2 tėra pateisinamasis žodelis.

Antrosios nuomonės įrodymai yra: a) Čia nereikią moterystei būti tikrai. Taigi, nors del moterystės sutikimo fikcijos moterystė būtų netikra, vis delto nusikalstama. b) Kan. 1 086, § 1 spėjimu vidujinis sutikimas visada atatinkąs žodžius ar ženklus, kuriais pareiškiamas moterystės sutikimas. Todel išorinėj srity visada esą spėtina, kad iš tikrųjų nusikalsta. c) Baudžiama esą net už civilines jungtuves, kurios tikriausiai esančios netikros. d) „Tokiame nusikaltime, kurs savo prigimtimi reikalauja dalyvio, abi šalys yra tokiu pat būdu kaltos, nebent jeigu iš aplinkybių kas kita būtų matyti" — kan. 2 209, § 2. Čia kaip tik nieko kita nėsą matyti. e) Kitaip lengva

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, IV n. 1147.

[2]) Pav.: F. M. Cappello, De censuris², n. 355; I. Sole, De delictis et poenis, n. 448; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 592; G. Cocchi, Commentarium, V n. 265.

[3]) Pav., Pr. Cerato, Censurae vigentes², n. 64.

būtų išvengti bausmių už kalbamąjį nusikaltimą, kas prieštarautų kan. 2388 prasmei ir tikslui.

Kadangi antrosios nuomonės įrodymai yra tikri, tai ta nuomonė, mano išmanymu, yra tiesa.

2. Kalbamuoju nusikaltimu nusikalstama tada, kai sueinama į moterystę.

Nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „dristų" (praesumentes), kurs pridera visam kan. 2388, būtent, §§ 1—2.

3. Bausmės: Kan. 2388 sako: „§ 1. Augštųjų šventimų dvasiškiai, regularūs vienuoliai ar vienuolės moniales po iškilmingųjų skaistybės apžadų ar tie, kurie su augščiau kalbėtaisiais asmenimis dristų susituokti, nors vien civiliniu būdu, pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui; be to, dvasiškiai, jeigu įspėti ordinaro paskirtu metu pagal aplinkybių įvairumą neatvirstų (non resipuerint), tebūna degraduoti, neliečiant kan. 188, n. 5 įsakymo.

§ 2. Jeigu jie būtų padarę paprastuosius apžadus ordinuose ar vienuolių kongregacijose, tai visi, kaip augščiau, pačiu įvykiu užsitraukia ekskomuniką, rezervuotą ordinarui".

Cituotas kan. 188, n. 5 sako, jog pačiu įvykiu nustojama bet kokių oficijų ir tam dalykui nereikią jokios deklaracijos.

4. Seniausios bažnytinės teisės susituokiančius augštųjų šventimų dvasiškius deponuodavo, gi vienuolius (monachos) ir „virgines" (mergaites) bausdavo viešomis apgailomis ir užsispyrusius ekskomunikuodavo[1]). Klemensas V išleido įvykio ekskomuniką[2]), ką Tridento susirinkimas paplėtę net dalyviams. Pijaus IX konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., § III, n. 1, baudžia įvykio ekskomunika, rezervuota vyskupui, šiuos asmens: „Clericos in sacris constitutos vel regulares aut moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes, nec non omnes cum aliqua

[1]) Plg., conc. Neocaes. (314—325), c. 1, vz. C. I. Hefele, Concilliengeschichte, I² 244; conc. Ancyr. (314), c. 10 et 19, vz. C. I. Hefele, t. p., 230 ir 238.

[2]) C. un., *de consanguinitate et affinitate*, IV, in Clem.

ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes"[1]).

Taigi paprastųjų apžadų vienuolių moterystės nusikaltimas ir už jį bausmės yra nauja.

245. Nusikaltimas bendram vienuolių gyvenimui. — „Vienuoliai, kurie labai įžeidžia bendro gyvenimo įstatymą, kur įsako konstitucijos, tebūna rimtai įspėti ir nepasitaisę tebūna nubausti, net atimant aktyvų ir pasyvų balsą ir, jeigu jie būtų vyresnieji, net oficiją" — kan. 2389.

Bendras vienuolių gyvenimas (communis vita) vadinasi tai, kad vienuoliai iš bendrų turtų gauna maistą, apdarą ir visa tai, ko reikia gyventi, ir negali turėti savo pinigų, net priklausomai vyresniojo, gi ką uždirba, tai turi atiduoti vienuolynui. Tą dalyką smulkiau nustato vienuolių konstitucijos.

Kalbamasis kanonas taikinamas yra taipogi toms dvasiškių draugijoms, kur nariai nedaro apžadų, tik bendrai gyvena, kaip augščiau (n. 242)[2]).

---

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

[2]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 2—3 iun. 1918, ad VI, vz. Acta A. S., X (1918) 347.

XVIII SKYRIUS.

Nusikaltimai, suteikiant, gaunant ar nustojant bažnytinių dignitačių, oficijų ir beneficijų (de delictis in collatione, susceptione et dimissione dignitatum, officiorum et beneficiorum ecclesiasticorum)

(kan. 2390—2403).

246. Medžiaga. — 1. Nusikaltimai bažnytinių rinkimų laisvei, 2. Nusikaltimai, renkant beneficiatus ir t. t., 3. Bažnytinių oficijų, beneficijų simonija ir t. t., 4. Oficijos suteikimas be teisinio patvirtinimo ir t. t., 5. Neteisinis paėmimas oficijos, beneficijos ir t. t., 6. Sutikimas su paskyrimu į nevakuojančią beneficiją ir t. t., 7. Neteisinis valdymas dviejų nesutaikomų oficijų ar beneficijų, 8. Kardinolų atsisakymas prisiekti, 9. Paskirto vyskupo nesišventinimas, 10. Neleistinas dvasiškių metimas savo pareigų, 11. Oficijos rezignavimas pasauliniukui ir t. t., 12. Neleistinas valdymas bažnytinės oficijos ir t. t., 13. Abato ar praloto nullius nesirūpinimas gauti palaiminimo ir 14. Dvasiškių atsisakymas prisiekti.

247. Nusikaltimai bažnytinių rinkimų laisvei. — 1. „Kas bet kokiu būdu pats ar per kitą kliudytų bažnytinių rinkimų laisvę ar bet kaip darytų bloga (quoquo modo gravantes) rinkėjams ar po rinkimų išrinktajam, tebūna nubaustas pagal kaltę" — kan. 2390, § 1.

Kalbamieji rinkimai suprantami bet kokie bažnytiniai. Todel į juos įeina taipogi vienuolių rinkimai. Išskiriami tik papos rinkimai, nes jiems yra konst. „Vacante Sede Apostolica".

Kalbamuoju nusikaltimu gali nusikalsti taip pasaulininkai, taip dvasiškiai; nes ką tik cituotasis kanonas kalba be restrikcijos.

Kliudyti bažnytiniai rinkimai reiškia daryti tai, kad jų nebūtų, ar versti, kad jie būtų, versti kas išrinkti ar neišrinkti ir t. t.

Kliudyti ar minėtasis bloga daryti galima bet kokiu būdu, būtent, fiziškai ar morališkai verčiant, apgaule, vyliais, prašant, pažadant ir t. t.

Už kalbamąjį nusikaltimą iki konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., bausmė buvo įvykio ekskomunika.

2. „Jeigu į dvasiškių ar vienuolių kolegijos rinkimus neteisiniu būdu drįstų įsikišti pasaulininkai ar pasaulinė valdžia prieš kanoniską laisvę, tai rinkėjai, kurie solicitavo ar laisvai leido įsikišti, pačiu įvykiu nustoja tą kartą teisės rinkti; gi kas žinodamas sutiko su tokiu savęs išrinkimu, pačiu įvykiu pasidaro negalingas įgyti tų pat oficijų ar beneficijų" — kan. 2390, § 2.

Pasaulininkai ir pasaulinė valdžia tenusikalsta, neteisiniu būdu įsikišdama į kalbamuosius rinkimus. Atbulai, jie nenusikalsta, jeigu tai daro teisiniu būdu, pav., privilegija. Be to, bet kokiu būdu įsikišus į kalbamuosius rinkimus, patys rinkimai yra jokie (kan. 166).

Rinkėjai solicitantai nusikalsta net prieš rinkimus, atsieit, jau tada, kai solicituoja.

Leidėjai įsikišti tenusikalsta „effectu secuto".

Minimoji oficija suprantama suglaustąja prasme (plg. kan. 145, § 2).

Pateisinamuosius žodelius turi šie nusikaltimai: pasaulininkų ar pasaulinės valdžios įsikišimas — „drįstų (praesumpserint), rinkėjų leidimas — „laisvai" (sponte) ir sutikimas su išrinkimu — „žinodamas" (scienter).

Bausmės yra maždaug tokios pat, kaip ir seniau, būtent, c. 43, X, *de electione et electi potestate*, I, 6. Tik jos suminkštytos ir paplėstos solicituotojams.

248. Nusikaltimai, renkant beneficiatus ir t. t. — 1. „Kolegija, kuri žinodama išrinktų nevertą (indignum), pačiu įvykiu nustoja tą kartą teisės iš naujo rinkti" — kan. 2 391, § 1.

Vertas (dignus) moraline prasme vadinasi tas, kas yra dorovingas; gi kanoniškai suprantamas tas, kas turi visus visuotinių ir dalinių teisių su fundacijos įstatymu įimtinai savumus[1]). Kitaip sakant, vertas yra tas pat, kas ir „idoneus".

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „žinodama" (scienter).

2. „Gi atskiri rinkėjai, kurie žinodami nesilaikytų substancialinės rinkimų formos, gali būti ordinaro nubausti pagal kaltės didumą" — kan. 2 391, § 2.

Rinkimų forma vadinasi substancialinė, kur tikrumui reikia laikytis, pav., pakviesti bent ⅓ rinkėjų (plg. kan. 162, § 3), neleisti rinkti pašaliniams asmenims (plg. kan. 165) ir t. t.

Kalbamasis nusikaltimas taipogi turi pateisinamąjį žodelį „žinodami" (scienter).

3. „Dvasiškiai ar pasauliniukai, kurie žinodami prezentuotų ar nuominuotų nevertą, pačiu įvykiu tą kartą nustoja teisės prezentuoti ar nuominuoti" — kan. 2 391, § 3.

Nevertas čia suprantamas taip pat, kaip augščiau (sub 1).

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „žinodami" (scienter).

Dekretalių teisėmis rinkėjai, kurie išrinkdavo nevertą ar nesilaikydavo rinkimų formos, nustodavo aktyvaus ir pasyvaus balso ir dar būdavo baudžiami kitomis bausmėmis. Tokios pat teisės buvo postulantams.

249. Bažnytinių oficijų, beneficijų simonija ir t. t. — 1. Kan. 2 392 sako: „Kas padarytų simonijos nusikaltimą bet kokiose bažnytinėse oficijose, beneficijose ar dignitatėse, tas, neliečiant kan. 729 įsakymo:

---

[1]) Ph. Maroto, Institutiones iuris canonici, I n. 661; I. Sole, De delictis et poenis, n. 454. — A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III[2] n. 596, „indignus" skiria nuo „non idoneus". Tai jis daro ne labai tiksliai.

1°. Pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui;

2°. Pačiu įvykiu amžinai nustoja teisės rinkti, prezentuoti ar nominuoti, jeigu tokią teisę turėtų;

3°. Jeigu būtų dvasiškiai, tai, be to, dar tebūna suspenduoti".

Simonija čia suprastina taip Dievo, taip bažnytinių teisių. Nes jiedvi abi Kodekso I. C. vadinami simonija (kan. 727), abiejų veiksmai laikomi jokiais (kan. 729), kan. 2 392 kalba be restrikcijos ir stačiai cituoja kan. 729 ir t. t. Tai prieštarauja senovės kanonistams, kurie sakydavo, jog čia tenusikalstama tik už Dievo teisių simoniją. Po senovei tebekalba kai kurie šiandienykščiai kanonistai[1]). Tik neturi įrodymų.

Be to, kai kurie kanonistai sako, jog kalbamosios oficijos esančios suprastinos suglaustąja prasme[2]). Tai ne tiesa — jos suprastinos plačiąja prasme. Tai rodo kan. 2 392 žodžiai „in quibuslibet officiis" (bet kokiose oficijose).

Galop, kan. 729 oficijos, beneficijos ar dignitatės paskyrimas yra joks, jos reikia mesti ir negalima imti jų įplaukų ir t. t.

2. Prieš konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., už kalbamuosius nusikaltimus bausmės buvo maždaug tokios pat, kaip ir dabar. Ką tik minėtąja konstitucija pačiu įvykiu bausmės tebūvo užsitraukiamos už realinę ir konfidencialinę beneficijų simoniją[3]).

250. Oficijos suteikimas be teisinio patvirtinimo ir t. t. — „Visi tie, kurie teisiniu būdu naudojasi rinkimų, prezentacijos ar nominacijos teise, jeigu, nepaisydami to vyresniojo (neglecta auctoritate), kurio yra dalykas patvirtinti ar duot institucija, drįstų suteikti bažnytinę oficiją, beneficiją ar dignitatę, pačiu įvykiu nustoja tą kartą savo teisės" — kan. 2 393. Nes bažnytinėms oficijoms ir beneficijoms reikia kanoniškos provizijos.

---

[1]) Pav., Pr. Cerato, Censurae vigentes[2], n. 87.

[2]) Pav.: I. Chelodi, Ius poenale, n. 104; G. Cocchi, Commentarium, V n. 274.

[3]) § II, nn. 8—9, vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „drįstų" (praesumpserit).

251. Neteisinis paėmimas oficijos, beneficijos ir t. t. — 1. Nusikalstų:

1) Kas neišrinktas, neprezentuotas ar nenominuotas pats paimtų bažnytinę oficiją, beneficiją ar dignitatę.

2) Kas išrinktas, prezentuotas ar nominuotas, negavęs patvirtinimo ar kanoniškos institucijos rašto, paimtų ar kištųsi į bažnytinės oficijos, beneficijos ar dignitatės administravimą ar valdymą.

3) Kas išrinktas, prezentuotas ar nominuotas paimtų ar kištųsi į bažnytinės oficijos, beneficijos ar dignitatės administraciją ar valdymą, pirma neparodęs savo patvirtinimo ar institucijos rašto tiems, kuriems teisėmis reikia parodyti. Paskutinysis dalykas reikalaujamas konsistorialinėse oficijose ir beneficijose. Pav., rezidencialinis vyskupas paima savo vyskupiją, parodydamas savo paskyrimo raštą kapitulai prie jos sekretoriaus ar kūrijos raštinės vedėjo, kurs tai pažymi aktuose (kan. 334, § 3).

4) Kas, turėdamas teisę priimti išrinktą, prezentuotą ar nominuotą, tai padarytų, dar neparodžius paskyrimo rašto, kaip augščiau (sub 3). Tai katedros kapitulų, konventų ir t. t. nusikaltimas. Atbulai, čia nenusikalsta tas, kas klauso tokių asmenų, perduoda administravimą, atsiskaito iš administravimo ir t. t.

2. Tais nusikaltimais, apie kuriuos kalbėjom sub 1, 1—4, nusikalsta net vyskupai. Tai rodo istorija, kan. 2394 šaltiniai ir tai, kad, nėsant ko kita pažymėtai pasakyta, vyskupai tėra laisvi nuo įvykio suspensos ir interdikto. Gi čia kitokių esama bausmių.

3. Bausmės: Kan. 2394 sako: „Kas pats paimtų bažnytinę oficiją, beneficiją ar dignitatę, ar į jas išrinktas, prezentuotas ar nominuotas paimtų ar kištųsi į jų valdymą ar administravimą, negavęs reikiamo patvirtinimo ar institucijos rašto, ar prieš parodydamas tą raštą tiems, kuriems teisėmis reikia, tas:

1°. Pačiomis teisėmis tebūna negalingas jų gauti ir, be to, tebūna ordinaro nubaustas pagal kaltės didumą;

2°. Tebūna, pirma įspėjus, priverstas tuoj mesti beneficiją, oficiją ar dignitatę, atsisakyti nuo jų valdymo ar administravimo, suspenduojant, atimant pirmiau gautą beneficiją, oficiją ar dignitatę, ir reikale net depozicija;

3°. Gi kapitulos, konventai ir visi kiti, kurių yra dalykas priimti ir kurie taip išrinktus, prezentuotus ar nominuotus būtų priėmę prieš rašto parodymą, pačiu įvykiu tebūna suspenduoti nuo teisės rinkti, nominuoti ar prezentuoti, iki Apaštališkasis Sostas norės".

4. Jau c. 4, 15, 21, X, *de iure patronatus*, III, 38, draudžia paimti bažnytines oficijas ar beneficijas pačiam ar įsakant, leidžiant ir t. t. vieniems pasauliniinkams. Pijus IX, konst. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869 m., § V, n. 1, sako: „Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum Beneficiorum perceptione ad beneplacitum S. Sedis Capitula et Conventus Ecclesiarum et Monasteriorum, aliique omnes, qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosque Praelatos de praedictis Ecclesiis seu Monasteriis apud eamdem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint Litteras Apostolicas de sua promotione"[1]). Be to, tas pat papa, konst. „Romanus Pontifex", 28 rugp. 1873 m., už neteisinį paėmimą ar priėmimą bažnytinės oficijos ar beneficijos baudžia specialiniu būdu rezervuota ekskomunika ir atima beneficiją ir kitas bažnytines įplaukas, gi vyskupus — pačiu įvykiu suspensa a pontificalibus ir interdiktu ab ingressu ecclesiae, kas buvo taipogi specialiniu būdu rezervuota papai[2]).

252. Sutikimas su paskyrimu į nevakuojančią beneficiją ir t. t. — 1. „Kas žinodamas sutiktų su paskyrimu į de iure nevakuojančią oficiją, beneficiją ar dignitatę ir sutiktų ją paimti (patiatur sese in eius possessionem immitti), pačiu įvykiu tebūna negalingas paskum jų gauti ir tebūna nubaustas kitomis bausmėmis pagal kaltės didumą" — kan. 2395.

[1]) Vz. P. Gasparri, Fontes, III n. 552.
[2]) Vz. P. Gasparri, t. p., 565.

Čia pirmasis „ir" imtinas coniunctive. Vadinasi, nusikalsta tik tas, kas sutinka su kalbamuoju paskyrimu ir paima oficiją ir t. t. Atbulai, vienu bet katruo kalbamųjų veiksmų skyrium nenusikalstama.

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „žinodamas" (scienter).

2. Iki šiolei turėjo galią dekretalių teisės, kur už kalbamąjį nusikaltimą, be negalingumo (praeter inhabilitatem), buvo baudžiama išsprendžiamąja ekskomunika[1]).

253. Neteisinis valdymas dviejų nesutaikomų oficijų ar beneficijų. — „Dvasiškis, kurs, paėmęs oficiją ar beneficiją (assecutus pacificam possessionem), nesutaikomą su pirmesne (cum priore incompatibilis), dristų taipogi valdyti (retinere) prieš kan. 156 ir 1 439 įsakymą, pačiu įvykiu tenustoja abiejų" — kan. *2* 396.

Įspėti nereikia, nes mūsų kanonas kalba be restrikcijos[2]).

Kalbamasis nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „dristų" (praesumpserit).

Tokios pat bausmės buvo ir senovės teisėse[3]).

254. Kardinolų atsisakymas prisiekti. — „Jeigu paskirtas kardinolas atsisakytų prisiekti prieš kan. 234 įsakymą, tai pačiomis teisėmis nustoja kardinolystės" — kan. *2* 397.

255. Paskirto vyskupo nesišventinimas. — „Jeigu paskirtas vyskupas per tris mėnesius nepasistengtų (neglexerit) įsišventinti prieš kan. 333 įsakymą, tai negauna įplaukų (fructus non facit suos), kas atiduotina katedros bažnyčios fabrikai, ir jeigu paskum per tiek pat mėnesių taip pat nepasistengtų, tai pačiomis teisėmis nustoja vyskupystės" — kan. *2* 398.

256. Neleistinas dvasiškių metimas savo pareigų. — „Augštųjų šventimų dvasiškiai, kurie dristų mesti savo ordinaro paskirtas pareigas be to paties ordinaro leidimo, te-

[1]) C. 1, 7, X, *de concessione praebendae et ecclesiae non vacantis*, III, 8.

[2]) Priešingai kalba I. C h e l o d i, Ius poenale, n. 106. Tik jis kalba be įrodymų.

[3]) C. 28, X, *de praebendis et dignitatibus*, III, 5; conc. Trident., *de ref.*, c. 5.

būna suspenduoti a divinis laikui, ordinaro paskirtam pagal įvairius atvejus" — kan. 2 399.

Nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „drįstų" (praesumentes).

257. Oficijos rezignavimas pasaulininkui ir t. t. — „Dvasiškis, kuris drįstų rezignuoti pasaulininkui bažnytinę oficiją, beneficiją ar dignitatę, pačiu įvykiu įkrinta į suspensą a divinis" — kan. 2 400. Nes į bažnytines oficijas, beneficijas ir dignitates skiria bažnytinė valdžia. Todėl jos taipogi yra dalykas priimti jų atsisakymą.

Nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „drįstų" (praesumpserit).

258. Neleistinas valdymas bažnytinės oficijos ir t. t. — „Jeigu kas, nepaisydamas teisinio atėmimo ar pašalinimo, tebevaldytų oficiją, beneficiją ar dignitatę ar jų nemestų, neteisiniu būdu vilkintų kalbamąjį dalyką, tai, pirma įspėtas, tebūna priverstas jas mesti suspensa a divinis ir kitomis bausmėmis, neišskiriant reikale depozicijos" — kan. 2 401.

259. Abato ar praloto nullius nesirūpinimas gauti palaiminimo. — „Abatas ar pralotas nullius, kurs prieš kan. 322, § 2 įsakymą, nebūtų palaimintas (benedictionem non receperit), pačiu įvykiu suspenduojamas a iurisdictione" — kan. 2 402.

260. Dvasiškių atsisakymas prisiekti. — „Kas prieš kan. 1 406 įsakymą be teisingos kliūties nesirūpintų prisiekti, tebūna įspėtas, paskiriant taipogi tam tikrą terminą; jam praslinkus, užsispyrėlis tebūna nubaustas net, atimant oficiją, beneficiją, dignitatę ar pareigas, ir tuo metu negauna beneficijos, oficijos, dignitatės ar pareigų įplaukų" — kan. 2 403.

Cituotas kan. 1 406 įvardijamos dvasiškių pareigos, kur reikia prisiekti tam tikra formula, pav., kardinolai, rezidenciališkieji vyskupai, pralotai ir kanauninkai, klebonai, nuodėmklausiai, pamokslininkai ir t. t.

XIX SKYRIUS.

Bažnytinės valdžios savivaliavimas (de abusu potestatis vel officii ecclesiastici)

(kan. 2404—2414).

261. Medžiaga. — 1. Bažnytinės valdžios savivaliavimas, 2. Vyskupijos kūrijos nusikaltimai „sede vacante", 3. Bažnytinių kūrijų nusikaltimai, 4. Papirkimas bažnytinės kūrijos narių, 5. Nesilaikymas taksų, 6. Neteisinis davimas „litterae dimissoriae", 7. Neleistinas priėmimas į vienuoliją, 8. Neteisinis palietimas vienuolių dalies ir kai kurie nepranešimai, 9. Kliudymas kanoniškai vizituoti vienuolynas ir 10. Kliudymas vienuolių moteriškių laisvai eiti išpažinties.

262. Bažnytinės valdžios savivaliavimas. — „Už bažnytinės valdžios savivaliavimą tebūna nubausta išmintinga vyresniojo nuožiūra pagal kaltės didumą, neliečiant įsakymo tų kanonų, kurie paskiria pažymėtą bausmę už kai kuriuos savivaliavimus" — kan. *2* 404.

Valdžios savivaliavimas (abusus postestatis) būna tada, kai valdžia vartojama ne tam, kuriam dalykui turima, labiausiai kai tai daroma savo naudai ir skriaudžiant ar apsunkinant kitus ir t. t. Taipogi ji bus tada, kai peržengiamos teisingumo ribos.

Tam tikros bausmės už savivaliavimą — kan. *2* 405—*2* 414 ir k.

263. Vyskupijos kūrijos nusikaltimai „sede vacante". — 1. Nusikalsta „Kapitularinis vikaras ir visi kiti, taip priderą prie kapitulos, taip pašaliniai asmens, kurie patys ar per kitą paimtų (subtraxerint), sunaikintų, paslėptų ar substancialiniu

būdu pakeistų (substancialiter immutaverint) bet kokį dokumentą, prideranti vyskupijos kūrijai ...“ — kan. 2405.

Kalbamojo įstatymo pamatas yra tai, kad norimi apsaugoti vyskupijos kūrijos dokumentai nenormaliniu metu, būtent, „sede vacante“.

2. Čia pasakytina štai kas:

a) Nusikalstama tik tada, kai vakuoja vyskupo sostas, apie ką kalba kan. 427—430. Tai rodo: Viena, kan. 2405 minimas kapitularinis vikaras. Jis kaip tik teskiriamas „sede vacante“. Antra, kan. 2405 žodis „poterunt“ (galės) yra būsimojo laiko. Tai rodo, kad nusikaltėlis tuoj negali būti galutinai nubaustas, tik lauktina naujo ordinaro, kuriam teks vyskupo sostas — kai nebevakuos ar nebebus sukliudytas (nebebus sedes impedita). Trečia, jeigu kalbamasis nusikaltimas turėtų galią taip „sede vacante“, taip „sede plena“, tai nebereikėtų kan. 2406 ir t. t. Todėl niekų būdu negalima sutikti su tais kanonistais, kurie čia ima taipogi „sedem plenam“. Tik jų labai maža[1]).

b) Nusikalsti gali bet kas, k. a. kapitularinis vikaras, kapitulos nariai ir kiti, net pašaliniai asmens, taip dvasiškiai, taip pasauliniukai ir t. t.

c) Nusikalstama vienu šių veiksmų: kas paimtų, sunaikintų, paslėptų ar substancialiniu būdu pakeistų.

P a i m t ų — paimtų iš savo vietos ir nuneštų į kitą vietą, kur išneštų iš kūrijos ir t. t.

S u n a i k i n t ų — suplėšytų (sudraskytų), sudegintų, suteptų ir t. t. Tai padarytų taip, jog nebebūtų galima išskaityt ir t. t.

P a s l ė p t ų — padėtų tokioj vietoj, kur negalima ar sunku rasti.

S u b s t a n c i a l i n i u b ū d u p a k e i s t ų — sugadintų substancialine prasme. Atbulai, nesubstancialinis pakeitimas nėra nusikaltimas. Tas pat pasakytina apie materialinį pakeitimą, t. y. kai dokumentas autentiškai perrašomas ir paliekamas vietoj pirmesnio ekzemplioriaus.

[1]) Pav., G. C o c c h i, Commentarium, V n. 290.

d) Dokumentas turi priderėti vyskupijos kūrijai, būtent, vyskupijos įstaigoms, pav., raštinei, tribunolui, archyvui ir t. t. Tai visuomeniniai ir privatiniai raštai, kurie pridera prie vyskupijos reikalų. Nesvarbu, ar jie yra dvasiniai ar pasauliniai, teismo ar administratyviniai ir t. t., pav., paskyrimai, išsprendimai, dispensos, skundai, pranešimai ir t. t.

Jeigu kas pirma viena padarytų, pav., paslėptų, paskum kita, pav., sunaikintų, tai padarytų du nusikaltimu ir t. t.

Kai kurie kanonistai sako, jog iš kalbamojo dalyko turinti kilti tam tikra skriauda[1]). Tai, mano išmanymu, ne tiesa. Nes kan. 2405 kalba be restrikcijos ir kitaip dokumentų duplikatų paėmimas ir t. t. nebūtų nusikaltimas, kas tvirtinti būtų per drąsu.

3. Bausmės: „Kapitularinis vikaras ir visi, taip priderą prie kapitulos, taip pašaliniai asmens, kurie patys ar per kitą paimtų, sunaikintų, paslėptų ar substancialiniu būdu pakeistų kokį dokumentą, prideranti vyskupijos kūrijai, pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui, ir ordinaras galės nubausti, net atimdamas oficiją ar beneficiją" — kan. 2405.

Kalbamoji visuotinių teisių įvykio ekskomunika — nauja bausmė.

4. Diecezinis Žemaičių V sinodas (1752), ses. III, c. XIV, n. I, sako: „Si quis quacunque de causa etiam sine temeritatis nota in Nostra Cancellaria, Archivo Episcopali, Cathedrali vel Dioecesano scripturas quascunque repositas subtraxit et abstulit aut in posterum subtrahere vel quocunque modo retinere praesumpserit, licet absque dolo, sed quidem legitime ad se pervenerint, nisi infra terminum unius mensis, quem hic vim trinae monitionis canonicae habere decernimus, re ipsa restituent, excommunicationem ipso facto incurrat: scientes vero subrac-

[1]) Pav.: F. M Cappello, De censuris², n. 366, reikalauja didelės skriaudos; I. Chelodi, Ius poenale, n. 109, sako, jog reikią bet kokios skriaudos; A. Vermeersch et I. Creusen, Epitome, III² n. 611, ir G. Cocchi, Commentarium, V n. 290, išskiria slaptus dokumentus.

tiones huiusmodi, nisi infra eundem terminum revelaverint, eadem censura sese noverint irretitos".

264. Bažnytinių kūrijų nusikaltimai. — Kan. 2406 sako: „§ 1. Tas, kieno tik yra dalykas padaryti, rašyti ar saugoti bažnytinių kūrijų aktai, dokumentai ar knygos ar parapijos knygos, jeigu tai drįstų sufalsifikuoti, substancialiniu būdu pakeisti (adulterare), sunaikinti ar paslėpti, tebūna iš jo atimta oficija ir tebūna ordinaro nubaustas kitomis didelėmis bausmėmis pagal kaltės didumą.

§ 2. Gi tas, kas tuos aktus, dokumentus ar knygas, teisiniu būdu prašomas, tyčia (dolose) atsisakytų nukopijuoti (exscribere), išsiųsti (transmittere) ar išduoti (exhibere), bet kokiu būdu nusikalstų savo pareigoms (quovis modo officium suum prodiderit), gali būti nubaustas ordinaro nuožiūra pagal atvejo didumą, atimant oficiją, ar jos suspensa ir pinigų bauda".

Bažnytinės kūrijos čia suprastinos taip Apaštališkojo Sosto, taip vyskupijų, taip išimtųjų vienuolių kunigų.

Asmens, kurie čia nusikalsta, yra, pav., ordinarai (kan. 375), raštinės vedėjai (kan. 377), notarai (374), aktuarai (kan. 1645), klebonai (kan. 470), bažnytinių turtų administratoriai (kan. 1522) ir t. t.

Kalbamieji nusikaltimai turi pateisinamuosius žodelius „drįstų" (praesumpserit — kan. 2406, § 1) ir „tyčia" (dolose — kan. 2406, § 2).

265. Papirkimas bažnytinės kūrijos narių. — „Kas bet kurį bažnytinės kūrijos narį (officiales) ar administratorių, teisėjus, advokatus ar prokuratorius kėsintųsi dovanomis ar pažadėjimais (donis aut pollicitationibus) įvesti į tai, kad jie pozityviai ar negatyviai sulaužytų savo pareigas (ad actionem vel omissionem officio suo contrariam inducere tentaverit), tas tebūna nubaustas tam tikromis bausmėmis ir priverstas atlyginti skriaudas, jeigu tokių būtų" — kan. 2407.

Kalbamųjų pareigų sulaužymo pavyzdžiai: sulaužymas paslapties, neteisingas išsprendimas, pakeitimas dokumentų ir t. t. Tai pozityvus sulaužymas. Negatyvaus sulaužymo pavyzdžiai: išsprendimo nevykdymas, ieškinio nekėlimas ex officio ir t. t.

Nusikalstama vien kėsinantis — ar pasiekta tikslas ar ne, nesvarbu.

Pagaliau, nusikalsta ir patys teisėjai, tribunolo nariai, prokuratoriai ir advokatai, kurie papirkti ar del kitos kokios priežasties labai apsilenktų su savo pareigomis, ir baudžiami kitais kanonais, būtent, 1 625 ir 1 666 ir t. t. — pašalinami nuo pareigų, turi atlyginti skriaudas, baudžiami pinigų bauda ir t. t.

266. Taksų nesilaikymas. — „Kas užkeltų įprastas ir teisiniu būdu patvirtintas taksas kan. 1 507 ar reikalautų daugiau už jas, tebūna nubaustas didele pinigų bauda ir atkritėliai tebūna suspenduoti nuo oficijos ar nuo jos pašalinti pagal kaltės didumą, nekalbant apie priedermę sugrąžinti tai, kas neteisiniu būdu užkelta" — kan. 2 408.

Bažnytinės taksos yra keturių rūšių, būtent: a) Šiaipjau jurisdikcijos veiksmų, Apaštališkojo Sosto reskriptų įvykdymo, sakramentų ir sakramentalijų. Jos paskirti visai bažnytinei provincijai yra provincialinio susirinkimo ar provincijos vyskupų saneigos dalykas. Patvirtinamos Apaštališkojo Sosto (kan. 1 507). Nuo moterystės įstatymų dispensuotina veltui. Išskiriamas mažutis mokesnis raštinės išlaidų titulu ir tam tikrai leidus Šv. Sostui. Jeigu didesnis mokesnis reikalaute būtų išreikalautas, tai reikia sugrąžinti — kan. 1 056. b) Laidotuvių. Šios taksos paskirti yra vietos ordinaro dalykas, atsiklausus katedros kapitulą ir, jeigu laikytų atatinkama, dekanų ir vyskupo rezidencijos klebonų, atsižiūrint į teisinius įpročius ir asmenų ir vietos aplinkybes (kan. 1 234). c) Teismo. Jos paskirti yra provincialinio susirinkimo ar vyskupų saneigos dalykas (kan. 1 909). d) Mišių stipendijos. Jas paskiria vietos ordinaras, jeigu galima, diecezinia me sinode[1]). Jeigu nebūtų tokio dekreto, tai laikytinasi vyskupijos įpročio (kan. 831).

267. Neteisinis davimas „litterae dimissoriae". — 1. „Jeigu kapitularinis vikaras duotų litteras dimissorias švęsti prieš kan. 958, § 1, n. 3, tai pačiu įvykiu įkrinta į suspensą a divinis" — kan. 2 409.

[1]) Dr. P. Malakauskis, Diecezinis sinodas, Kaunas 1926, 7.

Kan. 958, § 1, n. 3 sako, jog kapitularinis vikaras tegalįs duoti litteras dimissorias švęsti tik, sutinkant kapitulai ir po metų nuo sosto užvakavimo; gi ankščiau tegali tam tikrame reikale.

Jau Tridento susirinkimas buvo apribavęs kalbamąją kapitulos ir kapitularinio vikaro galią, kur nusikaltėlius bausdavo interdiktu[1]).

2. „Vienuolių vyresnieji, kurie prieš kan. 965 ir 967 savo valdinius drįstų siųsti švęsti pas svetimą vyskupą, pačiu įvykiu suspenduojami a missae celebratione" — kan. 2410.

Kalbamasis kanonas taikinamas taipogi toms dvasiškių draugijoms, kur nariai nedaro apžadų, tik bendrai gyvena, jeigu turi privilegiją duoti „litteras dimissorias" savo valdiniams švęsti (quatenus societas privilegio gaudeat dimissorias concedendi ad Ordines suis subditis)[2]).

Nusikaltimas turi pateisinamąjį žodelį „drįstų".

Reguliarūs vienuolių vyresnieji Benedikto XIV konst. „Impositi Nobis", 27 vas. 1747 m., buvo baudžiami, atimant oficiją ir aktyvų ir pasyvų balsą[3]).

268. Neleistinas priėmimas į vienuoliją. — „Vienuolių vyresnieji, kurie priimtų nevertą (non idoneum) kandidatą į noviciatą prieš kan. 542 ar be litterae testimoniales prieš kan. 544 ar padaryti profesiją prieš kan. 571, § 2, tebūna nubausti pagal kaltės didumą, neišskiriant oficijos atėmimo" — kan. 2411.

Pirmoji kalbamojo kanono dalis taikinama taipogi toms dvasiškių draugijoms, kur nariai nedaro apžadų, tik bendrai gyvena. Kitais to kanono atvejais taikinamos jų konstitucijos[4]).

269. Neteisinis palietimas vienuolių dalies ir kai kurie nepranešimai. — Kan. 2412 sako: „Vienuolių moteriškių, net iš-

[1]) Sess. VII, *de ref.*, c. 10.

[2]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 2—3 iun. 1918, ad VI, vz. Acta A. S., X (1918) 347.

[3]) Vz. P. Gasparri, II n. 376.

[4]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 2—3 iun. 1918, ad VI, vz. Acta A. S., X (1918) 347.

imtųjų, antistitos pagal kaltės didumą, neišskiriant reikale oficijos atėmimo, tebūna nubaustos vietos ordinaro.

1°. Jeigu iš mergaičių paimtą dalį drįstų bet kokiu būdu išleisti prieš kan. 549, neliečiant priedermės, apie kurią kalba kan. 551;

2°. Jeigu prieš kan. 552 įsakymą nepraneštų vietos ordinarui, kas bus priimta į noviciatą ar leista profesijos".

270. Kliudymas kanoniškai vizituoti vienuolynas. — Kan. 2413 sako: „§ 1. Antistita, kuri, užsakius vizitaciją, perkeltų vienuolę į kitą namą be vizitatoriaus sutikimo, taipogi bet kurios vienuolės, taip antistitos, taip valdinės, kurios pačios ar per kitą, stačiai ar nestačiai padarytų, kad vizitatoriaus klausiamos vienuolės tylėtų ar bet kokiu būdu disimiliuotų tiesą ar neatvirai išdėstytų, ar jas del vizitatoriui duotų atsakų skriaustų (molestiam attulerint) bet kokiu pretekstu, tebūna vizitatoriaus paskelbtos negalingomis gauti pareigų, kur esama valdžios ant kitų, ir iš antistitų tebūna atimtos einamosios pareigos.

§ 2. Kas įsakyta augščiau § 1, tebūna taipogi taikinama vienuoliams".

Pagaliau, kalbamasis kanonas taikinamas yra taipogi toms dvasiškių draugijoms, kur nariai nedaro apžadų, tik bendrai gyvena, kaip augščiau (n. 242)[1]).

271. Kliudymas vienuolių moteriškių laisvai eiti išpažinties. — „Antistita, kuri eitų prieš kan. 521, § 3, 522 ir 523 įsakymą, tebūna įspėta vietos ordinaro; jeigu ji iš naujo nusikalstų, tai tas pat ordinaras teatima iš jos pareigas, tuoj pranešus vienuolių Kongregacijai" — kan. 2414.

[1]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 2—3 iun. 1918, ad VI, vz. Acta A. S., X (1918) 347.

XX SKYRIUS.

Dar kai kurie nusikaltimai.

272. Medžiaga. — 1. Neteisinis dvasiškių išvykimas į kai kuriuos kraštus ir 2. Nesilaikymas Sakramentų Kongregacijos instrukcijos „Iterum", 4 liep. 1921.

273. Neteisinis dvasiškių išvykimas į kai kuriuos kraštus. — 1. Konsistorialinė Kongregacija, dekr. 30 gruod. 1918 m., yra išleidusi tam tikras taisykles, kurių turi laikytis kunigai, vykdami iš Europos į Ameriką, Filipinų salas ir t. t.[1])

Ir tai:

1) Jeigu į kalbamuosius kraštus vykstama amžinai ar nepažymėtam metui ar ilgiau už šešis mėnesius, tai reikia štai ko:

a) Išleisti tegali vyskupas. Atbulai, to padaryti negali generalinis ir kapitularinis vikaras.

b) Išleisti tegalimi pasauliniai savi kunigai (sacerdotes cleri saecularis ex canonico titulo proprii).

c) Kunigas turi būti jau tarnavęs bent keletą metų išleidžiamojoj vyskupijoj.

d) Išleidžiamasis kunigas turi būti dorovingas ir pakankamai mokytas.

e) Turi būti teisinga priežastis (iusta causa).

f) Reikia gauti savo vyskupo leidimas ir vadinamosios „litterae discessoriales". Tai vyskupas tegali duoti, pirma stačiai (directe) kreipęsis į vyskupą *ad quem* ir gavęs jo sutikimą priimti ir t. t.

---

[1]) Acta A. S., XI (1919) 39—43. „Ganytojas", Nr. 3 (1922) 75—77: P. Malakauskis, Kokių formalybių reikia laikytis kunigams, vykstant į Ameriką.

g) Vyskupas *ad quem* kalbamąji kunigą tegali priimti del teisingos ir protingos priežasties (iusta et rationabilis causa).

2) Jeigu į kalbamuosius kraštus vykstama ne ilgiau už šešis mėnesius, tai reikia šių dalykų:

a) Turi būti teisinga ir padori priežastis (iusta honestave causa).

b) Reikia gauti savo ordinaro „litterae discessoriales".

c) Reikia gauti Šv. Sosto sutikimas (beneplacitum), kurį duoda Konsistorialinė Kongregacija ar Apaštališkojo Sosto legatas (nuncijus, internuncijus ar apaštališkasis delegatas). Išimtis — jeigu būtų greita kokia priežastis tuoj vykti (urgens aliqua causa). Tada pats dalykas pažymėtinas „in litteris discessorialibus".

d) Reikia pakankamai turėti pinigų nuvykti ir sugrįžti.

Atbulai, nereikia vietos ordinaro *ad quem* sutikimo.

Kalbamąsias „litteras discessoriales" duoti gali vietos ordinaras.

2. Kalbamojo Konsistorialinės Kongregacijos dekreto turi laikytis šie kunigai:

a) Kurie vyksta iš Europos į Ameriką ar Filipinų salas.

b) Kurie eina pareigas ūkininkams (agricolis) ar kitiems darbininkams (aliisque operariis), emigruojantiems ar jau išemigravusiems iš savo krašto kur kitur, neišskiriant nė Europos (Europa minime excepta).

Atbulai, kalbamasis dekretas nesaisto tų vienuolių, kurie, leidžiami savo vyriausybės, vyksta į Amerikoj esančius savo namus.

3. Kas, nesilaikydamas kalbamųjų įstatymų, lengvavaikiškai ir arogantiškai išemigruotų, tas nusikalstų.

Nusikaltimas turi pateisinamuosius žodelius „lengvavaikiškai" ir „arogantiškai" (temere arroganterque).

4. Bausmės: „Kunigai, kurie, nesilaikydami tų įstatymų, lengvavaikiškai ir arogantiškai išemigruotų, tebūna pačiu įvykiu suspenduoti a divinis; jeigu jie vis delto drįstų eiti šventas pareigas (sacris — quod Deus avertat — operari audeant),

tai teikrinta į iregularitatę, nuo kurių bausmių paleisti tegali ši Šv. Kongregacija (Konsistorialinė)" — S. C. Consist., decr. 30 gruod. 1918 m., c. III, n. 16.

274. Nesilaikymas Sakramentų Kongregacijos instrukcijos „Iterum", 4 liep. 1921 m. — 1. Sakramentų Kongregacija, instrukcija „Iterum", 4 liep. 1921 m., įsako štai ką[1]):

a) Priminama, jog niekada negalima jungti moterystėn, pirma nesužinojus „de libero statu contrahentium" kan. 1 020 ir 1 097, § 1, n. 1 ir be šalių krikšto metrikų kan. 1 021.

b) Apie jungtuves sutuokus greitai reikia pranešti kan. 1 103, § 2 krikšto klebonui.

c) Liudijimas „de statu libero" ir jungtuvių pranešimas prašyti ir siųsti reikia per vietos ordinaro raštinę.

d) Perėjūnų jungti negalima be vietos ordinaro leidimo ir t. t.

e) Krikšto klebonas, iš jungtuvių pranešimo ir krikšto metrikų sužinojęs, kad šalys antrąjį kartą esančios susituokusios, apie tai kuo greičiausiai turi pranešti per ordinaro raštinę jungtuvių klebonui.

2. Ordinarai turi uoliai veizėti, kad kalbamųjų įsakymų būtų šventai laikomasi ir jų laužytojus (violatores) sugrąžinti į tikrąjį kelią. Tam galui jie reikale gali net bausti.

---

[1]) Acta A. S., XIII (1921) 348–349. „Ganytojas", Nr. 12 (1921) 360–363 P. Malakauskis, Sakramentų Kongregacijos instrukcijos „Iterum", 4 liep. 1921 m., paaiškinimas; P. Malakauskis, Moterystės teisės, I 1 nn. 52, 60 ir 77; Moterystės teisės, Kaunas 1926, II n. 432.

Ketvirtoji dalis.

PRIEDAI.

I. Prašymų ir liudijimų pavyzdžiai.

275. Medžiaga. — 1. Prašymai atleisti bausmės išorinėj srity: a) prašymas Apaštališkajam Sostui ir b) prašymas vietos ordinarui; 2. Prašymai atleisti bausmės sąžinės srity: a) prašymas Šv. Penitenciarijai ir b) prašymas vietos ordinarui, ir 3. Liudijimai: a) bausmės atleidimo liudijimas ir b) išpažinties ėjimo liudijimas.

276. Prašymai atleisti bausmės išorinėj srity: — I. Prašymas Apaštališkajam Sostui. —

Beatissime Pater,

N. N., dominus officinae typographicae, notorie censura Sedi Apostolicae reservata speciali modo irretitus est, quia suis expensis suoque nomine publici iuris fecit libros quorundam auctorum protestantium haeresim propugnantes. Nunc facti poenitens, enixe rogat ut a publica censura, de qua supra, rite absolvi queat.

(Vieta ir data).

N. N.,
parochus ir t. t.

Atsako adresas.

Vokas adresuojamas, pav., Šv. Oficijos Kongregacijai — All' Eminentissimo Cardinale Segretario del S. Officio, Palazzo del S. Officio, Roma, arba paprastai: Sacra Congregazione del S. Officio, Palazzo del S. Officio, Roma; S. C. Con-

cilii — All' Eminentissimo Cardinale Prefetto della S. Congregatione del Concilio, Palazzo della Cancelleria, Roma, arba paprastai: Sacra Congregazione del Concilio, Palazzo della Cancelleria, Roma.

277. II. Prašymas vietos ordinarui. —

1 pavyzdys:

Illustrissime ac Reverendissime Domine,

N. N. violentas manus in clericum iniecit. Delictum est publice notum et quidem in talibus adiunctis commissum, ut nulla tergiversatione celari nulloque iuris suffragio excusari queat. Cum igitur excommunicatio, qua hoc delictum coercetur, sit publica sive notoria, N. N. facti poenitens, scandalo reparato atque exhibita parti laesae congrua satisfactione, enixe petit absolutionem a censura in foro externo.

(Vieta ir data).

N. N.

2 pavyzdys:

N. N. matrimonium iniit coram ministro acatholico contra praescriptum can. 1 063, § 1, atque ideo excommunicationem ordinario reservatam ipso facto contraxit, de qua in can. 2 319, § 1, n. 1. Quae excommunicatio ab Excellentia Vestra fuit nominatim declarata, ob pravam delinquentis voluntatem. Nunc N. N. facti poenitens, humillime petit absolutionem a praedicta censura, serio promittens quodvis mandatum se demisse accepturum fideliterque impleturum.

(Vieta ir data).

N. N.,
parochus ect.

3 pavyzdys:

N. N. fuit suspensus (vel excommunicatus aut interdictus) per sententiam (aut particulare praeceptum), quia gravissimo mandato Excellentiae Vestrae parere detrectavit. Sincere N. N. nunc dolet de tanto crimine admisso, et humillime petit absolutionem a praefacta censura, quaevis mandata Excellentiae Vestrae demisse accepturus atque fideliter impleturus.

(Vieta ir data).

N. N.

278. Prašymas atleisti bausmės sąžinės srity: — I. Prašymas Šv. Penitenciarijai. —

1 pavyzdys:

Eminentissime Domine,

Titius contraxit censuram simpliciter (speciali vel specialissimo modo) reservatam S. Sedi ob delictum... Delicti sui sincere poenitens, absolutus est per me, infrascriptum confessarium, a praedicta censura et peccatis ad normam can. 2254, § 1. Nunc, ad pedes S. V. humiliter provolutus, profitetur se omnino paratum ad quaecunque mandata exsequenda, quae Sanctitati Vestrae placuerit iniungere et per me transmittere. Et Deus, ect.

(Vieta ir data).

N. N.,
confessarius.

(Atsako adresas).

2 pavyzdys:

Petrus sectae massonicae addictus, divina opitulante gratia, ad bonam frugem reversus est. Urgente necessitate, de qua in can. 2254, § 1, fuit ab infrascripto confessario absolutus, iniunctis de iure iniungendis. Ad hanc S. Poenitentiariam nunc recurrit ut mandata recipiat, quae se religiose exsecuturum fore promittit.

Faveat Eminentia Vestra rescriptum remittere ad...

(Vieta ir data).

N. N.,
confessarius.

(Atsako adresas).

3 pavyzdys:

Antonius species consecratas abiecit (vel ad malum finem abduxit aut retinuit), atque ideo in excommunicationem latae sententiae specialissimo modo Sedi Apostolicae reservatam incurrit, de qua in can. 2320. Nunc facti poenitens, humillime supplicat Eminentiae Vestrae ut absolutionem ab occulta censura, de qua supra, concedere dignetur.

Responsio dirigatur ad me subscriptum.

Datum..., die... mensis... anni...

N. N.,
confessarius.

(Atsako adresas).

Vokas adresuojamas šiaip: All' Eminentissimo Cardinale Penitenziere Maggiore, Palazzo del S. Officio, Roma, arba paprastai: Sacra Penitenziera, Palazzo del S. Officio, Roma.

279. II. Prašymas vietos ordinarui. —

1 pavyzdys:

Illustrissime ac Reverendissime Domine,

Anna procuravit abortum, atque idcirco, effectu secuto, excommunicationem ipso facto contraxit ordinario reservatam, de qua in can. 2350, § 1. Nunc de dicto delicto plurimum dolet. Quare humile rogo Illustrissimam Dominationem Vestram (jeigu ordinaras yra vyskupas, galima rašyti Excellentiam Vestram) ut mihi, infrascripto confessario, tribuere dignetur facultatem absolvendi a censura, de qua supra.

(Vieta ir data).

N. N.,
confessarius.

2 pavyzdys:

Paulus procuravit abortum, atque idcirco, effectu secuto et nulla excusante causa, incurrit in excommunicationem latae sententiae ordinario reservatam, de qua in can. 2350, § 1. Cum valde durum ipsi esset in statu peccati manere, rite dispositus absolutionem recepit ad normam can. 2254, § 1. Obligationi recurrendi intra mensem ad Superiorem per has litteras satisfacit.

(Vieta ir data).

N. N.,
confessarius.

(Atsako adresas).

280. Liudijimai: — I. Bausmės atleidimo liudijimas. —

Testimonium.

Testor ego infrascriptus potestate (seu facultate aut ad normam can...) absolvisse N. N. dioecesis..., paroeciae..., ab excommunicatione publica (vel declarata), quam contraxerat ob delictum...

Quorum in fidem ect.

Datum..., die... mensis... anni...

N. N.

281. II. Išpažinties ėjimo liudijimas. —

Testimonium.

Ego N. N. testor sacramentalem confessionem N. N. audivisse.

Quorum in fidem ect.

Datum..., die... mensis... anni...

N. N.,
confessarius.

II. Pius IX, const. Apostolicae Sedis, 12 oct. 1869.

Apostolicae Sedis moderationi convenit, qua salubriter veterum canonum auctoritate constituta sunt, sic retinere, ut, si temporum rerumque mutatio quidpiam esse temperandum prudenti dispensatione suadeat, eadem Apostolica Sedes congruum supremae suae potestatis remedium ac providentiam impendent. Quamobrem cum animo Nostro iampridem revolveremus, ecclesiasticas censuras, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae ad incolumitatem ac disciplinam ipsius Ecclesiae tutandam, effraenemque improborum licentiam coercendam et emendandam sancte per singulas aetates indictae ac promulgatae sunt, magnum ad numerum sensim excrevisse; quasdam etiam, temporibus moribusque mutatis, a fine atque causis, ob quas impositae fuerant, vel a pristina utilitate, atque opportunitate excidisse; eamque ob rem non infrequentes oriri sive in iis, quibus animarum cura commissa est, sive in ipsis fidelibus dubietates, anxietates, angoresque conscientiae; Nos eiusmodi incommodis occurrere volentes, plenam earumdem recensionem fieri, Nobisque proponi iussimus, ut, diligenti adhibita consideratione, statueremus, quasnam ex illis servare ac retinere oporteret, quas vero moderari, aut abrogare congrueret. Ea igitur recensione peracta, ac Venerabilibus Fratibus Nostris S. R. E. Cardinalibus in negotiis Fidei Generalibus Inquisitoribus per universam Christianam Rempublicam deputatis in consilium adscitis, reque diu ac mature perpensa, motu proprio, certa scientia, matura deliberatione Nostra, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, ut ex quibuscumque

censuris sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti, quae per modum latae sententiae, ipsoque facto incurrendae hactenus impositae sunt, nonnisi illae, quas in hac ipsa Constitutione inserimus, eoque modo, quo inserimus, robur exinde habeant; simul declarantes, easdem non modo ex veterum canonum auctoritate, quatenus cum hac Nostra Constitutione conveniunt, verum etiam ex hac ipsa Constitutione Nostra, non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere.

§ I. *Excommunicationes latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae.*

Itaque excommunicationi latae sententiae speciali modo Romano Pontifici reservatae subiacere declaramus:

1. Omnes a christiana fide apostatas, et omnes ac singulos haereticos, quocumque nomine censeantur, et cuiuscumque sectae existant, eisque credentes, eorumque receptores, fautores, ac generaliter quoslibet illorum defensores.

2. Omnes et singulos scienter legentes sine auctoritate Sedis Apostolicae libros eorumdem apostatarum et haereticorum haeresim propugnantes, nec non libros cuiusvis auctoris per Apostolicas litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes.

3. Schismaticos et eos qui a Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter se subtrahunt, vel recedunt.

4. Omnes et singulos, cuiuscumque status, gradus seu conditionis fuerint, ab ordinationibus seu mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum Concilium appellantes, nec non eos, quorum auxilio, consilio vel favore appellatum fuerit.

5. Omnes interficientes, mutilantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos, vel Nuncios, aut eos a suis Dioecesibus, Territoriis, Terris, seu Dominiis eiicientes, nec non ea mandantes,

vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

6. Impedientes directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, et ad hoc recurrentes ad forum saeculare eiusque mandata procurantes, edentes, aut auxilium, consilium vel favorem praestantes.

7. Cogentes sive directe, sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones: item edentes leges vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae.

8. Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a Sede Apostolica, vel ab eiusdem Legatis aut Delegatis quisbuscumque profecta eorumque promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes, aut eorum causa sive ipsas partes, sive alios laedentes, vel perterrefacientes.

9. Omnes falsarios litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, ac supplicationum gratiam vel iustitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vice-Cancellarios seu Gerentes vices eorum aut de mandato eiusdem Romani Pontificis signatarum: nec non falso publicantes Litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, et etiam falso signantes supplicationes huiusmodi sub nomine Romani Pontificis, seu Vice-Cancellarii aut Gerentis vices praedictorum.

10. Absolventes complicem in peccato turpi etiam in mortis articulo, si alius Sacerdos licet non approbatus ad confessiones, sine gravi aliqua exoritura infamia et scandalo, possit excipere morientis confessionem.

11. Usurpantes aut sequestrantes iurisdictionem, bona, reditus ad personas ecclesiasticas ratione suarum Ecclesiarum aut beneficiorum pertinentes.

12. Invadentes, destruentes, detinentes per se vel per alios Civitates, Terras, loca aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentia; vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam iurisdictionem in eis nec non ad singula praedicta auxilium, consilium, favorem praebentes.

A quibus omnibus excommunicationibus huc usque recensitis absolutionem Romano Pontifici pro tempore speciali modo reservatam esse et reservari; et pro ea generalem concessionem absolvendi a casibus et censuris, sive excommunicationibus Romano Pontifici reservatis nullo pacto sufficere declaramus, revocatis insuper earumdem respectu quibuscumque indultis concessis sub quavis forma et quibusvis personis etiam Regularibus cuiuscumque Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti, etiam speciali mentione dignis et in quavis dignitate constitutis. Absolvere autem praesumentes sine debita facultate, etiam quovis praetextu, excommunicationis vinculo Romano Pontifici reservatae innodatos se sciant, dummodo non agatur de mortis articulo, in quo tamen firma sit quoad absolutos obligatio standi mandatis Ecclesiae, si convaluerint.

§ II. *Excommunicationes latae sententiae Romano Pontifici reservatae.*

Excommunicationi latae sententiae Romano Pontifici reservatae subiacere declaramus:

1. Docentes vel defendentes sive publice, sive privatim propositiones ab Apostolica Sede damnatas sub excommunicationis poena latae sententiae; item docentes vel defendentes tanquam licitam praxim inquirendi a poenitente nomen complicis, prouti damnata est a Benedicto XIV, in Const. *Suprema,* 7 Iulii 1745, *Ubi primum,* 2 Iunii 1746, *Ad eradicandum,* 28 Septembris 1746.

2. Violentas manus, suadente diabolo, iniicientes in Clericos, vel utriusque sexus Monacos, exceptis quoad reservationem casibus et personis, de quibus iure vel privilegio permittitur, ut Episcopus aut alius absolvat.

3. Duellum perpetrantes, aut simpliciter ad illud provocantes, vel ipsum acceptantes, et quoslibet complices, vel qualemcumque operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes, illudque permittentes, vel quantum in illis est, non prohibentes, cuiuscumque dignitatis sint, etiam regalis vel imperialis.

4. Nomen dantes sectae *Massonicae* aut *Carbonariae*, aut aliis eiusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates seu palam, seu clandestine machinantur, nec non iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes; earumve occultos coriphaeos ac duces non denunciantes, donec non denunciaverint.

5. Immunitatem asyli ecclesiastici violare iubentes, aut ausu temerario violantes.

6. Violantes clausuram Monialium, cuiuscumque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo; pariterque eos introducentes vel admittentes; itemque Moniales ab illa exeuntes extra causas ac formam a S. Pio V in Constit. *Decori* praescriptam

7. Mulieres violantes Regularium virorum clausuram, et Superiores aliosve eas admittentes.

8. Reos simoniae realis in beneficiis quibuscumque, eorumque complices.

9. Reos simoniae confidentialis in beneficiis quibuslibet, cuiuscumque sint dignitatis.

10. Reos simoniae realis ob ingressum in Religionem.

11. Omnes qui quaestum facientes ex indulgentiis aliisque gratiis spiritualibus excommunicationis censura plectuntur Constitutione S. Pii V, *Quam plenum*, 2 Ianuarii 1570.

12. Colligentes eleemosynas maioris pretii pro missis, et ex iis lucrum captantes, faciendo eas celebrari in locis ubi Missarum stipendia minoris pretii esse solent.

13. Omnes qui excommunicatione mulctantur in Constitutionibus S. Pii V, *Admonet nos*, quarto Kalendas Aprilis 1567, Innocentii IX, *Quae ab hac Sede*, pridie nonas Novembris 1591, Clementis VIII, *Ad Romani Pontificis curam*, 26 Iunii 1592 et Alexandri VII, *Inter ceteras*, nono Kalendas Novembris 1660, alienationem et infeudationem Civitatum et Locorum S. R. E. respicientibus.

14. Religiosos praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis Sacramentum extremae unctionis aut Eucharistiae per viaticum ministrare absque Parochi licentia.

15. Extrahentes absque legitima venia reliquias ex sacris Coemeteriis sive Catacumbis Urbis Romae eiusque territorii, eisque auxilium, vel favorem praebentes.

16. Communicantes cum excommunicato nominatim a Papa in crimine criminoso, ei scilicet impendendo auxilium vel favorem.

17. Clericos scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano Pontifice nominatim excommunicatis et ipsos in officiis recipientes.

§ III. *Excommunicationes latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae.*

Excommunicationi latae sententiae Episcopis sive Ordinariis reservatae subiacere declaramus:

1. Clericos in Sacris constitutos vel Regulares aut Moniales post votum solemne castitatis matrimonium contrahere praesumentes; nec non omnes cum aliqua ex praedictis personis matrimonium contrahere praesumentes.

2. Procurantes abortum, effectu sequuto.

3. Litteris Apostolicis falsis scienter utentes, vel crimini ea in re cooperantes.

§ IV. *Excommunicationes latae sententiae nemini reservatae.*

Excommunicationi latae sententiae nemini reservatae subiacere declaramus:

1. Mandantes seu cogentes tradi Ecclesiasticae Sepulturae haereticos notorios, aut nominatim excommunicatos vel interdictos.

2. Laedentes aut perterrefacientes Inquisitores, denuntiantes, testes, aliosve ministros S. Officii, eiusve Sacri Tribunalis scripturas diripientes, aut comburentes, vel praedictis quibuslibet auxilium, consilium, favorem praestantes.

3. Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque Beneplacito Apostolico, ad formam Extravagantis *Ambitiosae*, De Reb. Ecc. non alienandis.

4. Negligentes sive culpabiliter omittentes denunciare infra mensem Confessarios sive Sacerdotes a quibus sollicitati fuerint ad turpia in quibuslibet casibus expressis a Praedecess. Nostris

Gregorio XV, Constit. *Universi,* 30 Augusti 1622, et Benedicto XIV, Constit. *Sacramentum poenitentiae,* 1 Iunii 1741.

Praeter hos hactenus recensitos, eos quoque quos Sacrosanctum Concilium Tridentinum, sive reservata summo Pontifici aut Ordinariis absolutione, sive absque ulla reservatione excommunicavit, Nos pariter ita excommunicatos esse declaramus; excepta anathematis poena in Decreto Sess. IV, *De editione et usu Sacrorum Librorum* constituta, cui illos tantum subiacere volumus, qui libros de rebus Sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt, aut imprimi faciunt.

§ V. *Suspensiones latae sententiae Summo Pontifici reservatae.*

1. Suspensionem ipso facto incurrunt a suorum Beneficiorum perceptione ad beneplacitum S. Sedis Capitula et Conventus Ecclesiarum et Monasteriorum, aliique omnes, qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve Praelatos de praedictis Ecclesiis seu Monasteriis apud eamdem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint Litteras apostolicas de sua promotione.

2. Suspensionem per triennium a collatione Ordinum ipso iure incurrunt aliquem Ordinantes absque titulo beneficii, vel patrimonii cum pacto ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta.

3. Suspensionem per annum ab ordinum administratione ipso iure incurrunt Ordinantes alienum subditum etiam sub praetextu beneficii statim conferendi, aut iam collati, sed minime sufficientis, absque eius Episcopi litteris dimissorialibus, vel etiam subditum proprium, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii eius loci litteris testimonialibus.

4. Suspensionem per annum a collatione ordinum ipso iure incurrit, qui excepto casu legitimi privilegii, Ordinem Sacrum contulerit absque titulo beneficii vel patrimonii clerico in aliqua Congregatione viventi, in qua solemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professo.

5. Suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinum ipso iure incurrunt Religiosi eiecti, extra Religionem degentes.

6. Suspensionem ab Ordine suscepto ipso iure incurrunt, qui eumdem Ordinem repicere praesumpserunt ab excommunicato, vel suspenso, vel interdicto nominatim denunciatis, aut ab haeretico vel schismatico notorio: eum vero qui bona fide a quopiam eorum est ordinatus, exercitium non habere Ordinis sic suscepti, donec dispensetur, declaramus.

7. Clerici saeculares exteri ultra quatuor menses in Urbe commorantes ordinati ab alio quam ab ipso suo Ordinario absque licentia Card. Urbis Vicarii, vel absque praevio examine coram eodem peracto, vel etiam a proprio Ordinario postquam in praedicto examine reiecti fuerint; nec non clerici pertinentes ad aliquem e sex Episcopatibus suburbicariis, si ordinentur extra suam dioecesim, dimissorialibus sui Ordinarii ad alium directis quam ad Card. Urbis Vicarium; vel non praemissis ante Ordinem Sacrum suscipiendum exercitiis spiritualibus decem dies in domo urbana Sacerdotum a Missione nuncupatorum, suspensionem ab Ordinibus sic susceptis ad beneplacitum S. Sedis ipso iure incurrunt: Episcopi vero ordinantes ab usu Pontificalium per annum.

§ VI. *Interdicta latae sententiae reservata.*

1. Interdictum Romano Pontifici speciali modo reservatum ipso iure incurrunt Universitates, Collegia et Capitula, quocumque nomine nuncupentur, ab ordinationibus seu mandatis eiusdem Romani Pontificis pro tempore existentis ad universale futurum Concilium apellantia.

2. Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis ab Ordinario, vel delegato Iudice, vel a iure interdictis, aut nominatim excommunicatos ad divina officia, seu ecclesiastica Sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu Ecclesiae ipso iure incurrunt, donec ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, competenter satisfecerint.

Denique quoscumque alios Sacrosanctum Concilium Tridentinum suspensos aut interdictos ipso iure esse decrevit, Nos pari modo suspensioni vel interdicto eosdem obnoxios esse volumus et declaramus.

Quae vero censurae sive excommunicationis, sive suspensionis, sive interdicti Nostris, aut Praedecessorum Nostrorum Constitutionibus, aut sacris canonibus praeter eas, quas recensuimus, latae sunt, atque hactenus in suo vigore perstiterunt, sive pro Romani Pontificis electione, sive pro interno regimine quorumcumque Ordinum et Institutorum Regularium, nec non quorumcumque Collegiorum, Congregationum, coetuum locorumque piorum cuiuscumque nominis, aut generis sint, eas omnes firmas esse, et in suo robore permanere volumus et declaramus.

Caeterum decernimus, in novis quibuscumque concessionibus ac privilegiis, quae ab Apostolica Sede concedi cuivis contigerit, nullo modo ac ratione intelligi unquam debere, aut posse comprehendi facultatem absolvendi a casibus, et censuris quibuslibet Romano Pontifici reservatis, nisi de iis formalis, explicita, ac individua mentio facta fuerit: quae vero privilegia aut facultates, sive a Praedecessoribus Nostris, sive etiam a Nobis cuilibet Coetui, Ordini, Congregationi, Societati, et Instituto, etiam regulari cuiusvis speciei, etsi titulo peculiari praedito, atque etiam speciali mentione digno a quovis unquam tempore huc husque concessae fuerint, ea omnia, easque omnes Nostra hac Constitutione revocatas, suppressas, et abolitas esse volumus, prout reapse revocamus, supprimimus, et abolemus, minime refragantibus aut obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus comprehensis, vel non in corpore iuris, aut Apostolicis Constitutionibus, et quavis confirmatione Apostolica, vel immemorabili etiam consuetudine, aut alia quacumque firmitate roboratis, quibuslibet etiam formis ac tenoribus, et cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, quibus omnibus, quatenus opus sit, derogare intendimus et derogamus.

Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Tridentina Synodo Episcopis concessam *Sess. XXIV, cap. VI, de reform.* in quibuscumque censuris Apostolicae Sedi hac Nostra Constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas Eidem Apostolicae Sedi speciali modo reservatas declaravimus.

Decernentes has Litteras, atque omnia et singula, quae in eis constituta ac decreta sunt, omnesque et singulas, quae in eisdem factae sunt ex anterioribus Constitutionibus Praedecessorum Nostrorum, atque etiam Nostris, aut ex aliis sacris Canonibus quibuscumque, etiam Conciliorum Generalium, et ipsius Tridentini mutationes, derogationes, suppressiones, atque abrogationes ratas et firmas, ac respective rata atque firma esse et fore, suosque plenarios et integros effectus obtinere debere, ac reapse obtinere; sicque et non aliter in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios et Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, ac Apostolicae Sedis Nuntios, ac quosvis alios quacumque praeeminentia, ac potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate, et auctoritate, iudicari, ac definiri debere; et irritum atque inane esse ac fore quidquid super his a quoquam quavis auctoritate, etiam praetextu cuiuslibet privilegii, aut consuetudinis inductae vel inducendae, quam abusum esse declaramus, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis, aliisque quibuslibet ordinationibus, constitutionibus, privilegiis, etiam speciali et individua mentione dignis, nec non consuetudinibus quibusvis, etiam immemorabilibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae Constitutionis, Ordinationis, limitationis, suppressionis, derogationis, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

III. Generalinė kanonų rodyklė.

Kan.	Num.	Kan.	Num.	Kan.	Num.	Kan.	Num.
2 195	7	2 222	51	2 251	77	2 280	121
2 196	8	2 223	52	2 252	78	2 281	122
2 197	9	2 224	53	2 253	79	2 282	122
2 198	9	2 225	54	2 254	80	2 283	123
2 199	12, 15	2 226	56	2 255	82, 83	2 284	123
2 200	13	2 227	57	2 256	84	2 285	124
2 201	16, 17,	2 228	58	2 257	86	2 286	126
	18, 19	2 229	59	2 258	89	2 287	129
2 202	20, 21	2 230	59	2 259	90	2 288	130
2 203	22, 23	2 231	60	2 260	91	2 289	131
2 204	24	2 232	61	2 261	92	2 290	131
2 205	25, 26,	2 233	62	2 262	93	2 291	133
	27	2 234	62	2 263	94	2 292	134
2 206	28	2 235	62	2 264	95	2 293	135
2 207	29	2 236	65	2 265	96	2 294	135
2 208	30	2 237	66	2 266	97	2 295	135
2 209	31	2 238	67	2 267	98	2 296	136
2 210	32	2 239	67	2 268	100	2 297	137
2 211	33	2 240	68	2 269	103, 104	2 298	139
2 212	35	2 241	70	2 270	105, 106	2 299	140
2 213	37	2 242	72, 73	2 271	107	2 300	141
2 214	39, 42	2 243	74	2 272	108	2 301	142
2 215	44	2 244	75	2 273	109	2 302	142
2 216	46	2 245	76	2 274	110	2 303	143
2 217	46	2 246	76	2 275	111	2 304	144
2 218	47	2 247	76	2 276	112	2 305	145
2 219	48	2 248	77	2 277	113	2 306	148
2 220	50	2 249	77	2 278	115, 118	2 307	150
2 221	50	2 250	77	2 279	119, 120	2 308	150

Kan.	Num.	Kan.	Num.	Kan.	Num.	Kan.	Num.
2 309	150	2 341	192	2 374	230	2 407	265
2 310	151	2 342	193	2 375	231	2 408	266
2 311	152	2 343	194	2 376	233	2 409	267
2 312	157	2 344	195	2 377	234	2 410	267
2 313	158	2 345	196	2 378	235	2 411	268
2 314	160	2 346	197	2 379	236	2 412	269
2 315	161	2 347	198	2 380	237	2 413	270
2 316	162	2 348	199	2 381	238	2 414	271
2 317	163	2 349	200	2 382	239		
2 318	164	2 350	202,203	2 383	239		
2 319	165	2 351	204	2 384	240		
2 320	167	2 352	205	2 385	241		
2 321	168	2 353	206	2 386	242		
2 322	169	2 354	207	2 387	243		
2 323	170	2 355	208	2 388	244		
2 324	171	2 356	209	2 389	245		
2 325	172	2 357	210	2 390	247		
2 326	173	2 358	211	2 391	248		
2 327	174	2 359	212	2 392	249		
2 328	175	2 360	215	2 393	250		
2 329	176	2 361	216	2 394	251		
2 330	178	2 362	217	2 395	252		
2 331	179,180	2 363	218	2 396	253		
2 332	181	2 364	220	2 397	254		
2 333	182	2 365	221	2 398	255		
2 334	183	2 366	222	2 399	256		
2 335	184	2 367	223	2 400	257		
2 336	184	2 368	224	2 401	258		
2 337	185	2 369	225	2 402	259		
2 338	186,187,	2 370	226	2 403	260		
	188,189	2 371	227	2 404	262		
2 339	190	2 372	228	2 405	263		
2 340	191	2 373	229	2 406	264		

IV. Alfabetinė rodyklė

(skaitlinės reiškia nn.).

Abatas, nesirūpinimas gauti palaiminimo 259.

Abejojimas, tikėjimo 160.

Abortas 202.

Absoliucija, generalinė 77; forma 77; sąlyginė ad reincidentiam 77; paprastais atvejais 79; mirties pavojuj 78; greitame reikale 80; nepaprastu atveju 80; apostatų, eretikų ir atskalūnų 160; atvejų, rezervuotų Apaštališkajam Sostui 186.

Administravimas, sakramentų ir sakramentalijų 92; beneficijos turtų 119; mere ex officio competens 119; sakramentų nevertiems 220.

Advokatas, nusikaltimai 214.

Agitacija 180.

Aistros 28.

Aiškinimas, baudžiamųjų teisių 3.

Auklėjimas, nekatalikiškas 165.

Alienacija, bažnytinių turtų 198.

Amžius, atsakingumas 24.

Amžinas, atėmimas teisės dėvėti dvasiškių drabužiais 144.

Anafema 67, 86.

Anarchistai 184.

Antraeilis, bendrininkas 31.

Apaštališkojo Sosto raštų padirbimas, sufalsifikavimas ir tokių jų vartojimas 215.

Apeigos, šventos 84; nesilaikymas 235.

Apelacija, del cenzūrų 74; del baudžiamųjų bausmių 129; del papos 181.

Apgaila, apibrėžimas 154; padala 155; istorija 156; vartojimas 157; įvardijimas 158.

Apgaulingas išgavimas profesijos netikrumo paskelbimo 243.

Aplinkybės, padidinančios atsakingumą 29.

Apostazija, a fide 160; ab ordine 160; a religione 160, 241.

Ateistai 160.

Atėmimas, teisės rinkti, nuominuoti ar prezentuoti 96; oficijos, beneficijos 140; teisės dėvėti dvasiškių drabužiais 141, 144.

Atkrytis 30.

Atlaidai, pelnymasis 174.

Atleidėjas, bausmės 65, 66.

Atleidimas, bausmės 65; rezervuotos nuodėmės be reikiamos galios 222.

Atlyginimas, skriaudos 33; išlaidų 33.
Atsakingumas 12—14; padidinančiosios ir sumažinančiosios priežastys 15 ir t. t.
Atsisakymas mokėti tam tikri mokesniai 200; dvasiškių prisiekti 260.
Atsitiktinumas 23.
Atskala 160.
Atvejis, greitas 80; nepaprastas 80.
Baimė 26.
Baudimas, sąlyginis 130.
Baudžiamosios teisės, apibrėžimas ir padala 2; šaltiniai 3; literatūra 4.
Baudžiamosios bausmės, apibrėžimas 126; istorija 127; padala 128; apelacija 129; sąlyginis nuteisimas 130; kadencija 131; bendrųjų baudž. b. įvardijimas 133; vyskupo ar parapijos rezidencijos panaikinimas ir perkėlimas 134; nešlovė 135; negalingumas 136; pinigų bauda 137; tam tikrų baudž. b. įvardijimas 139; oficijos ir beneficijos atėmimas 140; laikinis atėmimas teisės dėvėti dvasiškių drabužiais 141; įsakymas gyventi tam tikroj vietoj 142; depozicija 143; amžinas atėmimas teisės dėvėti dvasiškių drabužiais 144; degradacija 145.
Baudžiamosios priemonės, apibrėžimas 147; įvardijimas 148; istorija 149; įspėjimas ir papeikimas 150; įsakymas 151; priežiūra 152.
Bausmė, apibrėžimas 44; tikslas 45; sistėma 45; padala 46; aktyvus subjektas 50, 51, 52; kiekybė 53; paskelbimas 54; paskelbimo padariniai 61; baudimas 62; pritaikinimas 47; aiškinimas 48; paskyrimas 54, 56, 57; užsitraukimas 58; pasibaigimas 65; atleidimas 65; mirties 40; bendrininkų 59; dvasiškių 139; pasyvus subjektas 56, 57; atleidėjas 65, 66.
Bažnyčia, šiaipjau galia bausti 39; ar gali bausti mirti 40; Bažnyčios valstybės turtų ir teisių uzurpavimas 196; laisvės ir teisių varžymas 183.
Bažnyčios suteršimas (violatio) 176.
Bažnytinių kūrijų nusikaltimai 264; papirkimas bažn. kūrijų narių 265; turtų uzurpavimas 197; turtų pasisavinimas 197; kliudymas imti turtų vaisiai 197; neteisinė bažn. turtų alienacija 198; valdžios savivaliavimas 262; nusikaltimai rinkimų laisvei 247.
Bendravimas, pašalinimas nuo Bažnyčios bendr. 86; su vengtiniu ekskomunikuotu šventose pamaldose 187.
Bendrininkavimas 31; bausmės 60.

Beneficija, suteikimas be teisinio patvirtinimo 250; neteisinis paėmimas 251; nesutaikomos b. valdymas 253; rezignacija pasaulininkui 257; neleistinas valdymas 258; atėmimas 140.
Beprotystė 17.
Bestialitatė 212.
Bigamija 209.
Brangenybės 198.
Burtai 172.
Būdas bausmėms paskelbti 54; bausmėms atleisti 67.
Būrimas 172.

Celibatas, sulaužymas 244.
Cenzūra, apibrėžimas 70; istorija 71; objektas 72; apelacija 74; dauginimasis 75; rezervatai 76; absoliucija bendrai 77; absoliucija mirties pavojuj 78; abs. paprastais atvejais 79; abs. greitame reikale 80; abs. nepaprastu atveju 80; skirtumas 83.

Dalis, vienuolių d. palietimas 269
Dalyvavimas (complicitas), šventose apeigose 90; in divinis 162; neleistinas dal. nekatalikų tikyboj 165.
Dalyvis (complex) 31; išrišimas 223.
Degradacija 145.
Depozicija 143.
Dėmesio neatkreipimas 21.
Dignitatė, padidinančioji priežastis 29; suteikimas be teisinio patvirtinimo 250; neteisinis paėmimas 251; rezignacija pasaulininkui 257; neleistinas valdymas 258.
Dispensa, nuo bausmių 64.
Drabužiai, dvasiškių nedėvėjimas 236; atėmimas teisės dėvėti dvasiškių drab. 141, 144.
Draudimas gyventi tam tikroj vietoj 139.
Draudžiamųjų knygų skaitymas, laikymas ir t. t. 164.
Dvasiškiai, žemųjų šventimų nusikaltimai VI Dievo įsakymui 211; augštųjų šventimų nusikaltimai VI Dievo įsakymui 212; susituokimas 224; neteisinis išvykimas į kai kuriuos kraštus 273; drabužių nedėvėjimas 236.
Dvikova arba duelius 204.

Ekskomunika, apibrėžimas 86; kilimas 88; padala 89; padariniai 90—98.
Erezija, nusikaltimas 160; įtarimas 161; padėjimas platinti 162.
Eucharistija, išniekinimas 167.

Fiziška prievarta 25.

Garbės įžeidimas 208.
Gynimas, pasmerkto mokslo 163; pasmerktų knygų 164.
Gynimasis 27.
Gyvenimas, įsakymas ir draudimas gyv. tam tikroj vietoj 142.

Hipnotizmas 18.

Ieškinys, kriminalis ir civilinis 32; iškėlimas 32; įsisenėjimas 68.
Indiferentai 160, 169.
Interdiktas, apibrėžimas 100; padala 101; istorija 102; aktyvus subjektas 103; pasyvus subjektas 104; padariniai 105—112.
Intervallun lucidum 17.
Iregularitatė 158.
Isterikai 19.
Išbėgimas iš vienuolijos 242.
Išniekinimas, Šv. Sakramento 167; lavono ir kapo 175.
Išorinės sritis, absoliucija 77.
Išpažintis, nekunigo simulavimas 169; klausymas be reikiamos galios 222; paslapties sulaužymas 225.
Išrišimas, dalyvio 223.
Išvykimas, neteisinis dvasiškių į kai kuriuos kraštus 273.
Iššaginimas 210, 211, 212.

Įsakymas 151; gyventi tam tikroj vietoj 139, 141, 142.
Įsisenėjimas, kriminalinio ieškinio ir nusikaltimo 68.
Įspėjimas 150.
Įtarimas, erezijos 161.
Įžeidimas, žodžių 195; garbės ir šlovės 208.

Jungtuvės, prie nekatalikų dvasiškio 165; susitarus nekatalikiškai auklėti vaikus 165; su mišrios tikybos kliūtimi 231; augštųjų šventimų dvasiškių ir kai kurių vienuolių 244.

Kalėjimas 142.
Kaltė 14.
Kaltininkas, interdikto 189.
Kanauninkas, teologo nėjimas pareigų 240; nuodėmklausio nėjimas pareigų 240.
Kanono privilegijos sulaužymas 194
Kapai, suteršimas (violatio) 176.
Kapas, išniekinimas 175.
Kardinolų atsisakymas prisiekti 254.
Kėsinimasis, nusikalsti 35—37; nusižudyti 203.
Klaida 21; vartojimas apaštališkos galios 182.
Klausymas, išpažinties be reikiamos galios 222.
Klauzūra, sulaužymas 193.
Klebonas, nėjimas pareigų 239.
Kliudymas, klebono ir kunigo kliud. vartoti jurisdikcija 185; kanoniškai vizituoti vienuolynas 270; vienuolių moteriškių laisvai eiti išpažinties 271.
Knygos, neteisinis išleidimas 164; draudimas skaityti, laikyti ir išleisti 164; parapijos kn. nerašymas ir nesaugojimas 239.
Konferencija, kunigų konf. nedalyvavimas 234.
Konkubinatas, pasaulininkų 210; žemųjų šventimų dvasiškių 211; augštųjų šv. dvasiškių 212.
Konsekravimas, vyskupo be apaštališkojo mandato 226.

Konst. „Apostolicae Sedis“ 384 — 393 psl.
Kreipimasis į vyresnįjį 74; į pasaulinę valdžią bažnytinei jurisdikcijai sukliudyti 183.
Kriminalinis ieškinys 32.
Krikštydinimas vaikų pas nekatalikų krikštytoją 165.
Kunigas, mišių, išpažinties ir kitų pareigų simulavimas 169; šventimų uzurpavimas 169.
Kurčiai nebyliai 19.
Kūrija, vyskupo kūr. nusikaltimai 263; bažnytinių kūr. nusikaltimai 264; papirkimas bažnytinių kūr. narių 265.
Kvailiuotas 19.
Kvotimai, trimečių kv. nelaikymas 233.

Laikraščiai, draudimas 164.
Laikymas, draudžiamųjų knygų 164.
Laikymas šventų pamaldų interdiktuotoj vietoj 188.
Laisvamanis 160.
Laisvė, Bažnyčios laisvės varžymas 183.
Laužas 161.
Lavonas, išniekinimas 175.
Liberalai 160.
Litterae dimissoriae, neteisinis davimas 267.
Liudijimų pavyzdžiai 280—281.
Liunatizmas 18.
Lyg nusikaltimas 22.
Lytis, atsakingumas 47.
Lucida intervalla 17.

Magija 172.
Magnetizmas 160, 172.
Malonė, Dievo 86; papos 97.
Maranatha 87.
Masonai 184.
Materialistai 160.
Mažametis 24.
Medicinalinės bausmės 46.
Metimas, neleistinas m. oficijos ar beneficijos 256.
Miegas, atsakingumas 18.
Mirties pavojus 78.
Mišios, binacija 168; laikymas valgius ar gėrus 168; simulavimas 169.
Mišrūs nusikaltimai 9.
Mišri moterystė, neleistinas susituokimas 231.
Moderamen inculpatae tutelae 27.
Modernistai 160.
Mokesniai, atsisakymas mokėti 200.
Mokymas, pasmerkto mokslo 163.
Moteriškė, atsakingumas 47.
Mušimas, dvasiškio 174.

Neatkreipimas, dėmesio 21.
Neatsargumas 22.
Negalėjimas, gauti atlaidų, vėlinių ir viešų Bažnyčios maldų 93; vartoti bažnytinės jurisdikcijos 95; rinkti, prezentuoti ar nominuoti ir gauti dignitačių, beneficijų, oficijų, pensijų, būti įšvęstas 97.
Negalingumas 136.
Nedalyvavimas, kunigų konferencijoj 234.

Nelaikymas, trimečių kvotimų 233.
Neleistinas, dalyvavimas nekatalikų tikyboj 165; mišių binacija ir laikymas 168; palaidojimas 190; užtūrėjimas daikto, palikto labdarybės reikalams 199; šventinimasis 229; ėjimas mišrion moterystėn 231; dvasiškių metimas savo pareigų 256; priėmimas į vienuoliją 268.
Nepasisekęs nusikaltimas 35-37.
Nepaisymas, ekskomunikos ir interdikto 186.
Nepaklusnumas 179.
Nepranešimas, vienuolių 269.
Nesilaikymas, rubrikų ir apeigų 235; rezidencijos priedermės 238; Sakramentų Kongregacijos instr. „Iterum" 274.
Nesirūpinimas gauti cenzūros absoliucijos 191.
Nešlovė 135.
Neteisinis, kai kurių knygų išleidimas 164; bažnytinių turtų alienacija 198; valdymas dviejų nesutaikomų oficijų ir beneficijų 253; davimas „litterae dimissoriae" 267; palietimas vienuolių dalies 269; dvasiškių išvykimas į kai kuriuos kraštus 273.
Neteisybės nusikaltimai 213-218.
Neteisingas, priesaika 170; relikvijos 173; solicitacijos skundas 218.
Neteisingumas, realinis 207.
Nevakuojančios oficijos, beneficijos ar dignitatės suteikimas ir paėmimas 252.
Nežinojimas 20.
Nihilistai 184.
Nuodėmė, rezervuotos n. atleidimas be reikiamos galios 222.
Nusikaltimas, apibrėžimas 7; kokybė ir didumas 8; padala 9; subjektas 11; susibėgimas 53; tęsiantysis, kolektyvus ir įprastas 53.
Nusikaltimai, Bažnyčios vienybei 159-165; tikybai 166-176; bažnytinei valdžiai, asmenims ir daiktams 177-200; gyvybei, laisvei, nuosavybei, šlovei ir dorovei 201—212; neteisybės 213—218; administruojant ar einant sakramentų 219—231; dvasiškių ir vienuolių luomo priedermėms 232—246; suteikiant, gaunant ar nustojant bažnytinių dignitačių, oficijų ir beneficijų 246—260; bažnytinės valdžios savivaliavimas 261—271; vyskupo kūrijos 263; nesilaikymas taksų 266.
Nusižudymas 203.

Obrepcija 216.
Oficija, atėmimas 140; suteikimas be teisinio patvirtinimo 250; neteisinis paėmimas 251; nesutaikomos oficijos valdymas 253; rezignavimas pasaulininkui 257; neleistinas valdymas 258.

Ordinaras, galia atleisti bausmės 66.
Ostija, išniekinimas 167.
Padarinys, bausmės paskelbimo 61.
Padegimas 207.
Padėjimas, nusikalsti 31; vengtiniam ekskomunikuotam 187.
Padidinančios aplinkybės 29.
Padirbimas, Apaštališkojo Sosto raštų 215; šiaipjau bažnytinių dokumentų 217.
Pagrobimas 206.
Pagyrimas 31.
Palaidojimas, neleistinas 190.
Paleistuvystė 210—212.
Palietimas, neteisinis vienuolių dalies 269.
Pamokslas, klausymas 90.
Panaikinimas, vyskupo sosto 134.
Panteistas 160.
Papa, rinkimai 178; apelacija del papos 181.
Papeikimas 150.
Papirkimas, bažnytinės kūrijos narių 265.
Pasaulininkų nusikaltimai VI Dievo įsakymui 210.
Pasidalinimas 31.
Pasigėrimas 18.
Paskirto vyskupo nesišventinimas 255.
Paslėpimas, daiktų 31.
Pasmerkto mokslo gynimas 163.
Pavyzdžiai, prašymų 276—279; liudijimų 280—281.
Pelnymasis, atlaidų 174.
Periurium 170.
Perkėlimas vyskupo sosto 134.
Piktžodžiavimas 170.
Pilnametis, atsakingumas 24.
Pinigų bauda 137.
Pirklyba ir pramonė 237.
Pozityvistas 160.
Pralotas nullius, nesirūpinimas gauti palaiminimas 258.
Prašymų pavyzdžiai 276—279.
Pribrendęs, atsakingumas 24.
Priemonės, baudžiamosios 147.
Priesaika, sulaužymas 170; neteisinga 170; dvasiškių atsisakymas prisiekti 260; kardinolų atsisakymas prisiekti 254.
Prietarai 172.
Prievarta 25; stot į vienuoliją 205.
Priežastys, padidinančiosios, sumažinančiosios ir išteisinančiosios 15; pateisinančios nuo bausmės 59.
Priežiūra 152.
Priėmimas, daiktų 31; vengtinio ekskomunikuoto šventose apeigose 187; neleistinas pr. į vienuoliją 268.
Pritaikinimas, bausmių 47.
Privilegija, teismo pr. sulaužymas 192; kanono privil. sulaužymas 194.
Procuratio abortus 202.
Proto trūkumas 16.
Provokacija 27.
Psichostenikai 19.
Racionalistai 160.

Raganos 172.
Realinis įžeidimas 194; neteisingumas 207.
Reikalas 26.
Relikvijos, neteisingos 173.
Rezervatai 76; rez nuodėmės atleidimas be reikiamos galios 222.
Rezidencija, nesilaikymas 258.
Rezignacija oficijos, beneficijos ar dignitatės pasaulininkui 257.
Rinkimai, papos rink. nusikaltimai 178; nusikaltimai bažnytinių rink. laisvei 247; substancialinės r. formos nesilaikymas 248; nevertų 248.
Rubrikų nesilaikymas 235.
Sakramentai, neleistinas administravimas 92; ėjimas 92; administravimas nevertiems 220.
Sakramentalijos, teikimas 92.
Sakramentų Kongregacijos instr. „Iterum" nesilaikymas 274.
Savivaliavimas, bažnytinės valdžios 262.
Sąlyginis, nuteisimas 130; absoliucija 77.
Sąmokslas 180.
Senatvė 24.
Silpnaprotystė 19.
Simonija 227, 249.
Simulavimas, mišių 169.
Skriauda 26, bendrininkų atlyginimas 33.
Skundas, neteisingas solicitacijos 218.
Sodomija, pasaulininkų 210; žemųjų šventimų dvasiškių 211; augštųjų šventimų dvasiškių 212.
Socialistai 160, 184.
Solicitacija 224; neteisingas skundas 218.
Spiritizmas 160, 172.
Stabmeldystė 160.
Stipendijų nusikaltimai 171.
Subjektas, pasyvus bausmių 56, 57.
Subrepcija 216.
Sufalsifikavimas, Apaštališkojo Sosto raštų 215; bažnytinių dokumentų 217.
Sulaužymas, klauzūros 193; kanono privilegijos 194; teismo privilegijos 192; išpažinties paslapties 225.
Suspensa, apibrėžimas 115; padala 116; istorija 117; padariniai 118 ir t. t.
Sutartis nekatalikiškai auklėti vaikai 165.
Suteršimas (violatio), bažnyčios ir kapų 176.
Sutikimas, su paskyrimu į nevakuojančią beneficiją, oficiją ar dignitatę 252.
Sutvirtinimas, neteisinis 222.
Svetimoterystė, pasaulininkų 210; dvasiškių 211, 212.
Šlovė, įžeidimas 208.
Šv. Sakramento išniekinimas 167.
Šv. Raštas, neteisinis išspausdinimas 164.
Šventimai, uzurpavimas 169.
Šventimas, neleistinas 229.

Šventinimasis, pas nevertą asmenį 228; neleistinas 230.
Šventos apeigos 84.
Šventvagystė 172.

Taksos nesilaikymas 266.
Teisės, uzurpavimas Bažnyčios valstybės 196.
Teismo privilegijos sulaužymas 192.
Teosofija 160.
Tikslas, bausmių 45.
Tyčiapadarymas 12.
Tonsūra, nedėvėjimas 236.
Trimečių kvotimų nelaikymas 233.
Turtai, Bažnyčios valstybės t. uzurpavimas 196; bažnytinių turtų uzurpavimas 197.

Uzurpavimas, Bažnyčios valstybės turtų 196; bažnytinių turtų 197; šventimų 169.
Užpuolikas, neteisingas 27.
Užsispyrimas 73.
Užtūrėjimas daikto, palikto labdarybės reikalams 199.

Vagystė 207.
Vaikas, atsakingumas 24.
Valdymas nesutaikomos oficijos ir beneficijos 253.
Vartojimas, Apaštališkojo Sosto padirbtų ir sufalsifikuotų raštų 215; bažnytinių padirbtų ir sufalsifikuotų raštų 217.
Varžymas Bažnyčios laisvės ir teisių 183.
Veiksmai, parengiamieji 35; teisiniai bažnytiniai 84.
Vienuoliai, neteisinis palietimas v. dalies 269; nepranešimai 269; kliudymas kanoniškai vizituoti vienuolynas 270; kliudymas vienuolių moteriškių laisvai eiti išpažinties 271.
Vienuolija, neleistinas priėmimas 268.
Vietos ordinaro galia atleisti bausmės 66.
Viešas, nusikaltimas 9; maldos 93.
Vynas, konsekruoto v. išliejimas 167.
Vyskupas, nesišventinimas 255; kūrijos nusikaltimai 263.

Žinomas nusikaltimas 9.